

T.C.
MERSİN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

DOĞU ANADOLU BÖLGESİ'NDEN DERLENEN
MASALLARIN 7-9 YAŞ ÇOCUKLARININ DİL
GELİŞİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Bengül BİROĞLU ŞAHBAZ

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Orhan ÖZDEMİR

Mersin, 2013

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼ne,
Bu alışma j¼rimiz tarafından T¼rke Eğitimi Ana Bilim Dalında Y¼KSEK
LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan.....
Yrd. Doç. Dr. Orhan ¼ZDEMİR
(Danışman)

¼ye.....
Doç. Dr. Faik KANATLI.

¼ye.....
Doç. Dr. Cemal SAKALLI

85 / 14.07.2013

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen ¼đretim ¼yelerine ait olduğunu onaylıyorum.

11.7.2013
Prof. Dr. Yüksel KELEŞ
Enstit¼ M¼d¼r¼

ÖN SÖZ

Masalların dil ve anlatım özellikleri, konuları, hayal ve gerçeği buluşturmaları, kahramanlarının daima iyi olup kazanmaları çağlar boyunca masalın sevilen bir tür olmasını sağlamıştır. Bunun yanında her yaş grubuna hitap eden iletileriyle aynı zamanda bir eğitim aracı olarak da kullanılması çok eskilere dayanmaktadır.

Masalın, çocuğun eğitiminde, hayal gücünün geliştirilmesinde, yaratıcılığının arttırılmasında ve anadili eğitiminde büyük payı olduğu görüşü, eğitimciler tarafından benimsenmektedir.

Türkçe eğitimi sürecinde de masalın ders kitaplarında işlevsel bir materyal olarak kullanılması bir gelenek olmuştur. Bununla birlikte masalların ders kitaplarında ne oranda yer alması gerektiği üzerine çeşitli görüşler bulunmaktadır. Ayrıca kimi masalların çocukların dünyasına uymaması nedeniyle, çeşitli uyarlamalar yoluna gidilmektedir. La Fontaine masalları bile bu uyarlamalardan payına düşeni almaktadır.

“Doğu Anadolu Bölgesi’nden Derlenen Masalların 7-9 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimi Açısından İncelenmesi” adlı bu çalışmada da; derlenen masalların, masalların özüne sadık kalınarak anılan yaş grubundaki çocukların düzeyine uygun hâle getirilmesi ve böylece kullanımda olmayan halk masallarının yeniden kullanıma sunulması irdelenmektedir.

Çalışma boyunca emeğini ve sabrını benden esirgemeyen değerli hocam Orhan ÖZDEMİR’e; hayatım boyunca çalışmalarına ilham kaynağı olan, yol göstericim, kıymetli eşim Namık Kemal ŞAHBAZ’a, kendisinin de yararlanacağı masalları hazırlamak uğruna zamanından çaldığım oğlum Toprak’a sonsuz teşekkürler. Elbette her koşulda desteklerini esirgemeyen annem ve babama da teşekkürü bir borç bilirim.

DOĞU ANADOLU BÖLGESİ'NDEN DERLENEN MASALLARIN 7-9 YAŞ ÇOCUKLARININ DİL GELİŞİMİ AÇISINDAN İNCELENMESİ

ÖZET

“Doğu Anadolu Bölgesi'nden Derlenen Masalların 7-9 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimi Açısından İncelenmesi” başlıklı bu çalışma, Türkçe eğitimi ana bilim dalı, çocuk edebiyatı kapsamında, Yrd. Doç. Dr. Orhan Özdemir danıőmanlıđında, Bengül Biroğlu Şahbaz tarafından gerçekteőirilmiőtir ve 152 sayfadır. Mayıs 2013 tarihinde sona eren çalışma, Doğu Anadolu Bölgesi'nden derlenmiőt masalların ağız özelliklerinden kurtarılarak 7-9 yaş çocuklarının dil gelişim özelliklerine göre düzenlenmesini ve Türkçenin öğretiminde işlevsel metinler olarak sunulmasını amaçlamaktadır.

Doküman inceleme yöntemine göre desenlenen araştırmanın temel veri kaynağını, öncelikle Doğu Anadolu Bölgesi'nden derlenen 65 masal oluşturmaktadır. Ancak hedef kitleye görelik ilkesine bağlı olarak söz konusu masalların yalnızca 20'si değerlendirilmiştir. Masalların değerlendirilme sürecinde masallar üzerine yapılan lisansüstü çalışmalar, masallarla ilgili kuramsal yayınlar, yararlanılan veri kaynaklarıdır.

Masalların temel öğeler açısından değerlendirmesinde, masal başlığı, tekerlemeleri, masalın ana kurgusu, masal kahramanları, masalın iletisi, masallardaki dil kullanımı üzerinde durulmuştur. Yukarıda dile getirilen söz konusu ölçütler çerçevesinde çözümlenen masallar hedef kitlenin dil gelişim özelliklerine bağlı olarak yeniden kaleme alınmıőtir.

Yeniden yazılan bu masallar; Türkçe eğitiminde dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerini geliştirmeye yönelik etkinliklerle birlikte ders materyali olarak sunulmuőtur.

Her yaş grubunun kendine has gelişim özellikleri olduğundan, çalışma sonucunda, kaynağını halk anlatılarından alan metinlerin yaş gruplarının dil gelişim özelliklerine göre düzenlemesi gerektiği sonucuna ulaőılmıőtir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe eğitimi, çocuk edebiyatı, masal, dil gelişimi

**REVIEW OF FAIRY TALES COMPILED FROM THE EASTERN
ANATOLIAN IN TERMS OF LANGUAGE DEVELOPMENT OF
CHILDREN AGED BETWEEN 7 AND 9**

ABSTRACT

This study titled “Review of Fairy Tales compiled from the Eastern Anatolian in terms of Language Development of Children aged between 7 and 9”, was carried out by Bengül Biroğlu Şahbaz and mentored by Asst. Prof. Orhan Özdemir in the Department of Turkish Language Teaching. As a product of Children’s Literature, it was completed in May, 2013 and 152 pages.

The study aims to present the fairy tales compiled from the Eastern Anatolian that are suitable for the language development characteristics of children aged 7 and 9 as instructional texts to be used in Turkish language teaching.

The study employed document analysis method and the data consisted of 65 fairy tales compiled from the Eastern Anatolian Region. By taking the characteristics of target student group into consideration, only 20 tales were examined. While evaluating the tales, the post-graduate studies which were previously carried out and the related articles were also consulted.

The fairy tales were reviewed in terms of key elements such as titles, rhymes, main fictions, main characters, messages or morales and language. Within the mentioned criteria, the tales were analyzed and rewritten according to the characteristics of the language development of the target group.

These re-written tales were used as instructional materials in Turkish language teaching courses to develop listening, speaking, writing and reading skills.

It was found out that the tales should be adapted and used regarding the language development characteristics of the learners since each age group has its own developmental features.

Key Words: Turkish Education, Children’s Literature, fairy tale, language development.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR CETVELİ	x
TABLULAR CETVELİ	xi
BİRİNCİ BÖLÜM	1
GİRİŞ	1
1.1. Giriş	1
1.1.1. Edebiyat ve Eğitim	1
1.1.2. Bir Eğitim Aracı Olarak Çocuk Edebiyatı	3
1.1.3. Bir Çocuk Edebiyatı Ürünü Olan Masallardan 7-9 Yaş Çocuklarının Türkçe Eğitiminde Yararlanılması	3
1.2. Araştırmanın Problem Tanımı	8
1.3. Araştırmanın Amacı	8
1.4. Araştırma Soruları	9
1.5. Araştırmanın Önemi	9
1.6. Varsayımlar	9
1.7. Sınırlılıklar	10
1.8. Tanımlar	12
İKİNCİ BÖLÜM	13
YÖNTEM	13
2.1. Araştırma Yöntemi	13
2.2. Evren ve Örneklem	13
2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi	13
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	15
MASAL	15
3.1. Masal	15
3.2. Masalların Özellikleri	17
3.2.1. Biçim Özellikleri	17
3.2.2. İçerik Özellikleri	18
3.3. Masalın Kaynakları	18
3.4. Masal Türleri	20
3.5. Masal İnceleme Yöntemleri	23
3.5.1. Propp'un Fonksiyon Analizi	23

3.5.2. Safiye Akdeniz (2008)'in Masal İnceleme Modeli Önerisi	25
3.5.3. İlkokul ve Ortaokullarda Kullanılan Masal İnceleme Yöntemleri	28
3.6. Masala Ait Bazı Kavramlar	28
3.6.1. Masal Formelleri	28
3.6.2. Tip	29
3.6.3. Motif	30
3.6.4. Masal Parodisi	30
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	31
TÜRKÇE EĞİTİMİ VE MASAL	31
4.1. Bir Eğitim Aracı Olarak Masal	31
4.1.1. Masallar, Dil Aracılığı ile İnsanları Toplumsallaştırır	32
4.1.2. Çocuklar Masallarla Değerler Sistemini Öğrenirler	34
4.1.3. Masallar, Deneyim Aktarımına Aracılık Eder	34
4.1.4. Masallar Çocuğun Düş Gücünü Geliştirir	35
4.1.5. Masallar Çocukların Duygusalıklarını Yaşamalarına Fırsat Verir	35
4.1.6. Dil, Masallarla Yeni Anlatım Olanakları Elde Eder	36
4.2. Türkçe Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Metinleri	36
4.2.1. Türkçe Eğitiminde Masallardan Yararlanma	37
4.2.2. 7-9 Yaş Çocuklarının Dil Gelişiminde Masallardan Yararlanma	38
4.2.2.1. 7-9 Yaş Çocuklarının Belirgin Özellikleri	38
4.2.2.2. 7-9 Yaş Çocuklarında Dil Gelişimi	39
4.2.2.4. 7-9 Yaş Çocuklarının Bilişsel Gelişimi	49
4.2.2.5. 7-9 Yaş Çocuklarının Kişilik Gelişimi	50
4.2.2.6. 7-9 Yaş Çocuklarının Ahlaksal Gelişimi	53
4.4. 7-9 Yaş Çocuklarının Dil Kullanımında Masalların Önemi	55
4.4.1. Çocuk, Dili ile O Dili Konuşan Toplum Arasında Bağ Kurar	55
4.4.2. Çocuk Masallarla Yeni Anlatım Olanakları Kazanır	56
4.4.3. Masallardaki Tekerlemeler Dili Pekiştirir	56
4.4.4. Çocuk Masallar Aracılığı ile Dildeki Ayrıntıları Ayırt Eder	57
4.4.5. Masallar Çocuğun Yeni Sözcükler Öğrenmesini Kolaylaştırır	57
BEŞİNCİ BÖLÜM	58
BULGULAR VE YORUM	58
5.1. Masalların Düzenlenmesi	58
5.2. Düzenlenen Masallar	60
5.2.1. Tatlı Dil	63

5.2.2. Asma Cini	65
5.2.3. Adalet	67
5.2.4. Ayı ile Yaşlı Adam	67
5.2.5. Büyülü Muhabbet Çiçeği	68
5.2.6. Yalan Ekmeği	70
5.2.7. Çaklo'nun Maceraları	72
5.2.8. Fil ile Tavşan	74
5.2.9. Keloğlan Köy Ağası	75
5.2.10. Kim Cesur	76
5.2.11. Padişahın Küçük Oğlu	76
5.2.12. Salyangoz ve Evi	79
5.2.13. Şifalı Toprak	79
5.2.14. Tilkiden Korkan Ali	80
5.2.15. Yılan Masalı	81
5.2.16. Üç Akıl	84
5.2.17. Fatmacık	86
5.2.18. Yalancı Keçi	87
5.2.19. Kurnaz Adam	90
5.2.20. Perikızı	91
5.3. Örnekleme Oluşturan Masallarla İlgili Etkinlikler	92
5.3.1. Birinci Etkinlik: Sen Tamamla	93
5.3.2. İkinci Etkinlik: Fatmacık'ın Soruları	93
5.3.3. Üçüncü Etkinlik: Sahne Sizin	95
5.3.4. Dördüncü Etkinlik: Yılanın Kuyruğu Nerede?	97
5.3.5. Beşinci Etkinlik: Kayıp Kahramanlar	100
5.3.6. Altıncı Etkinlik: Saklı Cümleler	101
5.3.7. Yedinci Etkinlik: Kişiler ve Varlıklar	102
5.3.8. Sekizinci Etkinlik: Fikir Bizden Masal Sizden	106
5.3.9. Dokuzuncu Etkinlik: Canım Kardeşim	107
5.3.10. Onuncu Etkinlik: Dev Olsaydım...	111
ALTINCI BÖLÜM	113
SONUÇ VE ÖNERİLER	113
6.1.Sonuç	113
6.2.Öneriler	113
KAYNAKÇA	115
EKLER	119
DERLENEN MASALLAR	119

EK.1: 1.MASAL: AHMET VE ARKADAŞLARI	119
EK.2: 2. MASAL: ASMA CİNİ	121
EK.3: 3.MASAL: ASLAN VE İKİ ARKADAŞI	123
EK.4: 4.MASAL: AYI İLE YAŞLI ADAM	123
EK.5: 5.MASAL: BÜYÜLÜ MUHABBET ÇİÇEĞİ	124
EK.6: 6.MASAL: ÇAKIR GÖZLÜ DEĞİRMENCİ	127
EK.7: 7.MASAL: ÇAKLO'NUN MACERALARI	130
EK.8: 8.MASAL: FİL İLE TAVŞAN	132
EK.9: 9.MASAL: KELOĞLAN KÖY AĞASI	133
EK.10: 10.MASAL: KİM CESUR	134
EK.11: 11.MASAL: PADİŞAHIN KÜÇÜK OĞLU	134
EK.12: 12.MASAL: SALYANGOZ VE EVİ	137
EK.13: 13.MASAL: ŞIFALI TOPRAK	137
EK.14: 14.MASAL: TİLKİDEN KORKAN ALİ	139
EK.15: 15.MASAL: YILAN HİKÂYESİ	140
EK.16: 16.MASAL: YOKSUL ADAM	143
EK.17: 17. MASAL: FATMACIK	146
EK.18: 18.MASAL: YALANCI KEÇİ	147
EK.19: 19.MASAL: KURNAZ KÖYLÜ	150
EK.20: 20.MASAL: PERİ KIZI	151

KISALTMALAR CETVELİ

Akt.	Aktaran
Çev.	Çeviren
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
TDK	Türk Dil Kurumu
vd.	ve diğçerleri

TABLÖLAR CETVELİ

Tablo.1. Çocukların Yaş Düzeylerine Uygun Metin Türleri	7
Tablo 2. Derlenen Masallar	10
Tablo.3. Bremond Modeli	27
Tablo.4. Düzenlenen Masallar	60

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Giriş

Sözlü edebiyat dönemleri göz önünde bulundurulduğunda, edebiyat-egitim ilişkisinin masallar ve öykülerle yüzyıllarca öncesine uzandığı söylenebilir. Yazılı edebiyat dönemine geçildikten sonra da bu ilişkinin artarak sürdüğü görülmektedir. Bunun bir yansıması olarak uzun bir zamandır edebiyatın ‘çocuğa göreliğı’ konusu tartışılmakta, dolayısıyla günümüzde çocuk edebiyatından söz edilmektedir.

“Çocuk edebiyatı” kavramı modern dönemlerde kullanılan bir kavram olmakla birlikte, sözlü edebiyat döneminde üretilen anonim türlere kapılarını tümüyle kapatmamaktadır. Masallar, destanlar ve efsaneler bugün de materyal olarak ders kitaplarında yer almaktadır. Ne var ki bu türlerden materyal olarak ne oranda yararlanıldığı tam olarak bilinmemektedir.

Bu çalışmada, ağızdan ağıza dolaşan ve yazılı olarak kayda geçirilemediğı için unutulmaya yüz tutan halk masallarının, öğrencilerin yaş gruplarına göre yeniden düzenlenerek Türkçe eğitiminde yararlanılabileceğı savlanmaktadır. Burada doğrudan doğruya edebiyat ve eğitim ilişkisi söz konusudur. Çocuk edebiyatı ürünü olan masallardan Türkçe eğitiminde yararlanılması da yine bu ilişkinin bir başka göstergesidir.

“Doğu Anadolu Bölgesi’nden Derlenen Masalların 7-9 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimi Açısından İncelenmesi” konulu bu çalışma altı bölümden oluşmaktadır. Kavramsal çerçevenin tanımlandığı birinci bölümde, öncelikle edebiyat ve eğitim kavramlarına açıklık getirilmektedir. Daha sonra bir eğitim aracı olarak çocuk edebiyatı, çocuk edebiyatı ürünü olan masaldan Türkçe eğitiminde yararlanılması konularına değinilmiştir. Bu değerlendirmeden sonra; araştırmanın problemi, amacı ve önemi, varsayımları, sınırlılıkları ve tanımlar üzerinde durulmaktadır.

İkinci bölümde, çalışmanın yöntemine ilişkin bilgilere yer verilmekte; üçüncü bölümde ise masal, masalın özellikleri ve inceleme yöntemlerine ilişkin tanımlar yapılmaktadır. Dördüncü bölümde “Türkçe Eğitimi ve Masal” başlığı altında, ağırlıklı olarak Türkçe ders kitaplarında yer alan masal metinlerinin 7-9 yaş grubundaki çocuklara neler kazandıracacağı tartışılmaktadır. Çalışmanın beşinci bölümü olan “Bulgular ve Yorum” bölümünde, Doğu Anadolu Bölgesi’nden derlenen masalların ölçünlü Türkçeye nasıl uyarlandığı açıklanmakta ve seçilen masallarla ilgili etkinliklere yer verilmektedir. Çalışma sonuç ve öneriler bölümüyle sona ermektedir.

1.1.1. Edebiyat ve Eğitim

Sosyal bilimlerin alt alanlarından olan “edebiyat” ve “egitim” birçok ortak noktada kesişen, toplumların misyonunu ve vizyonunu doğrudan yansıtan ve kimi zaman amaç kimi zaman da araç olarak *dil’i* kullanan iki önemli bilim dalıdır.

İletişimin en temel ögesi dil, Aksan (1998)'a göre, düşünce, duygu ve isteklerin bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan ögeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına anlatılmasını sağlayan çok yönlü çok gelişmiş dizgedir. Bir toplumun hayata bakış açısını, değer yargılarını öğrenmek isteyen, o toplumun dilini öğrenerek, araştırarak hedefine ulaşabilir. Toplumun pek çok özellikleri, yaşayışı, gelenekleri, dünya görüşü, yaşam felsefesi, inançları, bilim, teknik ve sanata katkıları o toplumun diline yansır (Aksan 1995: 13).

Duygu ve düşünceler, insanlar arasında temel iletişim aracı olan dil sayesinde vücut bulur. Bir toplumun başta tarihi ve kültürel özellikleri olmak üzere tüm birikimi, dilin edebiyat ve eğitim alanlarında etkili kullanılmasıyla kuşaktan kuşağa aktarılır.

Türkçe Sözlük'te edebiyat, “*Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın*” olarak ifade edilmiştir (TDK, 2005).

Kavcar (1999)'a göre ise edebiyat, çağlar boyunca insanoğlunun duyduğu, düşündüğü ve yaptığı her şeyi en zengin ve etkili biçimde ortaya koyan bir sanattır. Eğitim bakımından değeri insana çok çeşitli duyma, düşünme ve hareket etme örnekleri vermesidir.

Eğitim, “*Çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine okul içinde veya dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye*” sözleriyle tanımlanmıştır (TDK, 2005).

Eğitimin, bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istedik değişme yaratma süreci (Demirel, 2005) tanımından yola çıkıldığında edebiyatın da benzer bir süreci ifade ettiği söylenebilir. Edebiyat ürünleri, oluşturulur, geliştirilir, dönüştürülür ve kültürel birikimin bir parçası olur. Bireyden topluma, toplumdan bireye dönüşümsel olarak aktarılan eğitim kazanımları ile edebiyat ürünleri o derece iç içe geçmiştir ki bunları çoğu zaman ayırt etmek mümkün olamamaktadır. Nihayetinde bireyin topluma uyumunun eğitim ve edebiyat sürecinin temel hedefi olduğu görülür.

Bireyde değiştirilmesi amaçlanan davranışlar değer yargılarına göre olacağı için, eğitim süreci, kültür kalıtımının aktarılması sürecidir. Bu süreç örgün ve yaygın eğitim ile okul içi ve okul dışı eğitimi ile olur (Öncül, 2000).

Formel eğitim, uzun yıllar öncesinde toplumlarda bugünkü kadar yer edinmemişti. Edebiyatın yaratıcısı olan insan duygu ve düşüncelerini şiirlere, türkülere, destanlara ve masallara yansıtmıştır. Atalarından aldığı çocuklarına edebiyat yoluyla aktarmış ve edebiyatı bir okul gibi kabul ederek kendini edebiyatla eğitmiştir.

7-9 yaş çocuklarının dil gelişimlerinden yola çıkılarak masalların incelendiği bu çalışmada edebiyat bir araç; eğitimse bir amaç olarak kabul edilmiştir.

1.1.2. Bir Eğitim Aracı Olarak Çocuk Edebiyatı

Edebiyat, herkesin hoşça vakit geçirdiği ve eğlenirken öğrendiği bir alandır. Bu alanın belli amaçlar doğrultusunda düzenlenerek çocukların eğitiminde de kullanılması ve “çocuk edebiyatı” adıyla yeni bir alanın oluşturulması kuşkusuz çok yenidir. Çocuk edebiyatı ülkemizde tartışmalara sıkça konu olmuş bir alandır. Bundan dolayı çocuk edebiyatının niteliğine, çerçevesine ve içeriğine ilişkin kesin yargılardan söz etmek olası görünmemektedir. Bu tartışmalar genellikle şu üç başlık altında toplanmaktadır: Çocuk edebiyatı, çocuktan bahseden edebiyat mı? Çocukların yarattığı edebiyat mı yoksa çocuklar için edebiyat mı?

Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile üretilen çocuksu bir edebiyattır (Şirin, 1987). “Çocuksu edebiyat” kavramı edebî ürünlerin çocuğa görelilik ilkesi çerçevesinde değerlendirilmesinden kaynaklanmaktadır.

Çocuğun hayal dünyasına hitap eden, üstün nitelikleri olan, estetik bir boyut taşıyan, kelime hazinesine uygun, ana dilini geliştirebilecek özellikte, ulusal ve evrensel değerleri içeren, psiko-sosyal gelişimine katkı sağlayan, severek dinlediği/okuduğu, zevk aldığı yazılı ve sözlü edebiyat mahsulleri “çocuk edebiyatı” içerisinde değerlendirilmektedir. Yaş itibarıyla çocuk olarak değerlendirilen kimselerin duygu, düşünce, zevk ve hayallerine hitap eden hikâyeler, masallar, romanlar, anılar, biyografik eserler, gezi yazıları, şiirler vb. çocuk edebiyatı kavramı içerisinde değerlendirilen belli başlı türlerdir. Çocuk edebiyatı ürünleri meydana getirilmesi için de çocuğun dünyasının, bu dünyanın özelliklerinin iyi bir şekilde gözlemlenmesi, öğrenilmesi ve birçok açıdan tahlil edilmesi gerekli görülmektedir(Gürel vd., 2007).

1.1.3. Bir Çocuk Edebiyatı Ürünü Olan Masallardan 7-9 Yaş Çocuklarının Türkçe Eğitiminde Yararlanılması

Türkçe eğitimi dinleme, konuşma, okuma ve yazma olmak üzere dört temel dil becerisi üzerine kurulu bir süreçtir. Edebî metinlerse bu sürecin daha verimli olmasını sağlayan araçlardır. Toplumların hafızasını, hayallerini yansıtan masallar da Türkçe eğitiminde etkili bir araç olarak kullanılmaktadır. Masalların yalnız çocuklar için değil, aynı zamanda yetişkinler için de eğitici, eğlendirici unsurlar barındırdığı bilinmektedir. Ancak masal metinleri, öğrenmeye yardımcı bir materyal olarak kullanılacaksa, hedef kitlenin özelliklerine uygun olarak düzenlenebilmelidir.

Esmâ Şimşek, masalı: "*Genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus (olağanüstü) zaman, mekân ve şahıs kadrosu içerisinde, yaşanan hayat ile hayal edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği; klişe sözlerle başlayıp, yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatım türüdür.*" (Şimşek, 2001: 3) biçiminde tanımlarken Umay Günay masal için, "*Asırların birikmiş irfanını ve belirli bir hayat düzenini, yaşamak zorunda olduklarımızla yaşamak istediklerimizi bir arada kendisine has bir atmosferde ve üslûpla, kendi mantık silsilesi içinde geleneksel motiflerle anlatan masallar, sözlü anlatım türlerinin en ilgi çekici olanıdır.*" (Günay, 1998: 425) demektedir.

Bu tanımlardan hareketle masalın, hayal ürünü olan ve inandırma amacı gütmeyen, hem kahramanların hem de olayların olağanüstü niteliklere sahip olduğu, mekândan ve zamandan bağımsız, sözlü gelenekten doğmuş bir anlatı türü olduğu söylenebilir. Dolayısıyla masalın, çocuğun ana dilinin hünerlerini, kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini ilk gösteren tür olduğu söylenebilir (Boratav, 1958).

Masallar, çocukların bir yandan dil becerilerini geliştirirken diğer yandan dolaylı olarak yaşama ait yeni tecrübeler edinmelerini ve yeni insan tiplerini tanımlarını sağlar. Aynı zamanda yaşadıkları topluma ait normların, değer yargılarının kazandırılmasında etkili olarak kullanılabilir.

Bu araştırmada masallar, pek çok pedagojik kuramsal eserlerde "masal çağı" olarak adlandırılan 7-9 yaş çocuklarının gelişim özelliklerinden hareketle çözümlenmiştir. 7-9 yaş çocukları hem bedensel hem de zihinsel anlamda diğer çocukluk dönemlerinden önemli farklarla ayrılmaktadır. Ülkemizde çocuklar en geç yedi yaşında okulla tanışmaktadır ve bu durum çocuğun gerek ruhsal gerekse sosyal yaşamında bir dönüm noktasını teşkil etmektedir. Bu yaş itibarıyla çocuklar, aynı zamanda programlı bir eğitim sisteminin parçası sayılmaktadırlar.

Yavuzer, *Çocuk Psikolojisi* adlı eserinde çocukluğu "bireyin doğum döneminden başlayarak, ergenlik evresine kadar süregelen gelişim dönemi" şeklinde açıklar (Yavuzer, 1993). *Eğitim Bilimleri Sözlüğü*'nde ise çocuk; "olgunluktan önceki bir yaşta bulunan her kız ve erkek" (Öncül, 2000: 244) şeklinde tanımlanır.

İnsan ömrünü ana hatlarıyla ele aldığımızda bebeklik, çocukluk, gençlik, yaşlılık gibi dönemlere ayırmamız mümkündür. Psikolojik temellere göre her dönemin farklı ihtiyaçları vardır. Bireyin doğduğu andan iki yaşına kadar geçirdiği süre bebeklik; iki yaşından ergenlik çağına kadar geçirdiği süre ise çocukluk dönemi olarak değerlendirilmektedir. Çocukluk dönemini de kendi içinde sınıflandıracak olursa; 0-2 yaşlar arası "bebeklik dönemi", 2-6 yaşlar arası "okul öncesi çocukluk dönemi", 6 ilâ 11-13 yaşları arası dönemi ise "okul çağı çocukluk dönemi" olarak adlandırılabilir (Gürel vd., 2007: 1).

Çocuğun gelişimi; bilişsel, duygusal ve sosyal gelişim evreleri olarak sınıflandırılabilir. Dil gelişimi, diğer gelişim alanları ile doğrudan bağlantılıdır. Hiçbir gelişim alanları diğerlerinden ayrı ve bağımsız düşünülemez. Her biri, bir bütünün parçaları gibi birbirini tamamlayan aynı zamanda destekleyen özelliklere sahiptir.

Çocukta zihinsel evrelerin değerlendirildiği gelişim dönemi, bilişsel gelişim olarak da adlandırılır. Biliş, dünyayı tanıma, anlama ve öğrenmeyi içeren tüm zihinsel etkinlikler olarak tanımlanabilir (Aydın, 2005).

Piaget, çocukların bilişsel gelişim dönemlerini 0-2 yaş duygusal motor dönem, 2-6 yaş işlem öncesi dönem, 6-12 yaş somut işlemler ve 12 ve üstü soyut işlemler dönemi olarak tasnif etmiştir. Ancak bu aşamalı kuram, her çocuğun fiziksel, sosyal ve ekonomik şartlarının aynı kabul edilemeyeceği gerekçesiyle eleştirilmiştir (Yöndem ve Taylı, 2009: 72-82).

Bilişsel gelişimin hızlı olduğu dönem bebeklik ve ilk çocukluk çağlarıdır. Bu yıllarda çocuğun davranışları düzenli bir şekilde gelişir. Aile, okul öncesinde çocuğun zihinsel gelişimini etkin bir biçimde destekleyebilir. Anne-babalar, doğal uyarıcılar dışında çocuklarının karşılaştıkları kaliteli uyarıcıları seçmek ve çocuklarına sunmak durumundadırlar. Okul çağına gelmiş çocukların düşünme, öğrenme, problem çözme yetenekleri hızla gelişme göstermeye başlar. Mantıksal düşünme, sayı, mekân, zaman kavramları gelişir. Kişi, çocukluğunun son dönemlerine doğru insanların farklı fikirlerde olabileceğini, bakış açısının insandan insana değişebileceğini kavrar.

Piaget'in aşamalı tasnifine göre 7- 9 yaş çocukları zihinsel gelişim bakımından somut işlemler dönemindeyler (Yöndem ve Taylı, 2009: 72-82). Dolayısıyla bu dönem çocukları masalların kurgusunu, olay akışını kavrayabilir kendilerini masalın varlık ve şahıs kadrosunun yerine koyarak çıkarımlarda bulunabilirler.

Dönmez (1987), çocukların dil gelişimiyle ilgili süreçleri "Psikolinguistik", "Anlamsal-Bilişsel", "Sosyolinguistik", "Davranışçı" ve "Etkileşimci" görüş başlıkları altında şu şekilde özetlemektedir. Psikolinguistik görüş, çocukların dil kurallarını uygulamaya doğuştan eğilimleri olduğunu; davranışçı görüş, çocukların sözel davranışları çevrelerinde göze çarpan başka kimselerce seçmeci bir biçimde ödüllendirildiği için öğrendiğini savunmaktadır. Anlamsal-bilişsel görüş, çocukların sensorimotor deneyimlerinden söz etmek amacıyla dil öğrendiklerini belirtirken; sosyolinguistik görüş, çocukların sosyalleşmek ve başkalarının davranışını yönlendirmek için dil öğrendiklerini; etkileşimci görüş ise bebeklerin konuşma öğrenmeye hazır olduklarını ve çevrenin onlara konuşma öğrettiğini savunur.

Literatürde dil gelişimi yönünden çocukların sırasıyla şu dönemleri tamamladığı bilgisine yer verilmektedir. Yalnızca ağlama seslerinin olduğu,

doğumdan sonraki iki ayı kapsayan yenidoğan dönemi; öğrenme kaynaklı olmayan bazı seslerin sürekli tekrarlandığı cıvıldaama dönemi; 6-12 ayda hecelerin tekrarlandığı heceleme dönemi; 12-18 aylar arası tek sözcük dönemi; 18-24 ayları kapsayan iki sözcük dönemi; 2-3 yaş cümleler dönemi olarak adlandırılabilir. 3-4 yaş döneminde çocuklarda sıklıkla ben merkezli konuşmalar hâkimdir. 4-5 yaş döneminde de ben merkezli konuşmaların devam etmesine karşın çocukların tekerleme türü ifadeleri kullanabildikleri gözlenmektedir. 5-6 yaş döneminde cinsiyet özelliklerinin farkına varan çocukların sık sık soru sorduğu görülür. 6-11 yaş döneminde çocuklar okula devam ettiğinden dil kullanımlarının sosyalleşmenin etkisiyle hızla geliştiği dile getirilmektedir (Gürel vd., 2007).

Diğer bir gelişim dönemi duygusal gelişimdir. Duygu; belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim olarak tanımlanabilir (TDK, 2005). Duygusal gelişim ise kişinin yaşamaya, yaptığı işe yönelik olan sevgi, korku, nefret, ilgi, tutum ve güdülenmişlik gibi özellikleri kapsar (Demirel, 1987). 7- 9 yaş çocuklarında en sık görülen duygu tipleri sevgi, korku, öfke, inatçılık, kıskançlık ve saldırganlıktır. Bireyde kimi baskın duygular masallar vasıtasıyla şekillendirilebilir, törpülenebilir, azaltılır ya da yok edilebilir.

Bireyler, içinde yaşadıkları toplumsal sistemin değer yargılarıyla, normlarıyla, kurallarıyla ve beklentileriyle şekillenirler. 7-9 yaş çocukları öncesinde ailede, ardından okulda toplumun isteklerine uygun bireyler olarak yetiştirilir. Masallar ki halk edebiyatının en eski örneklerinden olup yüzyıllardır toplumun arzu ettiği bireyi hedeflemektedirler. Bir eğitim aracı olarak masal seçilirken hedef kitlenin özellikleri bilinmelidir. Aşağıda 7-9 yaş çocuklarına ait bazı özellikler verilmiştir.

Akyol (2006)'a göre yedi yaş çocukları; verilen bir işi tamamlamakta zorluk ekerler ve çabuk yorulurlar. Söz konusu yorgunluk fizyolojik değil, sorumluluğun verdiği zorlanma olarak adlandırılabilir. Buna karşın herhangi bir işi en iyi şekilde yapıp en yüksek puanı alma eğilimleri vardır. Haksızlıkların ve adaletsizliklerin farkına varırlar, taraflı davranışlardan rahatsızlık duyarlar. Duygusal olarak öğretmene ya da karşı cinsle bağlanmaya başlarlar. Sinirini kontrol etmeyi öğrenirler, fısıldamayı, mırıldanmayı farkına varmadan gerçekleştirirler. Televizyona ilgi duyarlar. Kurşun kalemle çizimler yapmaktan, yazı yazmaktan hoşlanırlar. Nesnelere sınıflandırabilirler.

Sekiz yaş çocukları toplumsal kuralları benimsemiş, içinde yaşadığı toplumun kurallarına uyar haline gelmiştir. Hem yazarken hem de konuşurken olayların kronolojik sırasını bilirler ve bu sırayı bozmazlar. Herhangi bir metni okurken anlam bütünlüğünün farkına varırlar ve okuma esnasındaki etkinliklere rağmen metnin anlam bütünlüğünden uzaklaşmazlar.

Dokuz yaş çocukları ise, arkadaşları ile birlikte bağımsız etkinlikler yapmaktan hoşlanırlar. Şikâyet ve endişeler sıklıkla görülür. Becerilerini

geliştirmek için herhangi bir işe uzun vakitler haralayabilirler. Bağımsız bir şekilde sessiz okumanın da başlangıcıdır.

7-9 yaş dönemi çocuklarının seviyelerine uygun masalların, başta dinleme ve konuşma olmak üzere ilerleyen dönemlerde okuma ve yazma becerilerine katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Bu açıdan bakıldığında çocukların dikkatini çekecek, çocuklar tarafından beğenilecek masal metinleri seçilmelidir. Hedef kitlenin özelliklerini yakından tanıyarak, bireysel farklılıkları göz önünde bulundurarak seçimler yapmak dil becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olacaktır.

Uzmanlar tarafından, kesin olmamakla birlikte çocukların okuma eğilimleri konusunda bazı saptamalar yapılmıştır. Her çocuğun okuma eğilimi aile ve sosyal çevresi doğrultusunda değişik olduğundan bu konuda kesin yargılara varılamasa da çocuğun yaşına göre okuma eğilimini bilmenin faydaları olabilir (Baraz, 1987).

Aşağıdaki tabloda verilen 7-9 yaş çocuklarının okuma eğilimleri ile masalların kurgusal özellikleri birbiriyle örtüşmektedir. Bu nedendir ki söz konusu dönemin adı “masal çağı” olarak adlandırılmıştır.

Tablo.1. Çocukların Yaş Düzeylerine Uygun Metin Türleri

0-6 YAŞ: OKUL ÖNCESİ DÖNEMİ	7-9 YAŞ: MASAL DÖNEMİ	10-12 YAŞ: SERÜVEN DÖNEMİ	
-Ninniler -Öykü -Resimli kitaplar -Şiir -Çekici kartlar -Plak, kaset -Tekermeler -Video, TV -Bilmeceler, atasözleri, fıkralar -Çocuk kitaplığı -Destanlar, efsaneler -Çocuk kulübü tiyatrosu -Masal	-Kahramanları çocuk olan öyküler -Kahramanları hayvan olan öyküler -Tatil ve doğa öyküleri -Efsaneler, destanlar, fıkralar	Kız -Ev, okul yaşamı -Yararlı bilgiler -Şiir, tiyatro eğitimi -Duygusal kitaplar -Kadın, erkek yaşamını	Erkek -Serüven kitapları -Gezi kitapları -Öyküleştirilmiş tarih, kahramanlık konulu kitaplar -Öyküleştirilmiş fen, doğa konulu
Bu yaşta çocukların eğilimlerinde cinsiyetler arasında fark yoktur.	Okul öncesinin devamı olan bu dönem çocuklarında da cinsiyet farkı belirginleşmemiştir. Ancak kızlarda bu dönem bir yıl daha uzun sürebilir. Bu dönem çocukları en çok masaldan hoşlanırlar. Bu dönem çocuklarının kitapları resimli olmalıdır.	Kız/Erkek (ortak) -Mizah -Polisiye -Yabancı ülkeler -Biyografiler Bu yaş çocuklarında gerçeğe yönelme başlar. Cinsiyetler arasında fark vardır.	

Bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimin tamamlayıcısı olarak kullanılabilen masallar, dil gelişimini de destekleyen edebî ürünlerdir.

Masalların çocuğun dil gelişimindeki katkılarını şu başlıklar altında özetlemek mümkündür:

Çocukların dinlemekten sıkılmadığı masallar, öncelikle dinleme becerisini geliştirir ve bu yolla çocuklar, dinledikleri metinlerdeki olay örgüsünü, olayların akışını rahatlıkla içselleştirebilirler. Bunun yanı sıra çocuğun kelime hazinesi zenginleşecek çocuk düzeyine uygun yeni atasözü ve deyimler öğrenecektir. Dinlediği masalları çeşitli etkinlikler yoluyla aktaracak olan çocukların konuşma becerileri de bu yolla gelişmiş olacaktır (Gürel vd., 2007).

1.2. Araştırmanın Problem Tanımı

Masallar, bir eğitim aracı olarak başta Türkçe eğitimi olmak üzere eğitim yaşantılarında sıklıkla kullanılmaktadır. Toplumların tarihi, kültürel birikimlerinin bir yansıması olarak karşımıza çıkan masallar aynı zamanda dil öğretiminde de faydalanılan kaynaklar arasındadır. İlköğretim çağının tamamında masallara yer verilebilir. Ancak bu çalışma ilköğretim birinci kademenin ilk üç yılını oluşturan 7-9 yaş çocuklarıyla sınırlıdır. Okulla, programlı öğretim süreciyle ilk kez karşılaşan bu çocuklar aynı zamanda somut düşünme evresine de adım atmışlardır. Türkçe öğretiminin temelini oluşturan dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinden neredeyse yoksundurlar. Okula başlamalarıyla birlikte bu becerilerde hızlı bir ilerleme görüleceği düşünüldüğünden bu süreçte çocuğun eğlenerek öğrenmesini sağlayacak, dikkatini çekecek masal metinlerinden yararlanması planlanmaktadır.

Bu doğrultuda Doğu Anadolu Bölgesi'nden derlenmiş altmış beş masal 7- 9 yaş çocuklarının dil gelişim özellikleri doğrultusunda Türkçe dersi materyali olarak hazırlanacaktır. Masallardan en iyi şekilde faydalanmak ilkesiyle hazırlanacak olan bu çalışmanın temel problemi aşağıdaki gibi ifade edilebilir.

“Doğu Anadolu Bölgesinden derlenen masallar, 7-9 yaş çocuklarının dil gelişim özelliklerine uygun olarak incelenebilir mi?”

Bu temel probleme dayalı olarak araştırmamıza yön verecek bazı alt problemleri şöyle sıralayabiliriz.

1. 7-9 yaş çocuklarının bedensel gelişim özellikleri nelerdir?
2. 7-9 yaş çocuklarının dil gelişimi özellikleri nelerdir?
3. Doğu Anadolu Bölgesinden derlenen masallar 7-9 yaş çocuklarının dil gelişim özelliklerine uygun olarak incelenirken hangi ölçütler göz önünde bulundurulmalıdır?

1.3. Araştırmanın Amacı

Masallar, birçokları tarafından irdelenmiş, tasnif edilmiş ve kuramsal açıdan farklı bakış açılarıyla değerlendirilmiştir. Ancak derlenen masalların çocuk edebiyatı çerçevesinde düzenlenmesi yoluna gidilmemiştir. Bu çalışmada derlenen masalların 7-9 yaş çocuklarının dil gelişim özelliklerine göre düzenlenmesi, böylelikle çocuk edebiyatına kazandırılması hedeflenmektedir. Çalışmanın sonunda ortaya çıkacak masalların, okullarımızda başta Türkçe dersi olmak üzere diğer derslerde, ders içi ve ders dışı etkinliklerde materyal olarak kullanıma sunulması düşünülmektedir.

1.4. Araştırma Soruları

Doğu Anadolu Bölgesi'nden derlenen masalların 7- 9 yaş çocuklarının dil gelişim özellikleri doğrultusunda incelenmesine dayanan bu çalışma aşağıda verilen denenceler üzerine kurulacaktır.

Çocuk edebiyatı nedir?

Masal nedir?

Çocuk edebiyatı açısından masal nedir?

Türkçe eğitimi açısından masalın önemi nedir?

7-9 yaş çocuklarının dil gelişim özellikleri nelerdir?

7- 9 yaş çocuklarının bedensel ve zihinsel gelişim özellikleri nelerdir?

7- 9 yaş çocuklarının dil gelişiminde masalın yeri nedir?

7-9 yaş çocuklarının seviyelerine göre incelenecek masallarda hangi özellikler göz önünde bulundurulmalıdır?

1.5. Araştırmanın Önemi

Doğu Anadolu Bölgesi'nden derlenen masalların, 7- 9 yaş çocuklarının dil gelişim özellikleri doğrultusunda yeniden düzenlenerek değerlendirilmesi hem çocuk edebiyatına kazandırılacak yeni ürünler bağlamında hem de çocukların gelişimine sağlayacağı katkılar açısından önemlidir. Söz konusu masalların düzenlenmiş hâli, Türkçe eğitiminde ders içi ve ders dışı etkinliklerde materyal olarak kullanılabilir.

Ayrıca masallar, farklı yaş gruplarının gelişim özellikleri dikkate alınarak hemen her yaş grubu için düzenlenebilir. Bu düzenlemeler, Türkçe dersinin kazanımlarını gerçekleştirmeye yönelik etkinlikler olarak uygulanabilir.

1.6. Varsayımlar

Bu çalışma kapsamında ülkemizdeki tüm 7-9 yaş çocuklarının gelişim seviyeleri genetik, sosyal, kültürel ve ekonomik etkilerden bağımsız olarak ele alınmıştır.

Doğu Anadolu Bölgesi'nden derlenen altmış beş masaldan yirmisi örneklem olarak belirlenmiştir. Ülkemizdeki diğer bölge ve yörelere ait masalların da Doğu

Anadolu Bölgesi masallarıyla aynı özellikleri barındırdığı kabul edilmiştir. Bunun yanı sıra Doğu Anadolu Bölgesi'nin kendi içinde de her yöresine ait masalların, örnekleme oluşturan masallarla aynı özellikleri taşıdığı var sayılmıştır.

1.7. Sınırlılıklar

Araştırmanın sınırlarını, başta 7-9 yaş çocuklarının dil gelişim özellikleri ve Doğu Anadolu Bölgesi'nden derlenmiş altmış beş masal arasından seçilen yirmi masal oluşturmaktadır. Derlenen altmış beş masala ait ayrıntılar, Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. Derlenen Masallar

Sıra	Masalın Adı	Derlenen Yer	Kaynak Kişi
1	Ahmet ve Arkadaşları	Elazığ- Palu	Yusuf Karaaslan
2	Ali ile Fatma	Tunceli	Sultan Melek But
3	Aslan ve İki Arkadaşı	Malatya	Mehmet Bay
4	Asma Cini	Malatya- Karatepe Köyü	Ercan Karatepe
5	Ayı ile Yaşlı Adam	Mardin	Şükrü Özgür
6	Bebbo ile Gekko	Malatya- Yeşilyurt	Bayram Güneş
7	Beddua	Malatya	Coşkun Köseoğlu
8	Buldik ile Dev	Malatya- Yeşilyurt	İfaket Evcı
9	Büyülü Muhabbet Çiçeği	Malatya- Beydağı	Hüseyin Yolcu
10	Ceylan Kardeş	Malatya	Mustafa Büyükaslan
11	Cin Kız ve Kavalcı	Malatya- Battalgazi	
12	Çakır Gözlü Değirmenci	Elazığ	Sakine Demirel
13	Çaklo'nun Maceraları	Malatya	Naciye Almaz
14	Delibalta	Malatya	Bekir Deniz
15	El Elden Üstündür	Şanlıurfa- Siverek	Mehmet Uğurlu
16	Fatmacık	Malatya	Tunuş Gökçe
17	Fil ile Tavşan	Malatya- Hekimhan	Bahar Sezdi
18	Güzel ve Çirkin	Sivas- Şarkışla	Ufuk Demirci
19	Hatça Hatun	Malatya	Aliye Alataş
20	İki Kardeş	Adıyaman- Çelikhan	Hasan Öztörün
21	İki Öksüz Çocuk	Malatya- Yazıhan	Fındık Üçkaya
22	İncili Salkım	Malatya- Yeşilyurt	Emine Gülşen Doğan
23	Kaybolan Çocuk	Malatya	Mehmet Yıldız
24	Kaz Çobanı Prenses	Malatya	Gürer Bingöl
25	Keçi ile Kurt	Dişarbakır- Ergani	Mehmet Emin Yeşil
26	Keloğlan ile Köse	Malatya	Hüseyin Çalgan

Tablo 2. (Devamı) Derlenen Masallar

27	Keloğlan Köy Ağası	Malatya	Mehmet Kılınç
28	Keloğlan ve Padişah	Malatya- Doğanşehir	Emine Bayram
29	Kim Cesur	Siirt	
30	Kısmet	Malatya	Hacı Bayram Alas
31	Koca Karı ile Tilki	Malatya	Hamit Tekpınar
32	Korkak Hasso	Malatya	Hasan Güzel
33	Kurnaz Köylü	Malatya	Meltem Gedik
34	Kurt Çoban Olursa	Diyarbakır- Silvan	Zekiye Aslan
35	Kurt ile Keçi Masalı	Malatya	Mahmut Gökalp
36	Kurt ile Tilki	Malatya	
37	Kuyruksuz Tilki	Diyarbakır	Celal Kapar
38	Leylek ile Tilki	Malatya- Hekimhan	Mehmet Hanefi Gür
39	Mehmetşah	Adıyaman	Abuzer Tandoğan
40	Melek Mehmet	Malatya- Doğanşehir	Gülây Yaman
41	Mem ile Zin	Bitlis- Güroymak	Gülzade Yıldırım
42	Peri Kızı	Kahramanmaraş	
43	Öç	Adıyaman- Çelikhan	Abdurrahman Çaltışkan
44	Padişah Kızı	Malatya	
45	Padişahın Kızı	Malatya	Mehpare Ceyhan
46	Padişahın Küçük Oğlu	Kahramanmaraş- Elbistan	Hanım Poyraz
47	Pirik Ananın Oğlu	Malatya- Doğanşol	Mehmet Batur
48	Piro Pising	Malatya	
49	Salyangoz ve Evi	Malatya	Serdar Yılmaz
50	Savurganlık	Malatya	Nurettin Güngör
51	Sihirli Yüzük	Malatya	Raziye Bakır
52	Şahsenem ile Âşık Kerem	Malatya	Sabite Kişi
53	Şifalı Toprak	Adıyaman	Abdurrahman Çakır
54	Şirin Prenses ve Sevgi Şelalesi	Malatya- Akçadağ	Zabit Aydoğan
55	Tilki ile Nenen	Adıyaman- Çelikhan	Nuriye Öztoran
56	Tilkiden Korkan Ali	Malatya- Akçadağ	Ali Poyraz
57	Tuz Masalı	Malatya	
58	Üç Kardeş	Malatya	
59	Üç Kız Kardeş	Malatya	Sema Bektaş
60	Üç Bacı	Gaziantep	EdibeÖnen
61	Yalancı Keçi	Malatya	Mübeccel Başar
62	Yardımanın Sonu	Malatya- Arguvan	Sultan Kılıç
63	Yetim Kardeşler	Elazığ	İnci Özdemir
64	Yoksul Adam	Diyarbakır	Şerafettin Eroğlu
65	Yılan Hikâyesi	Gaziantep	Ferah Çevik

1.8. Tanımlar

Masal: Hayal ürünü olan ve inandırma gayesi gütmeyen, hem kahramanların hem de olayların olağanüstü niteliklere sahip olduğu, mekândan ve zamandan bağımsız, sözlü gelenekten doğmuş bir anlatı türüdür.

Doğu Anadolu Bölgesi: Türkiye'nin doğusunda yer alan, oldukça dağlık ve engebeli bir arazi yapısına sahip, karasal iklimin hüküm sürdüğü ve nüfus yoğunluğunun oldukça az olduğu bir bölgedir.

İKİNCİ BÖLÜM YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmada izlenen yöntem, araştırmının evren ve örnekleme, veri toplama ve verilerin çözümlenme süreci hakkında bilgi verilmektedir.

2.1. Araştırma Yöntemi

Çalışmada betimsel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme yöntemi kullanılacaktır. Doküman inceleme yöntemi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Eğitim ile ilgili bir araştırmada ders kitapları, program yönergeleri vb. veri kaynağı olarak kullanılabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu çalışma için incelenecek dokümanlar, Doğu Anadolu Bölgesi'nden seçilmiş masallardır.

Doküman inceleme yöntemi, genel tarama ve içerik analizi olmak üzere iki farklı yöntemi içerisinde barındırmaktadır. Genel tarama, araştırmayla ilgili literatürü okuma, anlama ve nitel olarak yorumlama süreçlerini kapsarken; içerik analizi, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik çözümlenmesi, metin veya metinlerden oluşan bir kümenin içindeki belli sözcüklerin ve ya kavramların varlığını belirlemeye yönelik yapılır.

Araştırmacılar bu sözcük ve kavramların varlığını, anlamlarını ve ilişkilerini belirler ve metinlerdeki iletiye ilişkin çıkarımlarda bulunur (Büyüköztürk vd., 2010). Söz konusu yöntem eğitimbilimsel alanda, okul kitaplarındaki değerler sistemini açığa çıkarmak, öğrenmenin nitelik ve niceliğini veya bilgi düzeylerinin gelişimini izlemek gibi amaçlar doğrultusunda seçilebilir (Tavşancıl ve Aslan 2001). Çalışmada doküman incelemesi ve içerik analizi birlikte kullanılacaktır.

2.2. Evren ve Örneklem

Bu çalışmanın evrenini Anadolu'da yıllardır ağızdan ağıza anlatılan tüm masallar oluşturmaktadır. Çünkü masal özelliği taşıyan tüm metinler, bu çalışmada önerilen ipuçları ve kullanılan tekniklerle 7- 9 yaş çocuklarının dil gelişim özelliklerine uygun olarak düzenlenebilir. Çalışmanın örneklemini ise Doğu Anadolu Bölgesi'nden derlenmiş altmış beş arasından seçilen yirmi masal oluşturmaktadır.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmının verilerini, 2008-2009 eğitim öğretim yılında İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin çocuk edebiyatı dersi kapsamında Doğu Anadolu Bölgesi'nden derledikleri masallar oluşturmaktadır.

Söz konusu masallar, adı geçen derslerden sorumlu öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Namık Kemal Şahbaz'ın izniyle alınmış olup 7-9 yaş çocuklarının dil gelişim özellikleri doğrultusunda düzenlenerek Türkçe dersi kazanımlarına uygun etkinliklerle zenginleştirilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM MASAL

Halk edebiyatında ‘sözlü edebiyat’ geleneği kapsamında yer alan ve daha çok çocuklara anlatılan masalların tarihi, ilk çağlara kadar uzanmaktadır. Günümüzde çocuk edebiyatı metinleri olarak da değerlendirilen masalların, geçmişte olduğu gibi günümüzde de bir eğitim aracı işlevi gördüğü bilinmektedir. Ancak, beklentiler aynı olsa da masal tanımlarında kimi farklılıklar olduğu dikkati çekmektedir. Bu nedenle bu bölümde masalın çeşitli tanımları verildikten sonra, biçim ve içerik özellikleri, kaynakları, masal türleri, masal inceleme yöntemleri ve masalın bölümleri üzerinde durulacaktır.

3.1. Masal

Türk dünyasında masalı karşılayan farklı kavramlar kullanılmaktadır. Bunlar Türkiye ve Balkanlarda “mesel”, “masal”, “hekat”, “hikâye”; Kuzey ve Güney Azerbaycan ile Kafkasların büyük bir kısmında “nağıl”; Hazar Denizi’nin doğusundaki Türk ülkelerinde (Türkmenistan, Özbekistan, Kazakistan, Kırgızistan, Kazakistan, Doğu Türkistan) ise “ertek”, “erteği”dir (Alptekin, 2003).

Türk dünyasında farklı kavramlarla karşılanan masalın çeşitli araştırmacılar tarafından yapılan “masal” tanımlamalarının da açıklanmasının uygun olacağını düşünülmektedir. Aşağıda masalın çeşitli sözlük anlamlarına ve diğer kaynaklarda bahsedilen masal tanımlarına yer verilmektedir.

Ahmet Vefik Paşa *Lehçe-i Osmanî*’de, “masal” maddesinde şu açıklamayı yapmıştır: “Mesel, hâlâ hikâye, dasitan, menkabe manasına fıkra ve kaziyeden gayri” (Sakaoğlu, 2002).

Muallim Naci hazırlamış olduğu sözlükte, “masal”a değil de “mesel” kavramına yer verir. *Lugat-i Naci*’de, mesel, “Dasitan kıssa-i meshure “masal” bundan muharrefdir.” şeklinde tanımlanır.

Şemseddin Sami, *Kamus-ı Türki*’de “Mesel” maddesinde şu tarifi yapmaktadır: “Adab ve ahlak ve nasayihe müteallik küçük hikâye (Masal bundan galattır).

Ziya Gökalp’e göre, “Masal, perileri ve devleri muhtevi olsun olmasın, zamanı ve mekânı olmayan, esrarengiz bir muhitte cereyan eden hikâyelerdir” (Filizok, 1991).

Yukarıda, geçmiş yıllarda yapılan masal tanımlarına karşın günümüzdeki tanımlar daha açıklayıcıdır.

Ferit Devellioğlu, masal için “Terbiye ve ahlaka faydalı, yararlı olan hikâye” tanımını yapmaktadır (Devellioğlu, 1962).

Türk Dil Kurumunun yayımladığı *Türkçe Sözlük*'te, bu kavramın Arapça kökenli olduğu belirtildikten sonra, çeşitli tanımları yapılmıştır: “1.Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza kuşaktan kuşağa sürüp gelen, çoğunlukla insanların ve tanrıların başından geçen olağan dışı olayları anlatan hikâye” (TDK, 2005).

Edebiyat ve Söz Sanatları Terimleri Sözlüğü'nde (TDK, 1948), “Temsillerle, eşyayı canlılaştırma, hayvanları dile getirme gibi yollarla çekici bir şekil verilmiş kısa hikâye” olarak tanımlanır.

Gösterim Sanatları Terimleri Sözlüğü'nde, masal, “Olağanüstü kişiler ve olaylarla geliştirilen öykü” olarak tanımlanır (Nutku, 1983).

Halkbilim Terimleri Sözlüğü'nde, masal “İnsanoğlunun evren, dünya, yaşam, doğa, toplum ve kendisiyle ilgili tarihsel oluşum, düşün, istek ve izlenimlerinin az ya da çok değişikliğe uğrayarak ağızdan ağza geçme yoluyla çağımıza ulaşan geleneksel anlatı örnekleri” (Acıpayamlı, 1978) şeklinde açıklanır.

Toplumbilim Terimleri Sözlüğü'nde, masal, ‘1. Kuşaktan kuşağa sözlü olarak iletilen dinsel ya da doğaüstü nitelikli öykü. 2-Dinsel uygulamaların, toplumsal ya da doğal olayların yapıntısal biçimde açıklanması” (Ozankaya, 1975).

Yazın Terimleri Sözlüğü'de masal, “Genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen, olağanüstü kişilerin başından geçen olağandışı olayları anlatan öykü türü. Kötülükle iyiliğin çarpıştığı olaylara bir tekerleme ile başlanır; sonunda iyilik üstün gelir. Konular peri, Keloğlan, hain vezir, padişah, şehzadeler, fakir kız ya da delikanlı gibi kahramanlar çevresinde döner” (Gencan vd., 1974).

Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü'nde masal, “Çocuklara anlatılan ve çoğu kez olağanüstü olaylarla süslenmiş ilgi çekici öyküler olarak tanımlanmıştır” (Öncül, 2000).

Bolte Pohvka, masalı gerçeklerden uzak, hayali ve harikalar dünyasının bir yansıması olarak tanımlarken, Max Luthi, kısa, macera içerikli soyut ve ince bir biçemi olan bir yazı türü olarak tanımlar (Luthi, 1966).

Pertev Nailî Boratav'a göre masal; düzyazı biçiminde söylenmiş, dinlik ve büyücülük inanışlarından ve törelerinden bağımsız, tümüyle düş ürünü, gerçeğe ilgisiz, anlattıklarına inandırma savı olmayan bir anlatıdır. “Hayal ürünü” sözünü sadece olağanüstü şeyler anlamında almamak gerekir. Masal olağanüstülüklerle anlattığı olayları, gerçeğe uyarlılık derecesi ne olursa olsun onların hayal yaratması oldukları izlenimini veren bir anlatı türüdür. Masalı efsaneden, hikâyeden, destandan ayıran niteliklerin başında bu gelir (Boratav, 1969).

Saim Sakaoğlu'na göre masal, "Kahramanlardan bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü

olduğu hâlde dinleyenleri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür” (Sakaoğlu, 1973).

Bilge Seyidoğlu masal maddesinde, kavramı şöyle tanımlamaktadır: “Halk arasında yüzyıllardan beri anlatılmakta olan ve içinde olağan üstü olayların bulunduğu, bir varmış bir yokmuş gibi klişe bir anlatımla başlayan, belli bir uzunluğu olan, sonunda ‘Yediler içtiler muratlarına erdiler.’ yahut ‘Onlar erdi muradına biz çıkalım kerevetine.’ ‘Gökten üç elma düştü, biri anlatana, biri dinleyene, biri de bana.’ gibi belirli sözlerle sona eren, zaman ve mekân kavramlarıyla kayıtlı olmayan bir sözlü anlatım türü” (Seyidoğlu, 1985).

Ali Berat Alptekin’e göre, "Masal, nesirle söylenmiş ve dinleyicileri inandırmak gibi bir iddiası olmayan, tamamı ile hayal mahsulü olan mensur bir türdür (Alptekin, 2002).

Esmâ Şimşek, masalı, "Genellikle özel kişiler tarafından, kendine mahsus (olağanüstü) zaman, mekân ve şahıs kadrosu içerisinde, yaşanılan hayat ile hayal edilen hayatın sistemli bir şekilde ifade edildiği; klişe sözlerle başlayıp, yine klişe sözlerle biten hayal mahsulü sözlü anlatım türüdür (Şimşek, 2001)." şeklinde tanımlanmaktadır.

Doğan Kaya'nın *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*'ndeki masal tanımı şöyledir: “Hadiseleri muhayyel bir dünyada cereyan eden, kahramanları insan ve kimi zaman da hayvan ve olağanüstü varlıklar olan, dinleyenleri eğlendiren ve bu arada eğiten, gerçeği birtakım remz ve sembollerle gerçeküstü kalıplara sokarak yansıtmaya çalışan mensur anlatım türü” (Kaya, 2007).

U. Günay masal için, “Asırların birikmiş irfanını ve belirli bir hayat düzenini, yaşamak zorunda olduklarımızla yaşamak istediklerimizi bir arada kendisine has bir atmosferde ve üslûpla, kendi mantık silsilesi içinde geleneksel motiflerle anlatan masallar, sözlü anlatım türlerinin en ilgi çekici olanıdır” der (Günay, 1998).

Yukarıda bir dizi hâlde gerek eğitim bilimleri gerekse alan eğitimi alanında söz sahibi bilim insanlarının yapmış olduğu tanımlardan yola çıkarak masalı şu şekilde tanımlamak olasıdır. Masal, hayal ürünü olan ve inandırma gayesi gütmeyen, hem kahramanların hem de olayların olağanüstü niteliklere sahip olduğu, mekândan ve zamandan bağımsız, sözlü gelenekten doğmuş bir anlatı türüdür.

3.2. Masalların Özellikleri

3.2.1. Biçim Özellikleri

Masallar (hayvan masalları hariç), diğer anlatı türleri kadar olmasa da (destan, halk hikâyesi) anlatımı birkaç gün sürebilecek kadar uzun metinlerdir. Masallar

genellikle mensurdur ancak bazı masalların içinde manzum parçalara da rastlanmaktadır. Masalların belli yerlerinde belli görevler için kullanılan kalıplaşmış sözler, formeller; birkaç tip birleştirilerek bir masal metnine dönüştürülmüş masallar vardır. Bütün masallar sade ve anlaşılır bir dille anlatılır. Masal metinleri içerisinde diğer türlere ait bazı örneklere (atasözü, deyim, efsane vb.) de rastlanabilir (Şimşek, 2001).

3.2.2. İçerik Özellikleri

Masallar, olağanüstü kahramanlar (dev, peri kızı, konuşan hayvanlar vb.), yerler (Kafdağı, periler ülkesi, yer altı dünyası vb.) ve olayları (şekil değiştirme, beddua ile taş kesilme, perilerle konuşma vb.) içermektedir. Masalların pek çoğunda iyiler ödüllendirilirken kötüler cezalandırılır. Genellikle her masalın sonunda bir misal çıkarılır. Masalarda, sosyal hayattan izler bulmak mümkündür. Masalarda bazı tipler karakteristik özellikleri temsil eder: Keloğlan, Köse, Yaşlı adam vb. gibi (Şimşek, 2001).

3.3. Masalın Kaynakları

Masalların nerede ve ne zaman ortaya çıktığı konusunda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Masalın kaynağı ve yayılışı ile ilgili ilk görüşlerden biri Wilhelm Grimm'e aittir. Ona göre masallar, Hint-Avrupa kökenli milletlere ait mitolojilerin zamanla zayıflamasıyla ortaya çıkmıştır (Seyidoğlu, 1985). Grimm'in, masalların kaynağıyla ilgili diğer bir görüşüne göre de masallar, eski mitlerin parçalanmasından oluşmuştur. Onun bu görüşleri, "Hint-Avrupa Görüşü" ve "Parçalanmış Mitler Görüşü" olarak adlandırılmış ve masalların kaynağıyla ilgili ortaya atılan görüşlerde de etkili olmuştur (Sakaoğlu, 1999).

Grimm'in etkisiyle oluşan masal teorilerinde, başlıca su üç görüş egemendir (Seyidoğlu, 1975):

1. Mitolojik görüş.
2. Hindoloji görüşü.
3. Antropolojik görüş.

Mitolojik görüşün temsilcileri Max Müller, Angelo de Gubernatis, John Fiske ve Sir George Cox'dur. Bunlara göre masallar ve mitler, Hint-Avrupa medeniyetinin mirasıdır (Günay, 1975). Masalların kökeni, Hint mitolojisinde yani "Veda"larda aranmaktadır. Hint-Avrupa dillerinin Sanskritçe ile olan akrabalıkları, bu görüşün ortaya çıkmasında etkili olmuştur. Bu okulun temsilcilerinden olan Max Müller, masalla mitoloji arasındaki benzerlikten dolayı masalların, mitolojiden çıktığını ileri sürmüş, kaynak olarak da Hindistan'ı göstermiştir (Sakaoğlu, 1999).

Sir George Cox'a göre, "masalla mitoloji karakterleri bakımından farklılık gösterse de elementleri birbirine çok yakındır. Hint-Avrupa dil ailesine dâhil olan milletlerin masallarındaki benzerlik Aryan kabilesinin dağılmadan önce zengin bir mitoloji hazinesine sahip olduğunu ispatlar" (Günay, 1975).

Hindoloji görüşünde de masalların kaynağı olarak Hindistan gösterilmektedir. Ancak masallar, tarihî devirlerde ortaya çıkmıştır. Bu görüşte, masalların kaynağının "Veda" yerine "Paçatantra" olduğu belirtilmiştir (Sakaoğlu, 1999).

Bu görüşün temsilcilerinden Theodor Benfey, Aesop (Ezop) masallarını hariç tutarak masalların Hindistan'dan batıya geçişinin üç yolla olduğunu ileri sürmüştür (Seyidoğlu, 1975):

1. Masalların bir kısmı, 10. yüzyıldan önce sözlü gelenek yoluyla yayılmıştır.

2. Bazı masallar, 10. yüzyıldan sonra Bizans, İtalya ve İspanya'ya yazılı kaynak yoluyla geçmiştir.

3. Budizm'e ait malzemeler, Çin ve Tibet yoluyla Moğollara, oradan da Avrupa'ya geçmiştir. İranlıların *Tutiname*'si, Arap ve İsrail yazmaları, Avrupa'yı etkilemiştir. İslav masallarında, sözlü geleneğin etkileri görülmüştür.

Antropolojik görüşe göre de masallar, içindeki ilkel düşüncelerden dolayı çok eski zamanlarda oluşmuştur (Yardımcı, 1996). Bu görüşün temsilcileri, Edward Taylor ve Andrew Lang'dir. Bunlara göre masallar, farklı yerlerde birbirine benzer biçimde ortaya çıkmıştır. Kültürlerin birbirlerine benzer biçimde gelişmeleriyle farklı uluslarda benzer masallar oluşmuştur (Günay, 1975).

James Frazer ve Mac Culloch, Avrupa ve Asya masallarındaki masal motifleri ile ilkel toplumdaki motiflerin benzer olduğunu ileri sürmüşlerdir. Topladıkları malzemeler sonucunda bunların Amerikan Kızılderilileri, Avustralya ve Güney Amerika kabileleri arasında aynı olduğunu görmüşlerdir. Arnold Von Gennep de totem devri yasayan kabileler üzerinde yaptığı incelemelerde hayvan masallarına önem verildiğini görmüştür. Totem hayvanlarının ve merasimlerinin önemli olduğu bu kabilelerde, merasim sırasında mutlaka mitler ve efsaneler okunmaktadır. Ona göre bu mitler ve efsaneler, masalları meydana getirmiştir (Seyidoğlu, 1975).

Masalların ne zaman, nasıl ve nerede oluştuğunu ortaya koymayı amaçlayan bu teoriler, Batılı araştırmacıların ortaya koydukları teorilerdir. Masallar, bir ulusun kültürünün en önemli unsurlarından olduğu için araştırmacılar, ulusal bir çaba ile masalların kaynağını Batıyla bağdaştırmakta, Türk masallarının yeri tam olarak ortaya konamamaktadır. Bu nedenle masalların kaynağı ile ilgili kesin bir yargıya varmak mümkün olmamakla birlikte Türk masallarının, Türk kültürünün ve onların ilişkide bulunduğu kültürlerden aldıklarıyla birlikte oluştuğunu ve geliştiğini söylemek mümkündür.

3.4. Masal Türleri

Masal sınıflandırmaları üzerine ilk çalışmalar, Batılı araştırmacılar tarafından yapılmıştır. Öncelikle Alman masal araştırmacısı J.G. Von Hahn, 1864'te masalları tiplerine göre sınıflandırma girişiminde bulunmuştur, ancak bu çalışma kapsamlı ve kalıcı olmaktan çok, daha sonraki çalışmalara yol gösterici nitelik taşımaktadır.

Bu konuda ilk önemli çalışmayı 1910 yılında Antti Aarne (Tarihî-Coğrafi Fin Metodu) hazırlanmıştır.

Aarne, masalları;

A) Hayvan masalları (1-299),

B) Asıl halk masalları (300-1199),

C) Fıkralar (1200-1999) olmak üzere üç grupta toplamıştır.

Bu yöntem, konularla ilgili bir listenin yapılmasını zorunlu kılar. Bu ekolün kurucularından Antti Aarne, konulara 'tip' adını ve her tipe bir numara verir. Aarne'in endeksi sayesinde bugün masalların numaralandırılması mümkün olabilmektedir. Aarne'in endeksini oluşturan temel bölümler şunlardır (Sakaoğlu, 1999: 12):

A) Hayvanları Konu Alan Masallar

1-99 Vahşi hayvanlar

100-149 Vahşi hayvanlar ve evcil hayvanlar

150-199 Vahşi hayvanlar ve insan

200-219 Evcil hayvanlar

220-249 Kuşlar

250-274 Balıklar

275-299 Öteki hayvanlar

B) Asıl Masallar

a)- Sihir Masalları

300-399 Tabiatüstü rakip

400-459 Tabiatüstü veya sihirli zevce (zevç) veya diğer ilgili kişiler

460-499 Tabiatüstü vazife

500-559 Tabiatüstü yardımcı

560-649 Tabiatüstü eşya

650-699 Tabiatüstü muktedir olma hali veya bilme

700-749 Diğer tabiatüstü haller

b) Efsane Tarzındaki Masallar

c) Kısa Hikâye Tarzındaki Masallar

ç) Aptal Dev Masalları

C) Güldürücü Masallar/Fıkralar

1200-1349 Edepsizlik

1350-1439 Evli kimselerin latifeleri

1440-1524 Kahraman olan bir kadının latifeleri

1525-1874 Kahraman olan bir erkeğin latifeleri

Bu üçlü sınıflandırma, kendi arasında da ana ve alt dallara ayrılarak daha kolay yararlanılır hâle getirilmiştir, ayrıca bazı numaralar, zamanla yeni numaraların bulunabileceği düşüncesiyle boş bırakılmıştır (Sakaoğlu,1999:10-13).

Aarne'ın 1926 yılında ölümü ve Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, Aarne'ın öğrencisi olan Stith Thompson onun eserini aynı adla genişletip Türk masallarına da büyük ölçüde yer vererek masalları yeni bir bölümlenmeyle sunar. Thompson'un bugün de kabul edilip uygulanan beşli sınıflaması şöyledir (Sakaoğlu, 1999):

A) Hayvan Masalları (1-299)

B) Asıl Halk Masalları (300-1199)

C) Güldürücü Hikâyeler, Nükteli Fıkralar (1200-1999)

D) Zincirlemeli Masallar (2000-2399)

E) Sınıflamaya Girmeyen Masallar (2400-2499)

Masalların sınıflandırılmasına ilişkin bir başka yaygın görüş de David L. Russell'in (1991) *Literature for Children* adlı eserinde belirtilir:

A) Hayvan Masalları: Konuşabilen hayvanlar neredeyse tüm halk masallarında ortaya çıkmalarına rağmen, eğer masalın bütün ana kahramanları insan özellikli hayvanlar ise bu masal hayvan masalı olarak sınıflandırılabilir. Çoğu hayvan masalında hayvanlar insan sembolü olarak işlevlendirilir ve hiçbir şekilde hayvan gibi davranmazlar. Bu masallar hayvanların çoğuna büyük ilgi gösteren çocuklara çok cazip gelir. "Bremen Mızıkacıları" bu masalların en ünlü örneklerinden biridir. Russell'a göre, esasen bütün fabllar hayvan masalıdır.

B) Budala (Noodlehead) Masalları: Komik (droll) masallar ya da Ahmak (simpleton) masalları olarak da adlandırılırlar. Asıl kahramanları sempatik de olsa budala olan masallardır. Başkahramanı sürekli olarak değerli bir varlığı daha az değerli olanıyla değiştirir, sonunda elinde mutluluktan başka hiçbir şey kalmayan "Hans in Luck", bu türe güzel bir örnektir.

C) Olağanüstü Masallar: Almanca karşılığı Märchen olarak verilen bu masal türü, geleneksel halk masallarının en çok bilinenidir. Uzun zaman önce, çok uzak diyarlarda geçen sihirli mucizeler üzerine odaklanan bu masallar tipik olarak iyi ve kötü arasındaki mücadeleyi betimlerler, erdemli olanın galibiyetiyle ve mutlu bir evlilikle sonuçlanırlar. "Sinderella", "Pamuk Prenses" ve "Yedi Cüceler ve Uyuyan Güzel" bu tip masalın klasik örneklerindedir.

Ç) Kümülatif Masallar: Halk masallarının çoğu üç dilek, yedi kardeş, başarılacak olan on iki iş gibi tekrarlayan örüntüler içerir. Fakat bazı masallar bütünsel etki için tamamıyla tekrarlamaya dayalıdır. Her yeni detay daha öncekilere eklenirken, dizelgenin hepsi sırayla tekrarlanır, böylece bütün birikim bir nakarat hâline gelir. Küçük çocuklar, anlatıma katkıda bulunmalarına olanak sağlayan bu masallardan özellikle hoşlanırlar.

D) Açıklayıcı Masallar: Adı Fransızca “niçin, neden” anlamında “pourquoi” sözcüğünden gelen bu masallar, tabii fenomenleri açıklamaya çabalarlar. Aşağı Michigan yarımadasının kuzey batındaki Sleeping Bear kumulunun yaratılışını anlatan etkileyici masal gibi bildik çoğu Yerli Amerikan masalı bu kategoriye girer. Bu masalda kumulun varlığının nedeni, Michigan gölünde boğulan iki yavrusu için yas tutan anne ayının bedeninin geniş kumullarla kaplanması ile açıklanır. Gölün hemen kıyısındaki Kuzey ve Güney Manitou adaları da kaybolan yavru ayıları simgelemektedir.

Warren S. Walker ile Ahmet Edip Uysal (1966)’ın hazırladıkları *Tales Alive in Turkey* adlı eserde ise, Türk masalları yedi ana gruba ayrılır:

- 1) Tabiatüstü masallar
- 2) Şaşırtıcı ve hünereli sonuçlara sahip masallar
- 3) Gülmece masalları
- 4) Ahlaki masallar
- 5) Köroğlu
- 6) Din görevlilerinin hatalarını konu alan masallar
- 7) Fıkralar

Suat Batur *Türk Halk Edebiyatı*(1998) adlı çalışmasında masalı üçe ayırır:

- 1) Hayvan Masalları
- 2) Olağanüstü Masallar
- 3) Gerçekçi Masallar

Türk masallarının tip sınıflandırması ile ilgili önemli çalışma ise W. Eberhard ile Pertev N. Boratav tarafından hazırlanmıştır. Eberhard ve Boratav’ın birlikte yayımladığı, *Typen Türhiseber Voiksmdrben* adlı eserde, 2500 masal incelenmiş, 378 masal tipi tespit edilmiş, bunların motif sırası, belirgin motifleri vb. sıralanmıştır. 1953 yılında yayınlanan bu çalışmada masallar, 23 ana başlık altında toplanmıştır (Şimşek 2001).

Eberhard-Boratav kataloğundaki masal başlıkları:

1. Hayvan masalları
2. Hayvan ve insan
3. Hayvan veya ruh bir insana yardım eder
4. Tabiatüstü bir ruh veya hayvanla evlenme
5. İyi ruh ve evliyalarla yaşama
6. Kaderin hâkimiyeti

7. Rüya
8. Kötü ruhla yaşama
9. İ. Sihirbazlar
10. Bir kız sevgili bulur
11. Bir oğlan sevgili bulur
12. Fakir kız zenginle evlenir
13. Kıskançlık ve iftira
14. Hor görülen koca kahramandır
15. Zina ve baştan çıkarma
16. Acayip icraat ve olaylar
17. Realist masallar
18. Acayip tesadüfler
19. Aptal ve tembel erkek ve kadınlar
20. Hırsız ve dedektif
21. Akıllı, hilekâr veya cimri kadın ve erkekler biçiminde açıklanıp ilgili türe örnek olarak birkaç masal verilmiştir.

3.5. Masal İnceleme Yöntemleri

Masal inceleme yöntemlerinde Propp'un Fonksiyon analizi ve Safiye Akdeniz Masal İnceleme Modeli üzerinde durulmuştur. Daha sonra ilkokullarda ve ortaokullarda genel olarak kurmaca metin çözümlemelerinde izlenen yöntem ve bu yöntemin eksiklikleri üzerinde değerlendirmeler yapılmıştır.

3.5.1. Propp'un Fonksiyon Analizi

Yukarıda genel olarak özetlediğimiz masal sınıflandırma çalışmalarının tamamı, masalların içerikleri göz önünde bulundurularak ve genellikle temlerine göre hazırlanmıştır. Öte yandan bugün bütün bilim dallarında içerik araştırmalarının yanında biçim ve yapı özelliklerine göre de incelemeler yapılmaktadır. Bunlardan Rus halk bilimcisi Vladimir Propp, 1928 yılında Leningrad'da yayımladığı *Morfologiya Skazki (Masalın Biçimbilimi)* adlı eserinde olağanüstü masalları yapı bakımından incelemiştir. Propp'a göre masalları, temleri esas alarak sınıflandırmak araştırmacıları doğru sonuçlara ulaştırmamaktadır.

Temler, özellikle de peri masallarının temleri birbiriyle çok yakından ilgilidir (Günay, 1975). Bu nedenle çalışmasını peri masalları üzerinde hazırlamıştır. Eserinde malzeme olarak A. N. Afanasyev'in derlediği *Rus Halk Masalları*'ndaki 50-150 numaralar arasında yer alan yüz masalı kullanmıştır. İncelemeye aldığı metinlerden yola çıkarak olağanüstü masalların çok renkli çeşitliliği ile tekbiçimliliği olmak üzere iki temel özelliğine dikkati çeken Propp, öncelikle

masalların oluşturucu b6l6mlerini tespit etmiş, ardından bu b6l6mleri g6z 6n6nde bulundurarak masalları birbirleriyle karşılaştırmıştır.

V. Propp'un amacı, g6r6n6şteki 7eşitlilik altında binlerce masala ortak olabilecek "işlevsel" unsurları ortaya 7ıkarmak, bir başka deyişle halk masalının yapısını d6zenleyen sabit yasaları saptamaktır (Propp 2001: 10). B6ylece de masalın k6keni sorununa objektif olarak yaklaşabilmek i7in 6nce masalın ne olduğunu ortaya koymak gerekir (7obanoğlu, 1999).

Ona g6re masalın doğru bir bi7im bilimsel incelemesi yapılmadığı s6rece masal konusunda sağlıklı bir değerlendirmede bulunmak m6mk6n değildir.

Propp, masalların sabit ve değişen değerlerini saptamak i7in aşağıdaki durumları birbiriyle karşılaştırmıştır (Propp, 2001):

1. Kral, kahramanın birine bir kartal verir. Kartal, kahramanı başka bir krallığa g6t6r6r.

2. B6y6kbaba, Su7eriko'ya bir at verir. At, Su7eriko'yu başka bir krallığa g6t6r6r.

3. B6y6c6, İvan'a bir kayak verir. Kayık, İvan'ı başka bir krallığa g6t6r6r.

4. Krali7e, İvan'a bir y6z6k verir. Y6z6kten 7ıkan iri yarı adamlar, İvan'ı başka bir krallığa g6t6r6r.

6rneklerde g6r6ld6ėi 6zere masal kahramanlarının isimleri ve faydalandıkları nesnelere değişmekte, 6te yandan kişilerin eylemleri değişmemektedir. Buradan masalın, genellikle aynı eylemleri değişik kişilere yaptırttığı sonucuna ulaşılmaktadır. S6z konusu eylemlere de "işlev" adı verilmektedir (7ıblak, 2005).

Propp'un incelemesinde kullandığı temel anlatı birimi işlevdir (Kıran, 2000). İşlev, kişinin eylemidir, ancak bu eylem de olay 6rg6s6n6n akışı i7indeki anlamına g6re tespit edilmiştir. Masalarda kişilerin yerine getirdiği işlevler, masalın temel b6l6mleri olup değişmez unsurlardır (Propp, 2001: 11).

Propp'un tespitine g6re olağan6st6 bir masalda otuz bir işlev bulunabilir. Bu işlevler şunlardır:

A. Hazırlık B6l6m6:

- 1) Ailenin 6yelerinden birisi evden uzaklaşır. Sembol: e.
- 2) Masal kahramanına bir yasadır bildirilir. Sembol: k.
- 3) Kahraman bildirilen yasağı mutlaka 7iğner. Sembol: q.
- 4) D6şman bilgi elde etmeye 7alışır. Sembol: v.
- 5) D6şmana bilgi verilir. Sembol: W.
- 6) D6şman, kurbanı aldatmaya 7alışır: Sembol: J.
- 7)Kurban aldanır. Sembol: g.

B) Birinci Kısım:

8) Düşman ailenin bir üyesine zarar verir. Sembol: X. Yahut ailenin fertlerinden birinin bir şeyin yokluğunu hissetmesi. (Bu ikincisi, önceden meydana gelmiş bir kötülük gibidir.) Sembol: x.

9)Yapılan kötülük yahut yokluk haberi yayılır, kahraman yardıma çağrılır. Sembol: Y.

10) Arayıcı kahramanın harekete geçmeye razı olması. Sembol: C.

11) Arayıcı kahramanın yola çıkması. Sembol : ↑.

12) Arayıcı kahramanın başışçı tarafından sınavdan geçirilmesi. Kahraman başardığı takdirde büyümlü bir nesneye yahut büyümlü bir yardımcıya kavuşacaktır. Sembol: D.

13) Müstakbel başışçıya kahramanın tepkisi. Sembol: H.

14) Kahramanın büyümlü vasıtayı elde etmesi. Sembol: Z.

15) Kahramanın aranan nesnenin bulunduğu yere ulaştırılması. Sembol: R.

16) Kahraman ve düşmanın savaşı. Sembol: L.

17) Kahramanın daha sonra tanınmak için işaretlenmesi. Sembol: M.

18) Düşmanın yenilmesi. Sembol: V.

19) Masalın başlangıcındaki kötülük yahut yokluğun giderilmesi. Sembol: E.

C) İkinci Kısım:

20) Arayıcı kahramanın geri dönüşü. Sembol : ↓.

21) Kahramanın düşman tarafından takip edilmesi. Sembol: P.

22) Kahramanın takipten kurtulması. Sembol: S.

23) Kahramanın kimliğini gizleyerek ülkesine dönmesi. Sembol: O.

24) Sahte kahramanın asılsız iddialarda bulunması. Sembol: F.

25) Kahramana zor bir görevin teklif edilmesi. Sembol: T.

26) Kahramanın görevi başarması. Sembol: A.

27) Kahramanın tanınması. Sembol: I.

28) Sahte kahramanın veya düşmanın maskesinin düşürülmesi. Sembol: Dv.

29) Kahramanın yeni bir fizikî görünüm kazanması. Sembol: Tr.

30) Düşmanın cezalandırılması. Pu.

31) Kahramanın evlenmesi ve tahta çıkması. Sembol: W.

3.5.2. Safiye Akdeniz (2008)'in Masal İnceleme Modeli Önerisi

Batı eğitiminde mit ve masal incelemeleri, klasik metin inceleme yöntemlerinden yararlanılmakla birlikte daha çok Claude Lévy-Strauss'un, Vladimir Propp'un, A.J. Greimas'ın, C. Bremond'un geliştirdikleri metin çözümlemesi kuramlarının getirdiği yeni bakış açılarına göre yapılmaktadır.

Akdeniz'in önerdiği model temel olarak, Vladimir Ja. Propp'un *Masalların Yapısı ve İncelenmesi* adlı eserinde ortaya koyduğu görüşlere dayanmaktadır. Ayrıca Akdeniz, A. J. Greimas (1966)'ın *Yapısal Anlambilim* adlı eserindeki

görüşlerinden ve “katılanlar/aktan” teorisinden, üst yapı analizinde C. Bremond’un ve Paul Larivaille’in anlatı sözdizimi görüşlerinden yararlanmıştır.

Akdeniz’e göre, bir masal incelenirken, yine klâsik yöntemin önerdiği metnin tanımlanması, malzeme, tem, teknik, yapı, zaman, mekân, üslûp ve dil çalışmaları yapılmalıdır. Masalın adı, alındığı kaynak, masalın türü, ele alınan temler, bakış açısı, giriş, gelişme, sonuç bölümlerinin tespiti, üslup özellikleri tespit edilmelidir. Bu incelemeler, önereceğimiz fonksiyon, aktan ve üst yapı analizleriyle derinleştirilmelidir. Öğrencilerle birlikte masal incelemesi yapılırken ayrıca şu çalışmaların yapılmasında yarar vardır:

1. Masalın dinlenmesi ve okunması
2. Masalın birkaç cümleden oluşan çok kısa bir özetinin yapılması
3. Masallardaki Formel Unsurların ve Üçleme Tekniğinin Tanınması

I. FONKSİYON ANALİZİ

II. KATILANLAR/AKTANLAR ANALİZİ (Masalda Yer Alan Şahıslar ve Bu Şahısların Yüklendikleri Fonksiyonlar)

1) Düşmanın hareket alanı: Kötülük yapma (X), Savaş, kavga, yarışma (L), Takip (Pr)

2) Bağışçının hareket alanı: Büyülü vasıtanın verilmesi (D) ve (Z)

3) Büyülü yardımcının hareket alanı: Kahramanın yer değiştirmesi (R), Kötülüğün telafisi (E), Takipten kurtulma (S), Güç görevin yapılması (A), Kahramanın şekil değiştirmesi (Tr)

4) Aranılan nesne (Prenses) ve Yönlendiriciye (Padişah) bağlı hareket alanı: Güç görevin teklifi (T), İşaretleme (M), Sahte kahramanın maskesinin düşürülmesi (Dv), Kimlik belirleme (I), İkinci düşmanın cezalandırılması (Pv), Düğün, Evlenme (N).

5) Yönlendirici’nin hareket alanı: Arayıcı kahramanı sefere gönderme.

6) Arayıcı kahramana bağlı hareket alanı: Karar verme ve yola çıkma (W □), Bağışçının isteklerini yapma (H), Düğün, evlenme (N). İlk fonksiyon (W), arayıcı kahramanı tanımamızı sağlayan en önemli harekettir. Kurban kahraman, diğer kahramanların faaliyetlerine sadece pasif bir şekilde katılır.

7) Sahte kahramana bağlı hareket alanı: Karar verme ve yola çıkma (W □), bağışçının isteklerine karşı tepki. Bu tepki çok zaman olumsuzdur. Asılsız iddialarla başarıyı sahiplenmeye çalışma (F).

III. MASALIN ÜST YAPI ANALİZİ (SUPER-SUTRUCTURE), ANLATI SÖZDİZİMİ (Sentaksı)

Bremond Modeli: Bu model, 12-15 yaş gurubunun daha kolaylıkla kavrayabileceği bir şema sunmaktadır. Esas olarak masalların üst-yapısını (super-structure) gösterir. Bu teoriye göre bir anlatı, dönüşüm (transformasyon) vasıtasıyla bir hâlden başka bir hâle geçişin hikâye edilmesi olarak tanımlanır. Her masal yahut her anlatı, bir başlangıç hâli ile başlar. Başlangıç hâli aslında

önceden teşekkül etmiş bir denge hâlidir. Sonra, bozguncu bir güç bu dengeyi bozar. Bunun üzerine bir karşı güç harekete geçer, dengeleyen bir kuvvet görevi yapar. Sonra yeni bir denge kurulur. Kurulan denge, başlangıç hâlindeki dengeye benzer, fakat onunla eşdeğerli değildir, aynı değildir. Bremond böylece anlatıyı beş temel bölüme ayırır. Bu modeli bir şemayla şu şekilde gösterebiliriz:

Tablo.3. Bremond Modeli

ÖNCE		ŞİMDİ		SONRA	
Başlangıç hâli DENGE		Dönüşüm, dinamik olgular TRANSFORMASYON		Sonuç DENGE	
	Bozguncu kuvvet, Provokasyon	Hareket	Dengeleyen kuvvet		
1	2	3	4		5

3.5.3. İlkokul ve Ortaokullarda Kullanılan Masal İnceleme Yöntemleri

Ülkemizde, ilkokul ve ortaokullarda metin incelemelerinde her metin, giriş, gelişme, sonuç safhaları içinde değerlendirilmekte, metnin özeti yapılmakta, ana fikir ve yardımcı fikirler bulunmakta, şahıs, zaman, mekân kadroları üzerinde durulmakta, dil ve üslup değerlendirilmeleri yapılmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından esasları, 2588 sayılı (Eylül 2006) *Tebliğler Dergisi*'nde yayımlanmış olan bu metin analizi yönteminin genel çerçevesi doğru olmakla birlikte günümüzde artık yetersiz kalmaktadır. Bugün öğrencilerin yapılandırmacı yaklaşım modeliyle araştıran, soran, sorgulayan, analiz, sentez yaparak eleştirel düşünme becerileri gelişmiş bireyler olarak yetiştirilmesi sürecinde daha yaratıcı ve işlevsel metin çözümleme anlayışına gereksinim vardır. Bu kapsamda, masalla ilgili kimi ayırıcı öğeleri vermek gerekir.

3.6. Masala Ait Bazı Kavramlar

Hem ilkokullarda hem de ortaokullarda öğrencilerin masalların yapılarını ve masallardaki iletileri daha iyi algılayabilmeleri amacıyla bu bölümde, masala ait temel kavramlar açıklanacaktır.

3.6.1. Masal Formelleri

Bazı araştırmacıların tekerleme, bazılarının ise kalıp ifade olarak adlandırdığı formeller, anlatıcı ile dinleyici arasındaki iletişimi sağlarken masala da ilgi çekici bir yön katar (Alptekin, 2012).

Masallar, her çeşit tasvir, benzetme usullerinden yararlanırlar. Ayrıca, kendine has söz kalıpları ile kalıplaşmış deyişlere de sahiptirler. Usta anlatıcılar, masal başı, ortası ve sonlarında çeşitli kalıp ifadeleri (formel) kullanmışlardır. Kalıp ifadeleri, sadece masalcılar değil; destancılar, hikâyeciler, meddahlar ve orta oyuncular tarafından anlatımı süslemek ve güçlü kılmak için kullanılmışlardır. Masalarda görülen kalıp ifadeler, “başlayış/geçiş formelleri”, “aynı olayın tekrar

ortaya çıkışında kullanılan formeller”, “bitiş formelleri” başlıkları altında toplanmaktadır. (Sakaoğlu, 2002).

Başlayış giriş formelleri, sade giriş formelleri ve tekerlemeli giriş formelleri olmak üzere iki şekilde ortaya çıkabilmektedir.

Başlayış/geçiş formelleri, bir olaydan başka bir olaya geçişi sağlamaya yönelik kalıp ifadelerdir.

-Az gittik uz gittik dağ ova düz gittik. Derelerden yel gibi, tepelerden sel gibi Kaf Dağı'na varmışlar...

-Uzatmayalım kameti, kopartırız kıyameti...

Aynı olayın tekrar ortaya çıkışında kullanılan formeller: Aynı olayın bir masal içinde veya ayrı ayrı masalarda benzer şekilde ortaya çıkışı sırasında başvuru kalıp ifadeleri içermektedir.

-İn misin cin misin?

-Ne inim ne de cinim senin gibi bir insanoğlu insanım.

Bitiş formelleri:

-Gökten üç elma düşer. Biri masalı düzene, biri anlatana, biri de dinleyenlere...

-Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine...

3.6.2. Tip

TDK'nin yayımladığı *Türkçe Sözlük*'te yer alan tanıma göre tip: “Aynı cinsten bütün varlıkların ve nesnelerin temel özelliklerini büyük ölçüde kendinde toplayan örnek; tür, çeşit; ilgi çekici, değişik (kimse); hikâye, roman, tiyatro gibi uzun anlatıma dayalı edebî eserlerde kişi kadrosu içinde yer alan ve belli bir düşüncenin, topluluğun zihniyetini ve ideolojinin temsilciliğini yüklenen kişi; kendine özgü kişiliği olmayan, genellikle bilinen kalıplardaki insanları gösteren oyun kişisi” (2005) dir.

Edebî eserlerde tip kavramı üzerine en kapsamlı çalışma hiç kuşkusuz, Mehmet Kaplan'ın *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar Tip Tahlilleri* başlıklı çalışmadır. Kaplan (1996)'a göre tip; sosyal bakımdan anlamlıdır. İçinde doğdukları toplumun zihniyetini, örf ve adetlerini, sosyal şartlarını anlamak mümkündür. Onlar muayyen bir devirde toplumun inandığı temel kıymetleri temsil ederler. Hayvancı toplumun ideal tipi “alp” dışı dönük ve hareketlidir. Tarım Toplumunun tipi “veli” ise daha çok içe dönük ve manevi güce sahiptir. Kaplan'a göre tipler edebî eserlerin anahtarı vazifesini görürler. Her medeniyet devresi ve her sosyal tabaka kendi tiplerini doğurur. Medeniyet değiştiçe tipler de değişir.

D. Kaya'nın *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*'nde tip: Bağımsız olarak var olma gücüne sahip eser veya kişi. Söz gelişi masallardan

başlı başına anlatılan manasının tam olabilmesi için başka masala ihtiyaç göstermeyen Keloğlan masalları, Köse masalları, yabancı masallardan Sindirella gibi masalların her biri masal tipidir” şeklinde açıklanmıştır (2007).

S. Thompson’a göre tip: “Kendi başına var olabilen ananevi bir masaldır.” Bu tanım, kendi başına var olma ifadesiyle düşünülen tip tanımına uygun olmakla beraber masalın içinde yer alan kahramanların kastedilmediği sadece konusunun dikkate alındığı düşünülmektedir. Oysaki tip; masalarda ve anlatıma dayalı diğer türlerde (destan, menkıbe, efsane, fıkra vb.) genel özellikleri değişmeyen kişilerdir. Çünkü bu kişiler küçük farklılıklarla hemen hemen her edebî türde aynı karakter özellikleriyle yer alırlar.

3.6.3. Motif

Motifle ilgili en önemli çalışmayı yapan Stith Thompson’a göre motif: “Eskiden beri yaşama kabiliyetine sahip olan masalın en küçük unsurudur.” Destan, fıkra, masal, efsane ve halk hikâyesi gibi türlerin hepsinde motif farklıdır. Stith Thompson bütün türlerin motiflerini “Motif Index of Folk-Literature” adlı altı ciltlik eserinde toplamıştır. Masallar üzerinde Türkiye’deki motif çalışmaları Prof. Dr. Pertev Naili Boratav’la başlar. 1953 yılında Alman Prof. Dr. Wolfram Eberhard’la tespit ettikleri 378 masal tipi ve motif sıralarını vermişlerdir. Motif, Fransızca bir kelime olup aslı Latince “motivum” şeklindedir (Alptekin, 2002).

3.6.4. Masal Parodisi

Parodi sözcüğü köken olarak Eski Yunancaya dayanır. *Para* (başka, ayrı) ve *odi* (lirik şiir) sözcüklerinin kaynaşmasıyla “şiirden farklı” anlamıyla kullanılmaktadır. Bu sözcük, TDK’nin yayımladığı sözlükte, “Ciddi sayılan bir eserin bir bölümü veya bütünü alaya alarak, biçimini bozmadan ona bambaşka bir özellik vererek biçimle öz arasındaki bu ayrılıktan gülünç etki yaratan bir oyun türü.” olarak tanımlanmıştır. Masal parodisi, masalın biçim özelliklerine sadık kalarak masalın içerik özelliklerinde değişiklik yapılmasıdır. Farklı bir bakış açısıyla Dilidüzgün (1996)’e göre masal parodisi masalın değişmeyen ana kurgusudur. Masalın dış biçimi ve kişileri masalın değişmez unsurlarıdır. Bilinen bir masalın olay örgüsünü ve ana kişilerini yani parodisini koruyarak güncelleştirmek mümkündür.

Masal parodisi, çocuklarda yazma becerisinin, özellikle yaratıcı yazma becerilerinin geliştirilmesi sürecinde işlevsel olarak kullanılacak bir etkinlik kaynağıdır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM TÜRKÇE EĞİTİMİ VE MASAL

Türkçe eğitiminde masal metinlerinden yararlanıldığı görülmektedir. Ancak bunun ne oranda gerçekleştiği ya da ne oranda yararlanması gerektiği konusu yeterince açık değildir. Masalların hedef kitlesi olarak belirlenen 7-9 yaş grubu çocuklarının dil gelişim özellikleri göz önünde bulundurularak Türkçe eğitimi sürecinde masalardan nasıl yararlanılacağı tartışmalı bir konudur.

4.1. Bir Eğitim Aracı Olarak Masal

Masalların dil ve anlatım özellikleri, konuları, hayal ve gerçeği buluşturmaları, kahramanlarının daima iyi olup kazanmaları çağlar boyunca masalın sevilen bir tür olmasını sağlamıştır. Her yaş grubuna hitap eden iletileriyle aynı zamanda bir eğitim aracı olarak da kullanılması çok eskilere dayanmaktadır.

İnsanoğlu kendi yaşam gerçeğini, çözüm önerilerini, beklentilerini, masal oyunlarına ve masal kahramanlarına yükleyerek anlatmış ve yüzyıllar boyu, bu yolla gelecek kuşakları uyarmaya, eğitmeye, yaşamın zorluklarına karşı onları donanımlı kılmaya çalışmıştır. Masal kahramanlarının karşılaştıkları sorunların hemen hepsi ile yaşamın gerçekleri arasında paralellik kurulabilir ve o masalardan, ait oldukları toplumun yaşam gerçeğine ulaşılabilir. Çünkü o toplumu eğiten temel öğelerden biri de masallardır.

Bir ülkenin masallarında, o ülke insanının psikolojik, sosyolojik, ekonomik, etik göstergeleri, değerleri, kısaca yaşam serüveni gizlidir. Çocuklar, masallarla toplumsal kuralları ve ahlâkî ölçüleri farkına varmadan öğrenirken; kurallara uyduğunda övüleceğini, doğru yoldan saptığında eleştirilip alaya alınacağını fark ederler.

Masal dinleyicisi ya da okuyucusu masallardaki olayları, sorunları ve çözümleri, kendi yaşamları ile özdeşleştirip; gereken kıssadan hisseyi çıkarırlar. Çünkü kendileri gibi sorunları olan yoksul, zavallı ama haklı, iyi kalpli masal kahramanları pek çok acılar çekmiş ama sonunda hak ettikleri mutlu sona ulaşmışlardır. Mademki masalarda daima iyiler iyilik, kötüler kötülük bulmaktadır, öyleyse kendileri de sabretmeli, umutsuzluğa düşmemelidirler. Dahası yalan söylememeli, kıskanç ve kötü kalpli olmamalı, dürüst ve çalışkan olmalı, büyüklere, yoksullara karşı sevecen ve saygılı olmalı, tanımadık yabancılara çok güvenmemeli, hep savunmada ve dikkatli olmalı gibi iletileri içinde taşıyarak, halkı eğitmeyi amaçlar.

Zaman içerisinde masalın çocuklara ait bir tür olarak kabul edilmesi, çocuğun dünyası ile masalın dünyasının benzerliğinin fark edilmesi beraberinde bazı

eleştirileri de getirmiştir. Masalın çocuklar için faydalı mı yoksa zararlı mı olduğu sorusu bilim dünyasında zıt görüşlerin doğmasına neden olmuştur.

Çocukların hayal gücünü zenginleştiren ve estetik zevk kazanımının ilk örneklerini sunan masalların, çocuklar için zararlı olduğunu savunanların, bu konudaki temel eleştiri noktasını masalların çocukları hayatın gerçeklerinden uzaklaştırarak yanlış inançlara sürükleyeceği, doğru ve mantıklı düşünme alışkanlığının gelişmesini engelleyeceği düşüncesi oluşturmaktadır. Geçmişte bu görüşün savunucuları Fransa'da N.Boileau (1636-1711) ve J.J.Rousseau (1712-1778)'dur (Gürel, 2007).

Böyle düşünenlerin karşısında, masalın çocuklar için yararlı olduğunu düşünen Anatole France ve Andre Maurois gibi kişiler de vardır. Bunlara göre "hayal", insanlara üstünlük sağlayan bir özelliktir. Çocukların, olağanüstü özellikler taşıyan bu masallara gereksinimleri vardır. Çünkü çocuklar, kendilerine masal verilmese bile yaşları gereği masala benzer özellikleri hayal edebilecek yaratılıştadırlar (Gürel ve diğerleri, 2007).

Masalın çocuklar için yararlı olduğu görüşü, günümüzde daha ağır basmaktadır. Hatta çocukluk dönemi içinde, 5-9 yaş arası " masal çağı" olarak adlandırılmaya başlanmıştır. Gerçekten de masaldaki hayal unsurları ile çocuklardaki hayal dünyası birbirleriyle örtüşmektedir. Masal formu, masalın sembolleri, tipleri, imajları ile çocuk dünyasının soyut anlamı benzerlik gösterir. (Şirin, 1987).

Günümüzde masalın, çocuğun eğitiminde, hayal gücünün geliştirilmesinde, yaratıcılığın arttırılmasında ve anadili eğitiminde büyük payı olduğu görüşü, eğitimciler tarafından benimsenmektedir.

4.1.1. Masallar, Dil Aracılığı ile İnsanları Toplumsallaştırır

Dil, insanların sadece duygu ve düşüncelerini aktarmakta kullandığı bir araç değil; bunun ötesinde toplumların kültürel değerlerini gelecek kuşaklara taşıyan çok yönlü bir sistemdir ki insanların ihtiyaçları ve yaşantılarıyla şekillenip gelişir ve toplumsal bir kurum olarak anılır.

Toplumsallaşma, belirli bir toplumun davranış kalıplarını kişiliğine mal ederek o topluma ait birey olma sürecidir. Toplumsallaşma, içgüdü, fiziksel bağımlılık, öğrenme kapasitesi ve dil olmak üzere dört biyolojik temel üzerine kurulmuştur (Tezcan, 1995).

Dil, bir yandan insanların bir arada yaşayarak toplumsallaşmasına olanak sağlarken diğer yandan toplumsallaşma sürecinde kendi varlığını geliştirmekte, yenilemektedir. Toplumun en temel kurumlarından biri sayılan dil, bünyesinde topluma ait maddî ve manevî değerlerin tamamını barındırır.

Ünlü düşünür Humboldt; “Ulusun dili ruhudur; ruhu da dili” sözleriyle dilin uluslarla birlikte geliştiğini, ulusların tinsel özellikleriyle örülü olduğunu savunur (Aksan, 2007). Her ulusun tinsel özellikleri farklı olduğundan dillerinin yapısı da birbirinden farklıdır.

Bir toplumun yaşam biçimi, inançları, gelenekleri, dünya görüşü, tarih boyunca yaşadıkları o toplumun kullandığı dilde, söz varlığında saklıdır. Toplumların hafızası olan dil, bireyin hafızasını da şekillendirmektedir. Bireyler, ait oldukları toplumun özelliklerini dil vasıtasıyla istemsiz, kasıtsız olarak kendilerine mal ederler.

Bu anlamda masallar, kendine has büyüdü dünyasıyla, doğal ve etkileyici diliyle hemen her yaş grubuna hitap eden öğretilerdir. Masallar, bireylere hem ait oldukları toplumun dilsel özelliklerini hem de toplumsal değerlerini aktararak bireyin o toplumun bir parçası olmasını hedefler.

Masallar, geçmişten günümüze bireysel ve toplumsal iletişimi sağlarken, aynı zamanda bireylere ve topluluklara mutlu olmak bilgisini, toplumsal normları, etik kuralları, özlemleri, umutları anımsatıcı görevler üstlenirler. Kùltürleri ve uygarlıkları birbirlerine tanıtır, kişilere ve topluluklara dil sevgisi, eğitimi ve dil estetiği kazandırır. Kişiyi yaşama hazırlarlar (Çevirme, 2004).

Kullandığı malzeme bağlamında, bir toplumsal araç olarak kabul edebileceğimiz masallar; bireye toplumsal rollerin benimsenmesi ve sezdirilmesi yönünde ipuçları verir. Her ne kadar masal kahramanları çoğu zaman olağanüstü özelliklerle donatılmış olsalar da uzlaş, beklenti çatışma gibi rol özelliklerine de sahiptirler.

Masalarda sıkça karşımıza çıkan toplumsal sınıf farklılıkları, toplumsal hareketliliği de beraberinde getirmektedir. Genellikle bir padişahın ya da bir kralın oğlunun veya kızının kendi sosyal tabakasına ait olmayan karşı cinse âşık olmasıyla başlayan çatışmalar, kırk gün kırk gece yapılan düğünle son bulur, dolayısıyla fakir genç, artık başka bir toplumsal sınıfa ait olur. Masalların daima mutlu sonla bittiği düşünürse masalarda dikey toplumsal hareketliliğin varlığı yadsınmaz.

Toplumsal kurumlar açısından masalarda en çok öne çıkan kurum ailedir. Ailenin biyolojik, eğitsel, koruyucu ve toplumsallaştırıcı işlevleri masalarda, kahramanın masal sonunda çoğu kez evine, anne babasına dönmesi ya da evlenerek kendi ailesini kurması yönünde karşımıza çıkar.

Bir başka önemli toplumsal kurum ise ekonomidir. Üretim-tüketim dengesi, işbölümü ve mülkiyet dağılımı masalarda sıkça karşılaşılan olgulardır. Buna karşın siyasal kurumlar ve din kurumu masalarda daha az göze çarpmaktadır.

Toplumsal öğrenim süreçlerinden telkin ve taklidi önceleyen masallar, toplumsal denetim açısından da olumlu denetimin malzemesi olurlar. Toplumsal

normların benimsenmesinde, toplumsal sapmaların önüne geçilmesinde masallar etkili bir araç olarak kullanılabilir.

Bu çalışmada irdelenen masallar yukarıda sözü edilen sosyolojik veriler ışığında gözden geçirilmiştir.

4.1.2. Çocuklar Masallarla Değerler Sistemini Öğrenirler

7-9 yaş çocuğu düş ile gerçek arasındaki farkı çoğu zaman ayırt edemez. Bu nedenledir ki masalın fantastik dünyası 7-9 yaş çocuğunun dünyaya bakış açısına çok benzer. 7-9 yaş döneminin literatürde masal çağı olarak adlandırılmasının temel sebebi de çocuk dünyası ve masal dünyasının yakınlığıdır.

7-9 yaş çocuğuna kazandırılmak istenen davranışlar ya da farkındalıklar masalla sunulduğunda çocuğun ilgisini çeker.

Çocuk masallarla daha önce anlamını bilmediği yeni sözcükleri öğrenir, masalarda aktarılan iletilerle dış dünyayı öğrenir, bu sayede yaşamın gerçekliğini hissetmeye başlar. Çocuk masallar aracılığıyla iyi ile kötünün ayrımını, haksızlığa karşı çıkmamanın gerektiğini, adalet duygusunu kavrar.

4.1.3. Masallar, Deneyim Aktarımına Aracılık Eder

Deneyim; bireyin yaşamı boyunca elde ettiği bilgilerin tamamıdır (TDK, 2005). İnsanlık, neslini sürdürebilmek için çok eski toplumlardan bu yana edindiği hayatta kalma becerilerini çevresindekilere, kendinden sonraki kuşaklara aktarma ihtiyacı içerisinde. Kuşkusuz bu aktarım dil vasıtasıyla gerçekleşmektedir.

Humboldt'a göre dil, tek bir bireyin özgür üretimi değil; bütün bir topluma aittir. Bir toplumun dilinde, bütün kuşakların cinsiyet, karakter ve düşünce farklılıklarının yarattığı düşünüş biçimi vardır (Özdemir, 1996). Dolayısıyla toplumların tarih boyunca yaşadığı felaketler, sıkıntılar ya da sevinçler dil aracılığıyla korunarak gelecek kuşaklara aktarılmıştır.

Birey, yaşamı boyunca çeşitli çevresel ya da bireysel sorunlarla karşı karşıyadır ve daima çözüm arayışı içindedir. Çok eski zamanlardan bu yana elbette bireyin karşılaştığı problemler çeşitlilik göstermiştir. Önceleri doğayla, doğa olaylarıyla ve vahşi hayvanlarla mücadele eden birey; şimdilerde teknolojiyle, nüfus yoğunluğuyla ve çeşitli ekonomik sıkıntılarla mücadele etmektedir. Bu süreçte yaşantıların ürünü deneyimler, masallarda ileti olarak sunulur.

Masallar, bireyi içinde yaşadığı toplumun bir parçası hâline getirirken toplumsal deneyimlerin veya toplumsal iletilerin edinilmesine vasıta olurlar. Geçmişte yaşamış insanların sorunlar karşısındaki tavırları, çözüm arayışları

masallarla günümüze ulaşır. Daima kazanan, mücadele etmekten yılmayan, hep doğrunun yanında olan masal kahramanı, geçmişle gelecek arasında bir köprü olduğu için toplumlar tarafından kolayca benimsenir, içselleştirilir.

Masallar, bir ya da birden fazla bireysel ya da toplumsal iletilerle doludur. Masalın olağanüstü kurgusu, yenilmeyen kahramanlarının maceraları söz konusu iletilerin aktarılmasını kolaylaştırır. Masalarda iletiler kimi zaman açık açık kimi zaman da örtülü olarak sunulur. Masal anlatıcısının sözcük seçimlerine, zamana, mekâna ya da dinleyici kitlesinin yaş özelliklerine göre iletilerin önem sırası değiştirilebilir.

4.1.4. Masallar Çocuğun Düş Gücünü Geliştirir

7- 9 yaş çocuğu zaten düş kurmaya yatkındır. Masallarla çocuğun düş dünyası zenginleştirilir. Hayal dünyasının sınırları zorlanır. Çocuk öğrendiği yeni kavramlarla daha fazla hayal kurabilir. Var olan hayal kurma yetisini bir adım daha öteye götürebilir.

Anlatılan, okunan masallardaki kurgular çocuğun düş gücünü geliştirmesine aracı olurken aynı zamanda çocuk bu masal kurgularıyla kurmaca metin özelliklerini sezmeye başlar. Kurmaca metin olarak adlandırılan ve daha sonraki yıllarda çocukların sıkça karşılaşacağı öykü, roman, tiyatro metinlerinin temel formları masallar aracılığıyla onların hayal dünyalarında biçimlenmeye başlar. Bir yönüyle masalların anlatılmasının, okunmasının temel amacı, bu kurguya çocukları hazırlamaktır.

4.1.5. Masallar Çocukların Duygusalıkların Yaşamalarına Fırsat Verir

Bütün yazınsal metinlerde olduğu gibi masalların anlatılmasında da temel amaç, insanda güzellik duygusu uyandırmaktır. Güzellik duygusunun metinler aracılığıyla oluşturulmasında kurgunun moral evrende gerçekleşmesi zorunluluğu vardır. Masal kurgusunun sonunda pek çok yazınsal metinde karşılaştığımız arınma süreci çok net olarak görünür. Çünkü masalların sonunda iyiler, iyiliklerinin karşılığını, kötüler kötülüklerinin karşılığını alır. Bu durum çocukta adalet duygusunun pekişmesini sağlar. İyilik yapınca iyilik bulacağı, kötülük yaptığında cezalandırılacağı gerçeğiyle yüzleşir.

Masal dinleyen/okuyan çocuk, masalın kahramanlarıyla kendi kişiliğini büyük oranda örtüştürür. Bu durumda, çocukta haksızlığa karşı duruş, sorunlar karşısında sorunlara mantıklı çözüm yolları bulma, doğayı ve insanları sevme bilinci belirginleşir.

4.1.6. Dil, Masallarla Yeni Anlatım Olanakları Elde Eder

Ergin (1983)'e göre dil, yaşayan, gelişen canlı bir varlıktır.

Dilin, ne zaman ve hangi kaynaklardan oluştuğuna ilişkin düşünceler çok çeşitli olmakla birlikte; bilim adamlarının hemfikir olduğu husus dilin yenilenen, gelişen ve genişleyen bir sistem olduğudur. Yaşayan dillerin onu kullanan toplumların çabalarıyla geliştiği bilinmektedir. Gerek sözlü gerekse yazılı malzemelerde dil işlenir ve gelecek kuşaklara aktarılır.

Humboldt'un kavramların amaca uygun kullanım kazanmasının dili hem zenginleştireceği hem de biçimlendireceği görüşü; dilin günlük yaşamdaki kullanımını bir yana bırakarak yazınsal ürünlerle dilin daha gelişmiş bir hâl alacağını savunmaktadır (Özdemir, 1996).

Bir insanın kendi ana dilinin özellikle konuşma dilinin bütün incelikleri masallarda saklıdır. Başta masal olmak üzere diğer edebî ürünlerin anlatım zenginliği işlek bir dille sağlanır. Buna karşın dil de, düşünce alt yapısı gelişmiş edebî metinlerde kalıcılığını korur. Bu bağlamda dil- düşünce ilişkisinin varlığı yadsınamaz. Dil içinde düşünmek kelime hazinesinin zenginliği ile orantılıdır ancak bu durum tek başına yeterli değildir. Sözcükleri bir araya getirirken muhtemel yeni anlam ilgileri kurmak için de dilin inceliklerini bilmek gereklidir.

4.2. Türkçe Eğitimi ve Çocuk Edebiyatı Metinleri

Çocuk edebiyatı kavramı; "Çocuktan bahseden edebiyat mı, çocukların yarattığı edebiyat mı yoksa çocuklar için oluşturulmuş edebiyat mı?" sorularını da beraberinde getirmektedir.

Dilidüzgün'e (1996) göre çocuk edebiyatı; okul öncesi ile ergenliğe geçiş dönemindeki (4-12 yaş) çocuklara yönelik hazırlanmış, çocuk gerçekliğini duyarlı olarak ele alan, onlara okuma sevgisi kazandırabilecek nitelikte; çocukların anlama düzeylerini, imgelerini, dil gelişim özelliklerini, eğitim gereksinimlerini karşılayabilecek içerikte yazınsal ve düşünsel tabanı olan eserleri kapsar.

Çocuk edebiyatını edebiyattan bağımsız bir alan olarak düşünmek yersizdir.

Çocuk edebiyatını edebiyatın içinde özel bir alan olarak belirleyen hedef kitle, amaç, içerik, biçim, sınır, ölçüt işlev gibi ölçütlerdir. Bu ölçütler çocuk edebiyatı açısından yazar, medya, çocuk, öğretmen, aile, toplum arasında oluşan döngünün sınırlarını tayin eder (Baş, 2012).

Türkçe eğitiminde en önemli araç, çocuk edebiyatı eserleridir. Çocuğun dil becerilerini edinip geliştirmesinde, okur kimliği kazanabilmesinde, eğitim hedeflerine uygun olarak seçilmiş ve yapılandırılmış çocuk edebiyatı eserleri kullanılmaktadır. Çocuksuluktan uzak ancak çocuğun dünyasına hitap edecek içerikteki metinler, aynı zamanda çocuğa edebî zevk aşılayabilecek, çocuğun

yaratıcılığını geliştirecek, yeteneklerini keşfetmesine fırsat tanıyacak, evrensel değerleri barındıracak nitelikte olmalıdır.

2012-2013 eğitim- öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığınca ilkokullarda okutulan ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan Türkçe ders kitapları masala yer verme yönünden incelendiğinde çarpıcı sonuçlarla karşılaşmaktadır. 2. sınıf Türkçe ders kitabındaki 40 metinden yalnızca birinin halk masalı (*Üç Kelebek*) birinin de La Fontaine masalı (*Tavşan ile Kaplumbağa*) olduğu tespit edilmiştir. 3. sınıf Türkçe ders kitabında ise 40 metinden yalnız üçü halk masalıdır. *Kendine Hayran Geyik* ve *Güneşle Rüzgârın İddiası* Fransız masalı; *Ay Avcısı Eskimolar* ise İzlanda masalıdır. Ne yazık ki 4. sınıf Türkçe ders kitabında hiç halk masasına yer verilmemiştir.

7-9 yaş çocuğunun tüm gelişim alanlarında masalın yeri tartışılmazken; yukarıda açıklanan rakamlar, ders kitaplarındaki eksikliği gözler önüne sermektedir. Bu çalışma kapsamında hazırlanan masaların ders kitaplarındaki halk masalı eksikliğini giderebileceği düşünülmektedir.

4.2.1. Türkçe Eğitiminde Masalardan Yararlanma

Türkçe eğitimi, okullarımızda metinler aracılığıyla sağlanmaktadır. Sözlü geleneğin başat öğelerinden masallar, hedef kitlenin özelliklerine uygun olarak seçildiğinde Türkçe eğitiminin her öğrenme alanında kullanılacak örnek metinler olarak karşımıza çıkar.

Masalın Türkçe eğitiminde temel işlevi anlama ve anlatma becerilerini geliştirmeye hizmet etmektir. Anlama; dinleme ve okuma, anlatma ise konuşma ve yazma becerileri olmak üzere iki ana boyuttan oluşmaktadır. Bunun yanı sıra anadili bilincini aşlamak, bireyi içinde yaşadığı dilin dünyasına katmak da Türkçe eğitiminin bir başka amacıdır ki masallar vasıtasıyla söz konusu bilinç aşılabilir.

Masal tekerlemeleri, dinleme süreci başlangıcında öğrencileri dinlemeye hazırlamak ve masalın olağanüstü dünyasına çekmek için kullanılabilir. Masal anlatıcısının telaffuzu, sesini ve beden dilini kullanma biçimi dinlemeyi uyanık (canlı) tutarken konuşma becerisinin gelişimine de zemin hazırlar. Masal metinleri, anlatıcının sözünü bölmek, diğer dinleyicilerin dikkatlerini dağıtmamak gibi dinleme kurallarının benimsetilmesinde de yol gösterici olacaktır. Masalarda yer alan ana karakter, mekân ve olay unsurları, dinleyicinin zihninde kurgunun canlanması açısından önemlidir. Bunun yanı sıra masallar anlatma becerilerine kaynaklık edecek yeni kelime ve kalıp ifadelerin kazandırılmasını, atasözü ve deyimlerin metnin bağlamından hareketle sezdirilmesini ve anlatım düzeninin kavranmasını sağlayacaktır.

Masallar, hedef kitlenin özellikleri doğrultusunda okuma eylemine süreklilik kazandırmak açısından ele alınabilir. Okumanın öğretmenin ya da ailenin güdümünden çıkarak çocuğun kendi isteği ile yerine getirdiği bir davranış haline dönüşmesi söz konusu olmalıdır. Dilsel- zihinsel bir birikim olan okuma sürecinin söz dağarcığı, cümle yapısı, kurgu gibi yönleriyle konuşma ve yazma becerilerine temel oluşturacak biçimde masallardan faydalanılabilir.

İyi bir konuşmacının iyi bir okuyucu ve dinleyici olması gerektiği savından hareketle masalın konuşma etkinliklerindeki yerini açıklamak mümkündür. Okuduğu ya da dinlediği masalı değerlendirmek, özetlemek ya da canlandırmak başlıca konuşma etkinlikleri olarak kabul edilebilir. Ayrıca masal paradilerinin güncellenmesi masal vasıtasıyla öğrencinin iyi bir anlatım dili yakalamasını sağlayacaktır.

4.2.2. 7-9 Yaş Çocuklarının Dil Gelişiminde Masallardan Yararlanma

Masal türünün her yaş grubuna hitap ettiği gerçeği her fırsatta vurgulansa da çocuk edebiyatı açısından masalın en zengin (elverişli) ve dikkat çekici ürünü olduğu yadsınmaz.

Masalın olağanüstülüklerle dolu olması, hayal ürünü öğeler barındırması, iyilerin daima kazanması çocuğun dikkatini masala yönlendirir. Düş ile gerçek arasında köprü olan masal, çocuğa yetişkinlerin dünyasından deneyimler sunar.

Türkçe eğitimin temel hedefi dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerinin geliştirilmesi olduğundan Türkçe derslerinde araç olarak kullanılacak masalların da bu becerilere hizmet etmesi beklenir. Öncelikle bir yazınsal ürün olarak masalın 7-9 yaş masal çağı çocuklarında dil bilinci, dil sevgisi kazandırması gerekir. Ana dili gelişiminde de masal önemli bir malzemedir. 7-9 yaş çocuğuna okuma sevgisi kazandırmak amacıyla kullanılabilir. Masal okunduktan sonra çeşitli canlandırmalarla öğrencinin konuşma becerisi geliştirilirken; dinlediğini ya da okuduğunu anlama üzerinde de durulabilir.

Çalışmanın örneklemini oluşturan masallar, 2008-2009 eğitim öğretim yılında İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Öğretmenliği ve Sınıf Öğretmenliği Bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerin çocuk edebiyatı dersi kapsamında Doğu Anadolu bölgesinden derledikleri masallardır.

Söz konusu masallar, çalışma kapsamında 7-9 yaş çocukların dil gelişim özellikleri doğrultusunda düzenlenmiştir.

4.2.2.1. 7-9 Yaş Çocuklarının Belirgin Özellikleri

Çocuklarla etkili bir iletişimin sağlanabilmesi, olardaki hareket, tutum ve davranışların nedenlerinin doğru olarak belirlenebilmesi ve olarda istendik davranışların oluşturulabilmesi için çocukların farklı yaş ve gelişim dönemlerindeki özelliklerinin bilinmesi gerekir. Çünkü okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim çağındaki çocuk ve gençlerin konuşma, düşünme, problem çözme biçimleri ve güçleri, sosyal, duygusal ve psikomotor gelişim özellikleri birbirinden farklıdır. Bununla birlikte aynı çağda bulunan çocukların da gerek kalıtım, gerekse çevrenin etkisiyle gelişim özelliklerinin birbirinden farklılık gösterdiği bilinmelidir. Özellikle okulda ortaya çıkan öğrenme farklarının önemli bir bölümü, çocuğun içinde yaşadığı çevresel koşullara bağlanmaktadır. Öğretmenlerin çocuğun gelişimini etkileyen bu etkenleri bilerek önlemler alması, bu önlemleri alırken de değişik yaş ve gelişim çağlarındaki çocukların fiziksel, psikososyal, bilişsel, dilsel ve ahlaksal vb. gelişim özelliklerini bilmesi gerekmektedir.

Gelişim çok karmaşık bir süreçtir. Bu sürecin sağlıklı olarak devam etmesini sağlamak için öncelikle gelişimin tüm yönlerinin betimlenmesi, tanınması gerekmektedir. Bu betimlemeyi ve incelemeyi kolaylaştırmak için psikologlar, gelişimi kendi içinde belli özellikler bakımından bütünlük taşıyan ve birbirleriyle de etkileşim halinde bulunan gelişim alanları (fiziksel, bilişsel, psikososyal vb.) ve dönemlerine (doğum öncesi, bebeklik dönemi 0–2 yaş, çocukluk dönemi 2–6 yaş, okul dönemi 6–12 yaş, ergenlik dönemi 12–18 yaş) ayırmışlardır (Senemoğlu, 1998).

7- 9 yaş çocuklarının gelişim dönemi özelliklerine genel olarak bakıldığında; beden, hareket ve dil gelişiminin hızlandığı, mantıksal düşünme, sayı, zaman, mekân, boyut, hacim, uzaklık kavramlarının yerleştiği, daha önceleri anne ve babayla kurulan özdeşime, öğretmen ve arkadaşların eklendiği, aileden kazandığı değerlerin yanında kendisinin de kendi yargılarını oluşturmaya başladığı, eleştirel düşüncenin arttığı gözlemlenmiştir. Yine bu yaş dönemindeki çocukların, dikkatlerini uzun süre yoğunlaştırabildikleri, sebep-sonuç ilişkisi oluşturabildikleri, toplum tarafından sevgi ve kabul duygusuna ihtiyaç duydukları ve genellikle kendi cinsinden yaşlıları ile oynadıkları ifade edilmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde 7- 9 yaş çocukların dil gelişimi özellikleri üzerinde durulmuş ve bu bağlamda 7 9 yaş çocuklarının fiziksel gelişim, bilişsel gelişim, kişilik gelişimi (psikoseksüel ve psikososyal) ve ahlak gelişimi özellikleri irdelenmiştir.

4.2.2.2. 7-9 Yaş Çocuklarında Dil Gelişimi

Dil gelişimi konusunda yapılan çalışmaları, dil gelişiminin; ses, sıra ve anlam sistemlerinden oluştuğu göstermiştir.

Konuşma dilinde anlamı ayırt etmeye yarayan en küçük ses birimleri, ses sistemlerini oluşturur. Her dilin kendine özgü ses sistemleri vardır. Çocuklar yaklaşık olarak 2,5 yaşlarına kadar tüm ünlü ve ünsüz sesleri çıkarabilir. Tüm seslerin çıkarılması 7-8 yaşlarına kadar sürer. Sıra sistemi, cümle yapısını oluşturan ses gruplarının cümle içinde sıralanmasını ifade eder. Cümle yapısını oluşturan öğelerin anlamlı bir biçimde birleştirilmesi ile ilgili kuralları kapsar. Anlam sistemi ise, dili kullanmanın en önemli bölümünü oluşturur. Seslerin, semboller aracılığı ile nesne ve olaylarla ilişkisini ifade eder. Sözcükler, belli bir anlamı ifade etmek için gereklidir. Çocuk, dili anlamlı olarak kullanmaya başladığında belirli durumlar ve nesnelere kendi düşünceleri arasında anlamlı ilişkiler kurmaya başlar (MEB, 2007).

Dil gelişimi; seslerin, kelimelerin, sayıların, sembollerin kazanılması, saklanması ve dilin kurallarına uygun olarak kullanılmasını içeren bir süreçtir. Dil gelişimi, doğumdan itibaren başlar ve yaşam boyu devam eder. Dil ve öğrenme arasında önemli bir ilişki vardır.

Dil, öğrenmeyi kolaylaştırır. Öğrenme sürecinde ise çocuğun dili gelişir. Dil gelişiminde, sesin duyulması dili kullanma deneyimlerinin bulunması gerekir. Çocukların, çevresindeki bireylerin konuşmalarını taklit ederek dili öğrendikleri ileri sürülür. Çocuğun dil gelişiminde iletişim kurma, diğerlerinin dikkatini çekme, isteklerini duygu ve düşüncelerini iletme ihtiyacı vardır. Dil bilimciler ve eğitimciler, son yıllarda yapılan çalışmalara dayanarak "Dilin kazanılmasında, insanın doğuştan getirdiği bilişsel kapasitesi etkindir ve bu kapasite çevre yaşantıları ile geliştirilmektedir." görüşünde birleşmektedir (MEB, 2007). Yani dil gelişimi hem çevre hem de fiziksel olgunlaşma ile biçimlenir (Lindzey vd., 1989: 643).

Güven ve Bal (2004)'a göre dil gelişimi, doğumla birlikte başlayan ve tüm yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Çocuklar yaşamlarının ilk günlerinden itibaren çevrelerindeki sesleri algılamaya, sesler çıkarmaya ve içinde yaşadıkları toplumda konuşulan dilin temel yapısını kazanmaya başlamaktadırlar. Dil tüm kuralları ile birlikte geçirilen yaşantılar sırasında doğal olarak öğrenilmektedir. Çocuklar dili modelleri dinleyerek, bu modelleri taklit ederek, geri iletimi algılayarak, deneyimlerini ve düşüncelerini paylaşarak öğrenmektedir. Çocuklar dili kazanırken ilk modelleri anne babaları, diğer aile bireyleri, daha sonra sosyal çevrede ve okul ortamında etkileşimde buldukları diğer bireylerdir.

Çocukta dil gelişiminin önemli özelliği ilk dönemlerin evrensel oluşudur. Farklı dilleri konuşan toplumların çocuklarında dil gelişiminin benzerlik gösterdiği görülmüştür. İlk yıllardaki bu evrensellik 18-32 aydan sonra, sosyal sınıf farklılıklarının etkisiyle yok olur. Dilin bir başka özelliği de dil ve kritik yaş ilişkisidir. Dünyadaki bütün çocuklar, kendi dillerini 2-5 yaşları arasında öğrenir.

Araştırmalara göre insanların, eşit dil yeteneği ile doğsalar bile gelişimleri için gerekli ses uyarımlarını alamadıklarında (işitme engelli doğanlarda olduğu gibi) dil yeteneklerinin köreldiği görülmüştür. Konuşmanın olmadığı bir ortamda çocuğun konuşmayı öğrenemediği ortaya çıkmıştır (MEB, 2007).

Dil gelişimi çocuk ile çevresi arasındaki karşılıklı alışverişin en önemli araçlarından bir tanesidir; karşılıklı olduğu ölçüde gelişir. Geliştiği ölçüde düşünebilme ortaya çıkar.

Kişinin, doğuştan getirdiği dil donanımları beyin ile ilgilidir. Beyin, dil sisteminin yöneticisi ve kendisi de bir donanımdır. Konuşma, temelde beyin kabuğundaki iki alan tarafından kontrol edilmektedir. Konuşma ve konuşulan dili anlama ile ilgili Broca ve Wernicke alanları beyin lokalizasyonuna ilişkin iki merkezdir. Broca alanı, beynin konuşma ile ilgili seslendirme yeteneğinin odak noktasıdır ve konuşmadaki sesleri kontrol eder. Wernicke alanı ise konuşma seslerinin tanınması ve ayırt edilmesi ile ilgilidir. Dili her türlü ifade biçimiyle anlama yeteneği, Wernicke alanının incinmesi ile önemli ölçüde aksar. Genel olarak Wernicke alanı duyuşal, Broca alanı ise motor alandır (Morgan, 1991; Akt: Dağabakan ve Dağabakan, 2007). Diğer taraftan, dil gelişimini tamamen biyolojik donanım olarak açıklamak imkânsızdır. Dil, hem donanım, hem de kazanım ile ilgili bir alandır. Dil, belli evreler veya zamanla kazanılan kurallar bütünüdür. Çocuk, çevreyle iletişim sonucu ister bilişsel süreçler, ister taklit, isterse model alma gibi yollarla dil kazanımını elde eder. Çocuklarda dil edinimi ile ilgili farklı görüşler olmakla birlikte bunlar beş temel görüş çerçevesinde kümelenmektedir. Bunlar “Psikolinguistik Görüş, Davranışçı Görüş, Anlamsal-Bilişsel Görüş, Sosyolinguistik Görüş, Etkileşimci Görüş”tür. Bu görüşler çocukların dil kurallarını uygulamaya doğuştan eğilimleri olduğunu; sözel davranışları, çevrelerinde göze çarpan başka kimselerce ödüllendirildiği için dil öğrendiğini; çocukların duygusal deneyimlerden söz etmek amacıyla; sosyalleşmek ve başkalarının davranışlarını yönlendirmek amacıyla dil öğrendiğini ve bebeklerin konuşmaya hazır olarak dünyaya geldiğini ve çevrenin onlara dil öğrettiğini savunmaktadır (İlhan, 2005). Bu görüşlerden bazıları şu şekilde açıklanabilir:

Davranışçı görüşe göre, çocuklar konuşulan dili, herhangi bir şeyi öğrendikleri gibi öğrenirler. Çevreden gelen birçok ses uyarımının zamanla sınıflandırılması, şekillendirilmesi ve benzer durumlarda aynı ses ve tepkilerin verilmesi gerçekleşmektedir. Anne veya önemli diğer kişilerin çocukla ilişkilerinde vermiş oldukları tepkiler çocuk tarafından zamanla dile dönüştürülür. Ödül ve ceza gibi pekiştiriciler yoluyla bu gelişim sürdürülür. Sonuçta konuşma şekillenir. Pekiştirilmenin yanı sıra, bebeklerin sıklıkla duydukları sesleri taklit etmeleri de dilin kazanılmasında önemli yer almaktadır.

Davranışçı yaklaşımın bir ileri boyutu olan sosyal etkileşim kuramı ise dil kazanımını doğrudan taklit ve model alma ile ilişkilendirmektedir. Bu kuramda, dil öğreniminde sosyal ve kültürel ortamdan etkilenildiği vurgulanır.

Ana dili (Nativist) yaklaşımı da, dil kazanımı ile ilgili başka bir görüştür. Bu yaklaşım, dilin genetik olarak aktarıldığını ve tüm insanların dil kazanım araçlarına önceden sahip olduklarını savunmaktadır.

Noam Chomsky ve Lenneberg gibi dilbilimciler ise, dil gelişimini biyolojik temellere dayandırmaktadırlar ve çevresel koşulların da dil gelişimi üzerindeki etkilerini göz ardı etmemektedirler (Dağabakan ve Dağabakan, 2007).

Dil gelişimini biyolojik ve psikolojik temellerden yola çıkarak açıklayan kuramcılara psikolinguistik kuramcılar denmektedir. Bunların içinde en önemlisi Noam Chomsky'nin kuramıdır. Bu kurama göre insanlar doğuştan, dil öğrenebilmek için özel bir mekanizmaya sahiptir. Bu mekanizma, çocuğun yakınında konuşulan dili içselleştirmesini, kurallarını anlayıp öğrenmesini, sonra da uygun kurallar ile konuşmasını sağlar. Bu mekanizma sayesinde tüm çocuklar aynı aşamalardan geçerek, biyolojik olarak belli bir olgunluk düzeyine geldiklerinde, tıpkı yürümeyi öğrenir gibi konuşmayı öğrenmektedirler. Chomsky, her ifadeyi dilbilimsel sistemde derin ve yüzeysel olmak üzere iki yapıya ayırmaktadır. Derin yapı, kavramların anlamsal yönü ile yüzeysel yapı ise konuşulan sözcükler ile ilgilidir. Çocuklar dili öğrenirken önce düşünsel olarak seslerin anlamlarını kavrarlar, daha sonra onları yüzeysel yapıya dönüştürürler. Psikolinguistik kuramlara ilişkin olarak konuşmayı öğrenmede, sözcüklerin anlamlarını kavrama ile anlamlı sesler çıkarma ya da konuşma olmak üzere iki farklı süreçten söz edilebilir. Bu süreçler birbirleri ile iç içedir ve bilişsel gelişime paralel olarak gelişme gösterirler.

Dil gelişimi konusunda araştırmalarıyla bilinen Vygotsky, dilin düşünce ile paralel geliştiğini vurgulamaktadır. Bilişsel gelişimin farklı olduğu düşüncesine katılmayan Vygotsky, dil eğitimi ve öğreniminin kişinin zihinsel düşünme yeteneğine etki ettiğini belirtmektedir. Vygotsky'ye göre, sözcük nesnenin yapısına gitmekte ve böylece fonksiyonel bir anlam kazanmaktadır. Vygotsky, aynı zamanda çocuğun içinde bulunduğu dil ortamının düşünme düzeyine etki ettiğini söylemektedir. Bu nedenle, sözel düşünmenin, çocuğun geçirmiş olduğu, gelişmemiş, benmerkezci, kısmi, ilkel dil aşamalarını inceleyerek anlaşılabilceği vurgulanır (Dağabakan ve Dağabakan, 2007).

Bilişsel gelişim ve genetik epistemoloji alanında önemli çalışmalar yapmış olan Jean Piaget çocukta düşünce ve dil gelişiminin bir süreklilik içinde değil de, evrelerden geçerek oluştuğunu ve birey çevre ilişkilerinde etkin bir şekilde yapılandığını savunmuştur (Dağabakan ve Dağabakan, 2007).

Piaget'e göre, bilişsel gelişim ilk planda yer almaktadır. Dil gelişimi, genel bilişsel değişimlerin bir koordinasyonudur ve bilişsel gelişim dilden

etkilenmemektedir. Küçük çocukluk dönemindeki gelişme sembolik düşünme yeteneğinden oluşmaktadır. Sembollerin istemli beyanı, çocuğa, imgelediği her şeyi söylemesini mümkün kılmaktadır. Çocuğun ilk sözleri henüz gerçek semboller değildir. Çünkü bu semboller görülen nesnelere ve olaylarla ilişkilidir. Çocuklar, çevrelerinde hazır bulunmayan şeylerden konuşmaya başladıklarında esas sembollerini kullanırlar. Piaget'e göre, çocuk 7. yaşına kadar sosyal iletişimsel bir tavırla konuşmaz, çünkü bencidir ve benci düşünmektedir.

Vygotsky ve Piaget'in yaklaşımları birlikte düşünüldüğünde, dil gelişiminin, dış dünyadaki nesnelere mental temsillerinin yapılmasıyla olgunlaştığı anlaşılmaktadır. Dil, bir taraftan düşünme için hammadde oluştururken, diğer taraftan düşünebilme yeteneğine paralel olarak işlemektedir. Farklı bir açıdan bakıldığında, dil, çocuğun soyut düşünebilme yeteneğine dış dünyadan sembolleştirdiği anlamları iliştiirmesine yardımcı olmaktadır. Yani, dil ve düşünce oldukça iç içe ve birbirleriyle etkileşim içerisinde. Bu yüzden, çocuk, dili elverdiği oranda düşünür ve kavramsal düşünme yeteneği arttıkça da dili geliştirir.

Dil ve iletişim, çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerinde önemli etkileri olan alanlardır (Acarlar, 2006). Çocuğun dil gelişiminin fiziksel, ruhsal ve zihinsel gelişimine paralel olması, dilin çok yönlü oluşu ana dili eğitiminde kullanılacak ders kitapları hazırlanırken dilbilim, eğitbilim, toplum dilbilim, ruh dilbilim gibi alanlar arası çalışmaların yapılmasını gerektiğini göstermektedir (Er, 2007).

Günümüzde dil edinimi, kaynağını, çocukla en yakını arasında doğumdan hemen sonra başlayan ilişkilerden alan ve en karmaşık şekliyle erişkinliğe kadar devam eden çok boyutlu, sürekli bir süreç olarak betimlenmektedir.

Dil bilimcilere göre dilin fonksiyonları şunlardır:

- Dil, arzu ve isteklerimizi ifade etmek için kullanılır.
- Dil, heyecan ve duyguları ifade eder.
- Dil; olayları, nesnelere durumunu ifade ederek açıklar.
- Dil, kendi materyalini kendi geliştirirken en önemli aracı konuşmadır.
- Dil ediniminin ilk safhalarında karşılıklı paylaşım ön planda yer almaktadır (MEB, 2007).

Çocuk, doğuştan itibaren yakınında bulunan kişiler ile direkt ilişkilerinde iletişimsel paylaşımın kurallarını öğrenmektedir ve dilin iletişimsel ortamında büyümektedir. Bu ilk safhanın ilk paylaşımlarında yalnızca çevresinde var olan nesnelere hakkında nasıl bir iletişimin söz konusu olduğunu kavramaktadır. Bununla birlikte ilk sözcükleri anlayıp üretebilmektedir. Fakat bunların henüz bir temsil özelliği bulunmamaktadır.

Dil ediniminin ikinci safhası bilişsel süreçler ile tanımlanmaktadır. Bunlar, çocuğu, sözcüklerin temsili boyutunu kavramaya ve dilin anlamsal düzlemini geliştirmeye yönlendirmektedir. Çocuk, bilişsel süreçte, tutulup görülemeyen olay

ve nesnelere de düşüntüp kurgulamayı öğrenmektedir. Böylece çocuk, yavaş yavaş somut ortamdaki sembolik düzleme geçmektedir (Kuhn, 2006; Akt: Dağabakan ve Dağabakan, 2007).

Çocuğun dili kullanmayı öğrenmesi, gelişimin en önemli göstergelerindedir. Belirli kurallara dayalı semboller sistemi, dil; dili kullanarak sözlü iletişim kurma yöntemi ise konuşmadır. Gelişimin doğum öncesinden başladığı düşünülmektedir. Çocuğun, dil ile ilgili becerileri bu andan itibaren öğrendiği kabul edilmektedir. Çocuğun biyolojik kapasitesiyle birlikte çevrenin ve eğitimin dil gelişimi üzerinde etkisi büyüktür. Bu nedenle çocuğun ana dilini kazanırken geçirdiği aşamalarda eğitimin destekleyici rolünden yararlanılmalıdır (MEB, 2007).

Anlam, dili kullanmanın en önemli bölümünü oluşturur. Seslerin, semboller aracılığı ile nesne ve olaylarla ilişkisini ifade eder. Sözcükler, belli bir anlamı ifade etmek için gereklidir. Çocuk, dili anlamlı olarak kullanmaya başladığında belirli durumlar ve nesnelere kendi düşünceleri arasında anlamlı ilişkiler kurmaya başlar. Çocuk, sözcük ve cümlelerini belli anlamlar oluşturmak üzere kullanır. Anlamsal gelişim ile bilişsel gelişim düzeyi paralel ve yakın bir gelişme gösterir. Çocuk, bilişsel kavramları kazandıkça, dilin anlamsal yönü de zenginleşerek gelişir (MEB, 2007).

Çocuğun, çevresini tanıyıp araştırma yapabilmesi için bilişsel gelişiminin sağlıklı olması gerekir. Bütün gelişim alanları, birbiriyle ilişkili olup birbirinden ayrı düşünülmediği için dil gelişimi de diğer gelişim alanlarıyla ilişkilidir. Örneğin dildeki gelişmeler, kavram oluşması ve problem çözmedeki ilerlemelere olanak sağlar. Dil gelişiminde olan bazı aksaklıklar, diğer gelişim alanlarında da problemlerin yaşanmasına neden olabilir. Fiziksel yönden gelişmiş çocuğun, motor yetenekleri de gelişmiş ve olgunlaşmıştır. Motor yeteneklerin olgunlaşması; dilin kullanılmasında, seslerin çıkarılmasında etkilidir. Gelişmiş bir sosyal çevrede yetişen çocuğun anlatımının daha düzgün ve kelime hazinesi daha zenginidir. Sosyal iletişime girdiğinde, dilini kullandığı görülür. Duygusal yönden problemlerin olmaması ve huzurlu bir ortam, dil gelişimini olumlu yönde etkiler (MEB, 2007).

Dil gelişimi, bilişsel gelişim ve sosyal motor gelişim arasında da iş birliği vardır. Çocuğun, çevresindeki insanlarla iletişim kurabilmesi sosyal bakımdan gelişmiş olmasını gerektirir. Dili kullanıp soru sorması, konuşabilmesi için bilişsel ve dil gelişiminde problem olmaması gerekir. Dil gelişimi, bilişsel gelişimde çocuğun duygusu, motive olması, kişiliği de etkili olmaktadır. Örneğin kaygılı, sıkıntılı olan ve kendine güvenmeyen bir çocuk, daha az kaygılı ve sıkıntılı ve kendine güvenen çocuğa kıyasla problem çözmede ve kendini ifade etmede daha başarısız olabilir. Dil gelişimi ile bilişsel gelişim paralellik gösterir ve tamamen iç içe bir gelişim alanıdır. Ayrıca bireysel farklılıklar mevcuttur. Bir

gelişim alanındaki problem, diğer gelişim alanlarını etkiler. Bundan dolayı tüm gelişim alanlarının birbiri üzerinde etkisi vardır (MEB, 2007).

Çocuğun kişiliği, duygu dünyası bu ilk öğrendiği dilin malzemesiyle gelişip olgunlaşacaktır. Bu sebeple çocuklar için anadili öğretimi önemlidir. Bir milletin geleceğinin temel teminatlarından ikisi, olmazsa olmaz ikilisi dili ve çocuklarıdır. Millî geleceğin devamlılığını garantiye almak için her ikisinin de korunması ve geliştirilmesi ailelerin, eğitimcilerin, devletin kısaca toplumun temel görevidir (İlhan, 2005).

Doğuştan gelen bir eksiklik olmadığı sürece bütün çocukların fiziksel ve dilsel gelişimlerinin belli bir düzeni takip ettiği bilinir. Ancak bazen bu gelişim düzeninin bütün çocuklarda aynı olmadığı da gözlenmektedir. Dilsel yetenekler ile zihinsel yetenekler birbirine paraleldir Dilin kazanılması, çocuğun bilişsel gelişimine dayanmakta olup zihinsel uyum süreçlerinin her biri, algılama ve kavram geliştirme dilin kazanılmasıyla yakından ilişkilidir.

İşitme algısının normal olması, sağlıklı dil gelişimi açısından önemlidir. Duyuma kusuru olan bebeklerin 6–9 aylar arasında yapılan ses oyunları döneminde normallerden ayrıldığı, bebeğin dil gelişiminin aksadığı belirtilmiştir. Görsel algılama dil gelişimi için belirleyici olmakta; ciddi görme kaybı olan çocukların dil gelişimleri, görmesi normal olanlara göre daha geç başlamaktadır.

Şiddetli ve uzun hastalıklar; çocuğun dili kullanmasını, konuşmasını 1–2 yıl geciktirebilir. Çocuğun hastalık nedeniyle başkalarıyla iletişimi ve haberleşmesi kısıtlandığında ve konuşmaya daha az yöreklendirildiğinde konuşmasını geciktirir.

Olgunlaşma ve öğrenme ile ilgili öğeler, çocuğun dil gelişiminde önemlidir. Çocuğun, dili akıcı kullanabilmesi için öğrenme sürecinden geçmesi gerekir. Çocuğun dil öğreniminin önemli kısmı kendi girişimi ile olur. Çocuk dili, örnek aldığı modeli taklit ederek gelişir. Dil gelişimindeki değişiklikler, çocuğun yaşı arttıkça gelişmektedir.

Dil kazanımı, temelde aynı sırayı izlese de bu gelişimin hızı sosyal çevreden etkilenerek beslenir. Çevre uyarıcılarından yoksun ortamlarda büyüyen çocukların dil düzeylerinin düşüklüğü, çevrenin dil gelişimi üzerindeki önemini belirtir. Çocuğun okuduğu ya da okunduğu kitap sayısı, anne babanın çocukla meşgul olma derecesi ve oynadığı oyunlar dil gelişimini etkiler. Yetişkinlerin bebekle erken dönemden başlayarak kurdukları sözel iletişim, bebeğin dili öğrenmesinin temelini oluşturur.

Çevre ve özellikle anne tarafından çocuğa sunulan sözel uyaran zenginliği dil gelişimini olumlu etkiler. Yetişkinlerle uzun süre birlikte olan çocuk düzgün konuşur. Bakımevlerinde büyüyen çocuklar, aile içinde büyüyen çocuklara oranla daha çok ağlarlar; fakat daha az hecelerler. Bunları, konuşmayı daha geç öğrenirler. Bu sonuca göre kişisel ilişkiler, dil gelişimi için önemli bir etkidir.

Aile bireyleri özellikle anne ile çocuk arasındaki sağlıklı ilişkiler, dil gelişimini olumlu etkiler. Bu konuda ailenin genişliği de önemlidir. Ailede tek olan çocuk daha çabuk ve düzgün konuşur, çünkü ailenin ilgi merkezidir.

Çocuğun konuşmaya teşvik edilmesi, cevap vermeye cesaretlendirilmesi dil gelişimi için önemlidir. Çocukla konuşmak, oyun oynamak, kitap okumak dil gelişimini destekler. Çocukların çevresindeki kişilerle yaptığı konuşmalar, onun dil gelişimi için önemlidir. Yetişkinlerle sürdürülen çocuklar soru cevap alışverişleri, çocuğun bilmediği dil yapılarını öğrenmesine olanak sağlar. Konuşmayı öğrenmede cinsiyet de önemlidir. Konuşmayı erkek çocuklar kızlara göre daha geç öğrenirler. Hayatın ilk yıllarında erkek çocukların cümleleri daha kısa, gramer yapılarının ve telaffuzlarının kızlara oranla daha bozuk olduğu belirtilir. Sosyoekonomik koşullar da etkilidir. Dil gelişimindeki değişiklikler, sözcük dağarcığının sınırı, dilin doğru kullanılışı ve ifade etme becerisi çocuk büyüdükçe gelişir. Sosyoekonomik durumu iyi ailelerin çocukları erken ve düzgün konuşur. Yapılan bir araştırmada sosyoekonomik durum yönünden farklı olan çocuklar, toplam konuştukları sözcük sayısı ve ortalama cümle uzunluğu açısından karşılaştırıldıklarında 7-36 aylık yaşlarda geniş farklılıklar bulunmuştur. Bu çocukların toplam konuştukları sözcük sayısı ve ortalama cümle uzunluğu ile ebeveyn eğitimi, mesleği olması ve gelir düzeyi gibi sosyoekonomik değişkenler arasında anlamlı ilişkiler ortaya çıkmıştır. Yedi yıl sonra ilkokulda bu çocukların sözel becerileri ve akademik başarılarının (okuma ve heceleme) 7-36 aylık döneme ilişkin sosyoekonomik durum ve dil ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır (MEB, 2007).

7-9 yaş çocukların dil gelişimine bakıldığında, bu yaşlarda çocuğun dilinin hızla geliştiği, bazen dili bir yetişkin gibi kullandığı görülür. Çocuklar 6-7 yaşlarında birlikte yaşadıkları yetişkin gibi konuşurlar. Sözcük sayısı ortalama 2000 kadardır. 8 yaşına geldiğinde sözcük sayısı 3000'e ulaşır. Bu yaştan sonra dinleme süresi artar. Yaşadıkları olayları mantıklı bir şekilde anlatırlar. Telaffuzları düzgün, kelimeleri çeşitlidir (MEB, 2007). Çocuk farklılıklarının ve benzerliklerin farkına varır. Yine okuma yazma ve sayıları kullanma yeteneğinin ilk adımlarını atabilir. Fakat öğrendikleri şeyler hala gözlemediği ve yaptığı şeylere dayalı olduğundan soyut düşünemezler. Beş yaşa oranla daha titizlikle üçgen çizebilir, kareyi daha doğru biçimde kopya edebilir. Nesnelerdeki benzerlikleri ve farklılıkları söyleyebilir. Geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman kavramları şekillenmeye başlamıştır.

Çocuklar bu dönemde dili etkili olarak kullanmakla birlikte vatan, millet, ülke vb. soyut kavramları anlayamazlar. Soyut kavram ve deneyimlerin somut yollarla açıklanmaları gerekir. Örneğin "Sakla samanı, gelir zamanı." gibi deyimler somut olarak çocuklara açıklanmalıdır.

Zihin ve dil açısından bakıldığında ilk ve orta çocukluk dönemi arasında çok büyük farklılıklar vardır. Örneğin 5 yaşındaki bir çocuk için “top” oynanılan bir şeydir yani sadece işlevsel bir anlam ifade eder. 8 yaşındaki çocuk için ise topu maddesi, şekli, rengi ve işleviyle tanımlar. Bütün bunların yanı sıra duygusal yaşamda da gelişmeler olur. Artık düşündükleri ve merak ettikleri çeşitli becerileri kazanmaya başlarlar. Sözcükleri diledikleri gibi kullanırlar, yazı yazmayı öğrenirler, istedikleri şeyleri okuyabilirler (Yavuzer, 1997).

Çocuğun ilk dönemlerde konuşması için desteklenmesi, araç-gereçlerle düzenlenmiş uygun ortamlar yaratılması, uyarıcılar sunulması ve etkinlikler düzenlenmesi dil gelişimini destekler ve dil gelişim kapasitelerini en üst düzeyde kullanmalarını sağlar. Çocuklara etkinlik hazırlarken gelişim özelliklerini, özellikle de dil gelişimini ve süreci bilmek gerekir (MEB, 2007).

4.2.2.3. 7-9 Yaş Çocuklarının Fiziksel Gelişimi

Çocuğun gelişimini bir bütün olarak kavrayabilmek için psikolojik olduğu kadar fizyolojik gelişimi de bilmek gerekir. Çünkü fiziksel gelişim, çocuğun davranışını hem doğrudan hem de dolaylı olarak etkiler. Doğrudan etkiler, çünkü bedensel gelişim, çocuğun neler yapabileceğini belirler. Dolaylı etkiler, çünkü çocuğun kendine ve diğerlerine karşı tutumu bedensel gelişiminin de etkisi altındadır (Yavuzer, 1997).

Fiziksel gelişim, beden ve fiziksel görünüşteki değişme kadar psikomotor becerilerdeki gelişimi de kapsamaktadır. Bedensel gelişim boy, ağırlık ve hacimde artışın yanı sıra, vücudun sistemlerinin kendilerinden beklenen fonksiyonları yerine getirecek duruma gelmelerini de kapsar. Devimsel gelişim ise bireyin vücudunu kontrol altına almada gösterdiği becerinin artmasıdır. Diğer bir deyişle, zihin-kas koordinasyonuna dayalı davranışların gelişimidir (Senemoğlu, 1998: 26).

İlkokul dönemi yıllarında, bedensel gelişme ilk yıllara göre yavaş bir ilerleme gösterir. Bu dönemde çocuk, motor ve dil gelişimi açısından büyük aşamalar kaydetmiştir (Yavuzer, 1997). Çocuğun fiziksel koordinasyon yeteneğinde büyük gelişmeler gözlenir. Değişmeler yavaş olduğu için de çocuk hareket (motor) becerilerini daha iyi şekilde kullanmayı ve kontrol etmeyi öğrenir. Hassas el becerileri gelişir. İlkokulun ilk yıllarında çocukların büyümesinde gittikçe artan bir yavaşlama olmasına karşılık, on yaşlarına doğru vücut biyokimyasındaki farklılaşmalara bağlı olarak, özellikle kız çocuklarındaki ani bir boy artışı yanında, ikincil cinsiyet özelliklerinin de belirmeye başladığı görülür. Erkek çocukları dokuz on yaşlarına kadar kızlardan biraz daha uzun ve daha iri bir bedene sahip olmalarına karşılık ilkokulun son yıllarında kızlardan daha ufak bir

görünümüne bürünürler. Ancak kızlardan daha hareketlidirler ve bedensel güce dayanan etkinlikleri daha fazla tercih ederler.

Okulöncesi dönemde başlayan büyüme hızındaki düşme, 10–11 yaşlarına kadar süregelir. Yedi yaşındaki erkek çocukları ortalama olarak 127 santimetre boyundadır, on yaşlarına geldiklerinde ise boyları 138 santimetreyi bulur. Bu çağıdaki kızlar erkeklerden ortalama 4–5 santimetre daha kısadır (Erden ve Akman, 1995). 7-9 yaş dönemindeki ağırlık artışı da boy uzaması gibi yavaştır. Yedi yaşındaki bir çocuğun ağırlığı ortalama olarak 24 kilogramdır. İlkokulun son yıllarına doğru kızların ağırlığı yaşlıları olan erkeklerin ağırlığından fazladır. Çünkü kızlar erkek çocuklardan daha önce erinlik dönemine girmektedirler. Erinliğin başlangıcında olan 11 yaşında bir kız çocuk 35 kilogram, aynı yaştaki erkek çocuk ise yaklaşık olarak 35,5 kilogramdır. On iki, on üç yaşlarında kızların ağırlığı daha fazla artış göstermektedir (Selçuk, 1994). Dönemin sonlarına doğru kızların vücut hatları yuvarlaklaşır, kalça ve göğüs bölgesinde yağ birikimi başlar. Erkeklerin vücutları daha güçlü bir görünüş kazanır. Çene, göğüs ve boyun hatlarının yuvarlaklaştığı görülür (Yavuzer, 1997: 121).

Motor yeteneklerde okulöncesi döneme oranla her iki cinste de gelişme gözlenir. İlkokul çocukları rahatlıkla koşar tırmanır. Paten kayma ve iki tekerlekli bisiklete binme gibi beceriler bu dönemde kolaylıkla kazanılır. Özellikle ilkokulun ilk üç yılında yürüme ve koşma gibi kaba motor kontrolünü gerektiren becerilerin gerçekleştirilmesinde hiçbir sorun olmamasına karşılık, erkek çocukların ince motor kasların koordinasyonunda sorunları vardır. Bu nedenle, çok uzun süreli kalem tutma ve küçük puntolarla yazmayı gerektiren ödev ve okul çalışmaları okula karşı olumsuz bir tutum geliştirilmesine neden olabilir. İlkokulun ikinci yarısına gelindiğinde ise ince motor kasların kontrolü büyük ölçüde başarılıdır. Buna bağlı olarak çocuklar ayrıntılarla uğraşmayı gerektiren işlerden hoşlanmaya başlarlar; el sanatlarına, müzik aletleri çalmaya vb. ilgi artar (Erden ve Akman, 1995). Bu dönemde çocuğun küçük kasları oldukça gelişmiş olduğundan, diğer yaşlara oranla el işlerinde daha beceriklidir. Kesip yapıştırır, boya yapar, resim yapar, tüm araç ve gereçleri iyi kullanır.

Kemik ve iskelet sistemindeki gelişme, kas sisteminden daha ileride olduğundan zaman zaman büyüme ağrıları meydana gelebilir. Çocuklar okulöncesi dönemde büyük kaslarını çok iyi kullanmakla birlikte küçük kaslarını kullanmada yetersizdirler. Ancak okul döneminde küçük kas becerileri gelişir, küçük ve ince kalemle yazabilir, piyano ve diğer enstrümanları çalabilirler. Bu dönemde karmaşık birçok beceri kazanılmasına rağmen, ilerleme yavaş olduğundan dikkati çekmez (Senemoğlu, 1998).

İlköğretimin ilk yıllarında çocuklar sürekli devinmek isterler; koşma, yakalama gibi çok devinim gerektiren oyunlardan hoşlanırlar. Bu dönemdeki çocukların büyük kas hareketlerini gerektiren, güç ve enerji sarf edilen

aktivitelere katılmaya istekli oldukları belirtilmiştir. Çocuk bu devrede çok hareketli ve canlıdır. İlgisi evden sokağa kaymıştır. İlkokul dördüncü ve beşinci sınıf öğrencilerinin hızla gelişen kaslarının egzersize ihtiyacı vardır. Bu bakımdan öğrencilerin açık havada oynamalarına, idman yapmalarına ve seviyelerine uygun çeşitli sportif oyunlar öğrenmelerine imkân verilmelidir. Açık hava egzersizleri ve çeşitli sporlar, çocukların hem bedence daha iyi gelişmeleri hem de sosyal yönden arkadaşları ile daha iyi işbirliği kurmaları ve birbirleriyle geçim yollarını öğrenmeleri bakımından yararlı olduğu gibi; bu dönemin sonunda önemi artacak olan cinsel gelişim için de sağlıklı bir zemin hazırlar.

4.2.2.4. 7-9 Yaş Çocuklarının Bilişsel Gelişimi

Bilişsel gelişim bireylerdeki düşünme, akıl yürütme, bellek ve kavrama sistemlerinde meydana gelen değişimlerdir. Bireyin çevresindeki dünyayı anlama ve öğrenmesini sağlayan, aktif zihinsel faaliyetlerdeki gelişime bilişsel gelişim adı verilmektedir. Bilişsel gelişim; bebeklikten yetişkinliğe kadar bireyin çevreyi, dünyayı anlama yollarının daha karmaşık ve etkili hale gelmesi sürecidir. Piaget, Bruner ve Vygotsky, çocuğun çevresindeki dünyayı değişik yaşlarda nasıl ve niçin böyle gördüğünü ve algıladığını belirlemeye çalışmışlardır (Senemoğlu, 1998). Bruner'e göre bilişsel gelişimde dil önemli bir anahtardır. İnsanlar dili kullanarak birbirleriyle iletişim kurarlar. Dünyanın kavramlarını dil yoluyla öğrenir, öğretir, sorunlarını dil yoluyla tartışır (Senemoğlu, 1998).

Piaget, bilişsel gelişimi dört temel evreye ayırmıştır. Bunlar sırasıyla; duyuşal-motor, işlem öncesi, somut işlemler ve soyut işlemler dönemleridir. Piaget'ye göre çocuk, bir dönemde kazanması gereken tüm şema ailesine sahip olup, gerekli biliş yapılarını oluşturduğunda o dönemdeki gelişimini tamamlamaktadır. Piaget, tüm çocukların bu gelişim aşamalarını sırasıyla geçirmesi gerektiğine inanmaktadır. Çocuk bir gelişim dönemini atlayarak diğerine geçemez. Ancak çocukların gelişim dönemlerine girme ve tamamlama yaşları birbirinden farklılık gösterebilir.

Piaget'nin bilişsel gelişim dönemlerine ilişkin olarak verdiği yaş dönemleri dikkate alındığında; anaokulu yıllarının (3-6 yaş) işlem öncesi döneme; ilkökulu yıllarının (6-12 yaş) somut işlemler dönemine; ortaokul ve lise yıllarının (13-17 yaş) ise soyut işlemler dönemine denk geldiği görülmektedir. Görüldüğü gibi, 7-9 yaş dönemi çocukları "somut işlemler evresinde bulunmaktadırlar. Somut işlemler döneminde çocuklarda mantıksal düşünme ve sayı, zaman, mekân, boyut, hacim, uzaklık kavramları yerleşmeye başlar (Yavuzer, 1997). 7-9 yaş dönemi çocuğu bilişsel gelişim açısından işlem öncesi dönemden somut işlemler dönemine geçmektedir. Bu yaş çocuğunun başardığı değişiklikler, Cüceloğlu'na göre üç temel grupta toplanabilir:

1. Çocuk nesnelerin ve olayların renk, biçim, yükseklik gibi dış duyuşal özelliklerinin baskısından kurtulup, onların kitle, hacim, sayı gibi iç özelliklerini

kavrayabilecek hale gelir. Bu değişiklikler çocuğun cinsiyet anlayışında, sayı kavramının gelişmesinde, mekân ilişkilerini kavramasında kendini gösterir.

2. Okul çağındaki çocuk bir olayı diğer insanın gözüyle görebilmeyi zamanla daha iyi becermeye başlar. Operasyon öncesi devrede çocuğun düşünce tarzını Piaget, ego-merkezli düşünce olarak tanımlar. Ego merkezli olmaktan kurtulup, diğer kişinin gözüyle dünyayı görebilmek çocuğun sosyal ilişkilerinde yeni bir aşamaya yol açar.

3. Çocuk dış dünyadaki nesnelerin yerine kafasında geliştirdiği semboller ve zihinsel operasyonlar aracılığıyla işlem yapmaya başlar. Gördüğü nesnelere sınıflar, sınıflar arasındaki ilişkileri gözler ve dış dünyada bir değişiklik yapmadan kendi zihin dünyasında o yaşa göre oldukça karmaşık zihinsel buluşlara ulaşır (1991).

Bu dönemde çocuklar, yalnızca somut olan bazı mantıki işlemleri kavramaya başlar. Çocuk bilgiyi başka şekilde sokarak onu daha ayrıntılı kullanabilmektedir. Bu devrede çocuk sınıflama sistemini kullanarak düzenleme, birleşme ve katılma ve devredebilme gibi karışık mantık fikirlerini yönetebilir (Kazanıcı, 1989). Bu dönemde korunum ve tersine dönebilirlik kavramları kazanılır ve sembolik zihinsel faaliyetlerden gerçek zihinsel işlemlere geçilir. Somut işlemler dönemindeki bir çocuk, somut olmayan nesne ve durumlar üzerinde akıl yürütemez. Mantıksal işlemleri somut problemlere uygular (Selçuk, 1994). Bireysel farklılıklar nedeniyle 7-9 yaş dönemi ilkökul öğrencilerinin tümünün somut işlemler döneminde olduğu söylenemez. İlkokul dördüncü ve beşinci sınıflara doğru genelde somut işlemler dönemi yoğunlukta olmasına rağmen bazı öğrenciler soyut işlemler dönemine geçmiş hatta bazı öğrenciler de işlem öncesi dönemde bulunabilirler.

7-9 yaş çocuğunun bilişsel gelişimine uygun olarak nitelendirilecek masallar, öncelikle somut öğeleri barındırmalıdır. Somut olmayan nesne ve durumlar ise, çocuğun bilişsel seviyesine uygun hale getirilerek sunulmalıdır.

4.2.2.5. 7-9 Yaş Çocuklarının Kişilik Gelişimi

Çubukçu ve Gültekin (2006)'e göre sosyal gelişim, bireyin doğumundan yetişkin oluncaya kadar başka insanlarla olan ilişkilerinin ve onlara karşı geliştirdiği, ilgi duyduğu davranışların tümüdür. Çocuğun içinde yaşadığı toplumun bir üyesi haline gelmesi, toplumun bir parçası olduğunun bilincine varması, öğrenmesi onun sosyalleşmesidir. Başka bir deyişle, bireyin sosyalleşmesi, duygularını olduğu gibi tanımlama, onu yansıtmaya, ona zaman verme, dış dünya ile arasında köprü görevini görme, özdeşim kurabileceği bir kişi olmasıdır. Bireyde çeşitli tutum ve davranışların oluşması sosyal gelişiminin bir ürünüdür. Kişilik özellikleri sosyal çevrenin etkisi altında gelişir. Yaşam boyu

devam eder. Daha yalın bir deyişle, sosyal gelişim bireyin toplum içinde insanlarla iyi ilişkiler kurması ve toplum yaşayışına uygun davranışlar sergilemesidir.

Kişilik bireyi başkalarından ayıran, bireyin doğuştan getirdiği ve sonradan kazandığı özelliklerin bir bütünüdür. Kişilik gelişimi de diğer gelişim alanları gibi bireysel bir hızla ilerler (Senemoğlu, 1998). Kişilik, bireyin iç ve dış çevresiyle kurduğu, diğer bireylerden ayırt edici tutarlı ve yapılaşmış bir ilişki biçimidir. Kişilik, bir insanın duyuş, düşünüş ve davranış tarzını etkileyen faktörlerin kendisine özgü bir örüntüsüdür. Ayrıca çok kapsamlı bir kavram olup, bireyin, biyolojik ve psikolojik, kalıtsal ve edindiği bütün yeteneklerini, duygularını, isteklerini, alışkanlıklarını ve bütün davranış özelliklerini içine alır. Kişilik devamlı olarak içten ve dış çevreden gelen uyarıcıların etkisi altındadır ve doğuştan yaşamın sonuna kadar bir oluşum süreci içindedir.

Kişilik gelişimini bilmek ve bu gelişimin nasıl bir yol izlediğini saptamak önemlidir. Ancak bu sayede insanların neden birbirinden farklı olduğu, olaylara karşı neden farklı tepkilerde bulunduğu anlaşılabilir. Bunun yanı sıra kişiliği etkileyen faktörler bilirse sağlıklı düşünebilen, kendine yetebilen, bağımsız hareket edebilen gerek topluma gerekse kendisine faydalı bireyler yetiştirilebilir.

Diğer gelişim alanları gibi çocuğun kişiliği de iki temel etmenin etkileşiminden oluşur: kalıtım ve çevre. Ancak kalıtımın çocuğun kişilik yapısını, bedensel ve bilişsel yapısından daha az etkilediği; çevresel ve sosyal etmenler ise bu konuda daha önemli rol oynadığı söylenebilir.

7-9 yaş dönemi çocuğunun kişilik gelişimi Freud'un "Psikoseksüel Gelişim Dönemleri" ve Erikson'un "Psikososyal Gelişim Dönemleri" dikkate alınarak incelenebilir.

Freud'a göre yeni doğmuş bebekler farklı aşamalardan geçerek kişiliklerini geliştirirler. Freud bu aşamaları, "Psikoseksüel Gelişim Dönemleri" olarak adlandırır. Kişilik gelişimi beş dönem içinde kendini gösterir. Ancak Freud, yaşamın ilk altı yılına denk gelen gelişim dönemlerinde geçirilen yaşantıların önemini vurgulayarak, o dönemlerde geçirilen yaşantıların izlerinin hiçbir zaman tümüyle yok olmadığını ve yetişkinlik yıllarında da davranışları etkilemeye devam ettiğini öne sürmektedir (Öztürk, 1992). Freud, doğumdan altı yıla kadar başlıca gelişim dönemlerini oral evre (doğumdan sekiz aya kadar), anal evre (bir ve üç buçuk yaş arası) ve fallik evre (üç yedi yaş arası) şeklinde adlandırmıştır. Freud oral, anal ve fallik evrenin bütünleştiği ve yeni öğelerle birleştiği 6 ile 12 yaş arasını "gizil dönem" olarak adlandırmaktadır. Ergenlik dönemine geçişle birlikte ise genital dönem başlamaktadır. Bu evrede psikoseksüel gelişim evrelerinin tümü yaşantılarla bütünleştirilerek kişilik belirlenmektedir (Sprinthall ve Sprinthall, 1990). İlkokul çağı olan 6-12 yaş evresi psikoseksüel gelişime göre gizil evre olarak adlandırılmaktadır. Bu evrede kişiliğin başlıca yapıları olan id,

ego ve superego biçimlenmekte ve bu alt sistemler birbirleriyle ilişkilenebilmektedir. Gizil evrede bebeklik seksüel ilgilerinin yerine yeni ilgiler yer almaktadır. Sosyalleşme bu evrede çocuğun genel ilgi alanlarını belirlemektedir. Seksüel dürtüler bastırılarak okul aktiviteleri, hobiler, sporlar ve aynı cinsle arkadaşlıklar temel ilgi alanlarını oluşturur. Bu dönemin başlıca özelliği narsistik yönelim veya benmerkezci ilişkilerle belirlenir. Çocuklar bu dönemde dış dünya ile ilişki kurmakla beraber kendi iç dünyalarıyla da ilgilenirler. Orta çocukluk şeklinde de adlandırılan bu dönem erinliğe bir hazırlık dönemidir (Corey, 1991). Örtülü dönem sağlıklı bir şekilde geçirilmezse, çocuk içsel dürtülerinin denetimini sağlayamamakta ve enerjisini yanlış yöne kanalize etmekte; ya da dürtülerini aşırı denetim altına alarak kişiliğin gelişimini engellemekte ve obsesif karakter yapısına sahip olabilmektedir (Geçtan, 1980).

Erikson'a göre "kişilik gelişimi dönemleri", temellerinin biyolojik olarak belirlendiği hiyerarşik bir sıra içinde ortaya çıkmaktadır. Kişiliğin oluşmasında olgunlaşma ile birlikte geçirilen yaşantıların etkisi de büyük olmaktadır. Yaşamı boyunca birey, gelişim dönemlerinin her birinde, o gelişim dönemine has bir karmaşa ile yüz yüze gelir. Birey bu karmaşanın üstesinden gelirse, benliğine yeni bir özellik kazandırarak, bir sonraki döneme daha güçlenmiş olarak geçecektir. "Psikososyal Gelişim Dönemleri" olarak adlandırılan kişilik gelişim dönemleri içinde yaşanan karmaşalar şöyle sıralanabilir:

- Temel güvene karşı güvensizlik (0-1 yaş),
- Özerkliğe karşı kuşku ve utanç (2-6 yaş),
- Girişimciliğe karşı suçluluk (4-6 yaş),
- Çalışma ve başarılı olmaya karşı aşağılık duygusu (7-11 yaş),
- Kimliğe karşı kimlik bocalaması (12-17 yaş),
- Yakınlığa karşı uzaklık (ilk yetişkinlik dönemi),
- Üreticiliğe karşı durgunluk (yetişkinlik dönemi),

Benlik bütünlüğüne karşı umutsuzluk (olgunluk dönemi) (Erden ve Akman, 1995).

7- 9 yaş dönemi çocuğunun psikososyal gelişim özelliği "çalışma ve başarılı olmaya karşı aşağılık duygusu" karmaşası ile belirlenmektedir. Çalışma, ilkökul öğrencisinin okulda öğrenmesi gereken becerileri kazanabilmesi gereken çabayı ifade eder; aşağılık duygusu çocuğun başarısız olduğu zaman kendisini nasıl algılayacağını belirtir (Cüceloğlu, 1991: 358).

Başarıya karşı aşağılık duygusu dönemi, 6 yaşından 12 yaşına kadar sürer. Bu dönemde çocuğun okula gitmesiyle sosyal dünyasında büyük bir genişleme meydana gelmiştir. Arkadaşlar ve öğretmenin çocuk üstündeki etkisi artarken ana babanın etkisi giderek azalmıştır. Çocukta işi planlama, işbirliği yapma, öğrenme ve işi başarma özel bir öneme sahiptir. Başarma, çalışkanlık duygusunu getirir. Çocuğun kendine ve yeteneklerine karşı olumlu bir tutum geliştirmesine yardım

eder. Gelecekteki başarılarının temellerini oluşturan akademik özgüven gelişir. Aksi durumda ise başarısızlıklar, çocuğun kendine karşı olumsuz tutum ve yetersizlik duygusu geliştirmesine neden olur ve gelecekteki öğrenmelerini engeller. Çocuklar bu dönemde yetişkinlerin kullandıkları aletleri kullanmaya çalışırlar, bir şey üretmeye çaba gösterirler. Sonuç olarak çocukların çabaları desteklendiğinde çalışma ve başarılı olma davranışları gelişir. Aksi takdirde sürekli olarak yaptıkları eleştirilen, desteklenmeyen, beğenilmeyen çocuklar, yaptıklarının değersizliğine inanarak aşağılık duygusu geliştirebilirler (Senemoğlu, 1998).

Bu dönemde çocuk kendini sınıf, arkadaş ve oyun grubu içinde bulur. Bu da onu ergenlerde olduğu gibi kendi cinsiyetindeki grubun tüm faaliyetlerine katılmaya, arkadaşlarıyla iletişim kurmaya doğru yönlendirir (Yavuzer, 1997).

7- 9 yaş arası çocuklar bir şeyi yapıp bitirirken gösterdikleri sebat veya ısrarın sonucunda işi tam olarak yapmanın zevkine varırlar, sebatla bir işin sonucu arasındaki ilişkiyi görmeye başlarlar. Çocuklar etraflarındaki fiziki çevreyi somut eşyalarla anlayıp çözümlenmeye başlarlar. Oyun giderek eskisi gibi zevk vermez; zihnen ve bedenen bir şeyi yapmak, tam olarak yapmak daha çok zevk verir; devamlı bir gayret ve iş yapıcılık davranışları göstermek isterler. Artık bir şeyler yaparak başkalarının takdirini kazanmayı ve kabul edilmeyi öğrenirler (Kazancı, 1989).

İlkokul çağlarına tekabül eden bu dönemde, çocuk bir şeyler üretmek ve başarılı olmak için çalışmaktadır; çünkü elde ettiği başarılar neticesinde takdir ve kabul edilmeyi beklemektedir. Bu dönemdeki çocuk eğer çevresinden destek görürse daha fazla çalışmaya ve başarılı olmaya yönelmektedir. Aksi halde, yaptıklarının değersiz olduğuna inanmakta ve aşağılık duygusuna kapılmaktadır. Yetersizlik ve aşağılık duygusu geliştiren çocuk, çevresiyle sağlıklı ilişkiler kuramamakta ve uyum güçlüğü çekmektedir (Selçuk, 1994).

7-9 yaş çocuğunun kişilik gelişiminde, kötülükleri daima iyiliklerle yenen masal kahramanlarının yol gösterici olacağı söylenebilir. Ayrıca toplumsal rollerin fark edilmesi, toplumsal ilişkilerin hassasiyeti, aile, arkadaş gibi olguların benimsenmesi de masallar sayesinde olacaktır.

4.2.2.6. 7-9 Yaş Çocuklarının Ahlaksal Gelişimi

Ahlak; toplumun içinde kişilerin benimsedikleri, uymak zorunda oldukları biçimleri ve kurallarıdır. Ahlak gelişimi; temelde çocukların belirli davranışları “iyi ya da kötü” olarak değerlendirmeleri biçimidir. Bireyin ahlak gelişimi belli aşamalar izler. Bu aşamalar bireyin bilişsel gelişiminden bağımsız değil, ona paraleldir (Senemoğlu, 1998).

Ahlak gelişimi ile ilgili ilk açıklamalar psikoanalitik yaklaşımda süperegonun gelişmesiyle ilgili Freud'un açıklamaları ile görülmektedir. Piaget, ahlak gelişimini 11 yaşlarına kadar süren dışa bağımlı ahlaki yargılar dönemi ve 11 yaş sonrası özerk ahlaki yargı dönemi şeklinde açıklamıştır. Kohlberg, ahlak gelişimini gelenek öncesi, geleneksel ve gelenek sonrası olmak üzere üç düzey içinde ele almıştır.

Piaget, 7- 9 yaş arasındaki çocukların kuralları izlemede sık sık tutarsızlık göstermekle birlikte, kuralları kabul ettiklerini belirlemiştir. Bu yaş çocukları, kuralların yüksek bir otorite tarafından konulduğunu ve değiştirilemez olduğunu düşünürler. Çocuklar 10–12 yaşa kadar kuralları bilinçli olarak kullanamaz ve izleyemezler. 10–12 yaşlarda artık çocuklar, oyunu aynı kurallarla oynayabilir, kuralların oyuna yön vermek ve oyuncular arasındaki anlaşmazlıkları en aza indirmek için konulduğunu anlayabilirler. Aynı zamanda kuralların herkesin üstünde anlaştığı basit şeyler olduğunu; bireylerin anlaşarak kuralları değiştirebileceklerini kavrayabilirler. Piaget, ahlak gelişimini 2 dönemde incelemektedir. Bunlar dışsal kurallara bağlılık dönemi ve ahlaki özerklik dönemidir. Dışsal kurallara bağlılık dönemi, 6–12 yaş arasını kapsamaktadır. Çocuk kuralların değişmezliğine inanmaktadır, kurallara uymayanların otomatik olarak cezalandırılması gerektiğini düşünür. Kayıtsız şartsız otoriteye uyma söz konusudur. Bu dönemde çocuğa ebeveyni ve diğer yetişkinler tarafından ne yapması ve ne yapmaması gerektiği söylenir. Kurallara uymamasının doğal sonucunun cezalandırılmak olduğuna inanır (Senemoğlu,).

Kohlberg'in ahlak gelişimi kuramına göre, insanlar altı yargı aşaması geçirmekte ve bu altı aşama üç düzey içinde yer almaktadır. Bu düzeyler şunlardır:

I-Gelenek öncesi düzey

II-Geleneksel düzey

III- Gelenek sonrası düzey (Senemoğlu, 1998).

6–12 yaş dönemini kapsayan “Geleneksel Düzey”de birey için aile, grup ve ulusun beklentileri her şeyden önemlidir. Bu beklentiler yakın ve açık sonuçları düşünülmezsizin kabul edilir ve değerlidirler. Sosyal düzeni destekleme ve sadakat önemlidir. Kendi ihtiyaçları bazen grubunkilere göre ikinci planda kalır. Geleneksel Düzey içinde yer alan “kişilerarası uyum eğilimi” aşamasında akran gruplarıyla işbirliği gözlenir. İyi davranış, başkalarına yardım etmek ya da onları mutlu etmektir. Başkaları tarafından onay görmek, iyi çocuk olmak önemlidir. Ben merkezliliğin azalması ve somut işlemler dönemine girmesiyle çocuk, olaylara başkaları açısından bakabilme özelliğini kazanır. Ahlaki yargılarda başkalarının hissettiklerini de dikkate alır. Geleneksel Düzey içinde yer alan “kanun ve düzen eğilimi” aşamasında ise doğru davranış, otoriteye ve sosyal düzene uygun olarak kişinin görevini yerine getirmesidir. Artık akran gruplarının

kurallarının yerini, toplumun kuralları ve kanunları almıştır. Kanunlar soru sorulmaksızın izlenir. Kanunlara uymayanlar asla onaylanmazlar (Senemoğlu, 1998).

Erden ve Akman (1995)' a göre 7- 9 yaş dönemi çocuğunun ahlak gelişimi problemleri şöyle sıralanmaktadır:

1. Değerler sistemini geliştirmeme ile ilgili olarak bazı durumlarda dürüst olabildikleri gibi korkup bocaladıklarında doğruyu söylemekten kaçınma,
2. Soyut işlemleri henüz gerçekleştirememesi nedeniyle değerlerle ilgili ilke ve kavramları anlamakta güçlük çekme.

Çocuğun değerler sistemindeki bu tek yanlı ve doğal bakış açısı, masalın benzer özellikleriyle örtüştüğünden bu dönemde etkili masal seçimleriyle çocuğun değerler sistemi oluşturmasına yardımcı olunabilir. Çünkü masalarda yer alan olaylar ve kahramanlar, gerçek yaşamın zor ve karmaşık yanlarının basitleştirilmiş bir modeli biçimindedir. Bu yönüyle masallar, çocuğun gerçek dünyaya ilişkin bilgileri ve deneyimleri edinmesine yardımcı olacaktır.

4.4. 7-9 Yaş Çocuklarının Dil Kullanımında Masalların Önemi

Masallar; tekerlemeleriyle, kendine has sözcük oyunları, imge dünyasıyla 7-9 yaş çocukları için önemli eserlerdir. 7- 9 yaş çocuğu, sahip olduğu dilin ses, sıra ve anlam özelliklerini temellendirmiş olsa da dil gelişiminin yaşam boyu devam eden bir süreç olduğu düşünüldüğünde masalların dil gelişimi üzerindeki etkisinin varlığı anlaşılacaktır.

4.4.1. Çocuk, Dili ile O Dili Konuşan Toplum Arasında Bağ Kurar

Masalların kökenleri araştırıldığında, doğduğu toplumun ilkel yaşam formlarını barındırdığı gözlemlenmektedir. Dolayısıyla çocuklar için seçilecek masallar, öncelikle kendi toplumundan çıkan masallar olmalıdır. Kendi toplumunun masallarını defalarca dinleyerek büyüyen çocuk, doğduğu kültür ortamının temel öğelerini benimser.

Masal kahramanları, bu noktada önemli işlevlere sahiptir. Masal kahramanının olaylara bakış açısı, sorunları çözmeye gösterdiği akılcı davranışlar çocuğun toplum içinde davranış kodlarını belirleyen öğeler olur.

Masalın kurgusunda var olan temel adalet duygusunu çocuk kendi yaşamına yansır. İnsanlara, hayvanlara, doğaya iyilik yapınca iyilik, kötülük yaptığında da kötülük bulacağını sezer.

Ayrıca, çeviri masalarda, evrensel iletilerin işlendiği masallar tercih edilmelidir.

4.4.2. Çocuk Masallarla Yeni Anlatım Olanakları Kazanır

Sözlü edebiyat ürünleri olan masallar, her yeni kuşağın aktarımında bir önceki kuşağın aktarımlarının üzerine yeni anlatım olanakları eklenerek evrilmiştir. Kuşaklar arasındaki bu aktarımda masallar, çocuk yaşta dinleme becerisiyle bellekte kalıcı olan kurgularının temel yapı özellikleri sabit kalmakla birlikte, kuşaklar arası geçişi kolaylaştıran canlı anlatım olanakları kazanmıştır.

Yazılı materyallere dönüşen masalların çocuklara okunması veya anlatılmasıyla hem masalın kendisi hem de çocuğun anlatma becerisi zenginlik kazanacaktır. Yeterli dil birikimini kazanan çocuk, dinlediği ya da okuduğu masalları akranlarına anlatırken dili kullanma becerisini geliştirecektir. Çocuk, masalı kendi sözcük seçimleriyle yeniden oluştururken hem kendi dil birikiminden hem de kendi hayal dünyasından eklemeler ya da çıkarmalar yapacaktır. Bu dil etkinlikleri çocuğun dil becerilerini geliştirirken masalında dil dünyasında kalıcılığına katkı sağlayacaktır.

4.4.3. Masallardaki Tekerlemeler Dili Pekiştirir

Masal tekerlemeleri, masalın konusuna dikkat çekmek için oluşturulmuş, yergi ya da mizah elemanlarının da bulunabileceği anlamlı olmayan (Demiray, 1977) masal dinleyicisinin dikkatini çekmeye yarayan (Elçin,1981) masalın olağanüstü dünyasının kapılarını aralayan söz oyunlarıdır.

Masal tekerlemeleri Boratav (1982)'a göre; akıldışı, tuhaf maceraların yalan olduğunun belirtilerek sunulduğu, sözlü gelenekte erişilen bir üslup, dil ve ifade olgunluğu iken; Kaya (1999)'ya göre, birbirine yakın seslerle ahengin sağlandığı; ilgisiz kelimelerle mantık dışı sonuçlara ulaşıldığı; tuhaf sözlerle güldürmeyi amaçlayan sürrealist hayalledir.

Mensur, manzum ya da yarı manzum biçimlerde oluşturulan masal tekerlemeleri; gerçek kavramların alt üst olduğu bir dünya anlayışını, düşleri, toplum düzeninin ya da günlük yaşamın alay edilerek ele alındığı konuları ihtiva eder (Artun, 2004).

7-9 yaş çocukları açısından masal tekerlemeleri; çocuğun gerçek dünya ile hayal dünyası arasında bağ kurmasını, masal dünyasına geçişin kolaylaşmasını, gerçek dışı ve abartılı söyleyişlerle gerçeğin farkına varılmasını sağlar.

Tekerlemeler, çocuğun salt masalarda karşılaştığı bir dil zenginliği değildir. Tekerlemeler çocukların günlük yaşamında arkadaşlarıyla oyun oynarken oyun kurgusunu belirleyen hakem işlevini görür. Tekerlemelerle örülmüş sayışmacalar, oyunda ebenin kim olacağını belirler.

Çocuklara, masal başındaki tekerlemelerin (döşeme bölümü) ardından masalda asıl kurguya giriş yapılacağına sezdirilmesi, farklı anlatım tarzları arasındaki geçişin ipuçlarını verir. Masallardaki, aliterasyonlu, secili düzyazı metninin ardından asıl kurguya geçileceği düşüncesi çocuğun anlam dünyasında pekişir.

4.4.4. Çocuk Masallar Aracılığı ile Dildeki Ayrıntıları Ayırt Eder

Masallar, diğer edebî metinlerde gibi çocukların dil gelişim sürecini olumlu yönde etkileyen önemli bir parçasını oluşturur. Bu süreç temelde iki boyutlu bir gelişim gösterir: Anlama ve anlatma. Anlama dinleme ve okumayla; anlatma konuşma ve yazmayla mümkündür.

Çocuklarda dil edinimi, öncelikle annesinden ve yakın çevresinden dinledikleriyle biçimlenir, gerçekleşir. Masallar, çocuğun dil edinim sürecinde dinleme becerisini geliştiren önemli bir etkidir. Çocuk, masalları dinleyerek daha önce tanımadığı sözcüklerle kurulan düzenli bir anlatım kurgusunu yakalar. Bu kurgunun temel ögesinin dil olduğu onun bilincine işlenir. Çocuğun günlük konuşmalarda nedensellik ilişkisinin pek net olmadığı anlatım özelliklerinin yerini neden-sonuç ilişkileriyle biçimlenen kurgusal anlatım özelliği alır.

Çocuklar, masallar aracılığıyla dilde önemli bir öge olan mecaz/metafor kavramıyla tanışırlar.

Düzyazılarda da uyaklı bir cümle kuruluşunun olabileceğini fark eder. İleriki yıllarda kendi kurduğu cümlelerde ahenkli söyleyişi yeğler.

Çocuk, masallar aracılığıyla kullandığı dilin yapısal özelliklerini kavrar. Bir sözcük türünün kullanım alanı, duyulan geçmiş zaman kipinin öğretimi en verimli bir şekilde masallarla sağlanır.

Dildeki soyutlamanın en başat ögesi, deyimler ve atasözlerinin kullanım alanları masallarla somutlaştırılır.

4.4.5. Masallar Çocuğun Yeni Sözcükler Öğrenmesini Kolaylaştırır

Masallar, 7-9 yaş çocuğunun ana dilini kazanmasını ve zenginleştirmesini sağlar. Seçilen masallarda çocuğa görelilik ilkesini sağlayan ölçü, dil olmalıdır. Masal anlatıcısı dili kullanma becerisiyle dilin yapısını, ses özelliklerini yansıttığından; çocuk, masalı dinlerken hem dilin yapısını hem de telaffuz özelliklerini kazanabilir.

Masalı dinlerken ya da okurken; çocuğun deyim, atasözü gibi kalıp ifadelerin, mecazlı anlatımların farkına varacağı aynı zamanda yeni sözcükler kazanacağı unutulmamalıdır.

BEŞİNCİ BÖLÜM BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, derlenen 65 masal arasından 20'sinin çözümlenmesi uygun görülmüş, 7-9 yaş çocuklarının özellikle dil gelişim özellikleri göz önünde tutularak gerçekleştirilen çözümlenmelerin ayrıntıları verilmiştir. Ayrıca, masalların 7-9 yaş çocuklarının dil gelişim özellikleri açısından düzenlenmesinde izlenen yöntem, düzenlenen masallar ve bu masallarla ilgili hedef kitleye uygun etkinlik örnekleri bu bölümde yer almaktadır.

5.1. Masalların Düzenlenmesi

Çalışmanın örneklemini oluşturan 65 masal,7-9 yaş çocuklarının gelişim özellikleri göz önünde tutularak değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler sonucunda, bu masalların yirmisinin masallardaki temel öğeler ve özellikle 7-9 yaş çocuklarının dil gelişimi açısından çözümlenmesi uygun görülmüş ve söz konusu masallar aşağıdaki başlıklara göre düzenlenmiştir.

Masalların temel öğeler açısından değerlendirmesinde, masal başlığı, tekerlemeleri, masalın ana kurgusu, masal kahramanları, masalın iletisi, masallardaki dil kullanımı üzerinde durulmuştur.

1.Masalın Başlığı: Düzenlenen yirmi masaldan altısının başlığı, içeriğe uygun bulunmayarak değiştirilmiştir. Bu sayede çocukların, masal başlıklarından hareketle okuma zevk ve isteklerinin artacağı ön görülmüştür. Her yazınsal ürünün başlığının albenisi, çocuklarda okuma zevk ve isteği uyandırmanın ilk adımıdır.

“Ahmet ve Arkadaşları” masalının adı, “Tatlı Dil”; “Aslan ve İki Arkadaşı” masalının adı, “Adalet”; “Çakır Gözlü Değirmenci” masalının adı, “Yalan Ekmeği”; “Yılan Hikâyesi” masalının adı, “Yılan Masalı”; “Yoksul Adam” masalının adı “Üç Akıl”; “Kurnaz Köylü” masalının adı ise “Kurnaz Adam” olarak değiştirilmiştir.

2.Masal Tekerlemeleri: Örnekleme oluşturan masallar, derleme masal oldukları için masal tekerlemelerinin eksik olduğu görülmüş ve masal başına, sonuna tekerlemeler eklenmiştir. Böylece okuyucuların/dinleyicilerin dikkatini masala çekmek, dinleyicileri masalın dünyasına götürmek hedeflenmiştir. Çalışmada, kimi masallara eklenen tekerlemelere şu örnekleri verebiliriz:

“Adalet” başlıklı masala, masalın içeriği de düşünülerek, “*Bir yokmuş, bir varmış. Azdan çoktan sana bir gömlek alayım has ipekten, düğmeleri sahici sedeften, yakası kadife, kolları satenden.*”

“Ayı ile Yaşlı Adam” başlıklı masalın içeriği de düşünülerek “*Evvel evvel içinde, evvel zaman içinde, kalbur kalbur içinde, kalbur saman içinde. Var varanın, sür sürenin buğday ekenin, ekin biçenin çok olduğu bir köy varmış.*” şeklinde bir döşeme bölümü eklenmiştir.

“Büyülü Muhabbet Çiçeği” başlıklı masala “*Bir varmış bir yokmuş. Denizlerde kum, derelerde çakıl çokmuş.*” biçiminde bir tekerleme eklenmesi uygun görülmüştür.

3.Masal Metni: Masal dilinin en ayırıcı özelliği, masalların rivayet bileşik zamanla anlatılmasıdır. Masallar için bu temel ögeyi bütün masallara yansıtmak için masallardaki cümleler, duyulan geçmiş zamanla çekimlenerek metinlerde bağdaşıklık sağlanmıştır.

Masallardaki paragraflar arası geçişlerde tutarlılık göz önünde bulundurulmuştur. Masalarda zaman zaman olay akışının bozulduğu gözlemlendiğinden masal metinlerinin kurgusunun sağlamlaştırılması yoluna gidilmiştir. Hedef kitlenin masalda anlatılan olay kurgusunda derin zaman kırılmalarını algılayamayacağından hareketle kurgunun olay kronolojisini izlemesi sağlanmıştır.

4.Masal Kahramanları: Masal kahramanları zamandan ve mekândan bağımsızdırlar. Kahramanların ırkı, dini ve dili belirsiz, fiziki ve ruhi özellikleri ise betimlenmemiştir. İyi-kötü, güzel-çirkin gibi tezatlıklarla kendini gösteren kahramanlar, toplumdaki genel tiplerdir. Masal kahramanları kimi zaman insan kimi zaman hayvan kimi zaman da olağanüstü varlıklardır.

Bu çalışmada incelenen masallardan; “Tatlı Dil”, “Büyülü Muhabbet Çiçeği”, “Yalan Ekmeği”, “Padişahın Küçük Oğlu”, “Kim Cesur”, “Üç Akıl”, “Kurnaz Adam”, “Fatmacık” masallarının kahramanları yalnızca insan; “Adalet”, “Fil ile Tavşan”, “Salyangoz ve Evi” masallarının kahramanları yalnızca hayvan; “Ayı ile Yaşlı Adam”, “Keloğlan Köy Ağası”, “Şifalı Toprak”, “Yılan Masalı”, “Yalancı Keçi” masallarının kahramanları insan ve hayvan; “Asma Cini”, “Çaklo’nun Maceraları”, “Tilkiden Korkan Ali”, “Peri Kızı” masallarının kahramanları ise insan ve olağanüstü varlıklardır. Düzenlenen masalarda kahramanların olumsuz yönleri, söz ve davranışları karakter özellikleri bozulmadan değiştirilmiştir.

5. Masalın İletisi: Anlatıcılardan derlendiği hâliyle birçok masalda iletinin eksik ya da yanlış olduğu görülmüş, bu nedenle masalın karakter ve olay yapısına

dokunmadan ileti netleştirilmiştir. İletiler 7-9 yaş çocuklarının düzeyine uygun belirlenmiştir. Olumsuz iletiler düzenlenerek metinden çıkarılmıştır.

6.Dilsel Değişiklikler: Örnekleme oluşturan masallar, Türkçe eğitiminin temel kazanımlarından olan çocuklara yazı diliyle konuşma becerisi kazandırma amacı kapsamında, ağız özelliklerinden kurtarılmıştır. Masal metinlerindeki anlatım bozukları giderilmiş, yazım yanlışları düzeltilmiştir.

Örneğin, “Yılan Hikâyesi/Yılan Masalı” başlıklı masalda yer alan şu ifadeler, “*Padişahın da yanında bir gari varmış, komşusu. Bu gari da çok fakir, gariban bi gadınmış. Bir gün evinde otururken bir bahmuş kii, eşiklikten bir yılan sağılmış, gelmiş. Demiş ki: “Gari, gari! Git padişahın gızını bana iste.” O da demiş ki: “Yılaan” demiş, “ben” demiş, “sana nasıl gidem de padişahın gızını isterim? İşte. Sen bi yilansın, ben gariban, fakir bi gadınım. Ben nasıl sana padişahın gızını isteyem?”*”

Aşağıdaki biçimde uyarlanmıştır:

“*Ülkelerin birinde bir padişahla padişahın komşusu fakir, yaşlı bir kadın varmış.*”

Yaşlı kadın bir akşam evinde otururken içeri bir yılan girmiş ve yaşlı kadınla konuşmaya başlamış. Yılan demiş ki: “Nine bana padişahın kızını iste yoksa seni sokar, öldürürüm.” Yaşlı kadın korkmuş yilandan “Ben sana nasıl gider padişahın kızını isterim? Sen bir yilansın bense fakir bir kadını.” Yılan ısrar etmiş “hayır, gidip padişahın kızını bana isteyeceksin.” demiş.”

“Çakır Gözlü Değirmenci/Yalan Ekmeği” başlığını taşıyan masaldaki şu ifadeler de “*Çocuğ kabul etmiş getirmiş ordan bi leğeni. Oğlum un dök un dökmüş su dök su dökmüş. Pısıriğ oldu bu un getir kuru oldu su getir. Sıviğ oldu un getir kuru oldu su getir der demez bunun da torbasındaki unu bitmiş.”*”

Aşağıdaki biçimde uyarlanmıştır:

Değirmenci; “Oğlum, senin şu unundan biraz hamur yapalım. Ateş de var. Ekmek yapıp yiyelim.” demiş. Bu teklif çocuğun aklına yatmış. Değirmenci bir leğen getirip hamuru yoğurmaya başlamış. Bir yandan da büyük oğlana; “Un dök, su dök; hamur cıvık oldu, un dök; hamur katı oldu, su dök...” diyormuş. Böylelikle çuvaldaki unu bitirmişler. Sonra yaptıkları hamurun hepsini ekme yapmışlar.”

5.2. Düzenlenen Masallar

7-9 yaş çocuklarının özellikleri göz önünde bulundurularak uyarlanan masallar, önce bir tablo hâlinde verilmiştir. Daha sonra yirmi masalın tam metinleri aktarılmıştır. Söz konusu masallar, hedef kitlenin dil becerilerinin geliştirilmesinde işlevsel olarak kullanılması öngörülen materyallerdir.

Tablo.4. Düzenlenen Masallar

Masalın adı	Bölge	Kaynak kişi	Masalın Yeni Adı
Ahmet ve Arkadaşları	Elazığ- Palu	Yusuf Karaaslan	Tatlı Dil
Asma Cini	Malatya- Karatepe Köyü	Ercan Karatepe	
Aslan ve İki Arkadaşı	Malatya	Mehmet Bay	Adalet
Ayı ile Yaşlı Adam	Mardin	Şükrü Özgür	
Büyülü Muhabbet Çiçeği	Malatya- Beydağı	Hüseyin Yolcu	
Çakır Gözlü Değirmenci	Elazığ	Sakine Demirel	Yalan Ekmeği
Çaklo'nun Maceraları	Malatya	Naciye Almaz	
Fil ile Tavşan	Malatya- Hekimhan	Bahar Sezdi	
Keloğlan Köy Ağası	Malatya	Mehmet Kılınç	
Kim Cesur	Siirt		
Padişahın Küçük Oğlu	Kahramanmaraş- Elbistan	Hanım Poyraz	
Salyangoz ve Evi	Malatya	Serdar Yılmaz	
Şifalı Toprak	Adıyaman	Abdurrahman Çakır	
Tilkiden Korkan Ali	Malatya- Akçadağ	Ali Poyraz	
Yılan Hikâyesi	Gaziantep	Ferah Çevik	Yılan Masalı
Yoksul Adam	Diyarbakır	Şerafettin Eroğlu	Üç Akıl
Fatmacık	Malatya	Tunuş Gökçe	
Yalancı Keçi	Malatya	Mübeccel Başar	
Kurnaz Köylü	Malatya	Meltem Gedik	Kurnaz Adam
Peri Kızı	Kahramanmaraş		

5.2.1. Tatlı Dil

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde develer tellal iken pireler berber iken ben ninemin beşiğini tıngır mıngır salları iken uzak diyarların birinde hayvanlarla konuşabilen Ahmet adında bir çocuk yaşarmış. Ahmet, anne ve babasıyla mutlu bir hayat süren sağlıklı bir çocukmuş.

Ne yazık ki Ahmet'in bu mutluluğu çok sürmemiş, annesi o daha küçücük bir çocukken vefat etmiş. Babası da Ahmet'e tek başına bakamadığı için ikinci kez evlenmek zorunda kalmış. Bu evlilikten Ali adında bir kardeşi dünyaya gelmiş. Ali, Ahmet'e pek de benzemeyen çelimsiz bir çocukmuş. Ali'nin annesi bu durumdan çok rahatsızmış. Ahmet'in kendi oğlundan daha gülbüz olduğunu gördükçe Ahmet'i kıskanmış ve bu yüzden Ahmet'e iyi davranmamış. Ahmet'in bu zor günlerinde dertleşeceği tek arkadaşı, babasına tarla işlerinde yardım eden Kara Öküz'ümüştü.

Günlerden bir gün üvey annesi Ahmet'i bahçedeki kuyuya atmış. Amacı aç susuz bırakarak ona eziyet etmekmiş. Ama üvey annenin beklediği olmamış. Ahmet'in arkadaşı Kara Öküz, ineklerden aldığı sütle kuyudaki Ahmet'in karnını doyurmuş. Üvey annesi Ahmet'i kuyudan çıkardığında onu zayıflamış ve yorgun bir hâlde bulacağını sanıyormuş. Fakat Ahmet süt içtiğinden daha da güzelleşmiş. Bu durumu kuyunun sırrına bağlayan kadın, oğlu Ali'yi de güzelleşsin diye kuyuya atmış, fakat sonuç aynı olmamış. Kuyudaki Ahmet'e yardım edenin Kara Öküz olduğunu anlayınca öküzü öldürmek için bir düzen kurmuş.

Kadın bir gün yufka ekmek yapıp yatağının altına koymuş. Kocasını eve geldiğinde kadın yatağa uzanır, sağa sola dönermiş. Bu sırada kırılan ekmeklerden çıkan sesin nereden geldiğini soran kocasına, "Nereden gelecek, bu sesler kırılan kemiklerimin sesi!" dermiş. Bunun de sebebinin Kara Öküz'ün uğursuzluğu olduğunu ima eder, öküzün kesilmesini önermiş. Sonunda karısının ısrarlarına dayanamayan adam, öküzü kesmeye karar vermiş.

Ahmet bu duruma çok üzölmüş. Öküz'ün yanına gitmiş ve "Seni kesecekler, ben sensiz ne yaparım" demiş. Öküz de ona: "Üzölmeyi, beni kesemezler. Şimdi sana söyleyeceklerimi yap ve buralardan gitmeye hazır ol." diyerek Ahmet'ten dört ayağının altına kül bırakmasını istemiş. Ahmet öküzün dediklerini yapmış. Bu sırada üvey annesi ve babası öküzü kesmek için hazırlanıyormuş. Tam öküzü kesecekleri sırada öküz ayaklarını yere vurmaya başlamış. Etrafı büyük bir toz bulutu kaplamış. Ahmet'le öküz de babası ve üvey annesi görmeden oradan kaçmışlar.

Az gitmişler uz gitmişler dere tepe düz gitmişler. Evden epeyce uzaklaştıktan sonra bir tarlada durmuşlar. Öküz, Ahmet'e, onu ömrünün sonuna kadar koruyacağına söz vermiş. Tam rahata kavuştuklarını düşündükleri sırada karşılıklarına üç ay çıkmış. Bu aylardan büyük olanı Ahmet'le öküzü yemek için onlara saldırmış. Öküz, Ahmet'e dönerek "Korkma, bunu yemek kolay olacak."

demiş. Öküz ve ayı kavgaya tutuşmuşlar ve öküz ayıyı yenmiş. Bir hafta sonra ortanca ayı saldırmak için harekete geçmiş. Öküz yine Ahmet'e dönerek "Ahmet'im kork ama çok korkma; biraz zor olsa da yenebilirim." demiş. Öküz ve ortanca ayı çetin bir kavgaya tutuşmuşlar, zor da olsa öküz ortanca ayıyı da yenmiş. Aradan bir hafta geçtikten sonra bu sefer küçük ayı harekete geçmiş. Öküz bu kez Ahmet'e dönerek "Bu kez kork Ahmet'im, işimiz çok zor çünkü karşıdaki ayı genç ve çevik." demiş. Öküz bu seferki kavgayı kaybedeceğini bildiği için kavgaya tutuşmadan önce genç ayıya dönerek; "Seninle bir anlaşma yapalım, ben Ahmet'e ömrünün sonuna kadar bakacağıma söz verdim. Eğer ben kaybedersem ona ömrünün sonuna kadar bakar mısın?" demiş. Genç ayı kavgayı kazanması hâlinde Ahmet'e bakacağına dair öküze söz vermiş. Kavgaya başlayınca çok geçmeden öküz yenilmiş.

Genç ayı öküze verdiği sözü tutmuş ve Ahmet'e bakmak için onu alıp evine götürmüş. Ahmet'e "Ömrünün sonuna kadar burada istediğin gibi yaşa yalnız sakın şuradaki odanın kapısını açıp içeri girme." demiş. Ahmet odaya girmeyeceğine söz vermiş vermesine, fakat bir gün merakına yenilip ayı yokken kapıyı açmış ve odaya girmiş. Odada iki tane çeşme varmış; çeşmenin birinden altın, birinden de gümüş akıyormuş. Altın akan çeşmeye parmağını tutunca bir de bakmış ki parmağı altın olmuş. Gümüş akan çeşmeye parmağını tutunca da parmağı gümüş olmuş. Tam bu sırada kapının sesini duyunca korkuya kapılmış. Gelen, genç ayıymış. Ahmet, korkuyla evden kaçmış.

Ahmet, uzun bir kaçışan sonra bir ninenin evine sığınmak istemiş. Fakat nine kendisinin çok yoksul olduğunu, ona bakamayacağını söylemiş. Ahmet nineye çok yalvarmış: "Senin her işini yaparım, tarlanı sürerim, hayvanlarına bakarım, odunlarını kırarım." demiş. Nine bu ısrarlara dayanamamış ve Ahmet'i eve almış. Bu sıra da köyün ağası kızlarını evlendirmek için hazırlık yapıyormuş. İlk iki kızını evlendirmiş fakat küçük kızı evlenmek için kimseyi beğenmiyormuş. Küçük kız bütün köyü dolaşmış ve sonunda yaşlı ninenin yanındaki Ahmet'i kendisine eş olarak seçmiş. Ağa aslında kızının böyle yoksul birisiyle evlenmesini istemiyormuş ama kızını kırmamak için durumu kabullenmiş. Ağa, evlenen ilk iki kızı için köşkler yaptırmış. Küçük kızı ve kocası Ahmet içinse küçük bir kulübe yaptırmış sadece.

Günler böyle geçip giderken ağa bir süre sonra kör olmuş. Gözlerinin görebilmesi için köyün dışında bulunan güçlü bir kurdun sütü gerekiyormuş. Ağanın bütün adamları ve ilk iki damadı bu kurdun sütünü alabilmek için çok çabalamışlar. Ne var ki hiç kimse hayvana yaklaşmamış. Ahmet ağaya kendisine köşk yaptırmadığı için kırgın da olsa, karısının ısrarına dayanamayarak kurdun sütünü almak için yola çıkmış. Az gitmiş uz gitmiş, güçlü bir kurdun yaşadığı ormana varmış. Kurda başından geçenleri anlatıp onu süt vermeye ikna etmiş. Kurdun verdiği sütü getirip ağaya içirmiş. Ağanın gözleri yeniden görmeye

başlamış. Ağa zamanında Ahmet'i fakir olduğu için hor gördüğüne pişman olmuş.

Böylece damadının kıymetini geç de olsa anlayıp onlara da bir köşk yaptırmış. Ahmet ve eşi köşkte birlikte ömürlerinin sonuna kadar mutlu yaşamışlar. Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

5.2.2. Asma Cini

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde develer tellal iken pireler berber iken ülkelerin birinde çok güzel bir kız yaşarmış. Bu kızın annesi, onu doğururken hayatını kaybettiğinden babası da kızına "Gözyaşı" adını vermiş.

Gel zaman git zaman kız büyümüş, serpilmiş, güzelliği dillere destan olmuş. Nice pehlivanlar, nice yiğitler bu kıza gönül vermiş de babası kızını kimselere verememiş.

Gözyaşı, bir gün asma bahçesine gitmek için evden ayrılmış. Asma bahçesine yaklaştığı zaman asma yapraklarının arasında, bilye şeklinde parlak bir taş görmüş. Merakla gidip taşı eline almış. Birden taşın bütün güzelliği yok olmuş ve taş, kızın elini yakmış. Kız da taşı hemen fırlatmış. Taş, düştüğü yerde büyük bir gürültüyle patlamış. İçinden çirkin, kötü bir cin çıkmış. Kız, ne olduğunu anlamamış. Cin, kızın üzerine atılarak; "Beni buradan sen mi çıkardın?" demiş. Kız da şaşkınlıkla "Evet" demiş. Cin: "Başına açacağım kötülüklerden sonra kardeşlerimi rahata erdireceğim" demiş. İki elini havaya kaldırarak büyük bir ses gürültü çıkarmış.

Kız, olduğu yere yığılmış. Uyandığında ne olduğunu anlamadan gözlerini açmış. Yaşadıklarının bir hayal olduğunu düşünerek evin yolunu tutmuş. Eve geldiği zaman babası sevinçle kızının boynuna sarılarak, Sultan'ın gelip kendisini Şehzade Hasan'a istediğini ve kendisinin de verdiğini söylemiş. Kız, buna çok sevinmiş. Çünkü kızın da gönlü Şehzade Hasan'daymış. Kırk gün kırk gece dillere destan bir düğün yapılmış.

Gel zaman git zaman Gözyaşı, gebe kalmış. Gebe kaldığı sırada kollarında ve sırtında büyük morluklar oluşmaya başlamış. Ülkenin bütün doktorları bu kızın hastalığına bir türlü çare bulamamışlar. Şehzade artık umudu keser bir vaziyette olacakları beklemeye başlamış. Bir gün saraydan içeri üstü başı yırtık, pis bir Çingene gelmiş. Bu Çingene Gözyaşı'nın yanına gelerek kendisine büyü yapıldığını ve doğacak çocuğunda pis bir şey olacağını, kara bir çocuk olacağını söylemiş. Şehzade, buna çok sinirlenmiş hemen Çingene'yi zindana kapattırmış. Fakat kızın üzerindeki yaralar bir türlü iyileşmiyormuş.

Gün gelmiş çocuk doğmuş, gerçekten de doğan erkek çocuk, simsiyah bir seymiş. O an Şehzade'nin aklına zindandaki kadın gelmiş. Hemen zindana inip

Çingene'yi çıkarmış ve bu olanların nasıl düzeleceğini sormuş. Çingene bunu bilmediğini fakat “Şeytan Taşlığı” denilen yerde yaşayan Bilge Dede'nin büyüü bozacağını söylemiş.

Şehzade, Şeytan Taşlığı'nın nerede olduğunu bile sormadan atına atlamış. Az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, altı ay bir güz gitmiş ama bir türlü o yeri bulamamış. Bir süre sonra karşısına taşlardan oluşan bir tepe çıkmış. Tam taşlıklara çıkacağı zaman arkadan bir ses: “Dur, gitme orası Şeytan Taşlığı, başına iş alırsın.” demiş. Şehzade arkasını döndüğünde fakir, üstü başı yırtık, ak sakallı bir dede görmüş. Şehzade “Sen Bilge Dede misin?” demiş. Adam da “Evet, sen de Şehzade Hasan olmalısın.” demiş. Şehzade başını sallamış. Bilge Dede: “Başına gelenleri duydum ve çok üzüldüm beni bulacağın günü bekliyordum.” demiş. Şehzade çok sevinmiş.” Evet, buldum seni. Ne olur bana derdimin dermanını söyle.” demiş. Bilge Dede ise “Derdinin dermanı bende var fakat bunun için senden bir isteğim olacak.” demiş. Şehzade hiç düşünmeden kabul etmiş. Dede, cebinden parlak taşlı bir yüzük çıkarmış. Yüzüğü Şehzade'ye uzatmış. “Bu yüzüğe cini hapsedince ülken refaha huzura kavuşacak, her şey eskisi gibi olacak.” demiş. Şehzade bunu nasıl yapacağını sormuş. Bilge Dede “Sana şu tozu veriyorum, bu toz hem senin cini yakalamayı sağlayacak hem de oğlunu eski haline getirecek.” demiş. Cebindeki şişeyi çıkarıp Şehzadeye vermiş. Şehzade cini nerede bulacağını sormuş. Bilge Dede'de “Cin, şu an senin ülkeni ele geçirdi, ülken olmaz kötülükler yapıyor.” demiş.

Şehzade, hemen atına atlayıp ülkesine koşmuş. Yaklaştıkça ülkesinin başındaki kara bulutlar artıyormuş bir türlü kötülüklerin olduğunu anlıyormuş. Saraya geldiği zaman ortalık harabeymiş. Her taraf yıkık dökükmüş. İçeri kafasını uzattığı zaman cinin orada olduğunu görmüş. Cine fark ettirmeden yanına nasıl gideceğini düşünmüş. O an aklına Bilge Dede'nin verdiği toz gelmiş. Şehzade, tozu üzerine dökünce karga olmuş. Sarayın canımdan içeri uçarak girmiş. Cinin karşısındaki masaya konmuş. Birden şehzade eski haline dönmüş. Yüzüğü cine doğru tutmuş ve üflemiş. Yüzüğe üflediği zaman büyük bir kızillik oluşmuş. Bu kızillik cini içine doğru çekmiş. Cin yüzüğün içerisine hapsolmuş. Artık her şeyin düzelmesi için bir şey daha varmış. Yüzüğü götürüp Bilge Dede'ye teslim etmiş. Şehzade, tozu önce oğlunun üzerine dökmüş. Oğlu beyazlayarak düzelmiş. Şehzade buna çok sevinmiş.

Şehzade atına atladığı gibi yüzüğü götürüp Bilge Dede'ye vermiş. Bilge Dede'de artık ülkenin üstünde bir kötülüğün kalmadığını, ülkesine dönüp hayatına devam edebileceğini söylemiş.

Şehzade atına atladığı gibi tekrar ülkesine dönmüş. Ülkesini yine eskisi gibi bulmuş. Hiçbir yer dökük değilmiş, ülkesinin üstünde güneş varmış. Gözyaşı, eskisi gibiymiş. Güzelliğinden hiçbir şey kaybetmemiş. Oğlu da düzelmiş ve

gelişmiş. Şehzade ve Sultan buna çok sevinmişler. Ülkede kırk gün kırk gece süren eğlenceler düzenlenmiş. Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

5.2.3. Adalet

Bir yokmuş, bir varmış. Azdan çoktan sana bir gömlek alayım has ipekten, düğmeleri sahici sedeften, yakası kadife, kolları satenden.

Zamanın birinde uzak bir ormanda bir aslan, bir kurt ve bir tilki arkadaş olmuşlar. Birlikte eğlenip birlikte avlanırlarmış. Bir gün yine ormanda avlanırken bir yaban öküzü bulmuşlar. Getirip bir ağaca bağlamışlar. Sonra da bir koyun ve bir tavşan avlayıp onları da yaban öküzünün yanına getirmişler. Akşam olmuş, yemek vakti gelmiş. Aslan kurda demiş ki; “Haydi sen bize avladıklarımızı adaletli bir şekilde paylaşır.” Kurt da aslana; “Yaban öküzü senin olsun, koyunu ben yiyeyim. Tavşanı da tilkiye verelim.” demiş. Aslan sinirlenmiş; “Bu nasıl adalet” diyerek bir pençe atmış kurda, kurt ölmüş. Sonra da aslan tilkiye dönerek; “Haydi avladıklarımızı bir de sen paylaşır.” demiş. Tilki de demiş ki; “Şu tavşan kahvaltın olsun, koyum öğle yemeğin, yaban öküzü de akşam yemeğin olsun.” Aslan şaşırarak; “Sen bu adaleti nereden öğrendin?” diye sormuş. Tilki; “Şu, yerde yatan kurttan öğrendim.” demiş.

5.2.4. Ayı ile Yaşlı Adam

Evvel evvel içinde, evvel zaman içinde, kalbur kalbur içinde, kalbur saman içinde. Var varanın, sür sürenin, buğday ekenin, ekin biçenin çok olduğu bir köy varmış.

Bu köyde yaşlı bir adamla karısı yaşarmış. Bir kış günü evlerinde lambaya koyacak gaz yağı kalmayınca karısı, adamı gazyağı alması için şehre yollamış. Adam, soğuk hava da yola çıkmak istemese de karısı adamı ısrarla yollamış. Bin bir güçlükle şehre varan adam, gaz yağını da alıp köye dönmek üzere tekrar yola koyulmuş. Gece vakti öyle bir tipi başlamış ki adam, yolunu kaybedip bir mağaraya sığınmak zorunda kalmış. Tam artık tipiden kurtuldum derken mağaranın ağzında bir ayı belirmiş. Ayı, mağaraya girip adamın karşısına bağdaş kurup oturmuş. Adam, korkuyla ayağa fırlamış; ayı da ayağa kalkmış. Adam oturmuş; ayı da oturmuş. Adam, ısınmak için ateş yakmış; ayı da ateşin karşısına geçip ısınmaya başlamış. Adam anlamış ki kendisi ne yaparsa ayı da onu yapıyor. Hemen aldığı gazyağını bütün vücuduna sürmüştü; ayı da sürmüştü gazyağını kendi vücuduna. Adamın niyeti, ayı gazyağını sürünce ayının üzerine ateş atıp onu yakmakmış. Tam yanan bir odunu ayıya atacağı sırada mağaranın ağzında üç küçük ayı belirmiş. Bunlar ayının yavrularıymış. Yavruları gelince ayı, adamı bırakıp yavrularıyla oynamaya başlamış. Adam, aklından geçen kötü düşüncelerden dolayı çok pişman olmuş. Neredeyse kendisi yüzünden üç yavru

ayı annesiz kalacakmış. Hemen mağaradan çıkıp gece yarısı evine gitmek üzere yolu koyulmuş. Bir daha da hiçbir canlıyı incitmemiş.

5.2.5. Büyülü Muhabbet Çiçeği

Bir varmış bir yokmuş. Denizlerde kum, derelerde çakıl çokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içine vaktiyle bir padişah ve üç oğlu varmış. Padişah da insan, günün birinde hastalanıp yatağa düşmüş. Durumu günden güne kötüye gittiğinden oğullarını çağırıp onlara vasiyetini açıklamış:

“Ben ölünce en büyüğünüz padişah olsun. Bir felâkete, bir sıkıntıya rastlarsa ava gitsin. Yolun üçe ayrıldığı yere geldiği zaman sağdakine sapsın; soldakine veya ortadakine sakın gitmesin.”

Birkaç gün sonra padişah ölmüş ve büyük oğlan babasının yerine geçmiş.

Aradan epey zaman geçmiş. Bir gün düşmanları yeni padişaha kötülük etmek istemişler. Bu güç durumda padişah, babasının dediği gibi ava gitmek için hazırlanmış. Bir ata binmiş, vezirlerinden birini de yanına alarak yola çıkmış.

Gide gide nihayet yolun üçe ayrıldığı bir noktaya gelmişler. Padişah babasının niçin yalnız sağdaki yolu tavsiye ettiğini merak etmiş:

“Kim bilir, orada ne vardır?” diye düşünerek soldaki yola sapmak istemiş. Vezir bu yolun tehlikeli olabileceğini, kendisini felakete atmaması gerektiğini söylemişse de kulak asmamış ve babasının yasakladığı soldaki yola yürümüş.

Giderken sarı bir muhabbet çiçeği gözüne ilişmiş. Oralarda zaten başka bir çiçek de yokmuş. Çok hoşuna gittiği için eğilip koparmak istemiş. Fakat ona yaklaştığı zaman, çiçek birden bire kıvıldanmış ve uzaklaşmağa başlamış. Padişah gözlerine inanamamış, arkasından gitmiş. Çiçek yine uzaklaşmış ve padişah koparmak için bir türlü ona yetişememiş. En sonunda çiçek bir mağaranın önüne gelmiş. Bu mağaranın önünde içi pilâv dolu bir kazan varmış. Karnı çok acıkmış olduğundan padişah, biraz pilav yemek için atından inmiş. Kaşığı kazana daldırmak üzere iken mağaradan bir dev çıkıp gelmiş. Demiş ki;

“İnsanoğlu, öyle yağma yok. Önce bir güreşelim; pilavı sonra yersin!” demiş.

Padişah ne yapsın, devin üzerine atılmış. Boğuşmaya başlamışlar. Dev, padişaktan hem çok iri hem de çok güçlüymüş. Padişahı yenmiş esir almış. Zavallı padişahın atı da orada sahibinin yanında otuyormuş.

Bu sırada vezir beklemekten usanarak saraya dönmüş. Birkaç hafta bekledikten sonra ortanca şehzade tahta çıkmış.

O da dertli bir zamanında ava gitmek istemiş. Vezirini yanına almış, yola çıkmışlar ve bir gün yolun üçe ayrıldığı yere gelmişler. Soldaki yolun yasak olduğunu bildiği halde, o da ağabeyini bulmak ümidiyle bu yola sapmış. Gide gide o sarı muhabbet çiçeğinin bulunduğu yere gelmiş. Muhabbet çiçeği onun da aklını çelmiş. O da bunu koparmak istemiş ama çiçek yine kaçmış. Kaça

kovalaya, kaç kovalaya padişah, kazanla pilâvın bulunduğu mağaranın önüne gelmiş. Karnı acıkmış olduğu için, ondan biraz yemek istemiş. Dev, yine ortaya çıkmış ve padişaha: “Önce bir güreşelim, pilâvı sonra yersin,” demiş.

Kapışmışlar ve iri cüsseli dev onu da esir almış. İki at beraber otlamağa başlamışlar. Onun veziri de beklemekten bıkmış ve saraya dönmüş. Birkaç hafta beklemişler, sonra küçük şehzadeyi tahta çıkarmışlar.

O da sıkıntılı bir gününde ağabeyleri gibi veziriyle birlikte ava çıkmış. O da soldaki yolu tutmuş.

Veziri uyarıyor: “Bu tarafa gitme. Ağabeylerin bu yolda felakete uğradı; sen de bu yola sapıp bir kazaya kurban gidersen kimi padişah yaparız?”

Bu uyarılara kulak asmamış genç padişah ve yoluna devam etmiş. “Ben bu yoldan başkasına gitmem; çünkü ağabeylerimin başına ne geldiğini anlamak istiyorum.” diyerek sürmüş atını.

Gitmiş gitmiş sonunda ağabeylerinin atlarının kişnediğini duymuş ve kendi kendine: “Tuttuğum yol doğrudur.” diye düşünerek biraz daha ilerlemiş.

Sarı muhabbet çiçeği onun da karşısına çıkmış. Padişah koparmak için uzanmış. Çiçek elinin altından kaçmış. Padişah onun peşinden o kadar at koşturmuş ki sonunda o da pilâv kazanının yanına gelmiş.

“Bari şuradan karnımı doyurayım.” diye düşünmüş. Pilâvı kaşıklamak için atından inmiş. Bu anda dev karşısına dikilmiş: “Öyle var mı hak etmeden pilâv kazanının başına geçmek? Önce bir güreşelim; sonra istediğin kadar pilâv yiyebilirsin.” demiş ve delikanlının üstüne yürümüş.

Şehzade çok güçlüymüş. Devi yenip ağabeylerini kurtarmış. Bu anda muhabbet çiçeği önünde bitmiş. Padişah onu koparıp sarığına takmış, sonra atına binmiş, ağabeylerini de atlarını yedeğine alıp vezirin kendisini beklediği yere dönmüş. Birlikte saraya dönmüşler. Padişah çiçeği sarığından çıkarmış, bir bardak suyun içine koymuş, bardağı dolaba koymuş. Yorgunluktan erkenden uyumuş.

Genç padişahın bir alışkanlığı varmış. Yatmadan önce hizmetçilere yatağının başucuna lokum ve şerbet koydurmuş. Uyanırsa bunları yer, içermiş. Başucunda bir altın şamdan, ayakucunda bir gümüş şamdan varmış, mumlar bunlarla yanarmış. O akşam da lokum, şerbet ve mumlar yerli yerindeymiş.

Gece yarısı olmuş. Padişah mışıl mışıl uyuyormuş. Birden sarı muhabbet çiçeği bardaktan çıkıp silkinmiş ve o kadar güzel bir kız olmuş ki dünyada benzerini bulmak imkânsızmış.

Kız padişahın yanına gitmiş, lokumu yemiş, şerbeti içmiş; başucundaki altın şamdanı ayakucuna, ayakucundaki gümüş şamdanı başucuna koymuş. Delikanlıyı hem sağ yanağından hem de sol yanağından öpmüş ve tekrar o, eski sarı muhabbet çiçeği olup dolabın üzerindeki bardağa girmiş.

Padişah uyanıp da lokumun yenmiş, şerbetin içilmiş, şamdanların yer değiştirmiş olduğunu görünce şaşırılmış. Yataktan kalkarak hizmetçilerini çağırılmış, geceleyin odasına kimin girdiğini söyletmek için uğraşıp durmuş. Bütün hizmetçiler:

“Kim gelebilir padişahımız? Kimse gelmedi!” diye iddia etmişler.

Ertesi akşam padişah yine uykuya dalmış. Lokum, şerbet ve şamdanlar yerli yerindeymiş. Gece yarısı padişah uykudayken sarı muhabbet çiçeği bardaktan çıkmış. Bir silkinmiş; güzel bir kız olmuş... Lokumu yemiş, şerbeti içmiş, şamdanların yerini değiştirmiş ve uyuyan padişahı öptükten sonra yine çiçek olup bardağa girmiş.

Sabahleyin padişah yine hizmetçilerini çağırılmış: “Odama kim girdi?” diye sormuş. Aynı cevabı alınca bu işi çözenin başka bir yolunu aramaya başlamış.

Üçüncü gece, padişah uyumamağa karar vermiş, parmaklarını ipekle öyle boğmuş, öyle boğmuş ki ete gömülen ipeğin verdiği acıdan gözüne uyku girmemiş. Lokum, şerbet ve şamdanlar yerli yerindeymiş. Padişah yatağında uyuyormuş gibi yapıyormuş.

Gece yarısı olur olmaz, sarı muhabbet çiçeği bardaktan çıkmış, silkinmiş, dünya güzeli bir kız olmuş. Lokumu güzelce yemiş, şerbeti içmiş, şamdanların yerini değiştirmiş. Padişahı öpmek için eğildiği zaman, padişah fırlayıp yerinden kalkmış ve kızı belinden sımsıkı tutmuş. Bu kız bir peri kızımıymış. Padişaha kendisini serbest bırakması için çok yalvarmış.

Padişah, kıza âşık olduğunu söylemiş ve kendisiyle evlenmesi için onu ikna etmiş. Artık periliği sona eren kız, ölüncüye kadar padişahın yanında yaşamış. Kırk gün kırk gece düğün yapıp eğlenmişler. Onlar muradına ermişler, bizler tadına varalım. Gökten düşen üç elmayı aramızda paylaşalım...

5.2.6. Yalan Ekmeği

Bir varmış, bir yokmuş. O zamanda, bu zamanda keçi, sakalını kesmiş berber olmuş. Deve çanını takmış, tellal olmuş.

Evvvel zaman içinde, uzak memleketlerin birinde fakir bir çiftçi yaşarmış. Bu çiftçinin karısı ve iki oğlu varmış. Bir gün çiftçi, çok hastalanmış. Vefat edeceğini anlayınca oğullarını ve karısını etrafına toplayıp; “Ben çok hastayım. Eğer vefat edersem sakın ununuzu çakır gözlü değirmencilere öğüttürmeyin.” diye vasiyet etmiş. Çiftçi, hastalığın pençesinden kurtulamamış. Karısı ve iki oğlunu bırakıp bu dünyadan göçüp gitmiş.

Bir gün evde un bitmiş. Annesi, büyük oğluna bir çuval buğday verip oğlunu değirmene göndermiş. Büyük oğul, doğudaki köye gitmiş değirmenci çakır. Batıdakine gitmiş çakır. Güneydekine gitmiş çakır. Kuzeye gitmiş çakır. Annesi de evden beklediğinden kendi kendine demiş ki; “Çakırsa çakır. Beni yiyecek

değil ya. Bu buğdayı mutlaka öğütmem lazım.” Gitmiş, değirmenci büyük oğlanın getirdiği buğdayı öğütüp un yapmış. Derken akşam olmuş hava kararmış. Büyük oğlan, un çuvalını gece vakti omuzlayıp götürmektense geceyi değirmende geçirmeye karar vermiş. Oğlanın karnı da iyice acıkmış. Değirmenci; “Oğlum, senin şu unundan biraz hamur yapalım. Ateş de var. Ekmek yapıp yiyelim.” demiş. Bu teklif çocuğun aklına yatmış. Değirmenci bir leğen getirip hamuru yoğurmaya başlamış. Bir yandan da büyük oğlana; “Un dök, su dök; hamur cıvık oldu, un dök; hamur katı oldu, su dök...” diyor. Böylelikle çuvaldaki unu bitirmişler. Sonra yaptıkları hamurun hepsini ekmek yapmışlar. Oğlanın çok üzgün olduğunu gören değirmenci sebebini merak etmiş. Oğlan; “Annem evde un bekler. Ben şimdi ona ne götüreceğim?” demiş. Değirmenci bir çözüm bulmuş bu işe. “Benim bir fikrim var. İkimiz birer yalan anlatalım. Kimin yalanı inandırıcı olursa o alsın ekmeklerin hepsini.” demiş. Oğlan mecburen kabul etmiş ama değirmenci öyle şeyler anlatmış ki oğlan yenilmiş. Ekmekleri değirmenci almış. Büyük oğlan da eli boş, ağlaya ağlaya evin yolunu tutmuş.

Büyük oğlanın üzüle üzüle geldiğini gören annesi hemen anlamış durumu. “Meğer babanız haklıymış. Bu çakır değirmenciler hile yaparmış.” demiş. Bütün bunlara kulak kabartan küçük oğlan, bu sefer buğdayı değirmene kendisi götürmek istemiş. Annesi de küçük oğlanın ısrarlarına dayanamayıp ona da vermiş bir çuval buğday ve göndermiş.

Büyük oğlanın başına ne geldiyse aynısı küçük oğlanın başına da gelmiş. Değirmenci önce unu öğütmüş. Sonra unun tamamını hamur yoğurup ekmek yapmışlar. Çocuğa ekmek vermemek için de “Bir yalan sen anlat, bir yalan ben anlatayım. Kimin yalanı inandırıcı olursa ekmekler onun olur.” demiş. Küçük oğlan da ağabeyi gibi mecburen kabul etmiş.

Uyanık usta başlamış anlatmaya: “Günün birinde şehre gitmiştim. Cebimde para vardı. Baktım bir karpuzcu karpuz satıyor, canım da çekti. Bir tane karpuz aldım. Yolun kenarında boş bir tarlanın kenarına oturup karpuzu yedim. Karpuzcu bana karpuzun çekirdeklerini düşürmemi tembih etmişti. Zaten karpuzun çekirdeklerinin sayısını da bana söylemişti. Ben de karpuzu yedikten sonra çekirdekleri saydım; bir çekirdek eksik. Aradım, aradım bulamadım kaybolan çekirdeği. Değirmene döndüğümde çakımı düşürdüğümü fark ettim. Herhalde karpuz yediğim yerde düştü diyerek geri döndüm. Döndüm dönmesine de benim düşürdüğüm karpuz çekirdeği filizlenip büyümüş, tarlanın her yanına kol almış. Her yer karpuz olmuş. Hemen bıçağımı aramaya başladım. Sonunda tarladaki en büyük karpuzun içinden çıktı bıçağım.”

Küçük oğlan da başlamış anlatmaya. “Zamanın birinde biz arıcılık yapardık yüzlerce kovanımız, binlerce arımız vardı. Rahmetli babam, her sabah arıları sayıp salardı çayıra. Akşam olunca da sayıp koyardı kovana. Bir gün baktım ki bir topal arımız vardı. O topal arı yok. Babam arıları yanlış saydığımı söyledi.

Defalarca yeniden saydım arıları. Topal arı yok. Ben düştüm yola, arıyı aramaya çıktım. Bir köye vardım. Köylüye sordum bizim topal arıyı. Köylü dedi ki; “Ben gördüm sizin topal arıyı. Çifte sabana koşmuşlar. Çift sürüyorlar.” Gittim tarlaya. Benim arıyı bir öküzün yanına çifte koşmuşlar. “Amca bu arı benim.” dedim. Amca da “Arı, buraya gelmişti, sahibi yoktu. Benim öküzün de eşi ölmüştü, onun yanına koştum. Al götür arını.” dedi. Aldım almasına ama çifte koşulduğundan benim arının boynu yara olmuş, hayvan ölecek. Hemen bir baytara götürdüm. Baytar; “Bunun ilacı cevizdir. Cevizi iyice ezip arının boynuna saracaksın. Eğer cevizi iyice ezmezsen arına faydası olmaz.” dedi. Baytarın dediğini yaptım. Arı iyileşti ama bu seferde arının boynunda koca bir ceviz ağacı bitti. Gelen geçen ceviz toplamak için arıya taşıyordu. Ben de arının boynundaki ceviz ağacını kestim. Arının boynunu tarla yaptım. Birkaç yıl ekip biçtim.”

Değirmenci bakmış küçük oğlan öyle yalanlar anlatıyor neredeyse gerçek olacak. Hemen ekmekleri bir torbaya doldurup küçük oğlanın eline vermiş. Oğlanı evine yollamış. Gönderdiği buğdayın un değil ekmek olduğunu gören annesi çok mutlu olmuş. Birlikte afiyetle yemişler.

5.2.7. Çaklo'nun Maceraları

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; çorba tas içinde, demir pas içinde, zenginlik de yoksulluk da hastalık da sağlık da güzellik de çirkinlik de iyilik de kötülük de gençlik de yaşlılık da insana vergi imiş.

Zamanın birinde Çaklo adında bir genç yaşarmış. Çaklo'nun yedi kız kardeşi ve bir de üvey annesi varmış. Üvey annesi, Çaklo'yu hiç sevmezmiş. Bir gün Üvey annesi Çaklo ve yedi kız kardeşini süpürge otu toplamak için ormana göndermiş. Çaklo ve kız kardeşleri yola çıkmışlar; az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Derken bir de bakmışlar akşam olmuş. Geceyi nerede geçireceklerini, karınlarını nasıl doyuracaklarını düşünmeye başlamışlar. Karanlık ormanda biraz yürüdüktan sonra uzakta bir ışık görmüşler. Çaklo kardeşlerine; “Bu ışık, bir evden geliyor. Ben, sessizce yaklaşıp bakayım. Belki geceyi bu evde geçirebiliriz.” demiş. Ormanın derinliklerindeki bu ev kötü cadının eviymiş.

Çaklo, evde birilerinin olduğunu görünce kapıyı çalmış. Kapıyı yaşlı cadı açmış. Çaklo; “Nine, ben ve kardeşlerim ormanda kaybolduk. Karnımız çok aç. Bizi bu gece misafir eder misin?” demiş. Yaşlı cadı, kendisinin de yedi kızı olduğunu ve onları memnuniyetle misafir edeceğini söyleyerek onları içeri almış ve onlara yemek vermiş. Çaklo'nun kardeşleri yorgunluktan hemen uyuyakalmışlar. Bir tek Çaklo uyuyamamış. Çünkü yaşlı cadının sürekli ahıra gidip gelmesinden şüpheleniyormuş. Yaşlı kadın ahıra gidince Çaklo onu sessizce takip etmiş. Bir de ne görsün? Yaşlı kadın ahırda dişlerini biliyormuş. Meğer

cadı, Çaklo ve kardeşlerini yemek için hazırlanıyormuş. Çaklo, cadıya fark ettirmeden yatağına dönmüş.

Çaklo'nun uyumadığını fark eden cadı; “Oğlum, neden uyumuyorsun? Yorulmuşsundur, uyusana” diye ısrar ediyormuş. Çaklo cadıya; “Annem bana her gece buğday kavururdu. Yemeden uyuyamam” demiş. Cadı hemen gidip buğday kavurmuş ve Çaklo'ya yedirmiş. Çaklo yine uyumuyormuş. Cadı sormuş; “Oğlum, şimdi neden uyumuyorsun?” Çaklo bu seferde; “Annem bana her gece et kavurup yedirirdi.” demiş. Cadı, hiç üşenmeden gitmiş et kavurması yapmış, getirmiş. Çaklo, kavurmayı yiyene kadar sabah olmuş. Çaklo cadıya; “Biz gidelim.” demiş. Cadı, onları yemeye kararlıymış. Bu yüzden bir gece daha kalmaları için onları ikna etmiş. Çaklo, cadının niyetini kız kardeşlerine anlatmış ve birlikte plan yapmışlar. Gece olunca Çaklo, kız kardeşlerini cadının kızlarının yatağına yatırmış. Kendi yatağına da bir tahta sandalye yerleştirip kaçmışlar. Cadı, gelip kızlarını bir güzel yedikten sonra Çaklo'nun yatağına bakıp; “Çaklo, benim asıl istediğim seni yemek.” demiş ve dişlerini yatağa bir geçirmiş ki o da ne? Yatakta Çaklo değil tahta var. Sonra yediği kızlara da bakmış. Onların da kendi kızları olduğunu görünce söylenmeye, dövünmeye başlamış.

Çaklo ve kardeşleri eve dönmüşler. Ama Çaklo'nun üvey annesi onlardan kurtulmaya kararlıymış. Onları yine süpürge otu toplamaya göndermiş. Ama Çaklo, kız kardeşlerini götürmek istememiş. Eğer ormanda cadı onları görürse bu sefer yermiş. Bu yüzden tek başına gitmiş ormana. Cadının evine yaklaşıncı cadının ağlamalarını duymuş: “Çaklo, sen benim çocuklarımı bana yedirdin. Ben de seni bir yakalarsam parça parça yiyeceğim.” diyormuş. Çaklo, evin çatısına çıkıp bacadan seslenmiş “Nine, ben çok acıktım bana biraz çorba verir misin?” Cadı; “Oğlum içeri gelsene.” demiş. Çaklo; “Olmaz, önce çorbayı bacaya uzat onu içeyim sonra gelirim.” demiş. Cadı, uzatmış bacadan yukarı çorbayı. Çaklo, sıcak çorbayı cadının başına döküp kaçmış.

Çaklo evine geri dönmüş ve başından geçenleri üvey annesine anlatmış. Ama üvey annesi on yine yollamış ormana.

Çaklo, ormana gitmiş ve bacaya çıkıp yine seslenmiş cadıya; “Nine, aç kaldım; yoldan geliyorum. Bana biraz yemek verir misin?” demiş. Cadı da “Oğlum gel aşağı, sana yemek yapayım” demiş. Çaklo, bakmış ki olacak gibi değil inmiş aşağıya. Cadı, önce Çaklo'ya kavurmalar yapmış onu bir güzel doyurmuş çünkü onu yiyecekmış. Çaklo, cadı dişlerini bilemeye gittiğinde almış eline baltayı, kapının arkasına saklanmış. Cadı geldiğinde baltayı cadının başına indirmiş ve cadı yere düşmüş. Çaklo'ya; “Oğlum, bir kere daha vur” demiş. Çünkü bir kere daha vurursa iyileşecekmiş. Çaklo; “Olmaz” demiş. “Biz sadece bir darbe vururuz” demiş ve kaçmış.

Cadı, bu sefer çok kızmış önce başını sarmış iyileşmiş sonra dişlerini bileyip çıkmış yola, az gitmiş uz gitmiş Çaklo'nun köyüne varmış. Köydeki herkesi

öldürmüş. Çaklo da bir ahıra saklanmış, eline de bir balta almış, cadı onu arıyormuş. Cadı, tam içeri girdiğinde Çaklo, baltayla cadıya bir tane daha vurmuş, cadı düşmüş. Yine Çaklo'ya; "Oğlum, bir tane daha vur." demiş. Çaklo "Olmaz" demiş. "Biz sadece bir darbe vururuz." demiş.

Cadı kadın öleceğini anlayınca Çaklo'ya; "Anladım ki bu sefer öleceğim. Onun için benim kanımı al ve yaşamasını istediğin kişilere sür." demiş. Çaklo da böyle bir şey istiyormuş. Cadının kanını almış ve köydeki herkese sürmüş. Hatta üvey annesine de sürmüş. Herkes yeniden iyileşmiş ve sağlığına kavuşmuş. Üvey annesi de yaptığı hatayı anlamış. O günden sonra birlikte mutlu yaşamışlar.

5.2.8. Fil ile Tavşan

Bir varmış, bir yokmuş. Eveler develerle, develer evelerle haşır neşir olurmuş. Tuttum deveyi, girdim ağzından burnundan. Dedim ki o yalan, bu yalan; hani ya masal anlatan?

Bir zamanlar ormanın birinde korkunç bir kuraklık başlamış. Yaz gelip geçtiği halde tek bir damla bile yağmur yağmamış. Susuzluk hayvanların canına tak edince bu duruma bir çare bulmak için toplanmışlar. Bütün hayvanlar hatta kuşlar bile gece gündüz çalışıyormuş. Ancak tavşan: "Ben daha çok küçüğüm." diyerek çalışmak istemiyormuş. Tavşanın böyle nazlanması diğer bütün hayvanları çok kızdırmış.

Hayvanları emeği boşa çıkmamış. Kazdıkları kuyudan buz gibi bir su çıkınca herkes çok sevinmiş. Kana kana içip yıkanmışlar. Kuyunun kazılmasına yardım etmeyen tavşana ise su vermemişler. Kral aslan, tavşanın kuyuya yaklaşmasını önlemek için kuyunun başına bir nöbetçi görevlendirmiş.

Tavşan, yaptığı hatayı anlamış anlamasına ancak iş işten geçtiği için yapabilecek bir şeyi de yokmuş. Bir gece kuyuda nöbet tutma sırası file gelmiş. Tavşan, fili çok severmiş Kimse görmeden bana biraz su verir düşüncesiyle yanına gidince filin uyuduğunu görmüş. Çok uğraşmasına rağmen onu bir türlü uyandıraramamış. En sonunda gidip kulağına bağırılmış. Fil, öyle bir zıplamış ki kuyunun etrafındaki taş ve toprak yığına çarpmış, bütün taş ve toprakları kuyunun içine dökmüş. Böylece kuyu kapanmış. Bu duruma çok üzülen fil, ağlamaya başlamış. "Benim yüzümden oldu." diyor. "Şimdi ne içeceğiz? Ben sabah olunca diğer hayvanlara ne diyeceğim?" "Bu kadar üzülme." demiş tavşan. Elbette bir çaresini buluruz. Hem ikimiz beraberce çalışırsak sabaha kadar kuyuyu temizleyip açarız. Fil: "Ama sen küçük ve zayıfsın!" demiş. Tavşan şöyle cevap vermiş: "Sen beni şimdi gör! Bak ki nasıl çalışıyorum." Gerçekten de tavşan bir çalışmış bir çalışmış ki sormayın. Sabaha kadar fille birlikte kuyuyu açmayı başarmışlar. Ertesi gün fil, bütün hayvanlara tavşanın çalışkanlığını anlatmaya başlamış. Herkes tavşanı alkışlayıp kuyudan su içmeyi hak ettiğini

söylemiş. Tavşan sadece su içebildiğine değil diğer hayvanlarla yeniden dost olduğuna da çok sevinmiş. Kendisini ormanın bir üyesi gibi görmek onu mutlu ediyormuş. Gökten üç elma düşmüş. Biri tavşana, diğeri sana, öbürü de anlatana.

5.2.9. Keloğlan Köy Ağası

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, develer tellal iken pireler berber iken. Ben annemin beşiğini tıngır mıngır sallar iken. Annem düştü beşikten, babam düştü eşikten. Biri kaptı maşayı, biri kaptı meşeyi, dolandım dört köşeyi. Az gittim uz gittim. Birde arkama baktım ki bir arpa boyu yol gitmişim.

Uzak ülkelerin birinde hem kel hem keleş bir oğlan yaşarmış, adı Keloğlan'mış. Keloğlan, vaktini oyun ve eğlenceyle geçirirken bir gün anacığı hasta olmuş. Yataklara düşmüş. Anası çalışıp yorulmasını diye, almış arkadaşını yanına ağanın çiftliğine çalışmaya gitmiş. Gitmiş ama iki günde sıkılmış. Arkadaşına “Bu ağa bizi köle gibi çalıştırıyor. Gidelim başka yerde rızığımızı arayalım, ne dersin?” demiş. Arkadaşı da kabul edince, ertesi gün yolluklarını hazırlayıp yola düşmüşler. Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Yol boyunca Keloğlan'ın azığını yemişler. Keloğlan'ın azığı bitmiş. Arkadaşının azığını paylaşmayı önerince, arkadaşı kabul etmemiş. Böylece Keloğlan arkadaşıyla yollarını ayırmış. Azıksız yola devam etmiş. Açlıktan bitkin düşmüş. Bir ağacın dibinde uyuyakalmış. Keloğlan, uyandığında bir de bakmış ki periler etrafını sarmış. Keloğlan öldüğünü düşünürken perilerden biri geçmiş karşısına başlamış konuşmaya: “Keloğlan, keleş oğlan. Üzülme, sen daha ölmedin. Biz iyilik perileriyiz. Sen çok iyi birisi olduğun için sana yardıma geldik. Bu haritayı ve azığı al. Haritadaki taşı bul. Taşı kaldır, oradaki altın ve yakutları sana vereceğimiz deveye yükle, köyüne geri dön. Her zaman da böyle iyi bir insan olarak yaşa. Zenginliğinle böbürlenme. Fakirlere yardım et. Bu sözlerin ardından Keloğlan yine uyuyakalmış. Uyanınca da rüya gördüğünü sanmış. Bir de bakmış ki karşısında bir deve. “Rüya değil, gerçekmiş” demiş, kendi kendine. Devenin sırtındaki torbadan harita ile azık çıkınca çok sevinmiş. Hemen yemiş azığı, karnını doyurmuş. Tekrar az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, haritanın gösterdiği yere gelmiş. Perinin dediği gibi taşı kaldırmış çukurun içinde altın ve yakutları görünce devenin taşıyabileceğini almış. Sonra da taşı tekrar yerine kapatmış. Dur durak demeden köyüne geri dönmüş, anacığının elini öpmüş.

Keloğlan, anasına her şeyi bir bir anlatmış. Elindeki altınların bir kısmıyla köy ağasına giderek topraklarının büyük bir kısmını satın almış. Kendine saray gibi bir ev yaptırmış sonra da ağaya gidip kızının istemiş köy ağası da kızını Keloğlan'a verince başlamışlar düğün hazırlıklarına. Keloğlan düğün hazırlıklarıyla uğraşırken, kendisini yalnız bırakan arkadaşı köye dönmüş.

Keloğlanın zengin olduğunu öğrenince de hemen yanına gitmiş. Özürlü dilemiş ondan. Bizim Keloğlan, keleş oğlan da onu affetmiş. Arkadaşına bir değirmen vermiş ve demiş ki: “Bu değirmeni çalıştır, kazan. Ben arkadaşlığımızın hatırına sana yapabileceğimi yaptım. Sen de Allah rızasını gözeterek çalış, kazan, paylaş.”

Bu olay, Keloğlan’ın arkadaşına büyük bir ders olmuş. Bundan sonra iyi biri olmuş. Keloğlan da büyük bir düğün dernekle evlenmiş, mutlu bir hayat yaşamış. O köyün ağası olmuş ve herkese adaletli davranmış.

5.2.10. Kim Cesur

Bir varmış, bir yokmuş. Her yolun sonu, her sonun bir başı varmış. Ateş yanmadan kül olmaz, denizler dalgalanmadan durulmazmış. Masal dinleyenin değil, anlatanınmış.

Bir gün padişah, kendisine baş vezir seçmeyi düşünüyormuş. Fakat hangi veziri tercih edeceğine karar veremiyormuş. “En iyisi ben onları bir deneyeyim; sonra hangisini vezir seçeceğime karar veririm” demiş.

Padişah koskoca bir kapı yaptırmış ve tüm vezirlerini bu kapının yanına çağırması; “Sizler, hepiniz de çok akıllısınız hem de çok cesursunuz. Merak ediyorum bu kapıyı kim açacak?”

Vezirler kapıya bakmışlar, ne yapacaklarını şaşırılmışlar. Çünkü kapı kocamanmış üstelik çokta sağlam görünüyormuş. Birinci vezir, dudaklarını bükmüş; “Ben bu kapıyı nasıl açarım?” demiş. Diğer kapıya biraz yaklaşmış; “Yok yok, bu kapı çok büyük.” demiş. Bir diğeri kapıyı yakından incelemiş; “Hayatımda bu kadar büyük kapı görmedim.” demiş.

En genç olan saygıyla beklemiş. Şimdi kendisine geldiğinde yavaşça yaklaşmış. Önce kapıyı elleriyle yoklamış, sonra büyüklüğüne bakmış. En sonunda kapıya tüm gücüyle yüklenmiş. Bir de ne görsün, kapı sonuna kadar açılmış. İşte o zaman kapının zaten açık olduğunu anlaşılmış. Açmak için yalnızca denemek gerekiyormuş.

Sultan bu cesareti gösteren vezire: “Aferin, kapı zaten açıktı. Ama hiç kimse kapıya yaklaşmadı. Hiç kimse bu cesareti göstermedi. Sen ise denedin ve başardın. Seni baş vezir seçiyorum.” demiş. Masalımız da burada bitmiş.

5.2.11. Padişahın Küçük Oğlu

Bir varmış bir yokmuş... Allah’ın kulu çokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde deve tellal iken, pire berber iken, ben annemin beşiğini tıngır mıngır salları iken, aksakal, sarı sakal, berber elinden yeni çıkmış kırkılmış yok sakal. Kasap olsam sallayamam satırı, nalbant olsam nallayamam katırı, hamama girsem sorarım hatırı, nadan olan bilmez hatırı. Dereden geldim, sandığa girdim; bir de

ne göreyim? Köşede bir hanım oturuyor, şöyle ettim, böyle ettim, yüzüne baktım, hanım yerinden kalktı. Çıktık birlikte yola; ne sağa baktık, ne sola. Gide gide Kaf dağının arkasına geldik ki ne ileri gidilir ne geri, sana bir masal söyleyeyim gel beri...

Uzak diyarlarda bir padişah yaşarmış. Bu padişahın üç oğlu varmış. Padişahın oğullarının hepsinin de birer sevdiği varmış. Padişah, birinci ve ikinci oğullarını kırk gün kırk gece düğün yaparak evlendirmiş. Fakat padişahın küçük oğlu babasına bir türlü bir sevdiğinin olduğunu söyleyemiyormuş. Bu yüzden de gündün güne sararıp soluyormuş. Padişah, oğlunun bu halini görünce;

-Oğlum bir derdin mi var? diye sormuş.

Küçük oğlan da babasına;

-Baba, bir şeyim yok, demiş.

Ama padişah, ısrar etmiş ve tekrar oğluna demiş ki;

-Oğlum bir derdinin olduğu her halinden anlaşılıyor. Ne istersen yaparım; sen yeter ki derdini söyle, demiş.

Bunun üzerine küçük oğlan, babasına;

-Baba; benim sevdiğim bir kız var, demiş.

Padişah da bunun üzerine oğluna bir gül çubuğu vermiş ve;

-Al bu çubuğu, sevdiğin kızın kapısına at. Eğer çubuk saplanırsa bil ki bu kız senin kaderindir oğlum. O zaman sana bu kızı alırız, demiş.

Bunu üzerine oğlan hemen atına binmiş. Gül çubuğu elinde, sevdiği kızın evinin yolunu tutmuş. Küçük oğlan, atıyla ilerlerden aniden gül çubuğu elinden düşmüş ve kuru bir çam ağacının dibine saplanmış. Çocuk hemen atından inmiş. Ağacın bir o tarafına bir bu tarafına bakmış ve ağacın dibinde pusmu bir kaplumbağa görmüş. Bunun üzerine küçük oğlan, kaplumbağayı kucağına alarak "Demek ki benim kaderim bu kaplumbağaymış," demiş. Yeniden atına atlamış ve hemen babasının yanına gelerek başından geçen olayı anlatmış. Bunun üzerine babası;

-Tamam oğlum, demek ki senin kaderin bu kaplumbağaymış, demiş.

Padişah küçük oğlunu kaplumbağayla birlikte ıssız, karanlık ve küçük bir odaya yerleştirmiş. Onlara yatmak için yatak bile vermemiş. Küçük oğlan hiçbir şey demeden kaplumbağayı kucağına almış ve odaya yerleşmiş. Gece olunca küçük oğlan uyumuş sabah kalktığına gördüğü manzaraya inanamamış. O küçücük, karanlık oda gitmiş yerine her tarafı güllerle donatılmış tertemiz bir oda gelmiş. Odanın ortasında altın bir masa ve altın sandalyelerin olduğu bir sofraya kurulmuş. Sofrada bin bir çeşit yiyecekler varmış. Tabi padişahın küçük oğlu bu duruma çok şaşırılmış. "Sofradaki yiyecekleri yesem mi yemesen mi?" diye aklından geçirmiş. Hani küçük oğlan da çok açmış. Dayanamamış, yemekleri yemeye başlamış. Akşam yemek vakti gelmiş. Yine böyle bir sofraya kurulmuş, Küçük oğlan, yine çok şaşırılmış ama yemekleri de bir güzel yemiş. Bu şekilde on

gün geçmiş. Padişah, oğlunu merak ediyormuş. “O ıssız, karanlık odada ne yapar ne eder?” diye düşünmeye başlamış. Sonunda oğlunu görmeye karar vermiş. Odanın önünde durup anahtar deliğinden içeriyi gözetlemiş. Padişah içerde gördüklerine inanamamış, tekrar tekrar bakmış. İçeride dünyalar güzeli bir kız oğluna hizmet ediyormuş. Padişah, bu kızın nereden gelmiş olabileceğini düşünerek odaya girmeden geri dönmüş. Ertesi sabah yine oğlunu görmeye gelmiş. Yine anahtar deliğinden içeriye bakmış. O dünyalar güzeli kız oradaymış yine. Padişah, kızın güzelliğinden çok etkilenmiş ve kıza âşık olmuş. Ama o gün de odaya girmeden geri dönmüş. Ertesi sabah padişah, odanın önüne gelmiş ve anahtar deliğinden bakmış. Ama bu sefer dayanamayıp içeri girmiş. Dünyalar güzeli kızın elinden tutmuş ve kıza; “Sen nereden geldin buraya? İn misin, cin misin?” diye sormuş. Aslında bu dünyalar güzeli kız bir periymiş ve padişahın küçük oğlu bu kızı, padişah kıza dokunana kadar kaplumbağa olarak görüyormuş. Kızın elinden tutunca küçük oğlan da bu dünyalar güzeli kızı görmüş ve gözlerine inanamamış. Şimdi o bin bir çeşit sofraları daha iyi anlar olmuş. Ama padişahın dili tutuk kalmış Allah Allah; Allah Allah diyip duruyormuş. Ama bu güzel kıza da bırakmak istemiyormuş oğluna. Ne yapsam da bu kıza oğlumun elinden alsam, diye düşünüyormuş. Oğlun yanına çağırılmış;

-Oğlum, bana bir salkım üzüm getir. Getireceğin bir salkım üzümü bir ordu askerim yiyecek ama doymayacak. Eğer bunu başarırısan bu kıza seni özgür bırakacağım yoksa kız benim olur, demiş.

Küçük oğul, babasının isteğini nasıl yerine getirebileceğini düşünmeye başlamış. Sonunla derdini bu güzel periye anlatmış. Peri de “Ne var bunda insanoğlu, al bu üzümü babana götür.” demiş. Küçük oğlan, hemen babasına üzümü götürürmüş. Padişah, ordusunu toplamış ve üzümü onlara vermiş. Padişahın bir ordu dolusu askeri bu üzümü yemiş, yemiş ama üzüm salkımından bir tane bile üzüm eksilmemiş. Padişah işi iyice zora sokmak istemiş ve küçük oğlunu yine yanına çağırılmış;

-Oğlum bir tabak pilav getireceksin ama bunu bir ordu askerim yiyecek; bitmeyecek, demiş.

Küçük oğul, bunu yine periye söylemiş. Peri de “Al bu pilavı, babana götür.” demiş. Tabi tüm bunlardan padişahın haberi yokmuş. Yani o dünyalar güzeli kızın peri olduğunu padişah bilmiyormuş. Küçük çocuk pilavı getirmiş babasına. Babasına askerlerini çağırılmış yine. Askerler yemiş, yemiş ama tabaktan tek bir pilav tanesi bile eksilmemiş. Padişah, çok şaşırılmış bu duruma ve oğlunu yanına yine çağırılmış;

-Tamam, oğlum sen kazandın bu yarışı bu kıza senin, demiş.

Bunun üzerine küçük oğlan da bu dünyalar güzeli kıza birlikte uzak diyarlara göç etmiş. Masalda burada bitmiş...

5.2.12. Salyangoz ve Evi

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; yediler yemiş, sevgiyle biter her iş. Parasız yemiş olmaz, sökülür sonra dış.

Bir ormanda salyangoz ve arkadaşları yaşarmış. Salyangoz, evini sırtında taşıdığı için hiç mutlu değilmiş. Diğer arkadaşları gibi rahatça dolaşmak istiyormuş. Bir gün ormanda gezinirken bir kelebek görmüş, bu kelebeğin kanatları rengârenk ve değişik şekillerdeymiş. Bunu durum salyangozun çok hoşuna gitmiş, kendi evinin de böyle rengârenk olmasını istemiş. Derken arkadaşları salyangoza demişler ki; “Seni ressam tırtıla götürelim, evini rengârenk boyasın.” Salyangoz bu teklifi kabul etmiş. Arkadaşlarıyla birlikte tırtılın evine gitmişler ve kapıyı vurmuşlar. Tırtıl çıkmış: “Kim o?” demiş.

Salyangoz ve arkadaşları “Biziz” demişler. Salyangoz demiş ki; “Tırtıl kardeş benim evimi, sırtımı da kelebek gibi rengârenk yapabilir misin?” Tırtıl “Evet.” demiş ve hemen boyalarını, fırçalarını almış; salyangozun sırtını boyamaya başlamış. Tırtılın işi bittikten sonra salyangozun sırtı çok güzel olmuş ama yine de salyangoz evini sırtında taşımaktan hoşlanmıyormuş.

Evine dönerken birden hava kararmış, şimşekler çakmaya başlamış ve yağmur tüm hızıyla yağmaya başlamış. Diğer arkadaşları uğur böceği ve kelebek saklanacak yerleri olmadığı için sırlıslam olmuşlar ama salyangoz kafasını, bacaklarını, elini kabuğun içine çekerek ıslanmaktan kurtulmuş. Yağmur bittikten sonra salyangozun bütün boyaları gitmiş ama arkadaşları gibi sırlıslam olup hastalanmaktan kurtulmuş. Salyangoz, bu olaydan sonra önceki düşüncelerinden dolayı çok pişman olmuş ve evini sırtında taşımaktan hep memnun olmuş.

5.2.13. Şifalı Toprak

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde deve tellal, pire berber iken... Ben bağda üzüm bekler, derede odun yükler iken, bir varmış bir yokmuş. Masalın yalanı mı olurmuş? O yalan bu yalan, fili yuttu bir yılan. Bu da mı yalan, derken; sabahleyin erken, keçiler koyunları traş ederken, tahtakurusu saz çalar, sıçan cirit atar iken, çıkmış bir kocakarı ortaya. En sonunda açmış ağzını yummuş gözünü. Bir laf etmiş, bir laf etmiş... Bakalım ne laflar etmiş?

Bir zamanlar Şah Turmuz adında bir köy varmış ve bu köyde bir evliya varmış. Bu evliyanın adı da Şah Turmuz imiş. Zaten köy ismini bu evliyadan almış.

Söylenilenlere göre Şah Turmuz’ un ormanda bir yerde bulunduğu değişik bir toprağı köyün ziyaretine getirip halkın bu topraktan şifa bulmasını dilermiş. Gerçekten de halk bu toprağı vücuduna sürerek şifa bulmuş. Ancak bu toprağın yerini sadece Şah Turmuz bilirmiş. Söylenilenlere göre şifalı toprağı ormanın

bilinmeyen ve yer altında bulunan bir yerde dev bir yılan korurmuş. Yılan o kadar büyükmüş ki yer altında bulunan tünele ancak sığarmış yılanın boyunun 50 m olduğu söylenirmiş. Yılan toprağa derisini sürerek toprağa şifa verirmiş. Evliya Şah Turmuz her cuma akşamı yılanı ziyaret edip onunla konuşup dertleşirmiş. Yılan da evliyaya şifalı topraktan verirmiş. Ancak bir şartı varmış dev yılanın “Tüneli senden başka kimse bilmemeli, bilirse şifalı toprağı vermeyeceğim.” dermiş. Şehirden köye hazine aramaya gelen hazine arayıcıları Şah Turmuz’u ve şifalı toprağı duymuş ve bir gün Şah Turmuz’u takip ederek tünele girmişler. Belki gittiği yerde altın vardır diyerek tünele girmeye çalışmışlar hazine arayanlar silahları varmış. Yılan, tünele başkalarını getirdiği için Şah Turmuz’a kızmış. Şah Turmuz’a bir daha bir daha buraya gelmemesini ve şifalı topraktan almamasını söylemiş. Tabi Şah Turmuz dev yılanı “Ben onları getirmedim.” demiş ama yılan ona; “Beni senden başka kimse görmemeliydi, söz vermiştin unuttun mu?” demiş.

Tam o sırada hazine arayanlar dev yılanı görmüş. Silahlarını yılanı doğrultmuş ve yılanı tam vuracakken Şah Turmuz kendini silahın önüne atmış ve vurulmuş. Yılanı bir şey olmamış ama hazine arayanlar yanlışlıkla Şah Turmuz’u vurdukları için korkup kaçmışlar. Dev yılan, Şah Turmuz’un yabancı adamları getirmediğine inanmış. Dev yılan, Şah Turmuz’u, yaşadığı yerde bulunan şifalı toprak ve su ile tedavi etmiş. Şah Turmuz günler geçtikten sonra iyileşmiş ve köyüne dönmüş ve bu sefer şifalı sudan da köye götürmüş. Hiç kimseye olanlardan söz etmemiş zaten hazine arayanlar korkudan hiç kimseye bir şey demeden köyden ayrılmışlar. Şah Turmuz’dan şifalı su ve toprak sayesinde çoğu kişi gelip dua etmesini istemiş. Şah Turmuz ’da karşılık beklemeden gelen herkese dua edermiş.

Yılan ile Şah Turmuz’un dostluğu yıllarca sürüp gitmiş. Ve kimse dev yılanı görmemiş. Halk ve köye gelen herkes yıllarca şifalı toprakta ve suda şifa bulmuş.

5.2.14. Tilkiden Korkan Ali

Bir varmış bir yokmuş. Armut kavakta, menekşe söğütte bitirmiş. Ayı kuyruğunu sallar; kurtlarla kuzular kucaklaşır, öpüşürlermiş. Pirenin her bir ayağında doksan dokuz batmanlık nal, masal yapmak için gökyüzüne sıçarlarmış.

Buralardan çok uzakta bir nine ve bir de ninenin haylaz oğlu yaşarmış. Oğlunun adı da Tilkiden Korkan Ali’ymiş. Bir gün Ali demiş ki: “Anne, ben artık uzak diyarlara gidip bir iş bulmak istiyorum. Yalnız bir şartım var. Bana biraz un, bir kaç da yumurta verir misin?” Annesi de onu kırmamış. Torbasına biraz un ve birkaç yumurta koymuş.

Ali yola çıkmış giderken bir ormanlıktan geçiyormuş. Bakmış ki orada iki dev kavga ediyor. “Niçin kavga ediyorsunuz?” diye sormuş. Demişler ki: “Bizim

dededen kalma bir çizmemiz var. O çizme için kavga ediyoruz.” Tilkiden Korkan Ali demiş ki: “Bu çizmeleri bana verin, kavgadan vazgeçin.” Devler, düşünmüşler; çizmeleri Ali’ye vermeye karar vermişler. Ali, çizmeyi aldıktan, kavga durduktan sonra demiş ki: “Bir bahis yapalım. Kim taştan su çıkarırsa bahsi o kazanacak, üçümüzün lideri olacak.” Devler, taşı alıp sıkmışlar, un etmişler ama taşın suyunu çıkaramamışlar. Ali, torbasındaki yumurtalardan birini gizlice çıkarmış, sıkmış. Devler, Ali’nin taşın suyunu çıkardığını zannetmişler. Ali, böylelikle devlerin lideri olmuş.

Ali ve devler birkaç gün beraber yaşamışlar. Devlerin odunu bitmiş. Ormana oduna gitmişler. Devler, koca bir kamyonun taşıyamayacağı yükü taşıyorlarmış. Bir de baltaları varmış. Demişler ki: “Ali, bu baltayı sen taşı.” O da baltayı hafif zannetmiş. Omzuna almaya çalışmış. Ama balta öylesine ağırmış ki Ali, hemen bunun da bir yolunu düşünmüş. Devlere demiş ki; “Baltanızı alıyorsanız alın, almıyorsanız yıldızlara atıyorum. Bir daha alamazsınız.” Devler, korkudan baltayı almışlar. Yola devam etmişler. Bir süre sonra bir suyun başına gelmişler, devler yorulmuş. Devler birbirlerine demişler ki: “Biz bu adamdan kurtulamayız, bu adam bizi mahvedecek. Gece uyuyunca bunu öldürelim.” Ali de konuşulanları duymuş. Gece olunca yatağının içine toprak damlı evlerin damlarındaki toprak akmasını diye kullanılan silindir şeklindeki taş loğu yatağının içine koymuş. Kendisi de bir kenara saklanıp izlemeye başlamış. Devler gelmiş. Değirmen taşıyla yatağı ezmişler, ezmişler. Taşı un haline getirmişler. Öldü diye gitmişler. Onlar gidince Ali kalkmış. Yatağını temizlemiş yine yatmış. Sabahleyin devleri çağırılmış onlara kızmış; “Bu gece hiç uyuyamadım. Yatağınızda pire var. Pireler beni sabaha kadar ısırды.” Devler demiş ki: “Allah Allah! Biz değirmen taşıyla bu adamı ezdik. Pire kadar zarar vermişiz bu adama” Sonunda devler bir teklifte bulunmuş Ali’ye; “Ali, sen memleketine dönmek ister misin?” Ali: “ Dönerim ama bir şartım var. Bir deve yükü altın verirsiniz dönerim.” demiş. Devler kabul etmişler bu şartı.

Eve gelince annesi Ali’ye; “Tilkiden korkan yavrum! Nereden geliyorsun, bu güne kadar neredeydin?” Ali ve devler eve girip oturmuş. Ama devlerin öyle kuvvetli nefesi varmış ki Ali’nin annesi tavana fırlamış. Devler sormuş; “Ali, annen ne yapıyor?” Ali demiş ki; “Dedemin eski kılıcını arıyor. Sizi kesecek.” Bunu duyan devler hemen Ali’nin köyünden kaçmışlar bir daha da köye hiç uğramamışlar.

5.2.15. Yılan Masalı

Bir varmış, bir yokmuş. Dünyada başı kel olanların derdi çokmuş. Kenardan köşeden, su böreği kıymadan, eğri bıçak kesmeden verin bana payımı. Alayım gideyim hemen, masala başlayayım erkenden.

Ülkelerin birinde bir padişahla padişahın komşusu fakir, yaşlı bir kadın varmış.

Yaşlı kadın bir akşam evinde otururken içeri bir yılan girmiş ve yaşlı kadınla konuşmaya başlamış. Yılan demiş ki; “Nine bana padişahın kızını iste yoksa seni sokar, öldürürüm.” Yaşlı kadın korkmuş yilandan “Ben sana nasıl gider padişahın kızını isterim? Sen bir yılansın bense fakir bir kadını.” Yılan ısrar etmiş “hayır, gidip padişahın kızını bana isteyeceksin.” demiş.

Yaşlı kadın ertesi gün korka korka gitmiş padişahın evine, kızını padişahın istemiş. Padişah yaşlı kadınla alay etmiş. “Sen ne hakla benim kızımı istemeye geldin. Şu evimin önündeki koca dağı kaldırırsan ancak o zaman veririm sana kızımı.” demiş.

Yaşlı kadın evine dönmüş kendi kendine söyleniyormuş; “Ben bu dağı nasıl kaldırırım? Dağı kaldıramazsam padişah kızını vermez, yılan da beni sokar.” diyormuş. Biraz sonra yılan gelmiş, yaşlı kadın olanları anlatmış yılan. Yılan: “Sen hiç merak etme, ben o dağı kaldırırım.” demiş. Yılan iki tüy getirip tüyleri birbirine sürtmüş. O anda kırk işçi gelmiş sabaha kadar dağı parçalayıp padişahın evinin önünden taşımışlar. Padişah sabah uyanıp da dağı evinin önünde göremeyince çok şaşırılmış. Yaşlı kadın yine gitmiş padişahın yanına padişah; “Nine, sözüm söz ama senden bir isteğim daha var.” demiş. “Kızıma kırk kat elbise yapacaksın ama kırk elbiseyi de bir ceviz kabuğunun içine sığdırıp getireceksin. Yoksa sana kızımı vermem.” demiş.

Yaşlı kadın endişeyle evine dönmüş, olanları yılan anlatmış. Yılan, yine getirdiği tüyleri birbirine sürtmüş. Yaşlı kadının ellerine içinde elbiseler olan bir ceviz kabuğu düşüvermiş. Yaşlı kadın koşarak padişaha gitmiş. Padişah, kadının getirdiği ceviz kabuğundaki elbiseleri görünce çok şaşırılmış. Ama padişahın kızı vermeye gönlü olmadığından yaşlı kadından bir iş daha istemiş. Padişah; “Evde çuvallar dolusu pirinç, bulgur var. Onları karıştıracağım. Eğer sabaha kadar pirinçlerle mercimeği ayırırsan kızımı sana vereceğim.” demiş. Yaşlı kadın yine telaşlanmış “Ben bunca işi nasıl yapacağım?” diye düşünürken yılan çıkagelmiş yine. “Sen hiç merak etme nine.” demiş. Tüyleri birbirine sürtmüş yine kırk işçi gelmiş ve pirinçlerle bulguru sabaha kadar ayırıp çuvallamışlar. Padişah uyandığında gözlerine inanamamış. “Peki nine, kızımı sana veriyorum.” demiş.

Kırk gün kırk gecelik bir düğünle padişahın kızı evlenmiş ama henüz evleneceği adamın kim olduğunu bilmiyormuş. O sırada bir yılan süzülüp gelmiş odaya. Padişahın kızı çok korkmuş: “Babam beni bir yılanla vermiş.” diye ağlamaya başlamış. Yılan kızın bu haline üzülmüş ve derisini çıkarıvermiş. Yılan, çok yakışıklı bir delikanlıya dönüşmüş, kıza: “Bundan kimseye bahsetme yoksa sihrim bozulur. Herkes senin bir yılanla evli olduğunu sanmalı.” demiş.

Aradan uzun zaman geçmiş. Padişahın oğlu evlenecek, düğün olacaktı. Kız da kardeşinin düğününe gidecekti. Yılan demiş ki: “Ben düğüne birinci gün

beyaz elbiseyle, ikinci gün siyah elbiseyle, üçüncü gün de gri elbiseyle geleceğim. Sakın beni tanıdığını belli etme.” Kız “Tamam, senin dediğin olsun.” demiş. Gerçekten de yılan düğüne birinci gün beyaz, ikinci gün siyah, üçüncü gün de gri elbiseyle gelmiş. Bu sefer de konu komşu kıza: “Gittin de bir yılanla evlendin. Neden bu delikanlı gibi bir yiğide varmadın.” Diye çıkışmışlar. Kız en sonunda dayanamamış ve “İşte o delikanlı benim kocam.” demiş ve evlendiği gündün beri başından geçenleri anlatmış. Anlatmış anlatmasına da yakışıklı delikanlı birden yılanla dönüşmesin mi? Yılan, yaklaşmış kıza “Padişahın kızı, sen ne yaptın? Benim sihrimi bozdun. Ben artık buralarda kalamam, uzaklara gitmem lazım. Sen de ayağındaki demir çarık eskiyip elindeki demir asa eğilene kadar beni göremezsin.” demiş ve uzaklaşmış gitmiş.

Padişahın kızı kocası gidince günlerce ağlayıp yas tutmuş, hastalanıp yatağa düşmüş. Aylar sonra bakmış kocası gelmiyor babasına gidip: “Baba, bana demir bir asa ve demirden bir çarık yaptır. Ben kocamı aramaya gideceğim.” demiş. Babası kızının isteğini yerine getirmiş ve kız yollara düşmüş. Aylarca dolanıp durmuş kocasını bulmak ümidiyle. Artık Demir esasının eğilmeye, demir çarığının eskimeye başladığı bir günde yorulup bir taşın üzerine oturmuş. Kafasını kaldırıncaya bir de bakmış kocası olan yılan karşısında duruyor. Yılan: “Padişahın kızı buralara kuşkanadıyla yılan göbeğiyle gelemez, hele insanoğlu hiç gelemez. Sen buralara nasıl geldin? Burası devler ülkesi, ben de devlerin esiriyim.” demiş. O sırada devler gelmiş ve kızı yakalamak istemişler. Yılan, büyük bir göl yapmış, kızı da bu gölün üstünde bir tas yapmış. Devler: “Çok susadık. Şu tası alalım da su içelim diye uzandıkça tas uzaklaşıyor. Bir süre sonra devler su içmekten vazgeçip gitmişler. Yılan da kızı eski haline getirip “Padişahın kızı, seni buralarda bırakamam. Peşime düş de kaçalım.” demiş. Biraz gittikten sonra yine devlere rastlamışlar. Yılan bu sefer de kızı bir salatalık tarlası yapmış. Devlerden biri tarladan bir salatalık koparıp yiyince kızın da parmağı kopmuş. Yılanın yaptığı büyü bozulmuş. Devler, yılanla kızı yakalayıp mağaralarına götürmüşler. Yılan kıza: “Devler bizi mutlaka yiyecektir. Biz onlara güzel yemekler yapalım. Uyuduklarında da devin boynundaki kolyeyi alıp kaçalım. Ben o kolyeyi takarsam bu sihirden kurtulur, insanoğlu olarak hayatıma devam edebilirim.” demiş.

Bütün gün yılanla kız yemek yapmışlar, akşam olunca da devler yemekleri yiyip güzel bir uykuya dalmışlar. Kızla yılan devlerin uyuduğundan iyice emin olunca devin boynundaki kolyeyi çıkarıp yılanın boynuna takmışlar. Bir anda yılan, yeniden yakışıklı bir delikanlı oluvermiş. O sırada dev uyanmış bir de bakmış kızla delikanlı mağaradan çıkıyor. Dev onların birbirlerini çok sevdiklerini anlayarak onları görmezden gelmiş ve uykusuna devam etmiş.

Padişahın kızıyla delikanlı ülkelerine dönmüş ve mutlu bir hayat sürmüşler.

5.2.16. Üç Akıl

Bir varmış, bir yokmuş. Atlar gelirmiş takur tukur. Benim babam neden fakir? İbrişimden halı dokur. Aman ağa, canım ağa yolla beni oynamaya. Tahta mahta biz gidiyoruz bu hafta. İneğimiz doğurdu, adını koyduk Fatma.

Evvel zaman içinde, bir köyde yoksul bir adam varmış. Bir gün bu yoksul adam, çok para kazanmak hayaliyle köyünden ayrılmış. Gide gide bir pazara varmış. Pazarı gezerken bir de ne görsün? Adamın biri, önünde kuru kafalar “akıl” satıyormuş. Her kuru kafa bir akıl ve her akıl bir mecediye imiş.

Yoksul adamın cebinde ise sadece üç mecediyesi varmış. Kendi kendine; “Acaba bu mecediyelerle karnımı mı doyursam akıl mı alsam?” diye düşünmüş. Sonra merakına yenilmiş ve akıl almaya karar vermiş. Bir mecediyeyi akıl satan adama vermiş, satıcı parayı aldıktan sonra demiş ki:

-Oğlum eğer bir iş seni ilgilendirmiyorsa o işe karışma.

Yoksul adam içinden “Ben zaten bunu biliyordum” demiş. Ama meraktan bir akıl daha satın almış. Satıcı;

-Öldürmeyen Allah öldürmezmiş, demiş.

Yoksul adamın cebinde sadece bir mecediyesi kalmış. Düşünmüş “Bu bir mecediye ile zaten karnım doymaz en iyisi son bir akıl daha alayım.” demiş.

Üçüncü akıl ise:

-Güzel güzeldir ama gönlün sevdiği daha güzeldir.

Yoksul adam, son parasını da akıl almaya verdikten sonra perişan bir vaziyette tekrar yürümeye başlamış. Günlerce yürüdüktan sonra önüne görkemli bir saray çıkmış. Yoksul adam, biraz yemek yiyebilmek, biraz da dinlenebilmek için sarayın kapısını çalmış. Birden sarayın kapısında bir ses yükseliyor:

-Kim o?

Yoksul adam:

-Tanrı misafiriyim.

Saray görevlisi kapıyı açmış ve adamı sultanın yanına götürmüş. Sultan sormuş:

-Derdin nedir tanrı misafiri?

Yoksul adam:

-Çok açım efendim ve biraz da yorgunum, demiş.

Sultan, hizmetçilere hemen hiçbir eksigi olmayan bir sofraya hazırlatmış. Yoksul adam, oturup karnımı bir güzel doymuş. Bir ara içerden bir gürültü gelmiş. Bir kadın:

-Havar, kurtaran yok mu? diye bağırmış. Yoksul adam, tam kalkacakken kuru kafalar aklına gelmiş. *"Oğlum eğer bir iş senin için değilse o işe karışma."*

-Boş yere mi bir mecediye verdim? Nasılsa benim işim değil, demiş.

Tekrar yerine oturmuş yemeye devam etmiş. Bir müddet geçtikten sonra sultan gelmiş.

-Tanrı misafiri yemeğini yedin mi, karnın doydu nu?

-Evet, demiş yoksul adam.

Sultan:

-Peki, burada bu kadar gürültü oldu, adeta kıyamet koptu. Niye gelip karışmadın?

-Bu benim işim değil o yüzden karışmadım, demiş yoksul adam.

Sultan; "Peki, gel sana iki kapı göstereceğim." demiş. Birinci kapıyı açmış. "Eğer sen benim işime karışsaydın kelleni uçuracaktım." Sonra ikinci kapıyı açmış. Burada da bir kese altın varmış. "Bu da senin hakkın ve haydi sana uğurlar olsun tanrı misafiri." demiş. Yoksul adam bu duruma çok sevinmiş. Bir mecdiyeye karşı bir kese altın kazandım demiş.

Yoksul adam, saraydan çıktıktan sonra yine günlerce yürümüş ve bir köye varmış. Bakmış ki köy ahali bir kuyunun etrafına toplanmış. Bazıları bağırıp çağırıyor, bazıları ise saçlarını başlarını yoluyormuş. Yoksul adam, neler olduğunu merak etmiş. Biraz yaklaşıp köylülere sormuş:

-Hayrola, burada ne oluyor?

Köylüler:

Kuyunun içinde bir dev var. Yılda bir sefer suyumuzu kesiyor. Ancak deve telli duvaklı bir gelin gönderdiğimiz zaman suyu bırakıyor, demişler.

Yoksul adam, biraz düşündükten sonra aldığı ikinci akıl aklına gelmiş. "Öldürmeyen Allah öldürmezmiş. Nasıl olsa benim kimim kimsem de yok." demiş:

-Şimdi siz bana bir ip getirin, belime bağlayın ve beni aşağı indirin; yalnız aşağı yaklaşınca ipi koparın ki ben korkup çağırsam bile beni yukarı çekmeyin.

Bunun üzerine köylüler yoksul adamı iple bağlamışlar ve kuyudan aşağı sarkıtmışlar. Yere yaklaşınca da ipi koparmışlar. Yoksul adam, yavaşça yere inmiş. Etrafa bakınca küçük bir pencere görmüş. Pencereden içeri bakınca iki kızın oturduğunu görmüş. Kızlardan biri seslenmiş:

-Ey insanoğlu! Niye geldin buraya? Bak burada dev yatıyor, uyanırsa seni parçalar.

Yoksul adam:

-Öldürmeyen Allah öldürmezmiş, demiş.

O sırada dev uyanmış. Koskocaman kafası, elleri, ayakları ve korkunç bir suratu varmış. Dev:

-Ey! İnsanoğlu nasıl buraya geldin?

Yoksul adam

-Bir şekilde geldim, demiş. Artık suyu kesmemeni ve bu kızları serbest bırakmanı istiyorum.

Dev de:

-Peki, ancak bir şartım var, demiş.

Yoksul adam:

-Tamam, şartını söyle demiş.

Dev sormuş:

-Bu iki kızdan hangisi daha güzeldir?

Yoksul adam bu soru karşısında çok zorlanmış. Biri simsiyah bir kız; diğeri ise bembeyaz, ay parçası gibi bir kızmış. Biraz düşündükten sonra aklına üçüncü mecdiyeyi verdiği kuru kafa gelmiş. Demiş ki:

-Güzel güzeldir ama gönül sevdiği daha güzeldir.

Bu sözden sonra devin sihri bozulmuş ve yoksul adama; “Dile benden ne dilersen! Artık senin emrindeyim.” demiş. Devle yoksul adam kuyudan birlikte çıkmışlar. Köylüler de sularına kavuşmuş.

5.2.17. Fatmacık

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; bizim evde bir kedi varmış. Ekmek yiyemez sıçan tutamazmış. O kediyi ne yapmalı? Pencereden atmalı. Ah, kıyamam, o da bir can taşır. Gece olur, sırtımı kaşır. Ağaçta bir kuş var, kanadında gümüş var, bizim evde tabaklar dolusu yemiş var. Yemişleri herkes yemeli, biri masal söylemeli, çocuklar dinlemeli.

Bir babanın bir ananın bir tek kızı “Fatmacık” varmış. Bu kız çok nazlıymış. Bütün vaktini de bahçede nakış işleyerek geçirirmiş. Bir kuş gelir Fatmacık’ın gölgesinde oturduğu ağacın dalına konar; “Fatmacık, gör başına neler gelecek?” dermiş. Fatmacık da kuşun söylediklerine çok üzülür “Acaba benim başıma ne gelecek?” diye telaşlanırmış. Fatmacık, bunları düşünce düşünce günden güne zayıflamış, hastalanmış. Anne ve babası da Fatmacık’ın bu hâline çok üzülmüşler. Bir gün babası demiş ki; “Buralardan göçüp gidelim, bu memleketi terk edelim.”

Birkaç gün sonra Fatmacık, ailesiyle birlikte yola revan olmuş. Üç gece üç gündüz gittikten sonra bir yüce dağın eteğine varmışlar. Orada eski bir kulübe varmış. “Birkaç gün bu kulübede dinlenelim.” demişler. Kulübenin kapısını anası itmiş, kapı açılmamış. Babası itmiş, açılmamış. En son Fatmacık kulübenin kapısını iteleyiverince kapı birden açılmış. Fatmacık içeri girer girmez de kapı kapanıvermiş. Fatmacık içerde, anne ve babası dışarıda kala kalmışlar. Tüm uğraşlarına rağmen ne Fatmacık dışarı çıkabilmiş ne de ailesi kulübeye girebilmiş. Sonunda ümitlerini yitiren anne ve babası ağlayarak oradan uzaklaşmışlar.

Fatmacık, gözyaşlarını etrafına bakınca köşede baygın bir halde kıılmıdamadan yatan delikanlıyı görmüş. Delikanlı, öylece yatmaktaymış. Fatmacık otuz dokuz gün bu delikanlının başında uyanmasını beklemiş. Tam otuz dokuzuncu gün, tıpkı Fatmacık’ın geldiği gibi bir kızcağız daha gelmiş kulübeye.

Fatmacık ona başından geçenleri anlatmış. Ertesi gün Fatmacık, yemek hazırlarken yeni gelen kız da delikanlının başını beklemekteymiş. Masal bu ya işte o an delikanlı uyanıvermiş. Karşısında kızı görünce neler olduğunu sormuş. Kız delikanlıya kırk gün kendisinin uyanması için başında beklediğini, Fatmacık'ın da kendisinin hizmetçisi olduğunu anlatmış. Meğer delikanlı, o memleketin padişahıymış. Genç padişah, kızın anlattıklarından çok etkilenmiş ve onunla evlenmek istemiş.

Fatmacık, bütün bu olanlar karşısında şaşkına dönmüş. Genç padişaha olan biteni anlatmak istediye de bir türlü fırsatını bulamamış. Kulübeden çıkıp saraya varmışlar, düğün dernek kurulmuş. O anda Fatmacık'ın nakış işlerken yanına gelip konuşan kuş belirivermiş düğün alanında. Tüm davetlilere ve genç padişaha her şeyi anlatmış. Fatmacık'ın otuz dokuz gün kulübede genç padişahın uyanmasını beklediğini ve kırkıncı gün olanları. Duydukları karşısında çok kızmış genç padişah. Yalancı kızı memleketinden kovmuş. Fatmacık'tan kendisini affetmesini ve kendisiyle evlenmesini istemiş. Fatmacık, evlenmeyi kabul etmiş ama genç padişahın annesi ve babasını da bulup getirmesini istemiş. Genç padişahın adamları Fatmacık'ın anne ve babasını bulup getirmişler. Yeniden kırk gün kırk gece süren düğün kurulmuş. Fatmacık da ailesiyle mutlu bir hayat sürmüştü.

5.2.18. Yalancı Keçi

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer tellal pireler berber iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır salları iken, bağdan üzüm bekler, derede odun yüklerken; âlem uykuda ben pusudayken insanoğlunun başından geçenler dağdan taştan, kurttan kuştan daha çokmuş. Zamanın birinde yıkık dökük, eski bir kulübede yaşayan fakir, yaşlı bir adamla bu adamın üç oğlu varmış.

Fakir olan bu adam, zar zor biriktirdiği parayla evine bir keçi almış. Keçi almış; ama bu keçiyi nasıl otlatacak? Onu düşünmeye başlamış. Çocuklarına: “Her gün bu keçiyi biriniz, çayırdaki çimende yatacaksınız (otlatacaksınız).” demiş.

Büyük oğlan, sabah olunca keçiyi almış. Çayırdaki en yeşil yerlerinde yaymış. Akşam olunca: “Karnın doydun mu ?” diye keçiyi sormuş. Keçi: “Çok doydum.” demiş. Eve birlikte gitmişler. Babası: “Oğlum, keçiyi iyice doyurdun mu ?” demiş. Oğlu da keçinin doydüğünü söylemiş. Yaşlı adam, bir de keçiyi sormuş. Keçi: “Karnım doymadı. Beni akşama kadar taşlıkta yadı. Acımdan ölüyorum.” demiş. Yaşlı adam, oğluna keçiyi otlatamadığı için kızmış. Oğlunu, yalancı söylediği için evden kovmuş.

Sabah olunca ortanca oğlu, keçiyi almış. ayırın daha yeşil bir yerine götürmüş. Ağabeyinin düştüğü hataya düşmek istememiş. Akşam olunca ortanca oğlan da keçiye: “Doydun mu?” diye sormuş. Keçi: “Tıka basa doydum. Karnım nerdeyse patlayacak. Eve gidelim.” demiş. Eve gelmişler. Babası: “ Oğlum, bu keçinin karnını doyurdun mu?” demiş. Ortanca oğlan: “Evet baba, karnı patlayacak kadar doydum.” demiş. Yaşlı adam: “Keçim keçim güzel keçim, karnın doydum mu?” diye sormuş. Keçi: “Hiç doymadım. Hep çalılıklarda yaydı beni.” demiş. Babası ortanca oğluna da çok kızmış. Keçinin sözlerine inanıp yalan söylediği için ortanca oğlunu da evden kovmuş.

Sabah olmuş. Otlatma sırası küçük oğlana gelmiş. Küçük oğlan, ağabeylerinin düştüğü hatalara düşmemek için daha temkinli davranmış. Keçiyi almış ve daha yeşillikli bir yere götürmüş. Akşam olunca küçük oğlan ağabeyleri gibi keçiye: “ Karnın doydum mu?” diye sormuş. Keçi: “atlayacak patlayacak kadar doydum, haydi gidelim.” demiş. Eve gittiklerinde babası oğluna: “Oğlum, keçiyi doyurdun mu ?” diye sormuş. ocuk: “Evet baba, keçiyi en taze otlarla doyurdum. “demiş. Yaşlı adam, keçiye de sormuş. Keçi: “Karnım hiç doymadı. Hep toprakta otladım.” demiş. Babası, yalancı keçiye inanarak küçük oğlunu da evden kovmuş. Yaşlı adam, çocuklarının hem yalancı olmasına hem de verdiği görevi yerine getirmediklerine çok zlmş.

Sabah olunca bu sefer yaşlı adam, keçiyi çayırın en yeşil yerlerine götürmüş. Akşam olunca keçiye: “Karnın doydum mu?” demiş. Keçi: “Evet doydum, eve gidelim.” demiş. Eve geldiklerinde keçi mırıldanmaya başlamış. Yaşlı adam, ne diyor diye kulak verdiğinde: “Karnım hiç doymadı. Hep akıl taşlarında, kötü yerlerde otladım. Acımdan lyorum.” demiş. Yaşlı adam keçinin söylediklerini duyunca: “Vay, yalancı keçi seni vay!” deyip oğullarını boşu boşuna evden kovduğunu anlamış. Bu üzüntü ile bıçağını çıkarıp keçiyi kesmiş. Yaşlı adam, pişmanlık duyguları ile evinde oturadursun, biz gelelim oğullarına.

Büyük oğlan az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Bir marangozun yanına varmış. Yıllarca bu marangozun yanına çalışmış. Artık işinin ustası olmuş. Büyük oğlan, bir gün ustasına, memlekete dönmeyi, çok özlediği yaşlı babasının yanına gitmek istediğini söylemiş. Usta: “Sana drşt çalışmandan dolayı bir hediye vereceğim.” demiş. Büyük oğlana küçük bir masa hediye etmiş. Ustası: “Bu masaya, açıl masam açıl deyince masanın üstü türlü türlü yemeklerle dolar.” demiş.

Büyük oğlan hediyesini almış. Yola koyulmuş. Bir hana gelmiş. Geceyi orada geçirmiş. Handakilere masasının marifetini göstermiş. Bu sırada uyanık olan hancı da masanın hünerini görmüş. Gece olmuş. Hancı, büyük oğlan uyurken sihirli masayı almış ve yerine aynısından başka bir masa koymuş. Sabah olmuş. Büyük oğlan, masasının değiştirildiğinin farkına varmadan evinin yolunu tutmuş. Babası oğlunu sevinçle karşılamış. Fakat oğlu babasının çok yaşlandığını görmüş.

Büyük oğlan bu duruma çok üzülmüş. Oğlu, babasına hediyesinin marifetini göstermek istemiş. Babasına: “Babacığım, bütün komşuları çağır. Gelsin yemek yesinler. Masamın hünerini görsünler.” demiş.

Bütün komşular gelmiş. Oğlan: “Açıl masam açıl.” demiş. Fakat masada hiçbir değişiklik olmamış. Komşuları ise buna çok gülüp oğlanla alay etmişler. Babası da üzüntüsünden kahrolmuş.

Ortanca oğlu da evden kovulduktan sonra gidip bir değirmende çalışmaya başlamış. Yıllarca çalıştıktan sonra bir gün o da ustasına, artık ayrılıp babasının yanına gitmek istediğini söylemiş. Ustası da çalışmalarından çok memnun olduğu için ona bir eşek hediye etmiş. Ustanın verdiği eşeğin bir özelliği varmış. Ustası: “Bu eşeğin önüne bir havlu ser, sana altın versin.” diye tembih etmiş.

Ortanca oğlan da ağabeyinin kaldığı hana gelmiş. Hancı, yatak parası ile yemek parasını peşin istemiş. Oğlan, parayı getirmek için ahıra gitmiş. Bu durum hancıyı şüphelendirmiş. Hancı, ortanca oğlanı takip etmiş. Eşeğin önündeki havluya dökülen altınları hayretle izlemiş. Bunu gören hancı, eşeği değiştirmeye karar vermiş. Ortanca oğlan uyuyunca eşeği değiştirmiş. Ortanca oğlan, eşeğin değiştirildiğini anlamadan evin yolunu tutmuş. Eve gelen oğlan, köyünü ve babasını görünce çok sevinmiş. Fakat babasının çok yaşlandığını görmüş. Babasına artık hiç para sıkıntısı çekmeyeceğini söylemiş. Eşeğin önüne bir havlu sermiş. Fakat eşekte bir şey görülmemiş. Babası oğullarının bu davranışlarına çok üzülmüş.

Şimdi gelelim küçük oğlana. Ağabeylerinin başına gelenleri öğrenen küçük oğlan da çalıştığı işten ayrılarak babasının yanına gitmek istemiş. Ustası buna da diğer ustaların yaptığı gibi bir hediye vermiş. Bu hediye de bir hüneri varmış. Ustası: “Al şu tokmağı sana sataşan olursa, vur tokmağım vur deyince tokmak vurmaya başlar.” diye tembih etmiş.

Küçük oğlan, tokmağı bir torbaya koyarak yola çıkmış. Ağabeylerinin konakladığı hana gelmiş. Hancının gözü önünde bir müşteriye sataşarak, “vur tokmağım vur,” deyip tokmağının hünerini göstermiş. Tokmağı çok beğenen hancı gece gizlice oğlanın odasına girmiş. Küçük oğlan ağabeylerine göre daha uyanıklmış. Hancı, tokmağı tam götüreceği sırada uyur numarası yapan oğlan “vur tokmağım vur” deyince tokmak hancının kafasına inip kalkmaya başlamış. Hancı oğlana: “Durdur şunu!” diye yalvarmış.

Küçük oğlan: “Ağabeylerimin sihirli masası ile eşeğini vermezsen durdurmam.” deyince “Durdur, vereceğim.” demiş. Eşeği ve masayı alan küçük oğlan neşe içinde eve dönmüş. Babasını ve ağabeylerini görünce çok sevinmiş. O da ağabeyleri gibi babasının çok yaşlandığını görmüş. Masayı ve eşeği ise ağabeylerine geri vermiş. Küçük oğlan: “Babacığım, komşuları çağır gelsinler.” demiş. Komşular gelince ilk önce büyük oğlan masasının marifetini göstermiş. Herkes yiyip içip çok memnun olmuş. Ortanca oğlan ise eşeğinin önüne bir havlu

tutmuş. Havluya dökülen altınları ihtiyacı olan komşularına vermiş. Tam bu sırada eve bir hırsız girdiğini gören küçük oğlan: “Vur tokmağım, vur!” diyerek tokmağının hünerini gösterip hırsızı kovmuş.

Oğullarının hünerlerine çok sevinen baba, oğulları ile mutlu bir hayat sürmüş. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine. Gökten üç elma düşmüş biri bana, biri dinleyenlere, diğeri de dünyadaki bütün iyi insanlara olsun.

5.2.19. Kurnaz Adam

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; kilimciler kilim dokur, dalda bülbül şakır. O bülbül benim olsa, bir değil iki kardeşim olsa, biri ay biri yıldız, biri oğlan biri kız.

Bir köyde yaşayan çok fakir bir adam varmış. Hayatta hiç kimsesi olmadığı gibi, hiçbir geleni gideni de yokmuş. Bir gün köyde dolaşırken, bir koyun postu bulmuş ve hemen kendi kendine düşünerek “Bunu alıp şehre götürürüm ve satarım. Aldığım para ile de birkaç gün idare ederim. Sonra da kendime bir iş bulurum.” demiş.

Bu düşünceyle yola çıkmış. Giderken yaralı bir karga görmüş, acıyarak onu alıp postunun içine koymuş ve yine yoluna devam etmiş. Az gitmiş uz gitmiş, yolda küçük bir kulübe görmüş. Kapıyı çalarak orada bir gece misafir olmak istemiş. Orta yaşlı bir hanım hemen onu içeri almış. O kadın kocasıyla birlikte yaşıyormuş. Kocası haddinden fazla zengin, ama o nispette de cimriymiş. Küplerle dolu parası olduğu halde hiç harcamak istemiyormuş ve o kulübede oturuyormuş.

Adamı odaya alıp yatak yapmışlar. Erkek cimri olduğundan ona yiyecek vermek istememişe de kadın gizlice yemek vermiş. Karı koca, adamın yanındaki kargayı hiç bırakmadığını görünce hayretle; “Bu kargayı neden salıvermiyorsun?” diye sormuşlar. Adam, büyük bir gururla, “Neden salayım, o çok hünerlidir.” deyince de “Hüneri nedir, bunun ne hüneri olabilir? Sen bizi kandıramazsın.” demişler. Adam da; “Onun hünerini yarın söylerim.” demiş. Yatma zamanında odalarına çekildiklerinde adam, karı kocanın kavgâ ettiklerini duyarak, dinlemeye başlamış. Kadın, ‘ Bu ne kadar cimrilik, bu kadar paraya sahip olduğumuz halde yıllardır bu kulübede oturuyoruz, güzel bir yemek yediğimiz bile yok, bu halde devam ederse ben yapacağımı biliyorum.’ diyormuş.

Ertesi gün adam yataktan kalkar kalkmaz kargayı sıkıştırmış, karga da acı acı bağırınca karı koca uyanıp adamın yanına gelerek, karganın neden bağırdığını sormuşlar. O da gayet ciddi bir şekilde “Sizin hakkınızda konuşuyor.” demiş. “Neler söylüyor?” dediklerinde ise, adam gece dinlediklerini birer birer anlatmaya başlamış. Şaşırıp kalan karı koca, kargayı kendilerine satması için

adama rica etmişler. Adam da kargayı iki bin liraya satmış ve oradan başka bir köye yollanmış. O köyde birkaç gün kalarak, yanındaki postu da sihirlidir diye satıp bir hayli para kazanmış.

Karganın ve postun yalanı anlaşılınca köylü, adamı öldürmeye karar vermiş. O köyde ölüm cezasına çarptırılan kimseyi bir sandığa koyup nehre atarlarmış. Hemen bir sandık yaptırıp adamı nehrin kenarına götürmüşler. İçine adamı koyup kapağını iyice çivilemişler. Ama akşam olmuş. Yarın sabah atarız nehre diye adamı orada bırakıp evlerine gitmişler. Onlar gidince adam, bağırıp çağırmaya başlamış. O sırada oradan bir çoban geçiyormuş. Bu sesi işitince, sandığın yanına gelip adama niçin bağırdığını sormuş. O da “Sandığın içi altın dolu, ceplerime dolduramıyorum.” deyince çoban, söylenenlere kanarak sandığı açıp adamı çıkartmış ve kendisi sandığın içine girmiş. Adam da sandığı iyice çiviledikten sonra sürüleri alıp gitmiş. Sabah olunca köylüler gelmiş, sandığı nehre atmışlar.

Aradan bir hafta geçtikten sonra, adamı önünde sürüyle gören köylüler şaşırarak ona bu işin sırrını sormuşlar. O da, “Siz beni atınca birden kanatlı at karşıma çıktı. Hemen ona bindim. O beni derinlere indirdi. Orada birçok mücevherat gördüm. Koyacak yerim olmadığından hepsini alamadım, ancak ceplerimi doldurabildim, onlarla da karaya çıkar çıkmaz bu sürüyü satın aldım.” demiş. Hepsi bu sözlere inanarak, hemen nehrin kenarına koşmuşlar. İçlerinden bir tanesi; “Ben atladığımda siz bana dikkat edersiniz, eğer çok altın varsa elimle işaret ederim, siz de atarsınız.” demiş. Köylü, nehre elbiseleriyle atladığından ağır gelmiş, boğulma tehlikesi baş gösterince de ellerini çırpırmaya ve bağırmasına başlamış. Nehirdeki bu adamın halini hayretle izleyen halk onun bu çırpınısını görünce altını bulduğu düşüncesine kapılmış ve genciyle yaşlısıyla, erkeğiyle kadınıyla hepsi birer birer nehre atlamaya başlamışlar, nihayetinde hepsinin akıbeti de ilk atlayan köylü gibi çırpınarak boğulmak olmuş.

Böylece köyde hiç kimse kalmamış. Yalnız kalan kurnaz adam nehirde boğulan halkın tüm mal varlığına sahip olarak ömrünün sonuna kadar rahat bir yaşam sürmüştü.

5.2.20. Perikızı

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; odun yanar soba içinde, yemek pişer ocak içinde. Kader bizi darı gibi bir çorağa saçmış gider, hayat denen dar kapıyı ardına kadar açmış gider.

Uzak memleketlerin birinde bir delikanlı yaşarmış. Bu delikanlı sürekli bir yoldan geçermiş. Bu yoldan geçerken bir kadının tasla süt döktüğünü görmüş. Bir gün bunun sebebini kadına sormuş. Kadın demiş ki: “Bu süt değil, kızımın elinin kiridir.” Delikanlı şaşırılmış. Demiş ki: “Teyze, böyle bembeyaz kir olur mu?” Kadın da: “Benim kızımın kiri böyledir.” demiş. Çocuk anasının yanına

koşmuş. Olanları anlatmış. Anası demiş ki: “Oğlum hiç beyaz kir olur mu?” Neyse çocuk anasını razı etmiş. Kızı istemeye gitmişler. Kadın ise bir şart koşmuş: “Düğünden önce kızı görmeyeceksin.” demiş. Bu şartı kabul etmişler.

Aradan zaman geçmiş. Düğün günü gelince kadın, kızı olmadığı için hamurdan bir kız yapmış. Arabaya binmişler. Giderken göl kenarında kadın kapıyı açıp kızı göle atmış. Ardından da ağıt tutturmuş. Delikanlı hemen yardım çağırılmış. Göle ağ atmışlar. Gölde de üç tane peri kızı yaşarmış. Bunlar büyük, ortanca ve küçük kardeşlermiş. Demişler ki: “Acaba bu dünya üzerinde ne var?” O anda küçük kız ağa yapışmış ve su yüzeyine çıkmış. Bunu gören kadın: “İşte, benim kızım budur.” demiş ve sarılmış kıza. Peri kızı şaşırılmış. Sonra delikanlı kızı alıp eve götürmüş ve evlenmişler. Delikanlı kıza “köylü kızı” deyip onunla alay ediyormuş. Kız buna alınmış. Delikanlıyla konuşmamaya karar vermiş. Delikanlı kıza demiş ki: “Ya konuş ya da seni hapsederim.” Kız, aldırmamış. Ve hapsedilmiş.

Evin işleri delikanlının en büyük ablasına kalmış. Büyük abla evi temizlerken peri kızının “Yağım gel, tavan gel, tüpüm gel.” dedikten sonra elini tavanın içine soktuğunu görmüş. Böylece balık pişmiş. Sonra büyük abla da bunu yapmaya çalışmış; ama elini kızgın yağın içine koyunca eli yanmış. Sonra evin işlerini ortanca abla üstlenmiş. O da peri kızını kuyudan saçıyla su çekerken görmüş. “Bunu ben de yaparım.” demiş. Saçını kuyuya sarkıtırken yuvarlanmış ve boğulmuş. İşler şimdi de küçük ablanın başına kalmış. Bir gün bakmış ki peri kızı “Fırınım gel, hamurum gel.” deyip ekmek yapıyormuş. Demiş ki “Ben de bunu yaparım.” Kızgın fırına girip ölmüş. Delikanlı peri kızına gelmiş ve ablalarının hesabını sormuş. Kız bir türlü konuşmuyormuş. Delikanlı daha sonra çarşıya inmiş. Peri kızı bu arada demiş ki “Yağ tenekem gel, bal tenekem gel. Çarşıya gidin ve dolup gelin.” Bunlar yola düşmüşler. Delikanlı bunları görmüş ve takip etmiş. Bunlar dolup eve giderken bal tenekesi yağ tenekesine çarpmış. Yağ tenekesi, bal tenekesini peri kızına şikâyet etmiş. Peri kızı tam bal tenekesi ile konuşurken bal tenekesi demiş ki: “Ay baban, güneş annen, yıldız kardeşlerin için beni başışla.” Peri kızı da onu başışlamış. Delikanlı bunları görünce içeri girmiş. “Ay baban, güneş annen, yıldız kardeşlerin için bana kim olduğunu söyle.” demiş. Peri kızı her şeyi anlatmış. Bunlar kırk gün kırk gece düğün yapıp tekrar evlenmişler. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

5.3. Örnekleme Oluşturan Masallarla İlgili Etkinlikler

Bu bölümde 7-9 yaş çocuklarının dil gelişimine katkıda bulunmak amacıyla hazırlanan etkinliklere yer verilmiştir. Etkinlikler, İlköğretim 1-5. sınıflar Türkçe dersi öğretim programında yer alan kazanımlar doğrultusunda hazırlanmıştır. Programda dinleme, konuşma ve okuma alanlarında masala yönelik kazanımların bulunduğu tespit edilmiştir.

5.3.1. Birinci Etkinlik: Sen Tamamla

DERS	:Türkçe
SINIF	: 3
YAKLAŞIK SÜRE	: 15-20 dakika
ÖĞRENME ALANI	: Dinleme
KAZANIM	: Dinlediği olayın nasıl gelişeceğini ve sonucunu tahmin eder.
BECERİLER	: Yaratıcı düşünme, karar verme.
ARAÇ, GEREÇ, ORTAM:	Okuma metni

Süreç

Aşağıda verilen masal metnini öğrencilerinize okuyarak metnin devamını da kendilerinin oluşturmalarını isteyiniz. Öğrencilerin tahminlerinin ardından metnin aslını öğrencilerinize okuyarak kendi tahminleri ile karşılaşturmalarını sağlayınız.

Asma Cini

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde develer tellal iken pireler berber iken ülkelerin birinde çok güzel bir kız yaşamış. Bu kızın annesi, onu doğururken hayatını kaybettiğinden babası da kızına “Gözyaşı” adını vermiş.

Gel zaman git zaman kız büyümüş, serpilmiş, güzelliği dillere destan olmuş. Nice pehlivanlar, nice yiğitler bu kıza gönül vermiş de babası kızını kimselere verememiş.

Gözyaşı, bir gün asma bahçesine gitmek için evden ayrılmış. Asma bahçesine yaklaştığı zaman asma yapraklarının arasında, bilye şeklinde parlak bir taş görmüş.

Değerlendirme

"Neden böyle bir tahmin yaptınız?" sorusuyla öğrenciler yönlendirilerek tartışma ortamı yaratılmalıdır

5.3.2. İkinci Etkinlik: Fatmacık'ın Soruları

DERS	: Türkçe
SINIF	: 2-3-4
YAKLAŞIKSÜRE	: 15-20 dakika
ÖĞRENME ALANI	: Dinleme

- KAZANIM** : Dinledikleriyle ilgili sorular sorar, sorulara cevap verir.
- BECERİLER** :Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, karar verme.
- ARAÇ, GEREÇ, ORTAM:** Çalışma kâğıtları

Süreç

Öğrencilerinize “*Fatmacık*” masalını okuyunuz. Masalı dinlerken masalla ilgili notlar almalarını isteyiniz. Ardından öğrencilerinizden dinledikleri masalla ilgili sorular hazırlamalarını isteyiniz. Siz de aşağıdaki örnek soruları öğrencilerinize yönlendirebilirsiniz.

- 1) Siz *Fatmacık*’ın yerinde olsaydınız kulübede uyuyan gencin başında bekler miydiniz? Niçin?
- 2) Sizce kulübenin içinde kalıp dışarı çıkamayan *Fatmacık* anne ve babasına ulaşmak için; dışarı çıkmak için nasıl bir yol izlemeliydi?
- 3) Eğer düğünde kuş gelip olanları anlatmasaydı sizce gerçekler nasıl ortaya çıkardı?

Fatmacık

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; bizim evde bir kedi varmış. Ekmek yiyemez sıçan tutamazmış. O kediyi ne yapmalı? Pencereden atmalı. Ah, kıyamam, o da bir can taşır. Gece olur, sırtımı kaşır. Ağaçta bir kuş var, kanadında gümüş var, bizim evde tabaklar dolusu yemiş var. Yemişleri herkes yemeli, biri masal söylemeli, çocuklar dinlemeli.

Bir babanın bir ananın bir tek kızı “Fatmacık” varmış. Bu kız çok nazlıymış. Bütün vaktini de bahçede nakış işleyerek geçirirmiş. Bir kuş gelir Fatmacık’ın gölgesinde oturduğu ağacın dalına konar; “Fatmacık, gör başıma neler gelecek?” dermiş. Fatmacık da kuşun söylediklerine çok üzülür “Acaba benim başıma ne gelecek?” diye telaşlanırmış. Fatmacık, bunları düşüne düşüne gündün güne zayıflamış, hastalanmış. Anne ve babası da Fatmacık’ın bu hâline çok üzölmüşler. Bir gün babası demiş ki; “Buralardan göçüp gidelim, bu memleketi terk edelim.”

Birkaç gün sonra Fatmacık, ailesiyle birlikte yola revan olmuş. Üç gece üç gündüz gittikten sonra bir yüce dağın eteğine varmışlar. Orada eski bir kulübe varmış. “Birkaç gün bu kulübede dinlenelim.” demişler. Kulübenin kapısını anası itmiş, kapı açılmamış. Babası itmiş, açılmamış. En son Fatmacık kulübenin kapısını iteleyiverince kapı birden açılmış. Fatmacık içeri girer girmez de kapı kapanıvermiş. Fatmacık içerde, anne ve babası dışarıda kala kalmışlar. Tüm

uğraşlarına rağmen ne Fatmacık dışarı çıkabilmiş ne de ailesi kulübeye girebilmiş. Sonunda ümitlerini yitiren anne ve babası ağlayarak oradan uzaklaşmışlar.

Fatmacık, gözyaşlarını etrafına bakınca köşede baygın bir halde kıılmıdamadan yatan delikanlıyı görmüş. Delikanlı, öylece yatmaktaymış. Fatmacık otuz dokuz gün bu delikanlının başında uyanmasını beklemiş. Tam otuz dokuzuncu gün, tıpkı Fatmacık'ın geldiği gibi bir kızcağız daha gelmiş kulübeye. Fatmacık ona başından geçenleri anlatmış. Ertesi gün Fatmacık, yemek hazırlarken yeni gelen kız da delikanlının başını beklemekteymiş. Masal bu ya işte o an delikanlı uyanıvermiş. Karşısında kız görünce neler olduğunu sormuş. Kız delikanlıya kırk gün kendisinin uyanması için başında beklediğini, Fatmacık'ın da kendisinin hizmetçisi olduğunu anlatmış. Meğer delikanlı, o memleketin padişahıymış. Genç padişah, kızın anlattıklarından çok etkilenmiş ve onunla evlenmek istemiş.

Fatmacık, bütün bu olaylar karşısında şaşkına dönmüş. Genç padişaha olan biteni anlatmak istediye de bir türlü fırsatını bulamamış. Kulübeden çıkıp saraya varmışlar, düğün dernek kurulmuş. O anda Fatmacık'ın nakış işlerken yanına gelip konuşan kuş belirivermiş düğün alanında. Tüm davetlilere ve genç padişaha her şeyi anlatmış. Fatmacık'ın otuz dokuz gün kulübede genç padişahın uyanmasını beklediğini ve kırkıncı gün olanları. Duydukları karşısında çok kızmış genç padişah. Yalancı kızı memleketinden kovmuş. Fatmacık'tan kendisini affetmesini ve kendisiyle evlenmesini istemiş. Fatmacık, evlenmeyi kabul etmiş ama genç padişahın annesi ve babasını da bulup getirmesini istemiş. Genç padişahın adamları Fatmacık'ın anne ve babasını bulup getirmişler. Yeniden kırk gün kırk gece süren düğün kurulmuş. Fatmacık da ailesiyle mutlu bir hayat sürmüştü.

Değerlendirme

Öğrencilerinizin hazırladığı soruların cevabının doğrudan metnin içinde bulunduğu bilgi soruları olmamasına; onları eleştirel düşünmeye sevk edecek, düşündürülecek, onların hayal kurmalarına fırsat tanıyacak sorular olmasına dikkat ediniz.

5.3.3. Üçüncü Etkinlik: Sahne Sizin

DERS	: Türkçe
SINIF	: 2-3
YAKLAŞIK SÜRE	: 15-20 dakika
ÖĞRENME ALANI	: Konuşma
KAZANIM	: Topluluk önünde konuşur. Üstlendiği role uygun konuşur.

BECERİLER : Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, karar verme. Yaratıcı düşünme, problem çözme.

ARAÇ, GEREÇ, ORTAM: Çalışma kâğıtları

Süreç

Öğrencilere “Kurnaz Adam” masalı okunur. Öğrencilerden kendi cümleleriyle ve kendi eklemeleriyle masalı sınıfta canlandırmaları istenir.

Kurnaz Adam

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; kilimciler kilim dokur, dalda bülbül sakır. O bülbül benim olsa, bir değil iki kardeşim olsa, biri ay biri yıldız, biri oğlan biri kız.

Bir köyde yaşayan çok fakir bir adam varmış. Hayatta hiç kimsesi olmadığı gibi, hiçbir geleni gideni de yokmuş. Bir gün köyde dolaşırken, bir koyun postu bulmuş ve hemen kendi kendine düşünerek “Bunu alıp şehre götürürüm ve satarım. Aldığım para ile de birkaç gün idare ederim. Sonra da kendime bir iş bulurum.” demiş.

Bu düşünceyle yola çıkmış. Giderken yaralı bir karga görmüş, acıyarak onu alıp postunun içine koymuş ve yine yoluna devam etmiş. Az gitmiş uz gitmiş, yolda küçük bir kulübe görmüş. Kapıyı çalarak orada bir gece misafir olmak istemiş. Orta yaşlı bir hanım hemen onu içeri almış. O kadın kocasıyla birlikte yaşıyormuş. Kocasını haddinden fazla zengin, ama o nispette de cimriymiş. Küplerle dolu parası olduğu halde hiç harcamak istemiyormuş ve o kulübede oturuyormuş.

Adamı odaya alıp yatak yapmışlar. Erkek cimri olduğundan ona yiyecek vermek istememişse de kadın gizlice yemek vermiş. Karı koca, adamın yanındaki kargayı hiç bırakmadığını görünce hayretle; “Bu kargayı neden salıvermiyorsun?” diye sormuşlar. Adam, büyük bir gururla, “Neden salayım, o çok hünerlidir.” deyince de “Hüneri nedir, bunun ne hüneri olabilir? Sen bizi kandıramazsın.” demişler. Adam da; “Onun hünerini yarın söylerim.” demiş. Yatma zamanında odalarına çekildiklerinde adam, karı kocanın kavgaya ettiklerini duyarak, dinlemeye başlamış. Kadın, ‘ Bu ne kadar cimrilik, bu kadar paraya sahip olduğumuz halde yıllardır bu kulübede oturuyoruz, güzel bir yemek yediğimiz bile yok, bu halde devam ederse ben yapacağımı biliyorum.’ diyor.

Ertesi gün adam yataktan kalkar kalkmaz kargayı sıkıstırmış, karga da acı acı bağırınca karı koca uyanıp adamın yanına gelerek, karganın neden bağırdığını sormuşlar. O da gayet ciddi bir şekilde “Sizin hakkınızda konuşuyor.” demiş. “Neler söylüyor?” dediklerinde ise, adam gece dinlediklerini birer birer anlatmaya başlamış. Şaşırıp kalan karı koca, kargayı kendilerine satması için adama rica etmişler. Adam da kargayı iki bin liraya satmış ve oradan başka bir

köye yollanmış. O köyde birkaç gün kalarak, yanındaki postu da sihirlidir diye satıp bir hayli para kazanmış.

Karganın ve postun yalanı anlaşılınca köylü, adamı öldürmeye karar vermiş. O köyde ölüm cezasına çarptırılan kimseyi bir sandığa koyup nehre atarlarmış. Hemen bir sandık yaptırıp adamı nehrin kenarına götürmüşler. İçine adamı koyup kapağını iyice çivilemişler. Ama akşam olmuş. Yarın sabah atarız nehre diye adamı orada bırakıp evlerine gitmişler. Onlar gidince adam, bağırıp çağırmaya başlamış. O sırada oradan bir çoban geçiyormuş. Bu sesi işitince, sandığın yanına gelip adama niçin bağırdığını sormuş. O da “Sandığın içi altın dolu, ceplerime dolduramıyorum.” deyince çoban, söylenenlere kanarak sandığı açıp adamı çıkartmış ve kendisi sandığın içine girmiş. Adam da sandığı iyice çiviledikten sonra sürüleri alıp gitmiş. Sabah olunca köylüler gelmiş, sandığı nehre atmışlar.

Aradan bir hafta geçtikten sonra, adamı önünde sürüyle gören köylüler şaşırarak ona bu işin sırrını sormuşlar. O da, “Siz beni atınca birden kanatlı at karşıma çıktı. Hemen ona bindim. O beni derinlere indirdi. Orada birçok mücevherat gördüm. Koyacak yerim olmadığından hepsini alamadım, ancak ceplerimi doldurabildim, onlarla da karaya çıkar çıkmaz bu sürüyü satın aldım.” demiş. Hepsi bu sözlere inanarak, hemen nehrin kenarına koşmuşlar. İçlerinden bir tanesi; “Ben atladığımda siz bana dikkat edersiniz, eğer çok altın varsa elimle işaret ederim, siz de atlarsınız.” demiş. Köylü, nehre elbiseleriyle atladığından ağır gelmiş, boğulma tehlikesi baş gösterince de ellerini çırpıya ve bağırmağa başlamış. Nehirdeki bu adamın halini hayretle izleyen halk onun bu çırpınısını görünce altını bulduğu düşüncesine kapılmış ve genciyle yaşlısıyla, erkeğiyle kadınıyla hepsi birer birer nehre atlamaya başlamışlar, nihayetinde hepsinin akıbeti de ilk atlayan köylü gibi çırpınarak boğulmak olmuş.

Böylece köyde hiç kimse kalmamış. Yalnız kalan kurnaz adam nehirde boğulan halkın tüm mal varlığına sahip olarak ömrünün sonuna kadar rahat bir yaşam sürmüştü.

Değerlendirme

Masalı canlandıran öğrencilere, canlandırdıkları karakterin hangi özelliklerine dikkat ettiklerini ve canlandırma esnasında ne gibi duygular yaşadıklarını sorunuz.

5.3.4. Dördüncü Etkinlik: Yılanın Kuyruğu Nerede?

DERS	: Türkçe
SINIF	: 3
YAKLAŞIK SÜRE	: 15 dakika

ÖĞRENME ALANI	: Konuşma
KAZANIM	: Konuşmasında olayları oluş sırasına göre anlatır.
BECERİLER	: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
ARAÇ, GEREÇ, ORTAM:	: Çalışma kâğıdı

Süreç

Öğrencilerinize aşağıdaki masalı okuyunuz ve öğrencilerinizden olayları oluş sırasına göre anlatmalarını isteyiniz.

Yılan Masalı

Bir varmış, bir yokmuş. Dünyada başı kel olanların derdi çokmuş. Kenardan köşeden, su böreği kıymadan, eğri bıçak kesmeden verin bana payımı. Alayım gideyim hemen, masala başlayayım erkenden.

Ülkelerin birinde bir padişahla komşusu fakir, yaşlı bir kadın varmış.

Yaşlı kadın bir akşam evinde otururken içeri bir yılan girmiş ve yaşlı kadınla konuşmaya başlamış. Yılan demiş ki; “Nine bana padişahın kızını iste yoksa seni sokar, öldürürüm.” Yaşlı kadın korkmuş yilandan “Ben sana nasıl gider padişahın kızını isterim? Sen bir yılanın bense fakir bir kadını.” Yılan ısrar etmiş “hayır, gidip padişahın kızını bana isteyeceksin.” demiş.

Yaşlı kadın ertesi gün korka korka gitmiş padişahın evine, kızını padişahın istemiş. Padişah yaşlı kadınla alay etmiş. “Sen ne hakla benim kızımı istemeye geldin. Şu evimin önündeki koca dağı kaldırırsan ancak o zaman veririm sana kızımı.” demiş.

Yaşlı kadın evine dönmüş kendi kendine söyleniyormuş; “Ben bu dağı nasıl kaldırım? Dağı kaldıramazsam padişah kızını vermez, yılan da beni sokar.” diyormuş. Biraz sonra yılan gelmiş, yaşlı kadın olanları anlatmış yılan. Yılan: “Sen hiç merak etme, ben o dağı kaldırım.” demiş. Yılan iki tüy getirip tüyleri birbirine sürtmüş. O anda kırk işçi gelmiş sabaha kadar dağı parçalayıp padişahın evinin önünden taşımışlar. Padişah sabah uyanıp da dağı evinin önünde göremeyince çok şaşırılmış. Yaşlı kadın yine gitmiş padişahın yanına padişah; “Nine, sözüm söz ama senden bir isteğim daha var.” demiş. “Kızıma kırk kat elbise yapacaksın ama kırk elbiseyi de bir ceviz kabuğunun içine sığdırıp getireceksin. Yoksa sana kızımı vermem.” demiş.

Yaşlı kadın endişeyle evine dönmüş, olanları yılan anlatmış. Yılan, yine getirdiği tüyleri birbirine sürtmüş. Yaşlı kadının ellerine içinde elbiseler olan bir ceviz kabuğu düşüvermiş. Yaşlı kadın koşarak padişaha gitmiş. Padişah, kadının getirdiği ceviz kabuğundaki elbiseleri görünce çok şaşırılmış. Ama padişahın kızı vermeye gönlü olmadığından yaşlı kadından bir iş daha istemiş. Padişah; “Evdе çuvaldar dolusu pirinç, bulgur var. Onları karıştıracağım. Eğer sabaha kadar pirinçlerle mercimeği ayırırsan kızımı sana vereceğim.” demiş. Yaşlı kadın yine

telaşlanmış “Ben bunca işi nasıl yapacağım?” diye düşünürken yılan çıkagelmiş yine. “Sen hiç merak etme nine.” demiş. Tüyleri birbirine sürtmüş yine kırk işçi gelmiş ve pirinçlerle bulguru sabaha kadar ayırıp çuvallamışlar. Padişah uyandığında gözlerine inanamamış. “Peki nine, kızımı sana veriyorum.” demiş.

Kırk gün kırk gecelik bir düğünle padişahın kızı evlenmiş ama henüz evleneceği adamın kim olduğunu bilmiyormuş. O sırada bir yılan süzülüp gelmiş odaya. Padişahın kızı çok korkmuş: “Babam beni bir yılanla vermiş.” diye ağlamaya başlamış. Yılan kızın bu haline üzülmüş ve derisini çıkarıvermiş. Yılan, çok yakışıklı bir delikanlıya dönüşmüş, kıza: “Bundan kimseye bahsetme yoksa sihrim bozulur. Herkes senin bir yılanla evli olduğunu sanmalı.” demiş.

Aradan uzun zaman geçmiş. Padişahın oğlu evlenecek, düğün olacaktı. Kız da kardeşinin düğününe gidecekti. Yılan demiş ki: “Ben düğüne birinci gün beyaz elbiseyle, ikinci gün siyah elbiseyle, üçüncü gün de gri elbiseyle geleceğim. Sakın beni tanıdığını belli etme.” Kız “Tamam, senin dediğin olsun.” demiş. Gerçekten de yılan düğüne birinci gün beyaz, ikinci gün siyah, üçüncü gün de gri elbiseyle gelmiş. Bu sefer de konu komşu kıza: “Gittin de bir yılanla evlendin. Neden bu delikanlı gibi bir yiğide varmadın.” diye çıkışmışlar. Kız en sonunda dayanamamış ve “İşte o delikanlı benim kocam.” demiş ve evlendiği günden beri başından geçenleri anlatmış. Anlatmış anlatmasına da yakışıklı delikanlı birden yılanla dönüşmesin mi? Yılan, yaklaşıp kıza “Padişahın kızı, sen ne yaptın? Benim sihrimi bozdun. Ben artık buralarda kalamam, uzaklara gitmem lazım. Sen de ayakındaki demir çarık eskiyip elindeki demir asa eğilene kadar beni göremezsin.” demiş ve uzaklaşıp gitmiş.

Padişahın kızı kocası gidince günlerce ağlayıp yas tutmuş, hastalanıp yatağa düşmüş. Aylar sonra bakmış kocası gelmiyor babasına gidip: “Baba, bana demir bir asa ve demirden bir çarık yaptır. Ben kocamı aramaya gideceğim.” demiş. Babası kızının isteğini yerine getirmiş ve kız yollara düşmüş. Aylarca dolanıp durmuş kocasını bulmak ümidiyle. Artık Demir Asasının eğilmeye, demir çarığının eskimeye başladığı bir günde yorulup bir taşın üzerine oturmuş. Kafasını kaldırıncaya bir de bakmış kocası olan yılan karşısında duruyor. Yılan: “Padişahın kızı buralara kuşkanadıyla yılan göbeğiyle gelemez, hele insanoğlu hiç gelemez. Sen buralara nasıl geldin? Burası devler ülkesi, ben de devlerin esiriyim.” demiş. O sırada devler gelmiş ve kıza yakalamak istemişler. Yılan, büyük bir göl yapmış, kıza da bu gölün üstünde bir tas yapmış. Devler: “Çok susadık. Şu tası alalım da su içelim diye uzandıkça tas uzaklaşıyor. Bir süre sonra devler su içmekten vazgeçip gitmişler. Yılan da kıza eski haline getirip “Padişahın kızı, seni buralarda bırakamam. Peşime düş de kaçalım.” demiş. Biraz gittikten sonra yine devlere rastlamışlar. Yılan bu sefer de kıza bir salatalık tarlası yapmış. Devlerden biri tarladan bir salatalık koparıp yiyince kızın da parmağı kopmuş. Yılanın yaptığı büyü bozulmuş. Devler, yılanla kıza yakalayıp

mağaralarına götürmüşler. Yılan kıza: “Devler bizi mutlaka yiyecektir. Biz onlara güzel yemekler yapalım. Uyuduklarında da devin boynundaki kolyeyi alıp kaçalım. Ben o kolyeyi takarsam bu sihirden kurtulur, insanoğlu olarak hayatıma devam edebilirim.” demiş.

Bütün gün yılanla kız yemek yapmışlar, akşam olunca da devler yemekleri yiyip güzel bir uykuya dalmışlar. Kızla yılan devlerin uyuduğundan iyice emin olunca devin boynundaki kolyeyi çıkarıp yılanın boynuna takmışlar. Bir anda yılan, yeniden yakışıklı bir delikanlı oluvermiş. O sırada dev uyanmış bir de bakmış kızla delikanlı mağaradan çıkıyor. Dev onların birbirlerini çok sevdiklerini anlayarak onları görmezden gelmiş ve uykusuna devam etmiş.

Padişahın kızıyla delikanlı ülkelerine dönmüş ve mutlu bir hayat sürmüşler.

Değerlendirme

Öğrencilerinizin metindeki olayları oluş sırasına göre anlatıp anlatmadıklarını kontrol ediniz.

5.3.5. Beşinci Etkinlik: Kayıp Kahramanlar

DERS	: Türkçe
SINIF	: 3
YAKLAŞIK SÜRE	: 15 dakika
ÖĞRENME ALANI	: Okuma
KAZANIM	: Metindeki anahtar kelimelerle çalışma yapar.
BECERİLER	: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma
ARAÇ, GEREÇ, ORTAM:	: Çalışma kâğıdı

Süreç

Öğrencilerinizden çalışma kâğıtlarında yer alan masalı okumalarını ardından; masalın kahramanı olan hayvanları bulmacadan bulmalarını isteyiniz.

Adalet

Bir yokmuş, bir varmış. Azdan çoktan sana bir gömlek alayım has ipekten, düğmeleri sahici sedeften, yakası kadife, kolları satenden.

Zamanın birinde uzak bir ormanda bir aslan, bir kurt ve bir tilki arkadaş olmuşlar. Birlikte eğlenip birlikte avlanırlarmış. Bir gün yine ormanda avlanırken bir yaban öküzü bulmuşlar. Getirip bir ağaca bağlamışlar. Sonra da bir koyun ve bir tavşan avlayıp onları da yaban öküzünün yanına getirmişler. Akşam olmuş, yemek vakti gelmiş. Aslan kurda demiş ki; “Haydi sen bize avladıklarımızı adaletli bir şekilde paylaşır.” Kurt da aslana; “Yaban öküzü senin olsun, koyunu ben yiyeyim. Tavşanı da tilkiye verelim.” demiş. Aslan

sinirlenmiş; “Bu nasıl adalet” diyerek bir pençe atmış kurda, kurt ölmüş. Sonra da aslan tilkiye dönerek; “Haydi avladıklarımızı bir de sen paylaşır.” demiş. Tilki de demiş ki; “Şu tavşan kahvaltın olsun, koyum öğle yemeğin, yaban öküzü de akşam yemeğin olsun.” Aslan şaşırarak; “Sen bu adaleti nereden öğrendin?” diye sormuş. Tilki; “Şu, yerde yatan kurttan öğrendim.” demiş.

Değerlendirme

Öğrencilerinizin masalda yer alan hayvan isimlerini bulmacada bulup bulamadıklarına dikkat ediniz.

Bulmaca

T	İ	L	K	İ	K	A
A	S	M	U	Ç	O	L
V	Y	F	R	Z	Y	G
Ş	Ü	R	T	V	U	M
A	S	L	A	N	N	P
N	Ğ	Ö	K	Ü	Z	H

5.3.6. Altıncı Etkinlik: Saklı Cümleler

DERS	: Türkçe
SINIF	: 2-3-4
YAKLAŞIK SÜRE	: 30 dakika
ÖĞRENME ALANI	: Okuma
KAZANIM	: Okuduklarında eksik bırakılan veya konuyla ilgisi olmayan ifadeleri belirler.
BECERİLER	: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, karar verme
ARAÇ, GEREÇ, ORTAM	: Çalışma kâğıtları

Süreç

Öğrencilere “Kim Cesur” masalının yazılı olduğu çalışma kâğıtları dağıtılır ve öğrencilerden metinle ilgisi bulunmayan cümlelerin altlarını çizmeleri istenir.

Kim Cesur

Bir varmış, bir yokmuş. Her yolun sonu, her sonun bir başı varmış. Ateş yanmadan kül olmaz, denizler dalgalanmadan durulmazmış. Masal dinleyenin değil, anlatanınmış.

Bir gün padişah, kendisine baş vezir seçmeyi düşünüyormuş. Fakat hangi veziri tercih edeceğine karar veremiyormuş. “En iyisi ben onları bir deneyeyim;

sonra hangisini vezir seçeceğime karar veririm' demiş. **Sonra karşısına büyük bir köpek çıkmış.**

Padişah koskoca bir kapı yaptırmış ve tüm vezirlerini bu kapının yanına çağırması; "Sizler, hepiniz de çok akıllısınız hem de çok cesursunuz. Merak ediyorum bu kapıyı kim açacak?"

Vezirler kapıya bakmışlar, ne yapacaklarını şaşırılmışlar. **Ülkede kırk gün kırk gece sürecektir şenlikler başlamış.** Çünkü kapı kocamanmış üstelik çok da sağlam görünüyormuş. Birinci vezir, dudaklarını bükmüş; 'Ben bu kapıyı nasıl açarım?' demiş. Diğerleri kapıya biraz yaklaşmış; "Yok yok, bu kapı çok büyük." demiş. Bir diğeri kapıyı yakından incelemiş; "Hayatımda bu kadar büyük kapı görmedim." demiş.

En genç olan saygıyla beklemiş. Şimdi kendisine geldiğinde yavaşça yaklaşmış. Önce kapıyı elleriyle yoklamış, sonra büyüklüğüne bakmış. **Yaşlı kadın, sepetindeki şeftalilerden birini padişaha uzatmış.** En sonunda kapıya tüm gücüyle yüklenmiş. Bir de ne görsün, kapı sonuna kadar açılmış. İşte o zaman kapının zaten açık olduğunu anlaşılmış. Açmak için yalnızca denemek gerekiyormuş.

Sultan bu cesareti gösteren vezire: "Aferin, kapı zaten açıktı. Ama hiç kimse kapıya yaklaşmadı. Hiç kimse bu cesareti göstermedi. Sen ise denedin ve başardın. Seni baş vezir seçiyorum." demiş. Masalımız da burada bitmiş.

Değerlendirme

Öğrencilerinizin masalın içine serpiştirilmiş, masal metniyle ilgisi olmayan cümleleri bulup bulamadıklarını kontrol ediniz.

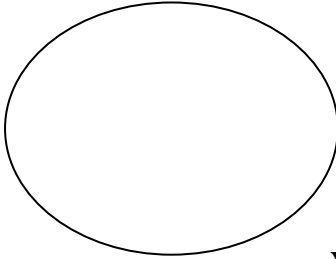
5.3.7. Yedinci Etkinlik: Kişiler ve Varlıklar

DERS	: Türkçe
SINIF	: 3
YAKLAŞIK SÜRE	: 15 dakika
ÖĞRENME ALANI	: Okuma
KAZANIM	: Okuduklarında "hikâye unsurları" nı belirler.
BECERİLER	: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, karar verme
ARAÇ, GEREÇ, ORTAM	: Hikâye haritası

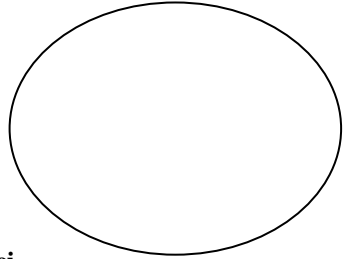
Süreç

Öğrencilerinize "Yalancı Keçi" masalını okuyunuz. Dağıtacağınız çalışma kâğıdındaki boşluklara kişi ve varlık kadrosunu uygun biçimde yerleştirmelerini isteyiniz.

Kişiler

Varlıklar

Yalancı Keçi

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer tellal pireler berber iken, ben babamın beşiğini tıngır mungır salları iken, bağdan üzüm bekler, derede odun yüklerken; âlem uykuda ben pusudayken insanoğlunun başından geçenler dağdan taştan, kurttan kuştan daha çokmuş. Zamanın birinde yıkık dökük, eski bir kulübede yaşayan fakir, yaşlı bir adamla bu adamın üç oğlu varmış.

Fakir olan bu adam, zar zor biriktirdiği parayla evine bir keçi almış. Keçi almış; ama bu keçiye nasıl otlatılacak? Onu düşünmeye başlamış. Çocuklarına: “Her gün bu keçiye biriniz, çayırda çimende yatacaksınız (otlatacaksınız).” demiş.

Büyük oğlan, sabah olunca keçiye almış. Çayırın en yeşil yerlerinde yaymış. Akşam olunca: “Karnın doydun mu ?” diye keçiye sormuş. Keçi: “Çok doydum.” demiş. Eve birlikte gitmişler. Babası: “Oğlum, keçiye iyice doyurdun mu ?” demiş. Oğlu da keçinin doyduğunu söylemiş. Yaşlı adam, bir de keçiye sormuş. Keçi: “Karnım doymadı. Beni akşama kadar taşlıkta yaydı. Acımdan ölüyorum.” demiş. Yaşlı adam, oğluna keçiye otlatamadığı için kızmış. Oğlunu, yalan söylediği için evden kovmuş.

Sabah olunca ortanca oğlu, keçiye almış. Çayırın daha yeşil bir yerine götürmüş. Ağabeyinin düştüğü hataya düşmek istememiş. Akşam olunca ortanca oğlan da keçiye: “Doydun mu?” diye sormuş. Keçi: “Tıka basa doydum. Karnım neredeyse patlayacak. Eve gidelim.” demiş. Eve gelmişler. Babası: “ Oğlum, bu keçinin karnını doyurdun mu?” demiş. Ortanca oğlan: “Evet baba, karnı patlayacak kadar doydum.” demiş. Yaşlı adam: “Keçim keçim güzel keçim, karnın doydun mu?” diye sormuş. Keçi: “Hiç doymadım. Hep çalılıklarda yaydı beni.” demiş. Babası ortanca oğluna da çok kızmış. Keçinin sözlerine inanıp yalan söylediği için ortanca oğlunu da evden kovmuş.

Sabah olmuş. Otlatma sırası küçük oğlana gelmiş. Küçük oğlan, ağabeylerinin düştüğü hatalara düşmemek için daha temkinli davranmış. Keçiye almış ve daha yeşillikli bir yere götürmüş. Akşam olunca küçük oğlan ağabeyleri

gibi keçiye: “Karnın doydu mu?” diye sormuş. Keçi: “Çatlayacak patlayacak kadar doydum, haydi gidelim.” demiş. Eve gittiklerinde babası oğluna: “Oğlum, keçiye doyurdun mu ?” diye sormuş. Çocuk: “Evet baba, keçiye en taze otlarla doyurdum. “demiş. Yaşlı adam, keçiye de sormuş. Keçi: “Karnım hiç doymadı. Hep toprakta otladım.” demiş. Babası, yalancı keçiye inanarak küçük oğlunu da evden kovmuş. Yaşlı adam, çocuklarının hem yalancı olmasına hem de verdiği görevi yerine getirmediklerine çok üzülmüş.

Sabah olunca bu sefer yaşlı adam, keçiye çayırın en yeşil yerlerine götürmüş. Akşam olunca keçiye: “Karnın doydu mu?” demiş. Keçi: “Evet doydum, eve gidelim.” demiş. Eve geldiklerinde keçi murıldanmaya başlamış. Yaşlı adam, ne diyor diye kulak verdiğiğinde: “Karnım hiç doymadı. Hep çakıl taşlarında, kötü yerlerde otladım. Acımdan öliyorum.” demiş. Yaşlı adam keçinin söylediklerini duyunca: “Vay, yalancı keçi seni vay!” deyip oğullarını boşu boşuna evden kovduğunu anlamış. Bu üzüntü ile bıçağını çıkarıp keçiye kesmiş. Yaşlı adam, pişmanlık duyguları ile evinde oturadursun, biz gelelim oğullarına.

Büyük oğlan az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Bir marangozun yanına varmış. Yıllarca bu marangozun yanında çalışmış. Artık işinin ustası olmuş. Büyük oğlan, bir gün ustasına, memlekete dönmeyi, çok özlediği yaşlı babasının yanına gitmek istediğini söylemiş. Usta: “Sana dürüst çalışmandan dolayı bir hediye vereceğim.” demiş. Büyük oğlana küçük bir masa hediye etmiş. Ustası: ”Bu masaya, açıl masam açıl deyince masanın üstü türlü türlü yemeklerle dolar.” demiş.

Büyük oğlan hediyesini almış. Yola koyulmuş. Bir hana gelmiş. Geceyi orada geçirmiş. Handakilere masasının marifetini göstermiş. Bu sırada uyamak olan hancı da masanın hünerini görmüş. Gece olmuş. Hancı, büyük oğlan uyurken sihirli masayı almış ve yerine aynısından başka bir masa koymuş. Sabah olmuş. Büyük oğlan, masasının değiştirildiğinin farkına varmadan evinin yolunu tutmuş. Babası oğlunu sevinçle karşılamış. Fakat oğlu babasının çok yaşlandığını görmüş. Büyük oğlan bu duruma çok üzülmüş. Oğlu, babasına hediyesinin marifetini göstermek istemiş. Babasına: ”Babacığım, bütün komşuları çağır. Gelsin yemek yesinler. Masamın hünerini görsünler.” demiş.

Bütün komşular gelmiş. Oğlan: “Açıl masam açıl.” demiş. Fakat masada hiçbir değişiklik olmamış. Komşuları ise buna çok güllüp oğlanla alay etmişler. Babası da üzüntüsünden kahrolmuş.

Ortanca oğlu da evden kovulduktan sonra gidip bir değirmende çalışmaya başlamış. Yıllarca çalıştıktan sonra bir gün o da ustasına, artık ayrılıp babasının yanına gitmek istediğini söylemiş. Ustası da çalışmalarından çok memnun olduğu için ona bir eşek hediye etmiş. Ustanın verdiği eşeğin bir özelliği varmış. Ustası: “Bu eşeğin önüne bir havlu ser, sana altın versin.” diye tembih etmiş.

Ortanca oğlan da ağabeyinin kaldığı hana gelmiş. Hancı, yatak parası ile yemek parasını peşin istemiş. Oğlan, parayı getirmek için ahıra gitmiş. Bu durum hancıyı şüphelendirmiş. Hancı, ortanca oğlanı takip etmiş. Eşeğin önündeki havluya dökülen altınları hayretle izlemiş. Bunu gören hancı, eşeği değiştirmeye karar vermiş. Ortanca oğlan uyuyunca eşeği değiştirmiş. Ortanca oğlan, eşeğin değiştirildiğini anlamadan evin yolunu tutmuş. Eve gelen oğlan, köyünü ve babasını görünce çok sevinmiş. Fakat babasının çok yaşlandığını görmüş. Babasına artık hiç para sıkıntısı çekmeyeceğini söylemiş. Eşeğin önüne bir havlu sermiş. Fakat eşekte bir şey görülmemiş. Babası oğullarının bu davranışlarına çok üzülmüş.

Şimdi gelelim küçük oğlana. Ağabeylerinin başına gelenleri öğrenen küçük oğlan da çalıştığı işten ayrılarak babasının yanına gitmek istemiş. Ustası buna da diğer ustaların yaptığı gibi bir hediye vermiş. Bu hediyenin de bir hüneri varmış. Ustası: “Al şu tokmağı sana sataşan olursa, vur tokmağım vur deyince tokmak vurmaya başlar.” diye tembih etmiş.

Küçük oğlan, tokmağı bir torbaya koyarak yola çıkmış. Ağabeylerinin konakladığı hana gelmiş. Hancının gözü önünde bir müşteriye sataşarak, “vur tokmağım vur,” deyip tokmağının hünerini göstermiş. Tokmağı çok beğenen hancı gece gizlice oğlanın odasına girmiş. Küçük oğlan ağabeylerine göre daha uyanıklmış. Hancı, tokmağı tam götüreceği sırada uyur numarası yapan oğlan “vur tokmağım vur” deyince tokmak hancının kafasına inip kalkmaya başlamış. Hancı oğlana: “Durdur şunu!” diye yalvarmış.

Küçük oğlan: “Ağabeylerimin sihirli masası ile eşeğini vermezsen durdurmam.” deyince “Durdur, vereceğim.” demiş. Eşeği ve masayı alan küçük oğlan neşe içinde eve dönmüş. Babasını ve ağabeylerini görünce çok sevinmiş. O da ağabeyleri gibi babasının çok yaşlandığını görmüş. Masayı ve eşeği ise ağabeylerine geri vermiş. Küçük oğlan: “Babacığım, komşuları çağır gelsinler.” demiş. Komşular gelince ilk önce büyük oğlan masasının marifetini göstermiş. Herkes yiyip içip çok memnun olmuş. Ortanca oğlan ise eşeğinin önüne bir havlu tutmuş. Havluya dökülen altınları ihtiyacı olan komşularına vermiş. Tam bu sırada eve bir hırsız girdiğini gören küçük oğlan: “Vur tokmağım, vur!” diyerek tokmağının hünerini gösterip hırsızı kovmuş.

Oğullarının hünerlerine çok sevinen baba, oğulları ile mutlu bir hayat sürmüştür. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine. Gökten üç elma düşmüş biri bana, biri dinleyenlere, diğeri de dünyadaki bütün iyi insanlara olsun.

Değerlendirme

Öğrencilerinizin masala ait kişi ve varlık kadrosunu doğru şekilde tasnif edip etmediklerini kontrol ediniz.

5.3.8. Sekizinci Etkinlik: Fikir Bizden Masal Sizden

DERS : Türkçe

SINIF : 2-3-4

YAKLAŞIK SÜRE : 15-20 dakika

ÖĞRENME ALANI : Yazma

KAZANIM : Yazılarında ana fikre yer verir

BECERİLER : Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, karar verme. Yaratıcı düşünme, problem çözme.

ARAÇ, GEREÇ, ORTAM : Çalışma kâğıtları veya tahta

Süreç

Öğretmen, aşağıdaki masalın yazılı olduğu çalışma kâğıtlarını öğrencilere dağıtır ve öğrencilerden metni sessiz okumalarını ister. Ardından öğretmen, öğrencileri metnin ana fikrini bulmaları için yönlendirir. Metnin ana fikri belirlendikten sonra aynı ana fikirle öğrencilerden kendilerinin bir masal yazması istenir.

Metin ana fikri: Elimizdekilerle mutlu olmalıyız.

Salyangoz ve Evi

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; yediler yemiş, sevgiyle biter her iş. Parasız yemiş olmaz, sökülür sonra diş.

Bir ormanda salyangoz ve arkadaşları yaşarmış. Salyangoz, evini sırtında taşıdığı için hiç mutlu değilmiş. Diğer arkadaşları gibi rahatça dolaşmak istiyormuş. Bir gün ormanda gezinirken bir kelebek görmüş, bu kelebeğin kanatları rengârenk ve değişik şekillerdeymiş. Bunu durum salyangozun çok hoşuna gitmiş, kendi evinin de böyle rengârenk olmasını istemiş. Derken arkadaşları salyangoza demişler ki; “Seni ressam turtula götürelim, evini rengârenk boyasın.” Salyangoz bu teklifi kabul etmiş. Arkadaşlarıyla birlikte turtulün evine gitmişler ve kaptıyı vurmuşlar. Turtul çıkmış: “Kim o?” demiş.

Salyangoz ve arkadaşları “Biziz” demişler. Salyangoz demiş ki; “Turtul kardeş benim evimi, sırtımı da kelebek gibi rengârenk yapabilir misin?” Turtul “Evet.” demiş ve hemen boyalarını, fırçalarını almış; salyangozun sırtını boyamaya başlamış. Turtulün işi bittikten sonra salyangozun sırtı çok güzel olmuş ama yine de salyangoz evini sırtında taşımaktan hoşlanmıyormuş.

Evine dönerken birden hava kararmış, şimşekler çakmaya başlamış ve yağmur tüm hızıyla yağmaya başlamış. Diğer arkadaşları uğur böceği ve kelebek saklanacak yerleri olmadığı için sırlıklam olmuşlar ama salyangoz kafasını, bacıklarını, elini kabuğun içine çekerek ıslanmaktan kurtulmuş. Yağmur bittikten sonra salyangozun bütün boyaları gitmiş ama arkadaşları gibi sırlıklam olup

hastalanmaktan kurtulmuş. Salyangoz, bu olaydan sonra önceki düşüncelerinden dolayı çok pişman olmuş ve evini sırtında taşımaktan hep memnun olmuş.

Değerlendirme

1. Öğrenciler metnin ana fikrini belirleyebiliyor mu?
2. Aynı ana fikre bağlı kalıp yeni bir masal metni oluşturabiliyor mu?
3. Öğrenciler bir edebî tür olarak masalın özelliklerini biliyor mu?

5.3.9. Dokuzuncu Etkinlik: Canım Kardeşim

DERS	: Türkçe
SINIF	: 2-3
YAKLAŞIK SÜRE	: 15-20 dakika
ÖĞRENME ALANI	: Yazma
KAZANIM	: Yazılarında karşılaştırmalar yapar. Duygu, düşünce ve hayallerini anlatan yazılar yazar.
BECERİLER	: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, karar verme. Yaratıcı düşünme, problem çözme.
ARAÇ, GEREÇ, ORTAM	: Çalışma kâğıtları

Süreç

Öğrencilerinize *Tatlı Dil* ve *Peri Kızı* masallarını okuyunuz. Öğrencilerinizden *Tatlı Dil* masalının kahramanı Ahmet ile *Peri Kızı* masalının kahramanı *Peri Kızı'nın* üvey anneleri ile geçinemeyen iki kardeş olduklarını hayal etmelerini isteyiniz. Kahramanların karakter özellikleri aynı kalmak koşuluyla öğrencilerinizden masalın doğasına uygun yeni bir olay akışı oluşturmalarını sağlayınız.

Tatlı Dil

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde develer tellal iken pireler berber iken ben ninemin beşiğini tıngır mungır salları iken uzak diyarların birinde hayvanlarla konuşabilen Ahmet adında bir çocuk yaşarmış. Ahmet, anne ve babasıyla mutlu bir hayat süren sağlıklı bir çocukmuş.

Ne yazık ki Ahmet'in bu mutluluğu çok sürmüştü, annesi o daha küçücük bir çocukken vefat etmişti. Babası da Ahmet'e tek başına bakamadığı için ikinci kez evlenmek zorunda kalmış. Bu evlilikten Ali adında bir kardeşi dünyaya gelmişti. Ali, Ahmet'e pek de benzemeyen çelimsiz bir çocukmuş. Ali'nin annesi bu durumdan çok rahatsızmış. Ahmet'in kendi oğlundan daha gülbüz olduğunu gördükçe Ahmet'i kıskanmış ve bu yüzden Ahmet'e iyi davranmazmış. Ahmet'in

bu zor günlerinde dertleşeceği tek arkadaşı, babasına tarla işlerinde yardım eden Kara Öküz'müş.

Günlerden bir gün üvey annesi Ahmet'i bahçedeki kuyuya atmış. Amacı aç susuz bırakarak ona eziyet etmekmiş. Ama üvey annenin beklediği olmamış. Ahmet'in arkadaşı Kara Öküz, ineklerden aldığı sütle kuyudaki Ahmet'in karnını doyurmuş. Üvey annesi Ahmet'i kuyudan çıkardığında onu zayıflamış ve yorgun bir hâlde bulacağını sanıyormuş. Fakat Ahmet süt içtiğinden daha da güzelleşmiş. Bu durumu kuyunun sırrına bağlayan kadın, oğlu Ali'yi de güzelleşsin diye kuyuya atmış, fakat sonuç aynı olmamış. Kuyudaki Ahmet'e yardım edenin Kara Öküz olduğunu anlayınca öküzü öldürmek için bir düzen kurmuş.

Kadın bir gün yufka ekmek yapıp yatağının altına koymuş. Kocası eve geldiğinde kadın yatağa uzanır, sağa sola dönermiş. Bu sırada kırılan ekmeklerden çıkan sesin nereden geldiğini soran kocasına, "Nereden gelecek, bu sesler kırılan kemiklerimin sesi!" dermiş. Bunun de sebebinin Kara Öküz'ün uğursuzluğu olduğunu ima eder, öküzün kesilmesini önermiş. Sonunda karısının ısrarlarına dayanamayan adam, öküzü kesmeye karar vermiş.

Ahmet bu duruma çok üzülmüş. Öküz'ün yanına gitmiş ve "Seni kesecekler, ben sensiz ne yaparım" demiş. Öküz de ona: "Üzülme, beni kesemezler. Şimdi sana söyleyeceklerimi yap ve buralardan gitmeye hazır ol." diyerek Ahmet'ten dört ayağının altına küll bırakmasını istemiş. Ahmet öküzün dediklerini yapmış. Bu sırada üvey annesi ve babası öküzü kesmek için hazırlanıyorlarmış. Tam öküzü kesecekleri sırada öküz ayaklarını yere vurmaya başlamış. Etrafı büyük bir toz bulutu kaplamış. Ahmet'le öküz de babası ve üvey annesi görmeden oradan kaçmışlar.

Az gitmişler uz gitmişler dere tepe düz gitmişler. Evden epeyce uzaklaştıktan sonra bir tarlada durmuşlar. Öküz, Ahmet'e, onu ömrünün sonuna kadar koruyacağına söz vermiş. Tam rahata kavuştuklarını düşündükleri sırada karşılarına üç ayı çıkmış. Bu aylardan büyük olanı Ahmet'le öküzü yemek için onlara saldırmış. Öküz, Ahmet'e dönerek "Korkma, bunu yenmek kolay olacak." demiş. Öküz ve ayı kavgaya tutuşmuşlar ve öküz ayıyı yenmiş. Bir hafta sonra ortanca ayı saldırmak için harekete geçmiş. Öküz yine Ahmet'e dönerek "Ahmet'im kork ama çok korkma; biraz zor olsa da yenebilirim." demiş. Öküz ve ortanca ayı çetin bir kavgaya tutuşmuşlar, zor da olsa öküz ortanca ayıyı da yenmiş. Aradan bir hafta geçtikten sonra bu sefer küçük ayı harekete geçmiş. Öküz bu kez Ahmet'e dönerek "Bu kez kork Ahmet'im, işimiz çok zor çünkü karşıdaki ayı genç ve çevik." demiş. Öküz bu seferki kavgayı kaybedeceğini bildiği için kavgaya tutuşmadan önce genç ayıya dönerek; "Seninle bir anlaşma yapalım, ben Ahmet'e ömrünün sonuna kadar bakacağıma söz verdim. Eğer ben kaybedersem ona ömrünün sonuna kadar bakar mısın?" demiş. Genç ayı kavgayı

kazanması hâlinde Ahmet'e bakacağına dair öküze söz vermiş. Kavga başlayınca çok geçmeden öküz yenilmiş.

Genç ayı öküze verdiği sözü tutmuş ve Ahmet'e bakmak için onu alıp evine götürmüş. Ahmet'e "Ömrünün sonuna kadar burada istediğin gibi yaşa yalnız sakın şuradaki odanın kapısını açıp içeri girme." demiş. Ahmet odaya girmeyeceğine söz vermiş vermesine, fakat bir gün merakına yenilip ayı yokken kapıyı açmış ve odaya girmiş. Odada iki tane çeşme varmış; çeşmenin birinden altın, birinden de gümüş akıyormuş. Altın akan çeşmeye parmağını tutunca bir de bakmış ki parmağı altın olmuş. Gümüş akan çeşmeye parmağını tutunca da parmağı gümüş olmuş. Tam bu sırada kapının sesini duyunca korkuya kapılmış. Gelen, genç ayıymış. Ahmet, korkuyla evden kaçmış.

Ahmet, uzun bir kaçışan sonra bir ninenin evine sığınmak istemiş. Fakat nine kendisinin çok yoksul olduğunu, ona bakamayacağını söylemiş. Ahmet nineye çok yalvarmış: "Senin her işini yaparım, tarlanı sürerim, hayvanlarına bakarım, odunlarını kırarım." demiş. Nine bu ısrarlara dayanamamış ve Ahmet'i eve almış. Bu sıra da köyün ağası kızlarını evlendirmek için hazırlık yapıyormuş. İlk iki kızını evlendirmiş fakat küçük kıızı evlenmek için kimseyi beğenmiyormuş. Küçük kız bütün köyü dolaşmış ve sonunda yaşlı ninenin yanındaki Ahmet'i kendisine eş olarak seçmiş. Ağa aslında kızının böyle yoksul birisiyle evlenmesini istemiyormuş ama kızını kırmamak için durumu kabullenmiş. Ağa, evlenen ilk iki kıızı için köşkler yaptırmış. Küçük kıızı ve kocası Ahmet içinse küçük bir kulübe yaptırmış sadece.

Günler böyle geçip giderken ağa bir süre sonra kör olmuş. Gözlerinin görebilmesi için köyün dışında bulunan güçlü bir kurdun sütü gerekiyormuş. Ağanın bütün adamları ve ilk iki damadı bu kurdun sütünü alabilmek için çok çabalamışlar. Ne var ki hiç kimse hayvana yaklaşmamış. Ahmet ağaya kendisine köşk yaptırmadığı için kırgın da olsa, karısının ısrarına dayanamayarak kurdun sütünü almak için yola çıkmış. Az gitmiş uz gitmiş, güçlü bir kurdun yaşadığı ormana varmış. Kurda başından geçenleri anlatıp onu süt vermeye ikna etmiş. Kurdun verdiği sütü getirip ağaya içirmiş. Ağanın gözleri yeniden görmeye başlamış. Ağa zamanında Ahmet'i fakir olduğu için hor gördüğüne pişman olmuş.

Böylece damadının kıymetini geç de olsa anlayıp onlara da bir köşk yaptırmış. Ahmet ve eşi köşte birlikte ömürlerinin sonuna kadar mutlu yaşamışlar. Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

Perikızı

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde; odun yanar soba içinde, yemek pişer ocak içinde. Kader bizi darı gibi bir çorağa saçmış gider, hayat denen dar kapıyı ardına kadar açmış gider.

Uzak memleketlerin birinde bir delikanlı yaşarmış. Bu delikanlı sürekli bir yoldan geçermiş. Bu yoldan geçerken bir kadının tasla süt döktüğünü görmüş. Bir gün bunun sebebini kadına sormuş. Kadın demiş ki: “Bu süt değil, kızımın elinin kiridir.” Delikanlı şaşarmış. Demiş ki: “Teyze, böyle bembeyaz kir olur mu?” Kadın da: “Benim kızımın kiri böyledir.” demiş. Çocuk anasının yanına koşmuş. Olanları anlatmış. Anası demiş ki: “Oğlum hiç beyaz kir olur mu?” Neyse çocuk anasını razı etmiş. Kızı istemeye gitmişler. Kadın ise bir şart koşmuş: “Düğünden önce kızı görmeyeceksin.” demiş. Bu şartı kabul etmişler.

Aradan zaman geçmiş. Düğün günü gelince kadın, kızı olmadığı için hamurdan bir kız yapmış. Arabaya binmişler. Giderken göl kenarında kadın kapıyı açıp kızı göle atmış. Ardından da ağıt tutturmuş. Delikanlı hemen yardım çağırılmış. Göle ağ atmışlar. Gölde de üç tane peri kızı yaşarmış. Bunlar büyük, ortanca ve küçük kardeşlermiş. Demişler ki: “Acaba bu dünya üzerinde ne var?” O anda küçük kız ağa yapışmış ve su yüzeyine çıkmış. Bunu gören kadın: “İşte, benim kızım budur.” demiş ve sarılmış kıza. Peri kızı şaşarmış. Sonra delikanlı kızı alıp eve götürmüş ve evlenmişler. Delikanlı kıza “köylü kızı” deyip onunla alay ediyormuş. Kız buna alınmış. Delikanlıyla konuşmamaya karar vermiş. Delikanlı kıza demiş ki: “Ya konuş ya da seni hapsederim.” Kız, aldırmamış. Ve hapsedilmiş.

Evin işleri delikanlının en büyük ablasına kalmış. Büyük abla evi temizlerken peri kızının “Yağım gel, tavam gel, tüpüm gel.” dedikten sonra elini tavanın içine soktuğunu görmüş. Böylece balık pişmiş. Sonra büyük abla da bunu yapmaya çalışmış; ama elini kızgın yağın içine koyunca eli yanmış. Sonra evin işlerini ortanca abla üstlenmiş. O da peri kızını kuyudan saçıyla su çekerken görmüş. “Bunu ben de yaparım.” demiş. Saçını kuyuya sarkıtırken yuvarlanmış ve boğulmuş. İşler şimdi de küçük ablanın başına kalmış. Bir gün bakmış ki peri kızı “Fırınım gel, hamurum gel.” deyip ekmek yapıyormuş. Demiş ki “Ben de bunu yaparım.” Kızgın fırına girip ölmüş. Delikanlı peri kızına gelmiş ve ablalarının hesabını sormuş. Kız bir türlü konuşmuyormuş. Delikanlı daha sonra çarşıya innmiş. Peri kızı bu arada demiş ki “Yağ tenekem gel, bal tenekem gel. Çarşıya gidin ve dolup gelin.” Bunlar yola düşmüşler. Delikanlı bunları görmüş ve takip etmiş. Bunlar dolup eve giderken bal tenekesi yağ tenekesine çarpmış. Yağ tenekesi, bal tenekesini peri kızına şikâyet etmiş. Peri kızı tam bal tenekesi ile konuşurken bal tenekesi demiş ki: “Ay baban, güneş annen, yıldız kardeşlerin için beni bağışla.” Peri kızı da onu bağışlamış. Delikanlı bunları görünce içeri girmiş. “Ay baban, güneş annen, yıldız kardeşlerin için bana kim olduğunu söyle.” demiş. Peri kızı her şeyi anlatmış. Bunlar kırk gün kırk gece düğün yapıp tekrar evlenmişler. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine.

Değerlendirme

Öğrencilerinizin oluşturdukları yeni masal metinlerinde kahramanların özelliklerine ve masala ait kavramlara nasıl yer verdiklerine dikkat ediniz. Masalın olağanüstü özelliklerinin yanı sıra öğrencilerinizin yaratıcı düşünme becerilerini dikkate alınız.

5.3.10. Onuncu Etkinlik: Dev Olsaydım...

DERS	: Türkçe
SINIF	: 2-3-4
YAKLAŞIK SÜRE	: 30 dakika
ÖĞRENME ALANI	: Yazma
KAZANIM	: Kendisine ilginç ve çekici gelen karakter, olay, yer ile ilgili görüş ve düşüncelerini yazar.
BECERİLER	: Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanma, karar verme, yaratıcı düşünme

Süreç

Öğrencilerinize “Tilkiden Korkan Ali” masalını okuyunuz. Ali’nin arkadaşlık ettiği devlerin kişilik özellikleri ile ilgili öğrencilerinizle sohbet ediniz. Ardından öğrencilerinizden kendilerini devin yerine koyarak masalı yeniden oluşturmalarını isteyiniz.

Tilkiden Korkan Ali

Bir varmış bir yokmuş. Armut kavakta, menekşe söğütte bitermiş. Ayı kuyruğunu sallar; kurtlarla kuzular kucaklaşır, öpüşürlermiş. Pirenin her bir ayağında doksan dokuz batmanlık nal, masal yapmak için gökyüzüne sıçrarlarmış.

Buralardan çok uzakta bir nine ve bir de ninenin haylaz oğlu yaşarmış. Oğlunun adı da “Tilkiden Korkan Ali”ymiş. Bir gün Ali demiş ki: “Anne, ben artık uzak diyarlara gidip bir iş bulmak istiyorum. Yalnız bir şartım var. Bana biraz un, bir kaç da yumurta verir misin?” Annesi de onu kırmamış. Torbasına biraz un ve birkaç yumurta koymuş.

Ali yola çıkmış giderken bir ormanlıktan geçiyormuş. Bakmış ki orada iki dev kavga ediyor. “Niçin kavga ediyorsunuz?” diye sormuş. Demişler ki: “Bizim dededen kalma bir çizmemiz var. O çizme için kavga ediyoruz.” Tilkiden Korkan Ali demiş ki: “Bu çizmeleri bana verin, kavgadan vazgeçin.” Devler, düşünmüşler; çizmeleri Ali’ye vermeye karar vermişler. Ali, çizmeyi aldıktan, kavga durduktan sonra demiş ki: “Bir bahis yapalım. Kim taştan su çıkarırsa bahsi o kazanacak, üçümüzün lideri olacak.” Devler, taşı alıp sıkışlar, un etmişler ama taşın suyunu çıkaramamışlar. Ali, torbasındaki yumurtalardan

birini gizlice çıkarmış, sıkmış. Devler, Ali'nin taşın suyunu çıkardığını zannetmişler. Ali, böylelikle devlerin lideri olmuş.

Ali ve devler birkaç gün beraber yaşamışlar. Devlerin odunu bitmiş. Ormana oduna gitmişler. Devler, koca bir kamyonun taşıyamayacağı yükü taşıyorlarmış. Bir de baltaları varmış. Demişler ki: "Ali, bu baltayı sen taşı." O da baltayı hafif zannetmiş. Omzuna almaya çalışmış. Ama balta öylesine ağırmış ki Ali, hemen bunun da bir yolunu düşünmüş. Devlere demiş ki; "Baltanızı alıyorsanız alın, almıyorsanız yıldızlara atıyorum. Bir daha alamazsınız." Devler, korkudan baltayı almışlar. Yola devam etmişler. Bir süre sonra bir suyun başına gelmişler, devler yorulmuş. Devler birbirlerine demişler ki: "Biz bu adamdan kurtulamayız, bu adam bizi mahvedecek. Gece uyuyunca bunu öldürelim." Ali de konuşulanları duymuş. Gece olunca yatağının içine toprak damlı evlerin damlarındaki toprak akmasını diye kullanılan silindir şeklindeki taş loğu yatağının içine koymuş. Kendisi de bir kenara saklanıp izlemeye başlamış. Devler gelmiş. Değirmen taşıyla yatağı ezmişler, ezmişler. Taşı un haline getirmişler. Öldü diye gitmişler. Onlar gidince Ali kalkmış. Yatağını temizlemiş yine yatmış. Sabahleyin devleri çağırmış onlara kızmış; "Bu gece hiç uyuyamadım. Yatağınızda pire var. Pireler beni sabaha kadar ısırtdı." Devler demiş ki: "Allah! Biz değirmen taşıyla bu adamı ezdik. Pire kadar zarar vermişiz bu adama" Sonunda devler bir teklifte bulunmuş Ali'ye; "Ali, sen memleketine dönmek ister misin?" Ali: "Dönerim ama bir şartım var. Bir deve yükü altın verirseniz dönerim." demiş. Devler kabul etmişler bu şartı.

Eve gelince annesi Ali'ye; "Tilkiden korkan yavrum! Nereden geliyorsun, bu güne kadar neredeydin?" Ali ve devler eve girip oturmuş. Ama develerin öyle kuvvetli nefesi varmış ki Ali'nin annesi tavana fırlamış. Devler sormuş; "Ali, annen ne yapıyor?" Ali demiş ki; "Dedemin eski kılıcını arıyor. Sizi kesecek." Bunu duyan devler hemen Ali'nin köyünden kaçmışlar bir daha da köye hiç uğramamışlar.

Değerlendirme

Öğrencilerinizin masaldaki olaylara devlerin bakış açısıyla bakıp bakmadıklarını kontrol ediniz. Öğrencilerinize olaylara başka birinin bakış açısından baktıklarında neler hissettiklerini sorunuz.

ALTINCI BÖLÜM SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1.Sonuç

Masalların toplumların duygu, düşünce ve hayal dünyasını yansıtan metinler olduğu bilinmektedir. Ülkemizde Boratav'la birlikte başlayan masal çalışmaları günümüzde de artarak sürmektedir (Şimşek, 2001). Masal derleme çalışmalarının artmasında ve yayılarak çoğalmasında ulus bilincini pekiştirme çabalarının önemli bir yeri vardır. Bununla birlikte, ülkemizdeki masal çalışmalarının genellikle masalların belli bölgelerden derlenmesi, tasnif edilmesi ve kataloglanması ile sınırlı kaldığı gözlenmektedir. Oysa bu masallardan ders materyali olarak ya da ders dışı etkinliklerde okuma metinleri olarak daha fazla yararlanma olanakları araştırılabilir.

Dolayısıyla, masallar, disiplinler arası bir bakış açısıyla yalnızca halkbilimi ve halk edebiyatının araştırma konuları olmaktan başka, Türkçe eğitimi araştırmalarının da konusu olabilir. Bu amaçla Doğu Anadolu Bölgesi'nden derlenmiş masallar, 7-9 yaş çocuklarının dil gelişimlerine katkı sunacak şekilde uyarlanmamıştır. Çalışma kapsamında Doğu Anadolu Bölgesi'nden derlenen 20 masal,7-9 yaş çocuklarının dil gelişimlerini desteklemek amacıyla bu masalların biçim ve içerik düzenlemesi yapılarak çocuk edebiyatı ürünü olarak Türkçe derslerinde yararlanılabilir duruma getirilmiştir.

Bu süreçte, masal başlıkları çocukların dikkatlerini çekecek biçimde değiştirilmiş ve masallar, yeni tekerlemeler eklenerek zenginleştirilmiştir. Seçilen masal metinlerinin tamamı rivayet birleşik zamanla çekimlenmiş ve metinler metinsellik ölçütleri doğrultusunda gözden geçirilmiştir. İletinin zayıf olduğu masalarda ileti belirginleştirilerek kolay fark edilir duruma getirilmiş; iletinin yanlış olduğu durumlarda ise iletiler değiştirilmiştir. Masal kahramanlarının olumsuz örnek teşkil edebilecek özellikleri çıkarılmış; olumlu yönleri ön planda tutulmuştur. Derlendiği bölgeye has ağız özellikleri barındıran masallar, ölçünlü Türkçe ile yazılmıştır. Uyarlanan masalarla ilgili Türkçe eğitiminin kazanımları doğrultusunda iki dinleme, iki konuşma, üç okuma, üç de yazma etkinliği oluşturulmuştur.

6.2.Öneriler

1. Yalnız Doğu Anadolu Bölgesi'nden derlenen masallar değil; ülkemizin tüm bölgelerinden derlenen masallar, ölçünlü Türkçeyle yeniden düzenlenerek çocukların dil düzeylerine uygun hâle getirilebilir.
2. Yalnız masal metinleri değil, sözlü gelenekten doğmuş efsane, destan, halk hikâyesi gibi türler de benzer çalışmalarla çocuklar için uyarlanabilir.

3. Bu metinler okullarda kullanılan ders kitapları için örnek metin teşkil edebilir. Serbest okuma parçası ya da ders dışı etkinliklere de konu olabilir.
4. Masalların uyarlanması yalnız 7-9 yaş çocukları için değil, başta okul öncesi olmak üzere her yaştaki genç ve çocuklar için yapılabilir.
5. Bu çalışma kapsamında incelenen 20 masalın, çocukların ilgi ve istekleri doğrultusunda parodileri hazırlanabilir veya çocuklara hazırlatılabilir.
6. Çalışma sonucunda uyarlanan masallar, 7-9 yaş çocuklarının dört temel dil becerilerini (dinleme, konuşma, okuma, yazma) geliştirmek ve onlara dil bilgisi konularını sezdirmek amacıyla etkili ve verimli birer materyal olarak kullanılabilir.

KAYNAKÇA

- Acarlar, F. (2006). “Down Sendromlu Çocuklar ve Yetişkinlerde Dil Gelişimi”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 7 (1), s. 1–13.
- Acıpayamlı, Orhan (1978). *Halkbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ahmet Vefik Paşa (1877). *Lehçe-i Osmanî*. C.2.
- Aksan, Doğan (2007). *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, C.1, s. 65, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aksan, Doğan. (1998) *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Akyol, Hayati (2006). *Türkçe İlk Okuma Yazma Öğretimi*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Akyol, Hayati. (Editör). (2012). *İlköğretim Türkçe 2 Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı 1. Kitap*. Üçüncü Baskı. Ankara: Devlet Kitaplar.
- Akyol, Hayati. (Editör). (2012). *İlköğretim Türkçe 2 Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı 2. Kitap*. Üçüncü Baskı. Ankara: Devlet Kitapları.
- Akyol, Hayati. (Editör). (2012). *İlköğretim Türkçe 3 Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı 1. Kitap*. Üçüncü Baskı. Ankara: Devlet Kitapları.
- Akyol, Hayati. (Editör). (2012). *İlköğretim Türkçe 3 Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı 2. Kitap*. Üçüncü Baskı. Ankara: Devlet Kitapları.
- Akyol, Hayati. (Editör). (2012). *İlköğretim Türkçe 4 Ders Kitabı*. Üçüncü Baskı. Ankara: Devlet Kitapları.
- Alptekin, Ali Berat (2002). *Taşeli Masalları*. Ankara.
- Alptekin, Ali Berat (2003). *Kazak Masallarından Seçmeler*. Ankara.
- Artun, Erman. (2004). *Türk Halk Edebiyatına Giriş*, İstanbul: Kitabevi.
- Aydın, Betül (2005). *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, İstanbul: Atlas Yayın ve Dağıtım.
- Baraz, Turhan (1987). *Çocuk ve Kitap*. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Ders Kitapları. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Boratav, Pertev Naili (1958). *Zaman Zaman İçinde*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Boratav, Pertev Naili (1969). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Boratav, Pertev Naili (1982). *Folklor ve Edebiyat 2*, İstanbul: Adam Yayıncılık.
- Büyüköztürk Şener vd. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Corey, G. (1991). *Theory and Practice of Counseling and Psychotherapy*, California: Brooks/Cole Publishing Company.
- Cüceloğlu, Doğan. (1991). *İnsan ve Davranışı*, İstanbul: Remzi Kitabevi.

- Çevirme, Hülya (2004). “Masal ve Efsanelerde Halk Eğitimi”, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (7).
- Çıblak, Nilgün. (2005). “Vladimir Propp’un Masal Çözümleme Metodu”, *Türk Dili*, (638).
- Çubukçu, Z. ve Gültekin, M. (2006). “İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler”, *Bilig*, (37), 155–174.
- Dağabakan, F. ve Dağabakan, D. (2007). “Dil ve Çocukta Dil Gelişim Kuramları”, *Milli Eğitim Dergisi*, (174), 155–161.
- Demiray, Kemal. (1977). *Açıklamalı Çocuk Edebiyatı Antolojisi*, İstanbul: İnkılâp ve Aka Basımevi.
- Demirel, Özcan. (2005). *Eğitim Sözlüğü*. Ankara: PegemA Yayınları.
- Devellioğlu, Ferit (1962). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat*. Ankara.
- Dilidüzgün, Selahattin (1996). *Çağdaş Çocuk Yazını*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Dönmez, N. B. ve Arı, M. (1987). “12-30 Aylık Türk Çocuklarında Dilin Kazanılması.” *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi*. (2), 36-45.
- Elçin, Şükrü. (1981). *Halk Edebiyatına Giriş*, Ankara: Emel Matbaacılık.
- Er, N. (2007). *İlköğretim Türkçe Dersi Öğretim Programıyla Kılavuzunun ve Öğrenci Çalışma Kitabının (Türkçe 5) Dilbilimsel Açından Değerlendirilmesi*, Ankara Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi.
- Erden, M. ve Akman, Y. (1995). *Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Filizok, Rıza. (1991). *Ziya Gökalp’in Edebi Eserlerinde Halk Edebiyatı Tesiri Üzerine Bir Araştırma*. Ankara
- Geçtan, E. (1980). *Psikanaliz ve Sonrası*, İstanbul: Hür Yayım A.Ş.
- Gencan, Tahir Nejat. Ediskun, Haydar. Dürder, Baha. Gökşen, Enver Naci (1974). *Yazın Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Günay, Umay. (1998). *Türk Dünyası El Kitabı 3.cilt*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Günay, Umay. (1975). *Elazığ Masalları*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi.
- Gürel, Zeki, Temizyürek, Fahri, Şahbaz, Namık. Kemal (2007). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Öncü Kitap.
- Güven, N. ve Bal, S. (2004). *Dil Gelişimi ve Eğitim*, İstanbul: Epsilon Yayıncılık.
<http://cygm.meb.gov.tr/modulerprogramlar/kursprogramlari/cocukgelisim/moduller/dilgelisimi.pdf>
- İlhan, N. (2005). “Çocukların Dil Edinimi, Gelişimi ve Dile Katkıları”, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (13), 155–160.
- Kaplan, Mehmet (1996). *Türk Edebiyatı Üzerine Araştırmalar Tıp Tahlilleri*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kavcar, Cahit. (1999). *Edebiyat ve Eğitim*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Kaya, Doğan. (1999). *Âşık Ruhsati*. Sivas: Doğan Ofset.

- Kaya, Doğan. (2007). *Ansiklopedik Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kazancı, Osman. (1989). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Kazancı Kitap Ticaret A.Ş.
- Lindzey, G., Thompson, R.F. ve Spring, B. (1989). "Developmental Psychology: Theory, Methods and Early Life", *Psychology*, (Çev.: F. Çok), New York: Worth Publishers.
- Luthi, M. (1962). *Maerchen 3Aufl.* Stuttgart.
- MEB, (2007). *Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dil Gelişimi, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi*, Ankara, Erişim Tarihi: 17.10.2009.
- MEB (Eylül 2006). "Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı" *Tebliğler Dergisi*. (2588).
- Muallim Naci (1890). *Lügat-i Naci*, İstanbul.
- Nutku, Özdemir (1983). *Gösterim Sanatları Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Ozankaya, Özer (1975). *Toplumbilim Terimleri Sözlüğü*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Öncül, Remzi (2000). *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Özdemir, Orhan (1996). *Dilbilimin Belirginleşme Süreci*. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Öztürk, O. (1992). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, Ankara: Hekimler Birliği Yayınları.
- Sakaoğlu, Saim (1973). *Gümüşhane Masalları*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Sakaoğlu, Saim (2002). *Gümüşhane ve Bayburt Masalları*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Sakaoğlu, Saim. (1999). *Masal Araştırmaları*. Ankara: Akçağ
- Selçuk, Z. (1994). *Eğitim Psikolojisi*. Ankara: Atlas Kitabevi.
- Senemoğlu, Nuray (1998). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Seyidoğlu, Bilge (1975). *Erzurum Halk Masalları Üzerine Araştırmalar*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Seyidoğlu, Bilge (1985). *Masal Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi 6*. İstanbul.
- Sprinthall, A.N. ve Siprinthall, R. C. (1990). *Educational Psychology*. New York: McGraw-Hill Company.
- Şimşek, Esmâ. (2001). *Yukarıçukurova Masallarında Motif ve Tip Araştırması*. Ankara.
- Şirin, Mustafa Ruhi (1987). "Çocuk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış", *Çocuk Edebiyatı Yıllığı*. İstanbul: Gökyüzü Yayınları.
- Tavşancıl Ezel ve Aslan, Esra (2001). *İçerik Analizi ve Uygulama Örnekleri*. İstanbul: Epsilon Yayınevi.
- Tezcan. Mahmut (1995). *Sosyolojiye Giriş Temel Kavramlar*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

- Türk Dil Kurumu. (1948). *Edebiyat ve Söz Sanatı Terimleri Sözlüğü*. Ankara: TDK Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (2005). *Türkçe Sözlük*. Ankara: TDK Yayınları.
- Yavuzer, Haluk. (1993). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım Ali ve Şimşek, Hasan (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yöndem, Zeynep ve Taylı, Aslı. (2009). “Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi”. *Eğitim Psikolojisi* (Editör: Alim Kaya), Ankara: Pegem Akademi.

EKLER DERLENEN MASALLAR

EK.1: 1.MASAL: AHMET VE ARKADAŞLARI

Kaynak Kişi: Yusuf Karaaslan

Yaş: 32

Yöre: Elazığ/Palu

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur zaman içinde develer tellal iken pireler berber iken ben ninemin beşiğini tıngır mıngır sallan iken adamın biri kırk gün kırk gece süren bir düğünle evlenmiş. Bu evlilikten Ahmet adında bir oğlu olmuş. Ahmet hafif tombul, sarı saçlı, mavi gözlü tatlı mı tatlı bir çocukmuş. Ahmet'in bir özelliği de hayvanlarla konuşabilmesiymiş. Ahmet birkaç yıl sonra annesini kaybetmiş ve babası ikinci kez evlenmiş. Bu evlilikten de Ali adında bir çocuk dünyaya gelmiş.

Ali Ahmet'te pek benzemektedir çelimsiz pekte sevimli olmayan biriymiş. Ali'nin annesi bu durumu pek kabullenememiş ve Ahmet'i kıskanıyormuş ve bu yüzden Ahmet'e iyi davranmıyormuş. Ahmet'te bu zor günlerinde bahçede sürekli bulunun öküzle dertleşirmiş. Üvey annesi bir gün Ahmet'i bahçedeki kuyuya atmış. Bu zor günlerinde Ahmet'in yine en büyük yardımcısı öküzmüş. Ahmet'e ineklerden aldığı besinleri vermekte kuyudayken ona çok iyi bakmış. Üvey annesi günler sonra Ahmet'i kuyudan çıkarmaya gittiğinde onu zayıflamış bitkin bir halde bulmayı umuyormuş. Fakat onu kuyudan çıkardığında hiç ummadığı bir manzara ile karşılaşmış Ahmet iyice kilo almış daha da güzelleşmiş bir durumdaymış. Bu durumu kuyunun kerametine bağlayan kadın oğlu Ali'yi de güzelleşmesi için kuyuya atmış fakat aynı neticeyi alamamış. Bunun öküzün işi olduğunu öğrenince öküzü öldürmeye karar verir.

Bir gün yufka ekmek yapmış ve yatağın altına koymuş kocası geldiğinde kadın yatağa uzanır sağa sola dönerken ekmek kırılır kadın kocasına kemiklerinin kırıldığını söyler ve hocaya gittiğini ve bunun öküzün uğursuzluğu olduğunu belirtir öküzü keselim dermiş ve kocasını buna ikna etmiş. Ahmet bu duruma çok üzülür öküzün yanına gider ve seni keseceklermiş ben sensiz ne yaparım dermiş. Öküz ona üzülme kesemezler beni şimdi sana diyeceklerimi yap ve buralardan gitmeye hazır ol dermiş. Öküz Ahmet'e dört ayağının altına kül bırakmasını istemiş. Ahmet öküzün dediklerini yapmış bu sırada annesi öküzü kesmek için hazırlıklarını tamamlamış ve gelmiştir. Tam öküzü keseceği sırada öküz ayaklarını yere vurmaya başlamış ve adeta ortalığı toz duman kaplamış. Annesi bu tozdan gözlerini açamamış ve bundan yararlanan Ahmet ve öküz oradan hızla uzaklaşırlar.

Az gitmişler uz gitmişler tere tepe düz gitmişler. Evden uzaklaştıktan sonra bir tarlada durmuşlar. Öküz Ahmet'e artık sen bana emanetsin ölene kadar sana sahip çıkacağım dermiş ve tarlada otlanmaya başlamış. Öküz tarlada otlanırken bir de bakmışlar ki karsıda üç ayı geliyormuş. Bu aylardan büyük olanı Ahmet ve öküzü yemek için onlara doğru geliyormuş. Öküz Ahmet'e dönerek korkmamasını söylemiş bunu yenmek kolay olacak dermiş. Öküz ve ayı kavgaya tutuşurlar ve öküz ayıyı yenmiş. Bir hafta sonra ortanca ayı saldırmak için harekete geçmiş. Öküz yine Ahmet'e öner Ahmet'im kork ama çok korkma biraz zor olacak ama bunu da yenebilirim demiş. Öküz ve ortanca ayı çetin bir kavgaya tutuşurlar zorda olsa öküz ortanca ayıyı da yenmiş. Aradan bir hafta geçtikten sonra bu sefer küçük ayı harekete geçmiş. Öküz bu kez Ahmet'e dönerek bu kez kork Ahmet'im işimiz çok zor çünkü karşıdaki ayı genç ve çevik dermiş. Öküz bu seferki kavgayı kaybedeceğini bildiği için kavgaya tutuşmadan önce genç ayıya dönerek; "seninle bir anlaşma yapalım ben bu Ahmet'e ömrünün sonuna kadar bakmak içim söz verdim eğer ben kaybedersem ona ömrümün sonuna kadar bakar mısın?" demiş. Genç ayı kavgayı kazanması halinde Ahmet'e bakacağına dair öküze söz vermiş ve daha sonra kavgaya tutuşurlar kavgayı öküz kaybetmiş.

Genç ayı öküze verdiği sözü tutmuş ve Ahmet'e bakmak için onu alır ve eve götürmüş. Ahmet'e ömrünün sonuna kadar burada istediğin gibi yaşa yalnız şuradaki odanın kapısını sakın açma ve içeri girme dermiş. Ahmet odaya girmeyeceğine söz vermiş vermesine fakat merakına yenilip bir gün ayı yokken kapıyı açmış ve odaya girmiş. Odada üç tane çeşme varmış çeşmelerden biri altın, biri gümüş ve biri de platinmiş. Altın çeşmeyi açmış parmağını suya tutmuş bir de bakmış ki parmağı altın olmuş gümüş çeşmeyi açık başka bir parmağını suyun altına koymuş bu parmağı da gümüş olmuş. Üçüncü çeşmeye açmaya fırsat bulamadan kapının sesini duyunca korkuya kapılır. Gelen genç ayıdır. Ahmet korkuya kapılmış ve evden kaçmış.

Ahmet yaşlı bir ninenin evine sığınmak istemiş. Fakat nine kendisinin çok yoksul bir insan olduğunu kendisine bakamayacağını söyler. Ahmet nineye çok yalvarır senin her işini yaparım tarlanı sürerim, hayvanlarını güderim, odunlarını kırarım demiş. Nine bu ısrarlara dayanamamış ve Ahmet'i eve almış. Bu sıra da köyün ağası kızlarını evlendirmek için hazırlıklar yapmaya başlamışlar. İlk iki kızını evlendirmiş fakat küçük kıızı evlenmek için kimseyi bir türlü beğenememiş. En sonunda yaşlı ninenin yanındaki Ahmet'i kendisine eş seçmiştir. Ağa aslında kızının böyle yoksul birisiyle evlenmesini istememektedir ama kızını kırmamak için durumu kabullenmiş. Ağa evlenen ilk iki kıızı için köşkler yapılmış fakat küçük kıızı ve kocası Ahmet için küçük bir kulübe yapmış sadece.

Ağa bir süre sonra kör olmuş. Gözlerinin görebilmesi için köyün dışında bulunun bir canavarın sütü gerekiyormuş. Ağanın bütün adamları ve ilk iki damadı canavarın sütünü alabilmek için çok çabalamışlar fakat kimse canavara

yaklaşmamış. Ahmet ağaya kırgın olsa da karısının ısrarına dayanmamış ve canavarın sütünü almak için harekete geçmiş. Zorlu mücadeleden sonra hayvanın sütünü almış ve getirip ağaya içirmiş. Ağanın gözleri görmeye başlamış. Ağa zamanında Ahmet'i gariban olduğu için hor gördüğüne pişman olmuş damadının kıymetini geçte olsa anlamış onlara da bir köşk yaptırmış. Ahmet ve eşi köşkte birlikte ömürlerinin sonuna kadar mutlu bir şekilde yaşamışlar. Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

EK.2: 2. MASAL: ASMA CİNİ

Kaynak Kişi: Ercan Karatepe

Yaşı 46

Yöre: Malatya/Merkez Karatepe Köyü

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde develer tellal iken pireler berber iken ülkelerin birinde çok güzel bir kız yaşamış. Kızın adı Gözdamlası'ymış. Doğduğu sıra bu kızın annesi çok büyük acılar içinde ölmüş. Kızda ondan sonra bir türlü gün yüzü görmemiş. Babası da bu kıza çektiği acılardan dolayı Gözdamlası adını vermiş.

Gel zaman git zaman kız büyümüş, serpilmiş, güzelliği ülkeye destan olan bir kız haline gelmiş. Nice pehlivanlar nice yiğitler bu kıza gönül koymuş. Fakat babası kızını kimseye vermiyormuş.

Bir gün Gözdamlası asma bahçesine gitmek için evden ayrılmış. Asma bahçesine yaklaştığı zaman ileride bir tane parlak bir bilye şeklinde gibi bir taş görmüş. Asmaların içerisinde duruyormuş. Koşmuş merakından eline almış. Merakla gidip taşı kaldırmış. Eline alır almaz o güzelim taşın bütün güzelliği yok olmuş ve kızın elini yakmış. Kızda taşı ileriye doğru fırlatmış. Taş yere değdiği zaman büyük bir gürültüyle patlamış. İçerisinden bir tane kötü cin çıkmış. Kız ne olduğunu anlamamış. Cin birden kızın üstüne doğru gelmiş. "Beni bu yerden sen mi çıkardın?" demiş. Kız da şaşkınlıkla evet demiş. "Başına açacağım kötülüklerden sonra kardeşlerimi rahata erdireceğim" demiş. İki elini havaya kaldırarak "Okus pokus" demiş.

Kız olduğu yere yığılmış. Ondan sonra ne olduğunu anlamadan gözlerini açmış. Yaşadıklarının bir hayal olduğunu düşünerek evin yolunu tutmuş. Eve geldiği zaman babası sevinçle kızının boynuna sarılarak, Sultan'ın gelip kendisini Şehzade Hasan'a istediğini ve kendisinin de verdiğini söylemiş. Kız buna çok sevinmiş. Çünkü kızında gönlü Şehzade Hasan'daymış. Kırk gün kırk gece dillere destan düğün yapılmışlar. Ülkedeki herkes çılgınlar gibi eğlenmiş.

Gel zaman git zaman Gözdamlası gebe kalmış. Gebe kaldığı sırada kollarında ve sırtında büyük morluklar oluşmaya başlamış. Ülkenin bütün doktorları bu kıza bir türlü çare bulamamışlar. Şehzade artık umudu keser bir vaziyette olacakları

beklemeye başlamış. Bir gün saraydan içeri üstü başı yırtık pis bir çingene gelmiş. Bu çingene Gözdamlası'nın yanına gelerek kendisine büyü yapıldığını ve doğacak çocuğunda pis bir şey olacağını, kara bir çocuk olacağını söylemiş. Şehzade buna çok sinirlenmiş hemen çingeneyi zindana kapattırmış. Fakat kızın üzerindeki yaralar bir türlü iyileşmiyormuş.

Gün gelmiş çocuk doğmuş, gerçekten de doğan erkek çocuğu simsiyah bir şeymiş. O an Şehzade'nin aklına zindandaki kadın gelmiş. Hemen zindana inip çingeneyi çıkarmış ve bu olanların nasıl düzeleceğini sormuş. Çingene bunu bilmediğini fakat Şeytan Taşlığı denilen bir yerde yaşlı bir Bilge Dede'nin büyüyu bozacağını söylemiş.

Şehzade Şeytan Taşlığı'nın nerde olduğunu bilmediği halde atına atlamış az gitmiş uz gitmiş dere tepe düz gitmiş altı ay bir güz gitmiş bir türlü bir yeri bulamamış. Bir gün karşısına taşlardan oluşan bir tepe çıkmış. Tam taşlıklara çıkacağı zaman arkadan bir ses: "Dur gitme orası Şeytan Taşlığı, başına iş alırsın" demiş. Şehzade arkasını döndüğünde fakir, üstü başı yırtık aksakallı bir dede görmüş. Şehzade "Sen Bilge Dede misin?" demiş. Adam da "Evet" demiş. Sende Şehzade Hasan olmalısın demiş. Şehzade başını sallamış. "Başına gelenleri duydum ve çok üzüldüm beni bulacağın günü bekliyordum" demiş. Şehzade çok sevinmiş." Evet buldum seni nolur bana derdimin dermanını söyle" demiş. Yaşlı Dede ise "Derdinin dermanı bende var fakat bunun için senden bir isteğim olacak" demiş. Şehzade hiç düşünmeden kabul etmiş. Dede cebinden bir yüzük çıkarmış. Yüzük çok parlak taşı olan bir yüzükmüş. Yüzüğü Şehzadeye uzatmış. "Bu yüzüğe cini hapsedince ülken refaha huzura kavuşacak her şey eskisi gibi olacak" demiş. Şehzade bunu nasıl yapacağını sormuş. Bilge Dede "Sana şu tozu veriyorum, bu toz hem senin cini yakalamayı sağlayacak hem de oğlunu eski haline getirecek" demiş. Cebindeki şişeyi çıkarıp Şehzadeye vermiş. Şehzade cini nerede bulacağını sormuş. Bilge Dede'de "Cin şuan senin ülkeni ele geçirdi, ülken olmaz kötülükler yapıyor" demiş.

Şehzade hemen atına atlayıp ülkesine koşmuş. Yaklaştıkça ülkesinin başında ki kara bulutlar artıyormuş bir türlü kötülüklerin olduğunu anlıyormuş. Saraya geldiği zaman ortalık harabeymiş. Her taraf yıkık dökükmüş. İçeri kafasını uzattığı zaman cinin orada olduğunu görmüş. Cine fark ettirmeden yanına nasıl gideceğini bulamamış. O an aklına Bilge Dede'nin verdiği toz gelmiş. Tozu üstüne dökünce karga olmuş. Sarayın çanımdan içeri uçarak girmiş. Cinin karşısında ki masaya konmuş. Birden şehzade eski haline dönmüş. Yüzüğü cine doğru tutmuş ve üflemiş. Yüzüğe üflediği zaman büyük bir kızılık oluşmuş. Bu kızılık cini içine doğru çekmiş. Cin yüzüğün içerisine hapsolmuş. Artık her şeyin düzelmesi için bir şey daha varmış. Yüzüğü götürüp Bilge Dede'ye teslim etmiş. Şehzade tozu önce oğlunun üzerine dökmüş. Oğlu beyazlayarak düzelmiş. Şehzade buna çok sevinmiş.

Şehzade atına atladığı gibi yüzüğü götürüp Bilge Dede'ye vermiş. Bilge Dede'de artık ülkenin üstünde bir kötülüğün kalmadığını, ülkeneye dönüp hayatını yaşamaya devam edebileceğini söylemiş.

Şehzade atına atladığı gibi tekrar ülkesine dönmüş. Ülkesini yine eskisi gibi bulmuş. Hiçbir yer dökük değilmiş, ülkesinin üstünde güneş varmış. Gözdamlası eskisi gibiymiş. Güzelliğinden hiçbir şey kaybetmemiş. Oğlu da düzelmiş ve gelişmiş. Şehzade ve Sultan buna çok sevinmişler. Ülkede kırk gün kırk gece süren eğlenceler düzenlenmiş. Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

EK.3: 3.MASAL: ASLAN VE İKİ ARKADAŞI

Kaynak Kişi: Mehmet Bay

Yaş: 77

Yöre: Malatya

Ne varımış, ne yoğmuş. Çok söylemesi günahmış. Zamanın birinde bir aslan varmış, bir gurt, bir dilki... Bunların üçü de arkadaş olmuşlar. Hergün geziyiler, toziyiler, ne bulursan yiyiler. Bir gün ormana girmişler. Ormanda gezerken bir yaban öküzü bulmuşlar. Getirip bir yere bağlamışlar bunu. Bir daha dolanmışlar dolanmışlar bir goyun bulmuşlar. Onu da getirip oraya bağlamışlar. Yine bir orman içinde gezerken bir davşana rastlar onu da yakalarlar oraya bağlarlar. Yine geziler, tozular, yorururlar. Akşam oluyor, yatıyorlar. Sabahınan kalkıyorlar. Karınların açılmış bu galebunların. Aslan diyor ki gurda bu topladığımız davşanı, goyunu, yaban öküzünü adaletli bir şekilde paylaşır bize diyor. Bunu düşünüyor, yaban öküzünü sen yiyeceksin diyor, goyunu da ben yerim diyor, tilkiye de davşan kalır diyor. Ya bu nasıl adaletli paylaşmak bir tokat attığıynan gurda, gurdu öldürüyor orada. Dikliye diyor ki hani sen bunları paylaşır bu kadar. Dilki şu yaban öküzü öğle yemeğin diyor. Goyunu da akşam yersi diyor. Davraşında sabah kahvaltısı yaparsın diyor. Hah ne güzel paylaştırdın. Sen nerden öğrendin bu adaleti diyor. Ben diyor ki yerden yatan şu gurtadan öğrendim diyor.

EK.4: 4.MASAL: AYI İLE YAŞLI ADAM

Kaynak Kişi: Şükrü Özgür

Yaş: 60

Yöre: Mardin

Bir köyde yaşlı adamla bir kadın vardı. Bir gün bir kış günü evlerinde yağ kalmamış, gazyağı kalmamış, kalmadığı içinde kadın ısrarla kocasına ille ilçeye git şu yanımızdaki yünler sat bize gereken şeyleri al gel demiş. Tabi adam ne kadar ısrar ettiyse işte hanım akşam üzere oldu artık gidip gelemem hava çok soğuk demiş olmasına rağmen kadın ısrarla hayır dedi gidip geleceksin dedi.

Adam çaresiz yünü aldı ve ilçeye doğru gitti. Yününi sattı paraya çevirdi evininin gerekli olan ihtiyaçlarını aldı, ama güneş battı. Artık köye dönmesi zorlaşıyordu. Fakat çaresiz tabi köye dönmek zorundaydı. Aldıklarını yüklenerek köye doğru yürümeye başladı. Acayip kar var tipi var. Epey yürüdükten sonra adam yoruldu, mecbur kaldı artık sığınacak bir sığınacak bir yer aramaya başladı. Yolun kenarında bir tane mağaraya giriyor. Mağarada dinlenmeye başladı. Mağaranın üst tarafında oturabilecek bir yer buldu, uzandı. Tam o anda bir bakıyor ki dışardan kocaman bir ayı içeri doğru girdi. Adam ne yapacağını şaşırıyor ayı yanına geldi adamda korkusundan ayağa kalktı bir yere çömeldi. Ayı da karşısında geçti o da çömeldi. Adam çaresiz bir ayağı bakıyor ayı da ona bakıyor. Sonunda adam düşündü ne yapıyım ne ediyim filan diye derken aklına bir çözüm yolu geldi. Mağaranın içindeki çalı çırpıları topladı, oturdu, ateş yaktı ateşin başına geçti ısınmaya başladı. Ayı da karşısına geçti o da ısınmaya başladı. Adam ne yapıyorsa ayı da onu yapıyor. Adamın aklına ilginç bir şey geldi. Hemen almış olduğu gazyağını eline dökerek kendi üzerine biraz döktükten sonra ayı da gaz yağın da alıp kendi üzerine döktü. Adam fırsat bu fırsat deyip hemen mağaranın içindeki yakmış olduğu ateşi ayının üzerine atıyor ve ayı o şekilde yanıp tutuşup ölüyor. Tam uyurken, uyuma geçmişken adam bir bakıyor birkaç tane ayı yavrusu içeri giriyor. Hiç sesini soluğunu çıkarmadan orada kalmaya başladı. Sabah erkenden ayılar ayı yavruları tekrar avlanmaya çıkarken adam sessizce bir şekilde mağaranın içinden çıkıp doğru evine gidiyor. Yane az daha aylara yem olacaktı. İşte böyle bir masal vardı.

EK.5: 5.MASAL: BÜYÜLÜ MUHABBET ÇİÇEĞİ

Kaynak Kişi: Hüseyin YOLCU

Yaş: 46

Yöre: Malatya/ Merkez Beydağı Kasabası (Mamurek)

Bir varmış bir yokmuş... Evvel zaman içinde gâlbür zaman içinde... Vaktiyle bir padişah ve bunun üç oğlu varmış. Padişah da insan, günün birinde hasta olup yatağa düşmüş. Durumu gündün güne kötüye gittiğinden, son saatinin yaklaştığını sezmiş ve oğullarını çağırarak demiş ki: “Ben ölünce en büyüğünüz padişah olsun. Bir felâkete, bir sıkıntıya rastlarsa ava gitsin. Yolun üçe ayrıldığı yere geldiği zaman sağdakine sapsın; soldakine veya ortadakine ayak atmasın...”

Birkaç gün daha geçince padişah ölmüş. Oğulları ağlamışlar. Onu gömmüşler ve büyük oğlan babasının yerine geçmiş. Aradan epey zaman geçmiş. Bir gün düşmanları genç padişaha kötülüğe kalkışmışlar. Bu güç durumda genç padişah, babasının dediği gibi ava gitmek için hazırlanmış. Bir ata binmiş, vezirlerinden birini de yanına alarak yola çıkmışlar. Gidi gidi; nihayet yolun üçe ayrıldığı bir noktaya gelmişler. Padişah babasının niçin yalnız sağdaki yolu tavsiye ettiğini

merak etmiş: “Kim bilir, orda ne vardır?” diye düşünerek soldaki yola sapmak istemiş. Vezir bu yolun tehlikeli olabileceğini, kendisini felakete atmamasını söylemiş de kulak asmamış ve babasının yasakladığı soldaki yola yürümüş.

Giderken sarı bir muhabbet çiçeği gözüne ilişmiş. Oralarda zaten başka bir çiçek de yokmuş. Çok hoşuna gittiği için eğilip koparmak istemiş. “Şu çiçeği koparayım.” diye ve atıyla çiçeğe doğru ilerli. Koparmak için ona yaklaştığı zaman, çiçek birden bire kıvıldanmış ve uzaklaşmağa başlamış. Padişah gözlerine inanamamış: “Hayal mi görüyorum?” o da arkasından gitmiş. Çiçek gene uzaklaşmış ve padişah koparmak için bir türlü ona yetişememiş. Atının üstünde kurularak gitmiş, biraz daha gitmiş. En sonunda çiçek bir mağaranın önüne gelmiş. Bu mağaranın önünde içi pilâv dolu bir kazan varmış. Karnı çok acıkmış olduğundan, genç padişah, biraz pilav yamak için atından inmiş. Kaşığı kazana daldırmak üzere iken mağaradan iri cüsseli, dev gibi bir arap çıkıp ona doğru bağırır: “İnsanoğlu, öyle yağma yok. Önce bir güreşelim; pilâvı sonra yersin!” diye.

Padişah ne yapsın, Arap’ın üzerine atılmış. Boğuşmaya başlamışlar. Arap padişahı hem çok iri, hem de çok güçlüymüş. Padişahı yenmiş ve hançerini çekip kafasını kesmiş. Zavallı padişahın atı da orada sahibinin yanında otluymuş.

Bu sırada vezir beklemekten usanarak saraya dönmüş. Birkaç hafta bekledikten sonra ortanca şehzade tahta çıkmış.

O da dertli bir zamanında ava gitmek istemiş. Vezirini yanına almış, yola çıkmışlar ve bir gün yolun üçe ayrıldığı yere gelmişler. Soldaki yolun yasak olduğunu bildiği halde, o da ağabeyini bulmak ümidiyle bu yola sapmış. Gide gide o sarı muhabbet çiçeğinin bulunduğu yere gelmiş. Muhabbet çiçeği onun da aklını çelmiş. O da bunu koparmak istemiş ama çiçek yine kaçmış. Kaça kovalaya, kaça kovalaya padişah kazanla pilâvın bulunduğu mağaranın önüne gelmiş. Karnı acıkmış olduğu için, ondan biraz yemek istemiş. Arap gene ortaya çıkmış ve padişaha: “Önce bir güreşelim, pilâvı sonra yersin,” demiş.

Kapışmışlar ve iri cüsseli Arap onu yenmiş, bıçağıyla kafasını kesmiş. İki at beraber otlamağa başlamışlar. Onun veziri de beklemekten bıkmış ve saraya dönmüş. Birkaç hafta beklemişler, sonra küçük şehzadeyi tahta geçirmişler.

O da sıkıntılı bi gününde abileri gibi yapmış. Veziriyle birlikte ava çıkmış... O da soldaki yolu tutmuş. Veziri uyarır: “Bu tarafa gitme. Abilerin bu yolda felakete uğradı; sen de bu yola sapıp bi kazaya kurban gidersen kimi padişah yaparız?”

Bu uyarılara kulak vermemiş genç padişah, yoluna devam etmiş. “Ben bu yoldan başkasına gitmem; abilerimin başına ne geldiğini anlamak istiyorum çünkü.” diyerek sürmüş atını. Gitmiş gitmiş sonunda abilerinin atlarının

kişnediğini duymuş ve kendi kendine: “Tuttuğum yol doğrudur,” diye düşünerek biraz daha ilerlemiş.

Sarı muhabbet çiçeği onun da karşısına çıkmış. Padişah koparmak için uzanmış. Çiçek elinin altından kaçmış. Padişah onun peşinden o kadar at koşturmuş ki sonunda o da pilâv kazanının yanına gelmiş. “Bari şuradan karnımı doyurayım.” diye düşünmüş. Pilâvı kaşıklamak için atından inmiş. Bu anda Arap karşısına dikilmiş: “Öyle var mı, hak etmeden pilâv kazanının başına geçmek? Önce bir güreşelim; sonra istediğin kadar pilâv yiyebilirsin...” demiş ve delikanlının üstüne yürümüş.

Şehzade bunun duasını biliyormuş. Okuyup araba doğru üfleyince arap olduğu yerde dona kalmış ve hançer elinden düşmüş.

Şehzade de hançeri alıp Arap’ın başını kesi. Bu anda muhabbet çiçeği önünde bitmiş. Padişah onu koparıp sarığına takmış, sonra atına binmiş, abilerinin de atlarını yedeğine alıp vezirin kendisini beklediği yere dönmüş. Arapla nasıl boğuştuğunu, onu nasıl öldürdüğünü ve abilerinin başına gelmiş olan felâketi vezire anlatmış.

Saraya dönmüşler. Padişah çiçeği sarığından çıkarmış, bir bardak suyun içine koymuş, bardağı dolaba bırakmış. Yorgunluğunu çıkarmak için erkenden yatmış. Genç padişahın bi âdeti varmış. Yatmadan hizmetçilere yatağının başucuna lokum ve şerbet koydurmuş. Uyanırsa bunları yer, içermiş. Başucunda bir altın şamdan, ayakucunda bi gümüş şamdan varmış, mumlar bunlarla yanarmış. O akşam da lokum, şerbet ve mumlar yerli yerindeymiş.

Gece yarısı olmuş... Padişah mışıl mışıl uyuyormuş. Birden sarı muhabbet çiçeği bardaktan çıkıp silkinmiş ve o kadar güzel bir kız olmuş ki dünyada benzerini bulmak imkânsızmış.

Kız padişahın yanına gitmiş, lokumu yemiş, şerbeti içmiş; başucundaki altın şamdanı ayakucuna, ayakucundaki gümüş şamdanı başucuna koymuş. Delikanlıyı hem sağ yanağından hem de sol yanağından öpmüş ve tekrar o, eski sarı muhabbet çiçeği olup dolabın üstündeki bardağa girmiş.

Padişah uyanıp da lokumun yenmiş, şerbetin içilmiş, şamdanların yer değiştirmiş olduğunu görünce şaşırılmış. Yataktan kalkarak hizmetçilerini çağırılmış, geceleyin odasına kimin girdiğini söyletmek için uğraşıp durmuş.

Bütün hizmetçiler: “Kim gelebilir padişahımız? Kime gelmedi!” diye iddia etmişler. Padişah onları döve döve söyletmek istemiş. Askerlerini çağırıp kırbaçlatmaya başlamış. Bakmış ki hizmetçilerin ağzı aynı... Onları dayaktan öldürse gene söyleyecekleri bu...

Ertesi akşam padişah gene uykuya yatmış. Lokum, şerbet ve şamdanlar yerli yerindeymiş. Gece yarısı padişah uykudayken sarı muhabbet çiçeği bardaktan çıkmış. Bir silkinmiş; güzel bir kız olmuş... Lokumu yemiş, şerbeti içmiş,

şamdanların yerini değiştirmiş ve uyuyan padişahı öptükten sonra gene çiçek olup bardağa girmiş.

Sabahleyin padişah gene hizmetçilerini çağırır:“Odama gene kim girdi?” diye sormuş. Aynı cevabı alınca o kadar hırslanmış ki hizmetçilerini vücutları kan içinde kalıncaya kadar dövmüş.

Üçüncü gece, padişah uyumamağa karar vermiş, parmaklarını ipekle öyle boğmuş, öyle boğmuş ki ete gömülen ipeğin verdiği acıdan gözüne uyku girmemiş. Lokum, şerbet ve şamdanlar yerli yerindeymiş. Padişah yatağında uyuyormuş gibi yapıyormuş.

Gece yarısı olur olmaz, sarı muhabbet çiçeği bardaktan çıkmış, silkinmiş, dünya güzeli bir kız olmuş. Lokumu güzelce yemiş, şerbeti içmiş, şamdanların yerini değiştirmiş. Padişahı öpmek için eğildiği zaman, delikanlı fırlayıp yerinden kalkmış ve kızı belinden sımsıkı tutmuş. Bu kız bir peri kızyıymış. Padişaha kendisini serbest bırakması için çok yalvarmış. Padişah: “Senin yüzünden az daha bütün hizmetçilerimi öldürüyordum.” demiş. Kızın çiçekten elbisesini alıp parça parça etmiş.

Artık periliği sona eren kız, ölünceye kadar padişahın yanında galmış. Kırk gün kırk gece düğün yapıp eğlenmişler. Onlar muradına ermişler, bizler tadına varalım. Gökten düşen üç elmayı aramızda paylaşalım...

EK.6: 6.MASAL: ÇAKIR GÖZLÜ DEĞİRMENCİ

Kaynak Kişi: Sakine Demirol

Yaş: 45

Yöre: Elazığ

Evvel zaman içinde günün birinde bir aile yaşarmış. Bunların babaları birgün hastalanmış. Bunlar çiftçilermiş, fakirlermiş. Fakirlik zamanı zaten. Babaları öldüğü vakit bunlara demiş ki. Bunların iki tane de oğlu varmış zaten. Siz unuzu götürüp çakır gözlü değirmencilerde öğütmeyin. Bunlar da tamam baba olur demişler. Babaları vefat etmiş.

Bunların unu bitmiş. Annesi birgün büyük oğlana bi çuval buğday vermiş. Evinde zaten iki büyük oğlan. Demişki bu buğdayı götür un yap getir. Bu çocuk gitmiş. Doğudaki köye gitmiş değirmenci çakır. Batıdakine gitmiş çakır. Güneydekine gitmiş çakır. Kuzeye gitmiş çakır. Demişki ben ne yapam annem benden un beklî. Çakırסה çakır. Beni yiyecek değil ya. Selamün aleyküm aleyküm selam. Gitmiş değirmenci bunun buğdaysını un yapmış. Derken akşam olmuş, karanlık olmuş. Hani yürüyerek, sırtıyla taşıyarak gidiyor ya. Demiş burada yatam, sabaha giderim. Gecedden daha nasıl gidem. Ama acıkmışlar, değirmencinin de ekmeği yok çocuğun da. Değirmenci demiş ki oğlum senin şu unundan biraz hamur yapıp ateş de var ekmek yapalım yiyelim. Değirmen

pağaçası yapığ demiş. Tamam olur usta demiş çocuk. Orda getirmiş bi leğen. Demiş hadi bi de un ver. Unu dökmüş su dök. Sıvıg oldu un getir, kuru oldu su getir. Sıvıg oldu un getir, kuru oldu su getir. Neyse torbadaki un bitmiş. Çocuğ başlamış üzülmeye. Ne yapacağı. Demiş ki birbirimize birer yalan anlatağ. Benim yalanım mı daha inandırıcı olacağı senin yalanın mı? Benim yalanım inandırıcı olursa bu ekmekler benim. Tabi hamurun hepsini ekmek yapmışlar. Önce karınlarını doyurmuşlar kalan ekmekler. Eğer senin yalanın üstün olursa ekmekler sana eğer benim yalanım baskın olursa ekmekler bana. Çocuğ kabul etmiş kabul etmese ne yapacağı.

Usta başlamış anlatmaya tabi çocuğ anlatamamış. Usta kandırmış almış ekmekleri. Çocuk ağlaya ağlaya, üzüle üzüle mecburiyetten düşmüş evin yolunu tutmuş gitmiş evine. Annesi demiş ne oldu böyle böyle oldu annecim demiş. Demiş ki oğlum baban zaten demişti onlar zaten hileciler. Çakır gözlüler değirmenciler hileciler, dolandırıcılar. Siz onlarla baş edemezsiniz. Küçük oğlan demişki anne bu sefer ben götürüm. Demiş oğlum büyük abin yol çığaramadı onların önünde sen nasıl. Demişki anne ben de bi şansımı deniyem. Anne ne yapığ yoğ biz ne yapalım yemek yoğ ekmek yoğ. İnsafı değirmenciler yoğ. Neyse annesi mecbur ne yapsın kadın. Çocuğları aç kendisi aç. Vermiş çocuğuna göndermiş. Çocuğ da aynı doğuya gitmiş aynı batıya gitmiş aynı. Kuzeye gitmiş aynı güneye gitmiş aynı. Mecbur bi taneye girmiş. Selamün aleyküm aleyküm selam. Usta ben bu buğdayı getirdim ki un yapasın. Getir başımla gözüm üzerine. Tabi çocuğu küçük görmüş ya onu da kandıracağı ununu alacağı elinden ekmeklerini.

Değirmenci buğdayı un yapmış. Akşam olmuş, karanlık çökmüş bunlar acıgılmışlar. Demiş ki usta ekmek yoğ mu bize ekmek getir. Demişki oğul ekmek yoğ ama un var. Bunu hamur yapar bi kaç tane pişirir yeriz, kalanı da sabah sen unun sırtlar alır götürürsün. Hani değirmenci alışmış ya bütün herkesten bu yolnan buğday ekmek elde etmeye. Çocuğ kabul etmiş mecbur kabul etmese ne yapacağı. Çocuğ kabul etmiş getirmiş ordan bi leğeni. Oğlum un dök un dökmüş su dök su dökmüş. Pısıriğ oldu bu un getir kuru oldu su getir. Sıvıg oldu un getir kuru oldu su getir der demez bunun da torbasındaki unu bitmiş. Bunun tutmuş tam hamur yapmışlar. Ekmeklerini pişirmişler yediklerini yemişler kalan kalmış. Kalanları da çocuğun torbasına doldurmuş. Çocuğ demişki ben bunu alım gidem sabah da ben bunu alam anneme götürüm. Demişki öyle kolay değil bu. Çocuğ da bilmiyor küçük, akıl da etmemiş. Eee ne olacağı usta. Demiş ki bi yalan sen söyle bi yalan da ben söyliyem. Benim yalanım senin yalanımı bastırırsa ekmekler bana, senin yalanın benim yalanımı bastırırsa ekmekler bu sefer senin olacağı. Usta böyle demiş ve çocuğ kabul etmiş. Mecbur ne etsin çocuğ. Ama çocuğ abisine göre daha zekiymiş.

Uyanık usta başlamış anlatmaya: “günün birinde ben bir şehire gitmişim. Cebimde para vardı. Bağtım bi karpuzcu karpuz satıyor canım da çekti dedim dur

bi tene de ben alam. Aldım karpuzu geldim yolun kenarına bir tarlanın başında oturdum ekili olmayan bi tarlaya. Başladım karpuzumu yemeye. O karpuzcu bana demişti ki bu karpuzun çekirdeklerini düşürmüyesin dikkat et. Neyse kaç tane çekirdeği varsa sayısını da bana söyledi aklımda tuttum. Ben de dikkat ediyim ama saydım karpuzun çekirdeklerini bi tanesi eksik. Satıcının dediğine göre bi tane eksik. O yanı aradım bu yanı aradım bulamadım. Dedim ama bişi olmaz satıcı öle dedi ama ne olacağı ki. Derken olacağı ya ben gittim değirmene bi de bağtım ki cebimde çakım, bıçağım yoğ. Haa ben bunu karpuz yediğim yerde bırağtım. Ben geldim geldim karpuz yediğim yere az kaldı kavuşam ama ben böyle kupkuru bir tarlanın içinde yedim bu karpuzumu ekili değildi siyah bi toprağı. ben bide bağtım yeşillik ne biçim yeşillik. İnanamadım acaba burası mıdır diye. Geldim gördüm ki hee benim karpuz yediğim yer. Ben hani bi çekirdek düşürmüştüm ya o çekirdek büyümüş kol açmış çiçek açmış karpuz olmuş karpuzlar daha degmişler. Ben bıçağımı aramaya başladım dedim buralarda düşürmüştümdür. Aradım aradım bağtım böle büyük bi parpuz büyük bi sarı karpuz. Almış kesmişler bir dilim yemişler benim bıçağımı da içine sağlamışlar. Ben bıçağımı aldım geldim değirmene başladım işimin başına demiş. Çocuğa demiş şimdi sıra sende benimkisi bitti.

Çocuğ düşünmüş demiş ben ne anlatam ki bununkini bastıram demiş başlamış. Ama başlamış aklına bi tane gelmiş. Demiş ki “zamanın birinde biz arıcılığ yapardığ bilmem kaç kepenk arımız kaç bin de arımız vardı sayısını da söylemiş tabi. Demiş rahmetli babam arıları sabah ayazı salardığ dışarı akşam da olunca sayar korduk kepenklerine. Her gün öle sabah salarken sayardığ, akşama sayar korduğ kepenlerine kepenlerinin deliklerini kapatırdığ. Bir gün bağtım ki bizim bi de total arımız vardı bağtım o total arı yoğ. Allah Allah babama söyledim babam dedi ki sen yanlış yapmışsındır mutlaka ki hani hiç saymışsındır görmemişsindir. Tuttum bi daha saydım bi daha saydım yoğ. Bizim total arı yoğ üç sefer oldu. Ben düştüm yola arıyı aramaya çıktım babam yaşlı babam yapamıyor. Arımı aramaya çıktım gittim gittim bi köye. Bi adam dedi ki falanca köyde ben gördüm sizin arıyı çite koşmuşlar sabana koşmuşlar yani çit sürüler. Gittim bağtım bi tarlada yanında bi öküz bi tarafına da benim arıyı koşmuşlar. Selamün aleyküm aleyküm selam. Ee dedim ki emmi bu arı benim. Dedi ki arı gelmişti buraya, sahibi yoğtu, benim de öküzümün teki ölmüştü ben de arıyı koştum öküzün yanına. Senin ise al götür arıyı oğul demiş. Tamam demiş almış arıyı ama öküz hani çifte koşmuş ya boyunduruk vura vura arının boynunu yara etmiş. Aldım ben arıyı eve götürdüm ne ilaç yaptığsa boynu iyileşmedi hayvanın. Hani gücü yetmemiş ya boyundurağ boynunu yara etmiş. Yarası derine inmiş. Orda bi yaşlı adam dedi ki yavrum ben sana bi ilaç söyliyecem tam dediğim gibi yaparsan hemen iyileşir senin arının boynu. Demiş senin arının ilacı ceviş. Ama cevizi öyle ciğneyecen öyle ciğneyecen ki macun gibi ola hiç püttür kalmıya.

Kaldığı vakit filizlenir o ceviz ne hikmetse. Çocuğ dediğinin aynısını yapmış vurmış arının boynuna. Gerçekten de arının boynu iyileşmiş ama içinde demekki bir pütür kalmış bi de bakmışki arının boynunda bir cevizdir filizlenmiş. Bu ceviz filizlemiş filizlenmiş büyümüş ağaç olmuş her yıl bunu gelen geçen yolcular buna taş atmışlar, kepek atmışlar, toprak atmışlar cevizleri düşürmek için. O cevizin başı olmuş bi tarla bunlar her yıl sürerlermiş. Çift koşar o arının boynunda biten cevizin başı olmuş bi tarla oraya tarla yapar eker biterlermiş. Usta o arada bakmış ki çocuğun yalanı büyüdü uzadı gerçek olacağı ya demiş böyle olmaz.

Demiş ki birgün bağıtım bi tavşan. Silahımı elime aldım tavşana bi böle yaptım bi şöle yaptım. Tavşan sağa düştü benim ustam sola düştü. Bütün yaptığın poğaçalar da bana düştü. Usta Olur olmaz demiş. Çocuğ toplamış ekmeklerini koymuş torbasına usta olur nasıl olmaz bundan öncekiler nasıl olduysa bu da olur benim yalanım senin yalanından daha iyi oldu. Götürmüş annesine. Annesi demiş bu çocuğ buğdayı da götürdü kendisi de gelmedi korkarım çocuğumun başına bi iş geldi. Çocuğ gitmiş evine kavuşmadan çağırması: “Anne anne demiş nedir yavrum yaşlıydım gücün yetişmezdi dedim unu ekmek yaptım pişirttim aldım geldim sana demiş. Mutlu mutlu yemişler ekmeklerini yaşamışlar...”

EK.7: 7.MASAL: ÇAKLO’NUN MACERALARI

Kaynak Kişi: Naciye Almaz

Yaş: 52

Yöre: Malatya

Bir varmış bir yokmuş zamanın birinde Çaklo diye bir genç varmış Çaklo’nun yedi de kız kardeşi varmış üvey anneleri de bu Çakloyu hiç sevmezmiş onun için onun ortadan kaybolması için onu ve yedi kardeşini süpürge toplamak için uzak bir yere göndermiş. Çaklo ve kız kardeşleri yola çıkmışlar az gitmişler uz gitmişler dere tepe düz gitmişler derken üzerlerine karanlık çökmüş. Ne yapalım demişler. Çaklo kardeşleriyle beraber çok acıkmış ve bir yer aramışlar ki uzakta bir ışık görmüşler Çaklo kardeşlerine “bu cadının evidir ben bacadan bir bakayım hele cadı ne yapıyor ona göre bizi belki evine alır” demiş. Çaklo bacadan içeri bakmış ve cadıya

-Nene ben ve yedi kardeşim dışarıda kaldık karnımız da aç bizi içeri alır mısın? demiş. Cadı :

-Tabi gelin içeri gelin. demiş

Çaklo ve yedi kardeşi içeri girmişler cadı kadın onlara yemek vermiş ve Çaklo’nun kardeşleri uyumuşlar. Cadının da yedi kızı varmış. Çaklo bakmış ki cadı kadın ikide bir ahıra inip dişlerini biliyormuş. Çaklo anlamış ki cadı onları yiyecek onun için uyumamış. Cadı Çaklo uyumayınca sormuş:

-Oğlum sen niye uyumuyorsun?

-Annem bana her gece buğday kavurup verirdi. Demiş Çaklo
Cadı kadın gitmiş buğday kavurmuş getirmiş Çaklo yemiş ama yine uyumamış. Bu sefer de cadı kadına:

-Annem bana her gece et kavurup yedirirdi. demiş

Cadı kadın bu sefer de gitmiş et kavurması yapmış getirmiş Çaklo onu da yiyene kadar sabah olmuş. Çaklo cadıya biz gidelim demiş tabi ama cadı onları yemeden bırakmamaya kararlıymış. Onun için bir gece daha kalmaları için onları ikna etmiş. Çaklo cadının niyetini kız kardeşlerine de anlatmış ve bir plan yapmışlar. Gece Çaklo kız kardeşlerini cadının kızlarının yatağına koymuş kendi yatağına da bir tahta sandalye yerleştirip kaçmışlar. Cadı da gelip kızlarını bir güzel yedikten sonra Çaklo'nun yatağına bakıp

-Çaklo benim asıl istediğim seni yemek. Demiş ve dişlerini yatağa bir geçirmiş ki o da ne yatakta Çaklo değil tahta var. Sonra yediği kızlara da bakmış onların da kendi kızları olduğunu görünce söylenmeye, dövünmeye ve ağlamaya başlamış.

Çaklo ve kardeşleri eve dönmüşler. Bu arada Çaklo'nun üvey annesi ile paşa anlaşmışlar ve Çaklo'dan kurtulmayı kafaya takmışlar Çaklo başlarından geçeni anlatmış. Üvey annesi onların tekrar süpürge toplamaya gitmelerini istemiş. Çaklo kız kardeşlerinin gelmesini istemiyormuş çünkü cadı onları yermiş eğer gelirlerse.

Çaklo yine yola çıkmış az gitmiş uz gitmiş cadının evine varmış yine bacadan bakmış cadı ağlayıp söyleniyormuş; “Çaklo sen benim evimi yaktın çocuklarımı bana yedirdin ben de seni bir yakalarsam seni parça parça yiyeceğim seni.”

Çaklo bacadan seslenmiş “nene ben çok acıktım bana biraz çorba verir misin?”

-Oğlum içeri gelsene. demiş cadı

-Olmaz önce çorbayı bacaya uzat onu içeyim sonra gelirim. Demiş Çaklo

Cadı kadın uzatmış yukarı çorbayı Çaklo sıcak çorbayı cadının başına döküp kaçmış. Çaklo evine geri dönmüş ve başından geçenleri paşaya ve üvey annesine anlatmış paşa bakmış ki Çaklo yine sağ gelmiş onu tekrar göndermiş.

Çaklo gitmiş cadının bacasına ve cadıya yine: “nine aç kaldım yoldan geliyorum bana biraz yemek ver” demiş. cadı kadın da “oğlum gel aşağı sana yemek yapayım” demiş. Çaklo bakmış ki olacak gibi değil inmiş aşağıya cadı kadın önce Çaklo'ya kavurmalar yapmış onu bir güzel doyurmuş; çünkü onu yiyecekmiş Çaklo cadı dişlerini bilemeye gittiğinde almış eline baltayı kapının arkasına saklanmış, cadı geldiğinde baltayı cadının başına indirmiş cadı yere düşmüş ve Çaklo'ya “oğlum bir kere daha vur” demiş;çünkü eğer bir kere daha vurursa iyileşecekmiş. Çaklo “olmaz” demiş. “biz sadece bir darbe vururuz” demiş. ve kaçmış

Cadı bu sefer çok kızmış önce başını sarmış iyileşmiş sonra dişlerini bileyip çıkmış yola az gitmiş uz gitmiş Çaklo'nun köyüne varmış ve köydeki herkesi öldürmüş. Çaklo da bir ahıra saklanmış eline de bir balta almış cadı onu arıyormuş. Cadı tam içeri girmişken Çaklo baltayla cadı kadına bir tane daha vurmuş cadı düşmüş ve yine Çaklo'ya “oğlum bir tane daha vur” demiş Çaklo “olmaz” demiş. “biz sadece bir darbe vururuz.” demiş.

Cadı kadın öleceğini anlayınca Çaklo ya: “anladım ki bu sefer öleceğim onun için benim kanımı al ve yaşamasını istediğin kişilerin üzerine sür” demiş. Çaklo da böyle bir şey istiyormuş almış cadının kanını ve köydeki herkese sürmüş sadece üvey annesine ve paşa ya sürmemiş sonra da paşanın karısı ile evlenmiş... onlar ermiş muradına biz çikalım kerevetine...

EK.8: 8.MASAL: FİL İLE TAVŞAN

Kaynak Kişi: Bahar Sezdi

Yaş: 35

Yöre: Hekimhan- Malatya

Bir varmış, bir yokmuş evvel zaman içinde kalbur saman içinde develer tellal iken, sinekler berber iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır salları iken bir zamanlar ormanın birinde korkunç bir kuraklık başlamış. Yaz gelip geçtiği halde tek bir damla bile yağmur yağmamış. Susuzluk hayvanların canına tak edince bu duruma bir çare bulmak için toplanmışlar. Bütün hayvanlar hatta kuşlar bile gece gündüz çalışıyormuş. Ancak tavşan: “ben daha çok küçüğüm!” diyerek çalışmak istemiyormuş. Tavşanın böyle nazlanması diğer bütün hayvanları çok kızdırmış.

Hayvanları emeği boşa çıkmamış. Kazdıkları kuyudan buz gibi bir su çıkınca herkes çok sevinmiş. Kana kana içip yıkanmışlar. Kuyunun kazılmasına yardım etmeyen tavşana ise su vermemişler. Kral aslan, tavşanın kuyuya yaklaşmasını önlemek için kuyunun başına bir nöbetçi, görevlendirmiş.

Tavşan yaptığı hatayı anlamış anlamasına ancak iş işten geçtiği için yapabilecek bir şeyi de yokmuş. Bir gece kuyuda nöbet tutma sırası file gelmiş. Tavşan fili çok severmiş “kimse görmeden bana biraz su verir” düşüncesiyle yanına gidince filin uyuduğunu görmüş. Çok uğraşmasına rağmen onu bir türlü uyandıramamış. En sonunda gidip kulağına bağırmış. Fil öyle bir zıplamış ki kuyunun etrafındaki taş ve toprak yığına çarpmış, bütün taş ve toprakları kuyunun içine dökmüş. Böylece kuyu kapanmış. Bu duruma çok üzülen fil ağlamaya başlamış. “ benim yüzümden oldu.” diyormuş. Şimdi ne içeceğiz, ben sabah olunca diğer hayvanlara ne diyeceğim. Bu kadar üzülmeye demiş tavşan. Elbette bir çaresini buluruz. Hem ikimiz beraberce çalışırsak sabaha kadar kuyuyu temizleyip açarız. Fil: “ ama sn küçük ve zayıfsın!” demiş. Tavşan şöyle cevap vermiş: “ sen beni şimdi gör! Bak ki nasıl çalışıyorum.” Gerçekten de

tavşan bir çalışmış bir çalışmış ki sormayın. Sabaha kadar file birlikte kuyuyu açmayı başarmışlar. Ertesi gün fil, bütün hayvanlara tavşanın çalışkanlığını anlatmaya başlamış. Herkes tavşanı alkışlayıp kuyudan su içmeyi hak ettiğini söylemiş. Tavşan sadece su içebildiğine değil diğer hayvanlarla yeniden dost olduğuna da çok sevinmiş. Kendisini ormanın bir üyesi gibi görmek onu mutlu ediyormuş. Gökten üç elma düştü. Biri tavşana, diğeri sana, öbürüsü de anlatana.

EK.9: 9.MASAL: KELOĞLAN KÖY AĞASI

Kaynak Kişi: Mehmet Kılınc

Yaşı: 52

Yöre: Malatya

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde, develer tellal iken pireler berber iken. Ben annemin beşiğini tıngır mıngır salları iken. Annem düştü beşikten, babam düştü eşikten. Biri kaptı maşayı, biri kaptı meşeyi, dolandım dört köşeyi. Az gittim uz gittim. Birde arkama baktım ki bir arpa boyu yol gitmişim.

Keloğlan, keleş oğlan yine vaktini oyun ve eğlenceyle geçirirken bir gün anacığı hasta olmuş. Yataklara düşmüş. Anası çalışıp yorulmasın diye, almış arkadaşını yanına ağanın yanına çalışmaya gitmiş. Gitmiş ama iki günde sıkılmış. Arkadaşına “bu ağa bizi köle gibi çalıştırıyor” demiş. Gidelim başka yerde rızkımızı arayalım, ne dersin? Arkadaşı da kabul edince, ertesi gün yolluklarını hazırlayıp yola düşmüşler. Az gitmişler, uz gitmişler, dere tepe düz gitmişler. Yol boyunca Keloğlan’ın yolluğunu yemişler. Keloğlan’ın azığı bitmiş. Arkadaşının yolluğunu paylaşmayı önerince, arkadaşısı kabul etmemiş. Böylece Keloğlan arkadaşısıyla yollarını ayırmış. Azıksız yola devam etmiş. Açlıktan bitkin düşmüş. Bir ağacın dibinde uyuyakalmış. Keloğlan uyandığında birde bakmış ki periler etrafını sarmış. Keloğlan öldüğünü düşünürken perilerden biri geçmiş karşısına başlamış konuşmaya: “Keloğlan, keleş oğlan. Üzülme, sen daha ölmedin. Biz iyilik perileriyiz. Sen çok iyi birisi olduğun için sana yardıma geldik. Bu haritayı ve azığı al. Haritadaki taşı bul. Taşı kaldır, oradaki altın ve yakutları sana vereceğimiz deveye yükle, köyüne geri dön. Her zamanda böyle iyi bir insan olarak yaşa. Zenginliğinle böbürlenme. Fakirlere yardım et. “bu sözleri söyler söylemez Keloğlan yine uyuyakalmış. Uyanınca da rüya gördüğünü sanmış. Bir de bakmış ki karşısında bir deve. “Rüya değil, gerçekmiş” demiş, kendi kendine. Devenin sırtındaki torbadan harita ile azık çıkınca çok sevinmiş. Hemen yemiş azığı karnını doyurmuş. Tekrar az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş, haritanın gösterdiği yere gelmiş. Perinin dediği gibi taşı kaldırmış çukurun içinde altın ve yakutları görünce devenin taşıyabileceğini almış. Sonra da taşı tekrar yerine kapatmış. Dur durak demeden köyüne geri dönmüş, anacığının elini öpmüş.

Keloğlan anasına her Şeyi bir bir anlatmış. Elindeki altınların bir kısmıyla köy ağasına giderek topraklarının büyük bir kısmını satın almış. Kendine saray gibi bir ev yaptırmış sonra da ağaya gidip kızının istemiş köy ağası da kızını Keloğlan'a verince başlamışlar düğün hazırlıklarına. Keloğlan düğün hazırlıklarıyla uğraşırken, kendisini yalnız bırakan arkadaşı köye dönmüş. Keloğlanın zengin olduğunu öğrenince de hemen yanına gitmiş. Özür dilemiş, af dilemiş. Bizim Keloğlan, keleş oğlan da onu affetmiş. Arkadaşına bir değirmenini vermiş ve demiş ki: "Bu değirmeni alıŐtır, kazan. Ben arkadaşlığımızın hatırına sana yapabileceğimi yaptım. Sen de Allah rızasını gzeterек alıŐ, kazan, paylaş."

Bu olay, Keloğlan'ın arkadaşına büyük bir ders olmuş. Bundan sonra iyi biri olmuş. Keloğlan da büyük bir düğün dernekle evlenmiş, mutlu bir hayat yaşamış.

O köyün ağası olmuş ve herkese adaletle, iyilikle davranmış.

EK.10: 10.MASAL: KİM CESUR

Yöre: Siirt

Bir varmış, bir yokmuş... Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, deve tellal iken, sinek berber iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır sallar iken...

Bir padişah kendisine baş vezir seçmeyi dŐnyrmŐ. Fakat hangi veziri tercih edeceğine karar veremiyrmŐ. En iyisi, demiş: 'Ben onları bir deneyeyim sonra hangisini vezir seçeceğime karar veririm' demiş.

Padişah kocaman mı kocaman bir kapı yaptırmış. Ve tüm vezirlerini bu kapının yanına çağırmış. Sizler demiş, hepinizde çok akıllısınız hem de çok cesursunuz. Merak ediyorum bu kapıyı kim açacak?

Vezirler kapıya bakmışlar, ne yapacaklarını ŐaŐırmıŐlar. Çünkü kapı kocamanmış üstelik çokta sağlam grnyrmŐ. Birinci vezir, dudaklarını bükmüş. 'Ben bu kapıyı nasıl açarım?' demiş. Diğerı kapıya biraz yaklaşmış, yok yok demiş bu kapı çok büyük. Bir diğerı kapıyı yakından incelemiş 'AA hayatımda bu kadar büyük kapı görmedim,' demiş.

En genç olan saygıyla beklemiş. Şimdi sıra ondaymıŐ yavaŐa yaklaşmış. nce kapıyı elleriyle yoklamış, sonra byklğine bakmış. En sonunda kapıya tüm gücüyle yüklenmiş Bir de ne görsün kapı sonuna kadar açılmış. İŞte o zaman kapının zaten açık olduğunu anlamış. Açmak için yalnızca denemek gerekiyrmŐ.

Sultan bu cesareti gösteren vezire: 'Aferin, zaten kapı açıktı. Ama hiç kimse kapıya yaklaşmadı. Hiç kimse bu cesareti göstermedi. Sen ise denedin ve başardın. Seni baş vezir seçiyorum,' demiş. Masalımız da burada bitmiş.

EK.11: 11.MASAL: PADİŞAHIN KÜÇÜK OğLU

Kaynak Kişi: Hanım Boyraz

Yaş: 58

Yöre: Kahramanmaraş/Elbistan

Bir varmış bir yokmuş... Allah'ın kulu çokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde deve tellal iken, pire berber iken, ben annemin beşiğini tıngır mıngır salları iken, ak sakal, sarı sakal, berber elinden yeni çıkmış kırkılmış yok sakal, kasap olsam sallayamam satırı, nalbant olsam nallayamam katırı, hamama girsem sorarım hatırı, nadan olan bilmez hatırı. Dereden geldim, sandığa girdim, bir de ne göreyim, köşede bir hanım oturuyor, şöyle ettim, böyle ettim, yüzüne baktım, hanım yerinden kalktı, çıktık birlikte yola, ne sağa baktık, ne sola, gide gide Kaf dağının arkasına geldik ki ne ileri gidilir ne geri, sana bir masal söyleyeyim gel beri...

Uzak Diyarlarda bir padişah varmış, bu padişahın üç oğlu varmış. Padişahın oğlanlarının hepsinin de bir sevdiği varmış. Padişah sırasıyla iki oğlunu 40 gün 40 gece düğün yaparak evlendirmiş. Fakat padişahın küçük oğlu babasına bir türlü bir sevdiğinin olduğunu söyleyemiyormuş. Bu yüzden de gündün güne sararıp soluyormuş. Padişah oğlunun bu halini görünce;

-Oğlum bir derdin mi var diye sormuş.

Küçük oğlunda babasına;

-Baba bir şeyim yok demiş

Ama padişah ısrar etmiş ve tekrar oğluna demiş ki;

-Oğlum bir derdinin olduğu her halinden anlaşılıyor. Ne istersen yaparım sen yeter ki derdini söyle demiş

Bunun üzerine küçük oğlan babasına;

-Baba benim sevdiğim bir kız var demiş.

Padişahta bunun üzerine oğluna bir gül çubuğu vermiş ve;

-Al bu çubuğu sevdiğin kızın kapısına at eğer çubuk saplanırsa bil ki bu kız senin kaderindir oğlum o zaman sana bu kızı alırsız demiş.

Bunu üzerine oğlan hızla ata binmiş, çubuğu almış doğru sevdiği kızın evine doğru yol almaya başlamış. Küçük oğlan attan ilerlerden aniden gül çubuğu elinden düşmüş ve kuru bir çam ağacının dibine saplanmış. Çocuk hemen attan inmiş ağacın bir o tarafına bir bu tarafına bakmış ve ağacın dinde pusmuş bir kaplumbağa görmüş. Bunun üzerine çocuk kaplumbağayı kucağına almış ve demek ki benim kaderim bu kaplumbağaymış diye söylenmiş. Atına atlamış ve hemen babasının yanına gelmiş ve başından geçen olayı anlatmış. Bunun üstüne babası;

-Tamam oğlum demek ki senin kaderin bu kaplumbağaymış demiş.

Padişah küçük oğlunu kaplumbağayla birlikte, ıssız, karanlık ve küçük bir odaya yerleştirmiş. Onlara yatmak için yatak bile vermemiş. Küçük oğlan hiçbir şey demeden kaplumbağayı kucağına almış ve odaya yerleşmiş. Gece olunca küçük oğlan uyumuş sabah kalktığında görmüş olduğu manzaraya inanamamış. O

küçücük, karanlık oda gitmiş yerine her tarafı güllerle donatılmış tertemiz bir oda gelmiş. Odanın ortasında altın bir masa ve altın sandalyelerin olduğu bir sofraya kurulmuş. Sofrada bin bir çeşit yiyecekler varmış. Tabi padişahın küçük oğlu bu duruma çok şaşırılmış. Sofra da bulunan yiyecekleri yesem mi yemesen mi? Diye aklından geçirmiş. Hani küçük çocukta çok açmış neyse diyip yemekleri yemeye başlamış. Akşam yemek vakti gelmiş yine böyle bir sofraya kurulmuş çocuk yine çok şaşırılmış ama yemekleri de bir güzel yemiştir. Bu şekilde 10 gün geçmiştir. Padişah meraklı oğlundan 10 gündür hiç haber alamamış. O ıssız, karanlık odada ne yapar ne eder diye düşünmeye başlamış ve sonunda oğlunu görmeye karar vermiş. Hazırlanmış ve oğlunun evine doğru yola çıkmış. Evin önüne gelmiş ama içeri girmeden anahtar deliğinden içeriyi gözetlemiş. Padişah içerde görmüş olduğu manzaraya inanamamış tekrar tekrar bakmış. Padişah evin içinde dünyalar güzeli bir kız görmüş. Padişah şaşkın şaşkın bu kız nerden gelmiş diye düşünüyor ama bir şeyde yapamıyormuş neyse padişah sarayına dönmüş. Ertesi sabah yine oğlunu görmeye gelmiş ve yine kapı aralığında içeriye bakmış yine o dünyalar güzeli kızı görmüş. Padişah adete çarpılmış bu kıza yani bu dünyalar güzeli kıza aşık olmuş ama o günde hiçbir şey yapmadan sarayına dönmüş. Ertesi sabah padişah yine oğlunun evine gelmiş ve kapının aralığından bakmış bu defa padişah dayanamamış ve kapıyı açıp içeri girmiş. Bu dünyalar güzeli kızın elinden tutmuş ve kıza sen nerden geldin buraya in misin cin misin diye sormuş. Aslında bu dünyalar güzeli kız bir periymiş ve padişahın küçük oğlu bu periyi kaplumbağa olarak görüyormuş tabi padişah babası kıza dokunana kadar. Kızın elinden tutunca küçük oğlunda bu dünyalar güzeli kızı görmüş ve gözlerine inanamamış. Şimdi o bin bir çeşit sofraları daha iyi anlar olmuş. Ama padişahın dili tutuk kalmış Allah Allah; Allah Allah diyip duruyormuş. Ama bu güzel kıza da bırakmak istemiyormuş oğluna. Ne yapsam da bu kıza oğlumun elinden alsam diye düşünmüş ve oğluna yanına çağırması;

-Oğlum bana bir salkım üzüm getir. Getireceğin bir salkım üzümü bir ordu askerim yiyecek ama doymayacak. Eğer bunu başarırısan bu kıza seni özgür bırakacağım yoksa kız benim olur demiştir.

Küçük oğlu düşüncelere kapılır nerden bulacak ki babasının isteği üzümü bu imkânsız gibi bir şey. Bir o yana gitmiş bir bu yana gitmiş ama bir çare bulamamış. Küçük çocuk. Sonunla derdini bu güzel periye anlatmış. Peri de ne var bunda insan evladı al bu üzümü babana götür demiştir. Küçük oğlan hemen götürürmüş babasına üzümü. Padişah ordusunu çağırması ve üzümü onlara vermiş. Padişahın bir ordu dolusu askeri bu üzümü yemiştir yemiştir ama üzüm salkımından bir tane bile üzüm eksilmemiştir. Padişah işi iyice zora sokmak istemiş ve küçük oğlunu yine yanına çağırması;

-Oğlum bir tabak pilav getireceksin ama bunu bir ordu dolusu askerim yiyecek bitmeyecek demiştir.

Küçük çocuk bunu yine periye söylemiş. Peride al bu pilavı babana götür demiş. Tabi tüm bunlardan padişahın haberi yokmuş yani o dünyalar güzeli kızın peri olduğunu padişah bilmiyormuş. Küçük çocuk pilavı getirmiş babasına. Babasına askerlerini çağırmış yine, askerler yemiş yemiş ama tabakta tek bir pilav tanesi bile eksilmemiş. Padişah iyice şaşırmış bu duruma ve oğlunu yanına yine çağırmış ve;

-Tamam oğlum sen kazandın bu yarışı bu kız senin demiş

Bunun üzerine küçük oğlunda bu dünyalar güzeli kızla birlikte uzak diyarlara göç etmiş. Masalda burada bitmiş...

EK.12: 12.MASAL: SALYANGOZ VE EVİ

Kaynak Kişi: Serdar Yılmaz

Yaş: 62

Yöre: Malatya

Bir varmış bir yokmuş evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir ormanda salyangoz ve arkadaşları yaşarmış. Salyangoz evini sırtında taşıdığı için hiç beğenmezmiş. Diğer arkadaşları gibi evini taşımak istemiyormuş. Bir gün ormanda gezinirken bir kelebek görmüş, bu kelebeğin kanatları rengârenk ve değişik şekillerdeymiş. Bunu gören salyangoz çok hoşuna gitmiş, kendisinin de evinin böyle rengârenk olmasını istemiş derken arkadaşları salyangoza demişler ki seni ressam tırtıla götürelim. Senin de evini rengârenk boyasın. Salyangoz bu teklifi kabul etmiş. Arkadaşlarıyla birlikte tırtılın evine gitmişler ve kapıyı vurmuşlar. Tırtıl çıkmış: “ kim o” demiş.

Salyangoz ve arkadaşları biziz demiş. Salyangoz demiş ki “tırtıl kardeş benim evimi, sırtımı da kelebek gibi rengârenk yapabilir misin?”. Tırtıl evet demiş ve hemen boylarını, fırçalarını almış, salyangozun sırtını boyamaya başlamışlar. Tırtılın işi bittikten sonra tırtılın sırtı çok güzel bir görüntü almış derken ama yinede salyangoz evini sırtında taşımaktan hoşlanmıyormuş.

Evine dönerken birden hava kararmış, şimşekler çakmaya başlamış ve yağmur tüm hızıyla yağmaya başlamış. Diğer arkadaşları uğur böceği ve kelebek saklanacak yerleri olmadığı için sırsıklam olmuşlar ama salyangoz kafasını, bacaklarını, elini kabuğun içine çekerek ıslanmamış. Yağmur bittikten sonra tırtılın boyları gitmiş ama arkadaşları sırsıklam olmuş ve hasta olmuşlar salyangoz bunu görünce çok sevinmiş ve demiş ki ; “iyi ki evim var”

EK.13: 13.MASAL: ŞİFALI TOPRAK

Kaynak Kişi: Abdurrahman Çakır

Yaşı: 56

Yöre: Adıyaman

Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde deve tellal, pire berber iken... Ben bağda üzüm bekler, dereye odun yükler iken, bir varmış bir yokmuş. Masalın yalanı mı olurmuş. O yalan bu yalan, fili yuttu bir yılan...bu da mı yalan?derken;sabahleyin erken, keçiler koyunları tıraş ederken,tahta kurusu saz çalar, sıçan cirit atar iken,çıkılmış bir kocakarı ortaya...en sonunda açmış ağzını yummuş gözünü.bir laf etmiş, bir laf etmiş... Bakalım ne laflar etmiş...

Bir zamanlar yıllar önce Şah Turmuz adında bir köy varmış ve bu köyde bir evliya varmış. Bu evliyanın adı da Şah Turmuz imiş. Zaten köy ismini bu evliyadan almış.

Söylenilenlere göre Şah Turmuz' un ormanda bir yerde bulduğu değişik bir toprağı köyün ziyaretine getirip halkın bu topraktan şifa bulmasını dilermiş. Gerçekten de halk bu toprağı vücuduna sürerek şifa bulurmuş. Ancak bu toprağın yerini sadece Şah Turmuz bilirmiş. Söylenilenlere göre şifalı toprağı ormanın bilinmeyen ve yer altında bulunan bir yerde dev bir yılan korurmuş. Yılan o kadar büyümüş ki yer altında bulunan tünele ancak sığarmış yılanın boyunun 50 m olduğu söylenirdi. Yılan toprağı derisini sürerek toprağı şifa verirmiş. Evliya Şah Turmuz her Cuma akşamı yılanı ziyaret edip onunla konuşup dertleşirmiş. Yılanda evliyaya şifalı topraktan verirmiş. Ancak bir şartı varmış dev yılanın “ tüneli senden başka kimse bilmemeli, bilirse şifalı toprağı vermeyeceğini söylemiş” .Şehirden köye hazine aramaya gelen hazine arayıcıları Şah Turmuz'u ve şifalı toprağı duymuş ve bir gün Şah Turmuz'u takip ederek tünele girmişlerdir. Belki gittiği yerde altın vardır diyerek tünele girmeye çalışmışlar hazine arayanlar silahlıymışlar. Yılan Şah Turmuz'a tünele başkalarını niye getirdiğini söylemiş ve kızmış. Şah Turmuz'a bir daha bir daha buraya gelmemesini ve şifalı topraktan almamasını söylemiş. Tabi Şah Turmuz dev yılanı ben onları getirmedim demiş ama yılan ona beni senden başka kimse görmemeliydi, söz vermiştin unuttun mu? demiş.

Tam o sırada hazine arayanlar dev yılanı görmüş. Silahlarını yılanı doğrultmuş ve yılanı tam vuracakken Şah Turmuz kendini silahın önüne atmış ve vurulmuş. Yılanı bir şey olmaz hazine arayanlar yanlışlıkla Şah Turmuz'u vurmanın korkusuyla kaçarlar. Dev yılan Şah Turmuz'un yabancı adamları getirmediğine inanır. Dev yılan Şah Turmuz'u, yaşadığı yerde bulunan şifalı toprak ve su ile tedavi etmiş. Şah Turmuz günler geçtikten sonra iyileşmiş ve köyüne dönmüş ve bu sefer şifalı sudan da köye götürmüş. Hiç kimseye olanlardan söz etmez zaten hazine arayanlar korkudan hiç kimseye bir şey demeden köyden ayrılmışlardır. Şah Turmuz'dan şifalı su ve toprak sayesinde çoğu kişi gelip dua etmesini istermiş. Şah Turmuz 'da karşılık beklemeden gelen herkese dua edermiş.

Yılan ile Şah Turmuz'un dostluğu yıllarca sürüp gitmiş. Ve kimse dev yılanı görmemiş. Halk ve köye gelen herkes yıllarca şifalı toprak ve suda şifa bulmuş...

EK.14: 14.MASAL: TİLKİDEN KORKAN ALI

Kaynak Kişi: Ali Poyraz

Yaş: 55

Yöre: Malatya/Akçadağ

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde cinler cirit oynarken bir nene varmış. Bir de haylaz oğlu varmış. Oğlunun adı da Tilkiden Korkan Ali imiş. Bir gün Ali demiş ki: “ Anne, ben artık seninle olmuyorum, uzak bir diyara gidip bir iş yapmak istiyorum. Yalnız bir şartım var demiş. Bana biraz un, bir kaç da yumurta koyacan. Yoluma devam edecem.” Annesi de onu kırmamış. Biraz unun içine yumurta koymuş, eline vermiş.

Ali yoluna devam etmiş. Giderken bir ormanlıktan geçiyormuş. Bakmış ki orada iki tane dev kavga ediyor. Selammün aleyküm demiş. Aleyküm selam demişler. Niçin kavga ediyorsunuz demiş. Demişler ki: “ bizim dededen kalma bir çizmemiz var. O çizme için kavga ediyoruz. Tilkiden korkan Ali demiş ki: “Bu çizmeleri bana verin, kavgadan vazgeçin.” Bunlar da düşünmüşler, karar verip adama vermişler. Adam çizmeyi aldıktan, kavga durduktan sonra adam demiş ki: “ Bir bahis yapalım.” Bunlar da iyi demiş. Adam demiş ki: “ Kim taştan su çıkarırsa bahsi o kazanacak, üçünün arasından lider olacak.” Devler taşı alıp sıkıyorlarmış, un ediyorlarmış ama su çıkmıyormuş. Bu yumurtaları gizliden alıp sıkıyormuş su çıkıyormuş. Neyse bu kazanmış. Devlerin lideri olmuş.

Gitmişler, birkaç gün beraber yaşamışlar. Devlerin odunu bitmiş. Bir ormana oduna gitmişler. Devler kocaman bir kamyonun taşıyamayacağı yükü taşıyorlarmış. Bir baltaları varmış. Demişler ki: “ Ali Bey bu baltayı sen taşı.” O da küçük bir şey zannetmiş. Almış omzuna. Omzuna alınca gözleri göklere fırlayacak olmuş. Devler demiş ki:” Ne bakıyorsun göklere?” Ali demiş ki:” Baltanızı alıyorsanız alın, almıyorsanız yıldızlara atıyorum. Bir daha alamazsınız.” Demiş. Devler korkudan baltayı almışlar. Yola devam etmişler. Bir süre sonra suyun başına gelince devler yorulmuş. Yemiş, içmiş, uyumuşlar. Ali devlerin ipini çözüp ufacık bir ağaca bağlamış. Devler uyanınca bu ağacı sallamaya başlamış. Demişler ki:” Ne yapıyon Ali Bey?” Demiş ki:” Ben bütün bu ormanı birden sökecem. Devler yalvarmışlar: “Etme tutma bu orman her zaman bize lazım.” Neyse, niyetinden vazgeçirmişler. Ormandan ipleri çözmüş, geri odunlara bağlamışlar. Yola devam etmişler.

Devler birbirlerine demişler ki:” biz bu adamdan kurtulamak, bu adam bizi mahvedecek. Gece uyuyunca bunu öldürelim.” Bu da dinlemiş. Evin üstüne yatağını sermişler. Ali yatağının içine silindir loğ koymuş. Kendi de kenara gidip

uzaktan seyretmiş. Devler gelmiş. Değirmen taşıyla yatağı ezmişler ezmişler. Taş un haline getirmişler. Öldü diye gitmişler. Onlar gidince Ali kalkmış. Yatağını temizlemiş yine yatmış. Sabahleyin devleri çağırmış. Devleri fırcalamış. Demiş ki:” Bu gece hiç uyuyamadım. Yatağınızda pire var. Pireler beni sabaha kadar ısırdı. Devler demiş ki: “ Allah Allah! Biz değirmen taşıyla bu adamı ezdik. Pire kadar hükmedememişik bu adamı. Demişler ki:” Ali Bey sen memleketine dönmek ister misin?” Ali: “ Dönerim ama bir şartım var.” Demiş. Bir hazine altın verirseniz dönerim. Tamam demişler. Yola çıkmışlar.

Eve gelince annesi: “Tilkiden korkan yavrum! Nereden geliyorsun, bu güne kadar neredeydin?” Annesine demiş ki:” Sus sus sus. Sen konuyu bilmiyorsun.” Neyse içeri geçmişler. Devler de zorla içeri geçmiş. Oturmuşlar Ali Bey de içeri girmiş ama devlerin nefesinden tavana fırlamış. Demişler ki:” Ne yapıyon Ali Bey? Demiş ki: “ Dedemin eski kılıcını bulacam ki sizi kesem.” Devler kaçmış, gitmiş. Ali Bey annesiyle yemiş, içmiş, muradına ermiş.

EK.15: 15.MASAL: YILAN HİKÂYESİ

KaynakKişi: Ferah Çevik

Yaş: 49

Yöre: Gaziantep

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir padişah varmış. Padişahın da yanında bir gari varmış, gomşusu. Bu gari da çok fakir, gariban bi gadınmış. Bir gün evinde otururken bir bahmış kii, eşiklikten bir yılan sağılmış, gelmiş. Demiş ki: “Gari, gari! Git padişahın gızını bana iste.” O da demiş ki: “ Yılaan” demiş, “ben” demiş, “sana nasıl gidem de padişahın gızını isterim? İşte. Sen bi yılansın, ben gariban, fakir bi gadınım. Ben nasıl sana padişahın gızını isteyem?” Demiş: “Yook, ya gider istersin ya da ben seni sokarım. Gidip dünürcü goltuğuna oturacaksın, onu bana isteyeceksin, padişahın gızını.” Gari goymuş gitmiş, gorha gorha padişahın goltuğuna gitmiş, oturmuş, dünürcü goltuğuna. Padişah gelmiş: “Gari” demiş, “Sen ne hakkınan geldin, benim gızını istersin? Nasıl geldin?” Demiş: “Böyle böyle, ben senin gızını istemeye geldim.” Padişah gızmış, alay ederekten demiş: “Tamam gari” demiş, “Sen benim gızını istiyisen garşımdaki” demiş, “sarayımın garşısındaki dağı da galdırırsan ben gızı sana veririm.” Gari gorha gorha gelmiş. “Gördün mü? Yılan beni sohacak, ben eve giremem. Bu dağ nasıl gahacak bi gece içinde?” Eve gelmiş, yılan sağılmış delikten, gelmiş eşiklikten, demiş:”Gari nettin?” demiş: “Böyle böyle.” demiş, “padişahın emir geldi. Garşıdaki dağı galdırırsan gızını sana verecek.” “E” demiş, “Gari, onu mu düşünüyün?” demiş. “Ben onu galdırırım.” demiş. Hemen tüyü tüye çalmış, grık arap çıkmış, dağı sabaha gadar

galdırılmışlar. Sabah kahmış ki padişah, evin önüne bir irşad doğmuş, bir güneş gelmiş, dağ gahmış kapısının önünden.

Gari gine gitmiş, ertesi günü istemeye. Padişah demiş: “Gari geldin, tamam, sözüm söz, ama senden bir isteğim yine var.” “E ney?” demiş. “Ey” demiş, “Sen” demiş, “Bir ceviz kabuğunun içinde” demiş, “gırk gat gızıma elbise yapacaksın. Elbiseyi bir ceviz kabuğunun içinde getirirsen, gızımı sana veririm. Yoksa vermem. “Gari gine üzümlü üzümlü gelmiş. Gine yılan sağılmış, gelmiş eşiklikten. Demiş “Gari nettin?” ”E” demiş, “Bir ceviz gabuğunun içinden benden gırk kat elbise istedi. E bu nasıl yapılır?” “E gari, onu mu düşünüyorsun. Ben sana sabah onu getiririm.” Getirmiş yılan, vermiş. Onu da padişaha götürmüş, vermiş. Padişah donmuş, galmış. Başka bişe galmadı. “E” demiş, “Tamam gari, sözüm sana söz.” “Ey” demiş, “Sonraki emrin ney padişahım?” “Ey” demiş, “bugün evde ne kadar pirinç, mercimek varsa, hepsini birbirine gatacan”, taylardan olurmuş padişahın evinde, çok, “sabaha kadar bunu seçeceksin. Sabah olduğu zaman e ben sana gızımı vereceğim.” Gine gari ezili üzümlü gelmiş, demiş ki: “E” demiş, “padişahım,” demiş, “böyle böyle” dedi. “Yılan, işte sen evde ne kadar mercimek, pirinç varsa, birbirine gatıp seçeceksin. Gızı sana verecek, yoksa vermeyecek.” “E” demiş ki; “E gari” demiş, “ondan kolay ne var.” demiş. “Sen dur.” demiş. Tüyü tüye çalmış, gırk arap çıkmış, sabaha kadar pirinci mercimeği ayıklamış, torbalara, taylara doldurmuşlar, goymuş gitmiş. Padişah gahmış ki her şey yerinde duruydu. Gine gari gelmiş, demiş ki: “Tamam gari,” demiş. “Sana yapacak bir şeyim galmadı. Sözüm söz gızı sana veriyim.” Dügün etmişler, almışlar eve getirmişler. Tabi usule göre evi dizmişler, goşmuşlar. Gelin gelmiş, evde oturuydu. Gelinin tanımadığı adam, beklili ki gele. Bahmış ki eşiklikten bi yılan sağılmış gelmiş. Gız gorkmuş, ben bi yılanı mı vardım diye. O ana kadar yılan soyulmuş ki, bir delikanlı çıkmış ki, çok yakışıklı bir delikanlı. Evlenmişler. “Kimseye söylememiş.” “Padişahın gızı, benim yılan olduğumu kimseye deme. Dersen benim sihrim bozulur.” “Tamam,” demiş. “Söylemem, demem.”

Aradan uzun zaman geçmiş, padişahın oğlu evlenecek, düğün olacak. Dügün kurulmuş. Babasının evine gitmiş gız, padişahın evine. Demiş ki: “Bak,” demiş, “padişahın gızı” demiş, “sen düğüne gidiyorsun,” demiş, “ben,” demiş, “her gün,” demiş, “bi elbiseyle geleceğim. Bir gün beyaz, bir gün siyah, bir gün gri. Atuma binip geleceğim. Sakın demiyesin bu benim gocam!” O demiş: “ Tamam” demiş, “söylemem” demiş, “senin dediğin olsun, demem.” Ey bir gün bu beyaz elbiseyi giymiş, gelmiş. İkinci gün siyah elbise, üçüncü gün gri elbise. Her gün ata giyinip, guşamp geliydi. Oburu diyikine, gonu gomşu diyi: “E yiğit iken yıkılasıca! Sen gidip böyle bi delikanlıya varmadın da gettin de bir yılanı vardın. “En sonunda üçüncü gün oluydu, gız usandı, diyi ki: “Ne” diyi, “başıma vurup vurup duruyusunuz.” diyi. “İşte, o benim gocam.” diyi. E dediği zaman diyi ki, o zamana kadar gonu gomşu diyi ki, şey diyi: “Padişahın gızı sen ne yaptın? Benim

sihrim bozuldu, bozuldu. Ben daha bu şeyde, ülkede duramam. Benim buradan gitmem lazım. Benim sihrimi sen bozdun.” “E ne edek nası yapak.” demiş. “Ben” demiş, “padişahın gızı, gidiyim. Elindeki demir baston eğilene gadar, ayağındaki giydiğin demir çarık, ayakkabı eğilene gadar beni burada görmezsin.” demiş. Gız ağlamış, sızlamış, feryad etmiş. “Ben kalamam bu memlekette.” Goymuş, gitmiş. Pehlül gitmiş. Aradan aylar geçmiş, gelen yok, giden yok. Demiş ki padişahın gızı, gelmiş demiş ki: “Baba,” demiş, “ben böyle böyle, bana bi demir baston yaptır. Bir de ayağıma demir ayakkabı yaptır. Ben gidip kocamı arıyacam.”

Ondan sonra aylar geçmiş, bu dolanmış, dolanmış. Ayağındaki demir baston, elindeki demir baston eğilmiş, ayağındaki demir ayakkabı eğilmiş. Üstü başı gitmiş, yorulmuş. Gitmiş, “şurda oturam.” demiş. Bir bahmış ki Pehlül garşısında. “Padişahın gızı,” demiş, “bura” demiş, “guş ganadıynan gelemez, yılan göbeğiyle gelemez, insanoğlu hiç gelemez. Sen buralara nasıl geldin? Bura devlerin yeri.” demiş.” demiş: “Ne yapam, duramadım, geldim.” demiş. “E ben seni ne yapam şimdi.” O zamana gadar devler gelmişler, devler gelmiş. Hemen Pehlül ordan yine sihrini yapmış. Hemen bir büyük su akıtmış, üzerine gızı bi tas yapmış, ileriye yitmiş. Devler uzanmışlar, uzanmışlar, “Bu çok güzel bi tas, su içek.” Tası ellerine alamamışlar. Alsalarmış orda gızın bir yanı gidermiş, su olduğu için. Ondan sonra geri devler gitmişler. Gittikten sonra demiş: “Padişahın gızı ben seni ne yapam? Şimdi ben seni burada nasıl bırakam? Atıma binip arkama bin de gel.” demiş. Arkasına almış padişahın gızını, gitmişler gitmişler devlerin evine. Bi bahmış ki devler yine geliyi. Demiş: “Gördün mü padişahın gızı? Yine geliyiler.” demiş. Devler gelmiş: “Hıı Pehlül! Senden insan gohusu geliyi, insan.” “Yook, benden insan gohusu yok.” Pehlül o anda bir goca tarla, bir de salatalık ekmiş, gız içinde salatalık olmuş. “E padişahın gızı!” demiş, “e ne yapacam? Bunlar bi tene goparır yerlerse gızın bi yeri gider.” O anda devlerin bi tanesi salatalıktan bi tane goparmış, yemiş. Kızın bir parmağı gitmiş. E gitmiş, gene devler goymuş gitmişler. “Ha” demiş, “Pehlül” demiş, “gidek” demiş. “atıma binek, padişahın gızı bu memleketten gidek.” demiş. Gine gitmişler, gitmişler, gine devlerin evine. Çareleri yoktur. Demiş ki. Devlerin düğünü olacaktı. Demiş devler, demiş: “Pehlül bu yemeği sen yapacaksın. Bu yemeği yapacaksın, düğün yemeğini.” Demiş: “Tamam yaparım.” demiş. “Padişahın gızı,” demiş, “biz” demiş, “bugün sabaha gadar” demiş, “bunların yimeklerini yapak, hazırlayak, sabah bunları yiller, İçeller, gece yarısı bayılıllar. O anda” demiş, “gılıcımnan bir devin gafasına vurup, düşürürsem, biz gurtulduk. Yohsa burada bunlar bizi yiller.” Demiş: “Tamam.” demiş. Akşam olmuş, bunlar yimekleri yapmışlar, etmişler, bahmışlar ki tuz bitmiş. Demiş ki padişahın, Pehlül demiş ki: “Padişahın gızı” demiş, “şu” demiş, “süllümü gur, süğükten aş, mahmülü aç, tuz ölbesinden tuzu al, gel, gomşunun evinde. Yoksa tuzu atmazsak, bunlar bizi, yemek yapmazsak, bizi öldürürler.” İyi, padişahın gızı süllümü gurmüş, süğükten aşmış, mahmüle

gitmiş, tuz ölbesinden tuzu almış, gelmiş, yimeği yapmışlar. Ertesi gün bunlar yemişler, içmişler. Akşam olunca devler bayılmış, düşmüş, demiş ki: “Bak padişahın gızı ben bir tane gılıncan vurdum, eğer bir daha vurursam bunlar tekrar dirililer, bi sefer vuracam. E demiş ki: “Tamam.” demiş. Bu bi tene vurmuş gılıncan devin gafasına. Vurduğu an dev düşmüş oraya. Demiş ki dev: “Ey insanoğlu Pehlül! Senden insanoğlu gohusu geliyi. Ben dedim yığitsen bir gılıncan bir tene daha vur.” Demiş ki: “Yook, benim kılıcım bi tene söker, ikinciye vuramam.” demiş. O anda orda düşmüş.

Padişahın gızını hemen atına atmış, ordan koşmuşlar, tekrar memleketine dönmüşler. Padişahın sarayında kırk gün kırk gece düğünler olmuş, eğlenmişler, yemiş içmişler, muratlarına ermişler.

EK.16: 16.MASAL: YOKSUL ADAM

Kaynak Kişi: M. Şerafettin EROĞLU,

Yaş:73

Yöre: Diyarbakır

Evvel zaman içinde bir köyde yoksul bir adam varmış. Bir gün bu yoksul adam parasız kaldığı için köyü terk etmek zorunda kalıyor. Gel zaman git zaman yürü yürü bir bakmış biraz ilerde pazaryeri kurulmuş. Hemen oraya doğru ilerliyor. Pazarı gezerken bir bakmış bir adamın önünde kuru kafalar varmış. Merak edip tezgâha doğru yönelmiş ve sormuş:

—Ya sen ne satıyorsun böyle?

Tezgâhçı cevap vermiş:

—Akıl satıyorum.

—Nasıl yani?

—Her kuru kafa bir akıl ve her akıl bir mecediyedir.

Yoksul adamın cebinde ise sadece üç mecediyesi varmış. Kendi kendine acaba bu mecediyelerle karnımı mı doyursam akıl mı alsam diye düşünmüş. Daha sonra merakına yenik düşmüş ve akıl almaya karar vermiş. Bir mecediyeyi akıl satan adama vermiş, satıcı parayı aldıktan sonra demiş ki:

—Oğlum eğer bir iş seni ilgilendirmiyorsa o işe karışma.

Bizim yoksul adam içinden düşünerek ben zaten bunu biliyordum; ama merakından dayanamamış acaba diğer kuru kafalar hangi aklı verecek diye bir mecediye daha vermiş.

Akıl satıcı:

—Öldürmeyen Allah öldürmezmiş.

Ey, bunu da biliyordum demiş. Yoksul adamın cebinde sadece bir mecediyesi kalmış. Düşünmüş bu bir mecediye ile zaten karnım doymaz en iyisi son bir akıl daha alayım demiş.

Üçüncü akıl ise:

—Güzel güzeldir ama gönül sevdiği daha güzeldir.

Son parasını da akıl almaya verdikten sonra perişan bir vaziyette tekrar yürümeye başlamıştır. Günlerce yürüdüktan sonra önüne görkemli bir saray çıkıyor. Yoksul adam acıktığı için saraya gidip hem karnımı doyururum hem biraz dinlenirim demiş. Biraz yürüdüktan sonra sarayın kapısına varmış ve kapıyı çalmış. Birden sarayın kapısında bir ses yükseliyor:

—Kimsiniz?

Yoksul adam:

—Tanrı misafirim.

Saray görevlisi kapıyı açmış ve sarayın Sultanının yanına götürmüş. Sultan sormuş:

—Derdin nedir tanrı misafiri?

Yoksul adam:

—Çok açım efendim ve biraz da yorgunum demiş.

Sultan cariyelere hemen bir sofraya hazırlatıyor sofrada hiçbir eksik bulunmamasını istiyor. Ve nihayetinde sofraya seriliyor bizim yoksul adam oturup karnını bir güzel doyuruyor. Bir ara içerden bir gürültü sesi geliyor. Bir kadın:

—Havar, kurtaran yok mu? Diye bağırmış. Yoksul adam tam kalkacakken kuru kafalar aklına geliyor: "Oğlum eğer bir iş senin işin değilse o işe karışma." Boş yere mi bir mecediye verdim, nasılsa benim işim değil demiş ve tekrar yerine oturmuş yemeye devam etmiş. Bir müddet geçtikten sonra Sultan gelmiş.

—Tanrı misafiri yemeğini yedin mi, karnın doydu nu?

—Evet demiş yoksul adam.

Sultan:

—Peki, burada bu kadar teşkale oldu adeta kıyamet koştun niye gelip karışmadın?

Yoksul adam:

—Bu benim işim değildi o yüzden karışmadım demiş.

Sultan, hım diyor. Peki, gel sana iki kapı göstereceğim. Birinci kapıyı açıyor, eğer sen benim işime karışsaydın kelleni uçuracaktım. Sonra ikinci kapıyı açıyor. Burada ise bir kese altın var bu da senin hakkın ve haydi sana uğurlar olsun tanrı misafiri demiş. Yoksul adam bu duruma çok sevinmiş. Bir mecediyeye karşı bir kese altın kazandım demiş.

Saraydan çıktıktan sonra yine günlerce yürümüş ve bir köye varmış. Bakmış ki köy ahalisi bir kuyunun etrafına toplanmış. Bazıları bağırp çağırıyor, bazıları

ise saç başlarını yoluyor. Yoksul adam merak etmiş acaba burada neler oluyor. Biraz yaklaştıktan sonra köylülere sormuş:

—Hayrola, burada ne oluyor?

Köylüler:

—Kuyunun içinde bir Dev adam varmış. Yıldı bir sefer suyumuzu kesiyor. Ancak Dev adama telli duvaklı bakire bir kız gönderdiğimiz zaman suyu bırakıyor demişler.

Yoksul adam biraz düşündükten sonra aldığı ikinci akıl aklına geliyor, öldürmeyen Allah öldürmezmiş. Nasıl olsa benim kimim kimsem de yok demiş:

—Şimdi siz bana bir ip getirin belime bağlayın ve beni aşağı indirin; yalnız aşağı yaklaşınca ipi koparın ki ben korkup çağırırsam bile beni yukarı çekmeyin.

Bunun üzerine köylüler yoksul adamı ip getirip bağlamışlar ve aşağı doğru sarkıtmışlar. Yere yaklaşınca da ipi koparmışlar. Yoksul adam incinmeden aşağı inmiştir. Etrafı biraz gezdikten sonra bakmış küçük bir pencere var. Merak edip bu pencereden içeri bakınca iki tane kız oturuyormuş. Kızlardan biri sesleniyor:

—Ey! İnsanoğlu niye geldin buraya? Demiş. Bak burada Dev adam yatıyor uyanırsa seni parçalar.

Yoksul adam:

—Öldürmeyen Allah öldürmezmiş, demiş.

O sırada dev adam uyanıyor. Koskocam kafası, elleri, ayakları ve korkunç bir suratı varmış. Dev adam uyanınca:

—Ey! İnsanoğlu nasıl buraya geldin?

Yoksul adam

—Valla bir şekilde geldim demiş. Artık suyu kesmemeni ve bu kızları serbest bırakmanı istiyorum.

Dev adam da:

—Peki, ancak bir şartım var? Demiş.

Yoksul adam:

—Tamam, şartını söyle demiş.

Dev adam demiş ki:

—Bu iki kızdan hangisi daha güzeldir?

Yoksul adam bu soru karşısında çok zorlanmış. Biri simsiyah bir kız diğeri ise bembeyaz, ay parçası gibi bir kızmış. Muhakkak ay parçası gibi bembeyaz olan kız daha güzeldir; ama ya Dev adam siyah olan kıızı daha çok güzel buluyorsa?

Biraz düşündükten sonra aklına üçüncü mecdiyeyi verdiği zamanki kuru kafa geliyor. Dev adama diyor ki:

—Güzel güzeldir ama gönül sevdiği daha güzeldir demiş.

Bu sözden sonra Dev adamın sihri bozuluyor ve yoksul adama dile benden ne dilersen artık senin emrindeyim demiş. Devlin sihri bittikten sonra kuyudan

çıkıyorlar. Köylüler artık sularına kavuşuyor. Yoksul adamın kurtardığı kızlardan biri, ay parçası gibi olanı, Cinler padişahının kızınıymış. Bizim yoksul adam bu kızla evleniyor. Kırk gün kırk gece yiyip içip düğünlerini yapıyorlar ve muratlarına eriyorlar.

EK.17: 17. MASAL: FATMACIK

Kaynak Kişi: Tunuş Gökçe

Yaş: 55

Yöre: Malatya

Evvel zaman içinde halbur zaman içinde bir babanın bir ananın bir gızı varmış. Bugüz çok nazlıymış yanlarında akşamaça bahçenin içinde nakış işler oturmuş. Bir guş gelir dala gonarmış.”Fatmacık gör başına ne gelecek?” demiş. Bu gız çok üzülmüş.”Benim başıma ne gelecek?”diye. Gız zayıflamış annesi ile babası sormuş.”Gızım niye böyle zayıflıysın?”.Gız annesine demiş ki : “Anne bir guş geliy bana diy ki gör başına ne gelecek Fatmacık. “Ben buna çok üzülyüm. Annesi babasına diy ki : “Gızımızın üstünde böyle bir guş ötermiş, onun için gız zayıflıymış. Gızımız bunu çok merak ediy.”

Babası : “Ondan golaysı ne var. Ben bu memleketi terk ederim “ diy. Göçünü yüklüyer. O memlekettten aralaşıylar.

Bir dağın dibine varıylar ki bir ev. Gapıyı anası yitiy açılmıy. Babası yitiy açılmıy. Gız diy ki: “Durun ki bir de ben yitem.” Gız yitince gapı açılıy. Gız içeri giriy. Gapı geri gapanıy anası babası o gece o eşikliğin önünde yatıylar imkanı yok yitiyeler açılmıy umutları kesiliy. Çekip göçlerini alıp gidiyeler diyar diyar. Gız evin içerisini geziy ki bir oda da bir oğlan yatıy. Bu oğlan kırk gün yatacakmış ki kırk gün sonra ayıha.

Bu gız otuz dokuz gün onun başında başka oda da yatıy. Geliy gidiy dinliy ki ayıhmamış. Gedyi başka oda da yatıy. Birgün bahıyki bir çingan göçü geçiy. Çingen göçüne diy ki: “Şu gızı bana verin. Size ne istiyseviz verem.” Onlar da para istiyler. Pencereden parayı guyuy. Gız gapayı açıy gızı yukarı alıy. Gıza diy ki: “Sen şunun başında otur. Ayıhırsa bana çağır. Ben gidem yemek hazırlayam.” Kendi yemeği hazırlıyken oğlan “bismillah “ diy galhıy. Galhıy ki başında bir gız.

“Bu benim başımı beklemiş. Bu benim nasibim.” diy. Bununla hallaşıylar ki düğün edeler. Sabahtan gahıylar pazarlığa gidiyeler. Hiç Fatmacık ‘a ses yok. Gidiy onunla alışımı verişini, ufak tefeğini alıy, geliy ki düğün edeler. Fatmacık orda pel pel bakıy. Fatmacık hemen aşağı iniy. Orada yamacına bir sabır daşı goyuy.“Sabır daşı, bir ananın bir babanın evladıydım. Bir guş geldi böyle böyle baş ucumda öttü. Anamla babam dayanmadı bağa, beni getirdiler. Göçümüzü çektik gedyiken geldik ki burada bir bina. Anam yitti babam yitti gapı açılmadı. Ben açtım gapı hemen gapandı içerdeölyü gibi bir adam yatıydı otuz dokuz gün

başında oturdum, bekledim. Kırkıncı gün baktım ki bir çingan göçü geçiy. Bir kız satın aldım. Getirdim başına oturtum. Ben içeriye yemek yapmaya gittim. Sabır daşı sen mi sabırlısın ben mi sabırlıyım? Sabır daşı şişiy yamaçta. Şimdi beni hiç tanıyan yoktur. Bunlar evleniy. Anamdan babamdan da aldım. Sen mi sabırlısın ben mi sabırlıyım? “diyken sabır daşı iyice şişiy ki patlıya Fatmacık bıçağı çekiy ki garnına soha oğlan kendiyi takip edermiş, çarpıp elinden dutuy.“Sen bunları bana anlatmadın. Ben gözümü açtım bunu gördüm. Bunla evlenmek istedim. Onla evlenmem artık: Sen benim nasibimmişsin.”diy. Onun la evleniy.

EK.18: 18.MASAL: YALANCI KEÇİ

Kaynak Kişi: Mübcecel Başar

Yaş:55

Yöre: Malatya/Merkez

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, develer tellal pireler berber iken, ben babamın beşiğini tıngır mıngır salları iken, bağdan üzüm bekler, derede odun yüklerken; âlem uykuda ben pusudayken insanoğlunun başından geçenler dağdan taştan, kurttan kuştan daha çokmuş. Zamanın birinde yıkık dökük, eski bir kulübede yaşayan fakir, yaşlı bir adamla bu adamın üç oğlu varmış.

Fakir olan bu adam, zar zor biriktirdiği parayla evine bir keçi almış. Keçi almış; ama bu keçiyi nasıl otlatacak? Onu düşünmeye başlamış. Çocuklarına: “Her gün bu keçiyi biriniz, çayırdaki çimende yalayacaksınız (otlatacaksınız).” demiş.

Büyük oğlan, sabah olunca keçiyi almış. Çayırdaki en yeşil yerlerinde yaymış. Akşam olunca: “Karnın doydun mu ?” diye keçiye sormuş. Keçi: “Çok doydum.” demiş. Eve birlikte gitmişler. Babası:”Oğlum, keçiyi iyice doyurdun mu ?” demiş. Oğlu da keçinin doydüğünü söylemiş. Yaşlı adam, bir de keçiye sormuş. Keçi:”Karnım doymadı. Beni akşama kadar taşlıkta yadı. Acımdan ölüyorum.” demiş. Yaşlı adam, oğluna keçiyi otlamadığı için kızmış. Oğlunu, yalan söylediği için evden kovmuş.

Sabah olunca ortanca oğlu, keçiyi almış. Çayırdaki daha yeşil bir yerine götürmüş. Ağabeyinin düştüğü hataya düşmek istememiş. Akşam olunca ortanca oğlan da keçiye: “Doydun mu?” diye sormuş. Keçi:“Tıka basa doydum. Karnım nerdeyse patlayacak. Eve gidelim.” demiş. Eve gelmişler. Babası: “ Oğlum, bu keçinin karnını doyurdun mu?” demiş. Ortanca oğlan: “Evet baba, karnı patlayacak kadar doydum.” demiş. Yaşlı adam: “Keçim keçim güzel keçim, karnın doydun mu?” diye sormuş. Keçi: “Hiç doymadım. Hep çalılıklarda yadı beni.” demiş. Babası ortanca oğluna da çok kızmış. Keçinin sözlerine inanıp yalan söylediği için ortanca oğlunu da evden kovmuş.

Sabah olmuş. Otlatma sırası küçük oğlana gelmiş. Küçük oğlan, ağabeylerinin düştüğü hatalara düşmemek için daha temkinli davranmış. Keçiyi almış ve daha yeşillikli bir yere götürmüş. Akşam olunca küçük oğlan ağabeyleri gibi keçiyi: “Karnın doydu mu?” diye sormuş. Keçi: “Çatlayacak patlayacak kadar doyudum, haydi gidelim.” demiş. Eve gittiklerinde babası oğluna: “Oğlum, keçiyi doyurdun mu ?” diye sormuş. Çocuk:”Evet baba, keçiyi en taze otlarla doyurdum. “demiş. Yaşlı adam, keçiyi de sormuş. Keçi: “Karnım hiç doymadı. Hep toprakta otladım.” demiş. Babası, yalancı keçiyi inanarak küçük oğlunu da evden kovmuş. Yaşlı adam, çocuklarının hem yalancı olmasına hem de verdiği görevi yerine getirmediğine çok üzülmüş.

Sabah olunca bu sefer yaşlı adam, keçiyi çayırın en yeşil yerlerine götürmüş. Akşam olunca keçiyi:”Karnın doydu mu?” demiş. Keçi: “Evet doyudum, eve gidelim.” demiş. Eve geldiklerinde keçi mırıldanmaya başlamış. Yaşlı adam, ne diyor diye kulak verdiğiğinde: “Karnım hiç doymadı. Hep çakıl taşlarında, kötü yerlerde otladım. Acımdan ölüyorum.” demiş. Yaşlı adam keçinin söylediklerini duyunca: “Vay, yalancı keçi seni vay!” deyip oğullarını boşu boşuna evden kovduğunu anlamış. Bu üzüntü ile bıçağını çıkarıp keçiyi kesmiş. Yaşlı adam, pişmanlık duyguları ile evinde oturadursun, biz gelelim oğullarına.

Büyük oğlan az gitmiş, uz gitmiş, dere tepe düz gitmiş. Bir marangozun yanına varmış. Yıllarca bu marangozun yanında çalışmış. Artık işinin ustası olmuş. Büyük oğlan, bir gün ustasına, memlekete dönmeyi, çok özlediği yaşlı babasının yanına gitmek istediğini söylemiş. Usta:”Sana dürüst çalışmandan dolayı bir hediye vereceğim.” demiş. Büyük oğlana küçük bir masa hediye etmiş. Ustası:”Bu masaya, açıl masam açıl deyince masanın üstü türlü türlü yemeklerle dolar.” demiş.

Büyük oğlan hediyesini almış. Yola koyulmuş. Bir hana gelmiş. Geceyi orada geçirmiş. Handakilere masasının marifetini göstermiş. Bu sırada uyanık olan hancı da masanın hünerini görmüş. Gece olmuş. Hancı, büyük oğlan uyurken sihirli masayı almış ve yerine ayısından başka bir masa koymuş. Sabah olmuş. Büyük oğlan, masasının değiştirildiğinin farkına varmadan evinin yolunu tutmuş. Babası oğlunu sevinçle karşılamış. Fakat oğlu babasının çok yaşlandığını görmüş. Büyük oğlan bu duruma çok üzülmüş. Oğlu, babasına hediyesinin marifetini göstermek istemiş. Babasına: “Babacığım, bütün komşuları çağır. Gelsin yemek yesinler. Masamın hünerini görsünler.” demiş.

Bütün komşular gelmiş. Oğlan:”Açıl masam açıl.” demiş. Fakat masada hiçbir değişiklik olmamış. Komşuları ise buna çok gülüp oğlanla alay etmişler. Babası da üzüntüsünden kahrolmuş.

Ortanca oğlu da evden kovulduktan sonra gidip bir değirmende çalışmaya başlamış. Yıllarca çalıştıktan sonra bir gün o da ustasına, artık ayrılıp babasının yanına gitmek istediğini söylemiş. Ustası da çalışmalarından çok memnun olduğu

için ona bir eşek hediye etmiş. Ustanın verdiği eşeğin bir özelliği varmış. Ustası:”Bu eşeğin önüne bir havlu ser, sana altın versin.” diye tembih etmiş.

Ortanca oğlan da ağabeyinin kaldığı hana gelmiş. Hancı, yatak parası ile yemek parasını peşin istemiş. Oğlan, parayı getirmek için ahıra gitmiş. Bu durum hancıyı şüphelendirmiş. Hancı, ortanca oğlanı takip etmiş. Eşeğin önündeki havluya dökülen altınları hayretle izlemiş. Bunu gören hancı, eşeği değiştirmeye karar vermiş. Ortanca oğlan uyuyunca eşeği değiştirmiş. Ortanca oğlan, eşeğin değiştirildiğini anlamadan evin yolunu tutmuş. Eve gelen oğlan, köyünü ve babasını görünce çok sevinmiş. Fakat babasının çok yaşlandığını görmüş. Babasına artık hiç para sıkıntısı çekmeyeceğini söylemiş. Eşeğin önüne bir havlu sermiş. Fakat eşekte bir şey görülmemiş. Babası oğullarının bu davranışlarına çok üzülmüş.

Şimdi gelelim küçük oğlana. Ağabeylerinin başına gelenleri öğrenen küçük oğlan da çalıştığı işten ayrılarak babasının yanına gitmek istemiş. Ustası buna da diğer ustaların yaptığı gibi bir hediye vermiş. Bu hediyenin de bir hüneri varmış. Ustası: “Al şu tokmağı sana sataşan olursa, vur tokmağım vur deyince tokmak vurmaya başlar.” diye tembih etmiş.

Küçük oğlan, tokmağı bir torbaya koyarak yola çıkmış. Ağabeylerinin konakladığı hana gelmiş. Hancının gözü önünde bir müşteriye sataşarak, “vur tokmağım vur,” deyip tokmağının hünerini göstermiş. Tokmağı çok beğenen hancı gece gizlice oğlanın odasına girmiş. Küçük oğlan ağabeylerine göre daha uyanıkmış. Hancı, tokmağı tam götüreceği sırada uyur numarası yapan oğlan “vur tokmağım vur” deyince tokmak hancının kafasına inip kalkmaya başlamış. Hancı oğlana: “Durdur şunu!” diye yalvarmış.

Küçük oğlan: “Ağabeylerimin sihirli masası ile eşeğini vermezsen durdurmam.” deyince “Durdur, vereceğim.” demiş. Eşeği ve masayı alan küçük oğlan neşe içinde eve dönmüş. Babasını ve ağabeylerini görünce çok sevinmiş. O da ağabeyleri gibi babasının çok yaşlandığını görmüş. Masayı ve eşeği ise ağabeylerine geri vermiş. Küçük oğlan:”Babacığım, komşuları çağır gelsinler.” demiş. Komşular gelince ilk önce büyük oğlan masasının marifetini göstermiş. Herkes yiyip içip çok memnun olmuş. Ortanca oğlan ise eşeğinin önüne bir havlu tutmuş. Havluya dökülen altınları ihtiyacı olan komşularına vermiş. Tam bu sırada eve bir hırsız girdiğini gören küçük oğlan: “Vur tokmağım, vur!” diyerek tokmağının hünerini gösterip hırsızı kovmuş.

Oğullarının hünerlerine çok sevinen baba, oğulları ile mutlu bir hayat sürmüş. Onlar ermiş muradına, biz çıkalım kerevetine. Gökten üç elma düşmüş biri bana, biri dinleyenlere, diğeri de dünyadaki bütün iyi insanlara olsun.

EK.19: 19.MASAL: KURNAZ KÖYLÜ**Kaynak Kişi:** Meltem Gedik**Yaşı:** 33**Yöre:** Malatya

Evvel zaman içinde bir köyde yaşayan çok fakir bir köylü varmış. Hayatta hiç kimsesi olmadığı gibi, hiçbir geleni gideni de yokmuş. Bir gün köyde dolaşırken, bir koyun postu bulmuş ve hemen kendi kendine düşünerek “Bunu alıp şehre götürürüm ve satarım. Aldığım para ile de birkaç gün idare ederim. Sonra da kendime bir iş bulurum.” demiş.

Bu düşünceyle yola çıkmış. Giderken yaralı bir karga görmüş, acıyarak onu alıp postunun içine koymuş ve yine yoluna devam etmiş. Az gitmiş uz gitmiş, yolda küçük bir kulübe görmüş. Kapıyı çalarak orada bir gece misafir olmak istemiş. Orta yaşlı bir hanım hemen onu içeri almış. O kadın kocasıyla birlikte yaşıyormuş. Kocası haddinden fazla zengin, ama o nispette de cimriymiş. Küplerle dolu parası olduğu halde hiç harcamak istemiyormuş ve o kulübede oturuyormuş.

Köylüyü odaya alıp yatak yapmışlar. Erkek cimri olduğundan ona yiyecek vermek istememişse de kadın gizlice yemek vermiş. Karı koca, köylünün yanındaki kargayı hiç bırakmadığını görünce hayretle ; ‘ Bu kargayı neden salıvermiyorsun?’ diye sormuşlar. Köylü büyük bir gururla, ‘‘ Neden salayım, o çok hünerlidir. ’’ deyince de ‘‘ Hüneri nedir, bunun ne hüneri olabilir? Sen bizi kandıramazsın.’’ demişler. Köylü de ; ‘‘Onun hünerini yarın söylerim. ’’ demiş. Yatma zamanında odalarına çekildiklerinde köylü, karı kocanın kavga ettiklerini duyarak, dinlemeye başlamış. Kadın, ‘ Bu ne kadar cimrilik, bu kadar paraya sahip olduğumuz halde yıllardır bu kulübede oturuyoruz, güzel bir yemek yediğimiz bile yok, bu halde devam ederse ben yapacağımı biliyorum.’’ diyormuş.

Ertesi gün köylü yataktan kalkar kalkmaz kargayı sıkıştırılmış, karga da acı acı bağıınca karı koca uyanıp köylünün yanına gelerek, karganın neden bağırdığını sormuşlar. O da gayet ciddi bir şekilde ‘‘ Sizin hakkınızda konuşuyor.’’ demiş. ‘‘ Neler söylüyor? ’’ dediklerinde ise, köylü gece dinlediklerini birer birer anlatmaya başlamış. Şaşırıp kalan karı koca, kargayı kendilerine satması için köylüye rica etmişler. Köylü de kargayı iki bin liraya satmış ve oradan başka bir köye yollanmış. O köyde birkaç gün kalarak, yanındaki postu da sihirlidir diye satıp bir hayli para kazanmış.

Karganın ve postun yalanı anlaşılınca, köylüyü öldürmeye karar vermişler. O köy bir gâvur köyüymüş. Ölüm cezasına çarptırılan kimseyi bir sandığa koyup nehre atarlarmış. Köyü için de bir sandık yaptırıp nehrin kenarına götürmüşler. İçine köylüyü koyup kapağını iyice çivilemişler. Adetleri üzere onu orada bırakarak, hepsi birlikte ibadet için kiliseye gitmişler. Onlar gidince köylü bağırap

çağırmaya başlamış. O sırada oradan bir çoban geçiyormuş. Bu sesi işitince, sandığın yanına gelip adama niçin bağırdığını sormuş. O da hiddetle; “ Ben Müslüman’ım. Beni gâvur şehrine polis müdürü yapmak istiyorlar. Ben de olmak istemiyorum.” Deyince, çoban buna inanarak “ Niçin olmuyorsun, sen istemezsen ben olayım. Gâvur şehrine polis olmakla Müslümanlıktan ayrılmaz ya.” demiş. Çoban söylenenlere kanarak sandığı açıp köylüyü çıkartmış ve kendisi sandığın içine girmiş. Köylü de sandığı iyice çiviledikten sonra sürüleri alıp gitmiş. Biraz sonra papaz ve diğer adamlar geri gelmişler. Zavallı çoban “Polis müdürü olmak istiyorum.” diye bağırmaya başlayınca, onun delirdiğini sanıp sandığı nehre atmışlar.

Aradan bir hafta geçtikten sonra, köylüyü önünde sürüyle gören halk şaşırarak ona bu işin sırrını sormuşlar. O da, “ Siz beni atınca birden kanatlı at karşıma çıktı. Hemen ona bindim. O beni derinlere indirdi. Orada birçok mücevherat gördüm. Koyacak yerim olmadığından hepsini alamadım, ancak ceplerimi doldurabildim, onlarla da karaya çıkar çıkmaz bu sürüyü satın aldım.” demiş. Hepsi bu sözlere inanarak, hemen nehrin kenarına koşmuşlar. İçlerinden bir tanesi; “ Ben atladığımda siz bana dikkat edersiniz, eğer çok altın varsa elimle işaret ederim, siz de atlarsınız.” demiş. Adam nehre elbiseleriyle atladığından ağır gelmiş, boğulma tehlikesi baş gösterince de ellerini çırpırmaya ve bağırmaya başlamış. Nehirdeki bu adamın halini hayretle izleyen halk onun bu çırpınısını görünce altını bulduğu düşüncesine kapılmış ve genciyle yaşlısıyla, erkeğiyle kadınıyla hepsi birer birer nehre atlamaya başlamışlar, nihayetinde hepsinin akıbeti de ilk atlayan köylü gibi çırpınarak boğulmak olmuş.

Böylece köyde hiç kimse kalmamış. Yalnız kalan köylü nehirde boğulan halkın tüm mal varlığına sahip olarak ömrünün sonuna kadar rahat bir yaşam sürmüştü.

EK.20: 20.MASAL: PERİ KIZI

Yöre: Kahramanmaraş

Bir varmış, bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde bir delikanlı varmış. Bu delikanlı sürekli bir yoldan geçermiş. Bu yoldan geçerken bir kadının tastan süt döktüğünü görmüş. Bunu kadına sormuş. Kadın demiş ki: “Bu süt değil, kızımın elinin kiridir.” Delikanlı şaşırılmış. Demiş ki: “Teyze, böyle bembeyaz kir olur mu?” Kadın da: “Benim kızımın kiri böyledir.” demiş. Çocuk anasının yanına koşmuş. Olanları anlatmış. Anası demiş ki: “Oğlum hiç beyaz kir olur mu?” Neyse çocuk anasını razı etmiş. Kızı istemeye gitmişler. Kadın ise bir şart koşmuş: “Düğünden önce kızı görmeyeceksin.” demiş. Bu şartı kabul etmişler. Aradan zaman geçmiş. Düğün günü gelince kadın, kızı olmadığı için hamurdan bir kız yapmış. Arabaya binmişler. Giderken göl kenarında kadın

kapıyı açıp kızı göle atmış. Ardından da ağıt tutturmuş. Delikanlı hemen yardım çağırılmış. Göle ağ atmışlar. Gölde de üç tane peri kızı yaşarmış. Bunlar büyük, ortanca ve küçük kardeşlermiş. Demişler ki: “Acaba bu dünya üzerinde ne var?” O anda küçük kız ağa yapışmış ve su yüzeyine çıkmış. Bunu gören kadın: “Aha, benim kızım budur.” demiş ve sarılmış kıza. Peri kızı şaşırılmış. Sonra delikanlı kızı alıp eve götürmüş ve evlenmişler. Delikanlı kıza “Köylü kızı” deyip onunla alay ediyormuş. Kız buna alınmış. Delikanlıyla konuşmamaya karar vermiş. Delikanlı kıza demiş ki: “Ya konuş ya da seni hapsederim.” Kız demiş ki: “Edersen et.” Peri kızı hapsolünmüş. Evin işleri delikanlının en büyük ablasına kalmış. Büyük abla evi temizlerken peri kızının “Yağım gel, tavam gel, tüpüm gel.” dedikten sonra elini tavanın içine soktuğunu görmüş. Böylece balık pişmiş. Sonra büyük abla da bunu yapmaya çalışmış; ama elini kızgın yağın içine koyunca eli yanmış. Sonra evin işlerini ortanca abla üstlenmiş. O da peri kızını kuyudan saçıyla su çekerken görmüş. “Bunu ben de yaparım.” demiş. Saçını kuyuya sarkıtırken yuvarlanmış ve boğulmuş. İşler şimdi de küçük ablanın başına kalmış. Bir gün bakmış ki peri kızı “Fırınım gel, hamurum gel.” deyip ekmek yapıyormuş. Demiş ki “Ben de bunu yaparım.” Kızgın fırına girip ölmüş. Delikanlı peri kızına gelmiş ve ablalarının hesabını sormuş. Kız bir türlü konuşmuyormuş. Delikanlı daha sonra çarşıya inmiş. Peri kızı bu arada demiş ki “Yağ tenekem gel, bal tenekem gel. Çarşıya gidin ve dolup gelin.” Bunlar yola düşmüşler. Delikanlı bunları görmüş ve takip etmiş. Bunlar dolup eve giderken bal tenekesi yağ tenekesine çarpmış. Yağ tenekesi, bal tenekesini peri kızına şikâyet etmiş. Peri kızı tam bal tenekesini dövecekken bal tenekesi demiş ki: “Ay baban, güneş annen, yıldız kardeşlerin için beni bağışla.” Peri kızı da onu bağışlamış. Delikanlı bunları görünce içeri girmiş. “Ay baban, güneş annen, yıldız kardeşlerin için bana kim olduğunu söyle.” demiş. Peri kızı her şeyi anlatmış. Bunlar kırk gün kırk gece düğün yapıp tekrar evlenmişler. Onlar ermiş muradına, biz çikalım kerevetine.